Dr Čedomil
Čekada:

Gospodin govori

PROPOVIJEDI

Treći
svezak

Đakovo,
1974.

Dr Čedomil Čekada:

»Riječi, koje vam rekoh, duh su i život!«
(Iv. 6,64.)

GOSPODIN GOVORI

Riječi Kristove iz Evanđelja u propovijedima

Treći svezak (101. - 150.)

Đakovo, 1974.

akovačke
ojih pro-
aslovom:
slao sam
svih na
od njih
latili su
ni opo-
vima od
u našu
tiskanja.
u fond
i treći
ao defi-
redviđe-
nova ci-
h sveće-
dim, da
znatno
svojoj
ke bra-
tiskare,
puta i
e nagla

Pisac i izdavač:
Dr. Čedomil Čekada, Dubrovnik (50000), Put bratstva i jedinstva 20.
Odobrio Biskupski ordinarijat u Đakovu
dne 4. studenoga 1974. broj: 2610/1974.
Cijena 35 ND

Tisak: Grafičko izdavačko poduzeće »Tipografija«, Đakovo 1974.

UZ TREĆI SVEZAK!

Ima već skoro dvije godine, što je izišao, tiskom đakovačke »Tipografije«, a u mojoj vlastitoj nakladi, drugi svezak mojih propovijedi »na riječi Kristove iz Evanđelja«, pod skupnim naslovom: »Gospodin govori«, a uz cijenu od 20 (novih) dinara. Poslao sam ga, — i bez posebne narudžbe, — mnogim svećenicima iz svih naših dijeceza (u Sloveniji samo dekanima). Skoro svi su od njih primili knjigu: jedva da ju je i svaki deseti vratio. I platili su je, skoro svi, i ako nikome nijesam poslao ni urgencije ni opomene. A bilo ih je, pa su slali i preko računa. Hvala im svima od srca! Nijesu razočarali moga pouzdanja u Providnost i u našu svećeničku svijest. Podmirio sam od utrška sve izdatke tiskanja, poštarine, ekspedicije, a ostala mi je lijepa svota i u fond knjige.

S te, financijske, strane nije bilo smetnje, da izdam i treći svezak. Međutim skanjivao sam se dosada: nijesam mogao definitivno urediti pitanje ekspedicije, a plašio me je i, nepredviđeni, porast cijena tiskarskim uslugama. Bojao sam se, da nova cijena knjige ne bude ipak, za skromne prihode mnogih naših svećenika, previsoka.

No na koncu sam se ipak odlučio i na taj riziko. Vidim, da se kod nas i dalje izdaju i kupuju katoličke knjige: i po znatno višim cijenama, nego što bi bila cijena ove moje. Ja ću svojoj, — uzdajući se i dalje u Providnost i u veledušnost svećeničke braće, — udariti cijenu od 35 (novih) dinara, i ako su mi iz tiskare, u ponudi, povisili njezinu tiskarsku cijenu za skoro dva puta i po prema prijašnjem svesku. Inflacija je i na tržištu knjige nagla i nemilosrdna.

I u ovom je svesku, kao i u prijašnja dva, 50 propovijedi (101. do 150.), poredanih opet kronološkim redom: s kraja druge i iz prvog dijela treće (i zadnje) godine Isusova javnog života; sve nekako do pred Isusovo putovanje u Jeruzalem, na svetkovinu sjenica. Ostaje, dakako, još uvijek, za naredne sveske veća polovina ukupnoga gradiva. Zadnja je godina Isusova života u Evanđelju, znamo, daleko najbogatija događajima i Isusovim javnim nastupima: samo vrijeme Muke i Uskrsnuća zauzima, kod svih evanđelista osim Luke, dobru trećinu, ili i više, od njihovih evanđelja.

Mislim, da će i propovijedi iz ovoga sveska moći, i lajičkim i svećeničkim, čitateljima dobro poslužiti: svećenicima napose pri pripravi za nedjeljne homilije. I ako nijesu pisane, »ad hoc«, za nedjeljne perikope po novom liturgijskom redu, mogu se lako s njima dovesti u vezu. Svaka se nedjeljna perikopa nalazi negdje i među mojim propovijedima: treba je samo pronaći, uz pomoć kazala. Ako je uzeta iz prvoga dijela evanđelja, valjat će prelistati kazala prvih svezaka, a ako je uzeta iz drugoga, onda ona zadnjih svezaka. U koliko smo propovijed već jednom upotrijebili, možemo drugi put, kad odnosna perikopa opet dođe na red ,uzeti neku drugu propovijed, na perikopu, koja se, doduše, ne čita one nedjelje, ali se je čitala na jedan od dana u tjednu prije te nedjelje, pa je se vjernici, koji svaki dan dolaze k misi, još dobro sjećaju. A mogu se i misli iz jedne propovijedi zgodno raspodijeliti na više homilija, za više nedjelja, na koje se čita ista perikopa. Uostalom, čini se, da će nas pastoralna iskustva, prije ili kasnije, prisiliti, da počnemo liberalnije i šire tumačiti sistem koncilskog homiletičkog propovijedanja nedjeljom, pa da slobodnije, nego što to dosada većina nas čini, vežemo teme propovijedi uz tekstove nedjeljne liturgije. A tada će se moći o svemu propovijedati svake nedjelje. Zar i onako nije sve u Evanđelju povezano s Kristom, »Riječju Božjom« (Otkr. 19, 13.; 20, 4.), predmetom svakog bogoslužja? I zar nije sam Apostol postavio to načelo evanđeoske širine, kad je napisao: »Verbum Dei non est alligatum!« (2. Tim. 2, 9.).

I ovaj svezak šaljem svima svećenicima, koji su i dosada primali moje knjige, bez posebne narudžbe. Ne šaljem ga jedino onima, koji su prijašnji svezak »retourirali« ili su izrijekom zatražili, da im ubuduće ne šaljem ništa, što od mene nijesu naručili. Ali, ako i tkogod od onih, kojima sam ga poslao, ne želi knjige primiti, neka je slobodno vrati (ili zadrži kao poklon)! To

je njegovo pravo. Nije »fair«, da se ikome silom nameće neka kupovina. A ja to ni ne želim.

Na koncu samo da još objasnim jedan eventualni nesporazum! Bilo ih je, — vidim to iz nekih reklamacija, — koji su mi štogod javljali, ili su nešto nanovo naručili, na odresku doznačnice, koju su našli u knjizi, a da ja tomu nijesam udovoljio, odnosno da na to nijesam reagirao. Nije to, nipošto, bio nemar s moje strane, ni sa strane moje ekspedicije. Sva je krivnja na Dubrovačkoj Banci, koja mi jednostavno ne šalje odrezaka: pošalje mi samo obavijest o visini sume, koju je primila. Novac mi uknjiže, ali ne znam, ni od koga je stigao, ni za što. A pogotovu ne znam, je li šta pisalo na odresku. Nekoliko sam puta intervenirao protiv te, nemoguće, prakse sa svojim žiro računom, ali uvijek uzalud. Molim stoga sve, koji su možda zbog toga imali neprilika, da shvate moju situaciju i da mi ne zamjere, a ako nijesu štogod dobili, što su naručili, pa možda i, unaprijed, platili, da mi to naknadno jave: odmah ću stvar urediti. A ubuduće neka mi nitko ne šalje nikakvih ni narudžbi ni saopćenja na tim, bankovnim, odrescima! Kad mi netko hoće nešto objasniti, javiti, naručiti, neka to učini posebnom dopisnicom, listom ili redovitom (običnom) novčanom doznačnicom: direktno na moju adresu!

U Dubrovniku, 20. rujna 1974.

Pisac

»Vrati se kući svojoj i pripovijedaj, šta ti učini Bog!« (Luk. 8, 39.)

APOSTOLI BEZ PROFESIJE

Nedjelja, 12. VII. 1970.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Pozornica događaju, u kojemu su se čule ove Isusove riječi, bila je zemlja Gerazenska: odmah s onu stranu Jordana; na jugoistok od Genezaretskog jezera. Zgodu nam, — očito su je smatrali značajnom, — pripovijedaju sva trojica sinoptičkih evanđelista: Matej (Mat. 8, 28. — 34.) ukraće, Marko (Mark. 5, 1. — 20.) i Luka (8, 26. — 39.) opširnije. I sva je trojica nadovezuju na oluju na jezeru, koju je Isus, čudom, u tren oka, utišao (Mat. 8, 23.—28.; Mark. 4, 35.—40.; 5, 1. 2.; Luk. 8, 22.—27.). Kad se je more umirilo, doplovili su apostoli, s Isusom, po tišini, na drugu stranu jezera i iskrcali se, nekako u svanuće, pred malom udolinom, koja je, kroz klisure, vodila u zemlju Gerazensku ili, kako su je još, grčki, zvali, Dekapolis, a to znači »Deset gradova«. Tih deset gradova bilo je u ekonomskom i političkom savezu: zajednički su se pomagali i branili. A pučanstvo je u tom kraju bilo većinom pogansko: grčkorimsko. I život je i moral u njemu bio poganski. I odviše se u njemu osjećao utjecaj »kneza ovoga svijeta« (Iv. 12, 31.; 14, 30.; 16, 11.), đavla. I opsjednutih je u njemu bilo dosta: kao uopće u Isusovo vrijeme, kad je religiozno-moralni život čovječanstva bio spao na najtanje grane, a đavao se bio uznemirio, predosjećajući, da više nije daleko dolazak Obećanoga, koji će konačno slomiti njegovo okrutno gospodstvo nad čovječanstvom.

Kad se je Isus iskrcao iz lađe, doletjela su mu u susret baš dva takva nesretnika. Osobito je jedan, — sv. Marko i sv. Luka samo njega i spominju, — bio u očajnu stanju. Škripao je zubima, nije trpio na sebi nikakva odijela, cvilio je i urlao, ugrožavao prolaznike, lutao po pećinama i zadržavao se u grobovima, sam sebe tukao kamenjem. A kad bi ga god pokušavali svezati, iskidao bi i konopce, i lance, i verige i negve na rukama i nogama (Mark. 5, 3.—4.; Luk. 8, 27.; Mat. 8, 28.). A sada je najedamput poletio prema Isusu. Bolje: poletio je đavao u njemu. Znao je đavao, tko mu se približuje, pa se pred Isusom gubi i strepi: postaje nervozan. I kad mu je Isus, sažalivši se na jadnoga čovjeka, naredio da iz njega, — a i iz onoga drugoga, — izađe: »Izađi iz čovjeka, duše nečisti!« (Mark. 5, 8.), đavao se u strahu počinje oko Isusa umiljavati: kao pseto. Klanja mu se. Laska mu (Mark. 5, 6.). »Šta ja imam s tobom, Isuse, Sine Boga višnjega?« viče mu iz opsjednutoga. »Molim te, ne muči me!« (Luk. 8, 28.). »Došao si ovamo prije vremena, da nas mučiš!« (Mat. 8, 29.). »Zaklinjem te Bogom, ne muči me!« (Mark. 5, 7.), Boji se, đavao, da ga Isus ne potjera natrag u pakao, gdje ga čeka još strašnija muka, pod okrutnim jarmom Luciferovim. Ovdje na zemlji nalazi barem neku, — demonsku, prokletničku, — olakšicu i naslađu: prkosi Bogu; zavodi, progoni i unesrećuje ljude; uznemiruje i kvari djecu Božju.

Isus sad hoće da pokaže učenicima svu strahotu i širinu đavolske moći u svijetu poganstva, pa pita đavla: »Kako ti je ime?« (Luk. 8, 30.; Mark. 5, 9.). Đavao je odmah razumio, šta Isus misli pod njegovim imenom: neka mu i javno kaže ono, što Isus i onako zna, koliko ih je. »Legija (četa) mi je ime, jer nas je mnogo!« (Mark. 5. 9.; Luk. 8, 30), odgovara. A onda počinje Isusa moliti, da ih ne tjera u »bezdan« (Luk. 8, 31.): kad već moraju izaći iz ljudi, neka im barem dopusti, da uđu u svinje. Čitavo ih je veliko krdo, na hiljade, paslo po obližnjem brijegu (Mark. 5, 11.; Luk. 8, 32.). »I moljahu ga:« — stoji kod sv. Marka, — »pošalji nas u svinje, da u njih uđemo« (Mark. 5,12.), »ako nas odavle istjeraš!« (Mat. 8, 31.). »Idite!« dopušta im Isus. I u isti čas svinje, kao da su pobješnjele, jurnuše prema jezeru i sve od reda, »čitav čopor« (Mat. 8, 32.; Luk. 8, 33.), —njih »oko dvije tisuće«, kaže točnije sv. Marko (Mark. 5, 13.), — poskakaše, strmoglaviše se, u jezero i utopiše se u vodi (Luk. 8, 33.; Mark. 5, 13.; Mat. 8, 32.). Đavao, eto, hoće da se Isusu osveti. Napakostit će mu. Zavadit će ga s ovim ljudima: neka vide, kolika ih je šteta zadesila s toga čovjeka!

Što se je iza toga dogodilo, također nam pričaju sva trojica evanđelista. »A kad vidješe svinjari, — pastiri, — šta bi, pobjegoše i javiše u gradu i po selima« (Luk. 8, 34.; Mark. 5, 14.; Mat. 8, 33.). »I ljudi«, — »sav grad«, kaže sv. Matej (Mat. 8, 34.); najprije, dakako, vlasnici svinja, — »izađoše da vide, što bi, i dođoše k Isusu,i nađoše čovjeka, iz koga izađoše đavli, gdje sjedi obučen«, — bit će, da su ga međutim učenici bili za nuždu obukli: zaogrnuli ga nekim plaštem, — »i zdrave pameti kod nogu njegovih, — Isusovih, — i uplašiše se« (Luk. 8, 35.; Mark. 5, 15.).

Svakako su ti ljudi, — vjerojatno u većini pogani, — osjetili, da je među njih došao netko veći od ljudi. Netko, tko i đavlima zapovijeda. Netko, tko u tili čas može i bjesomučniku povratiti njegovo ljudsko dostojanstvo. Zato se ni ne bune na Isusa, što im je učinio toliku štetu: upropastio im tolike svinje. Gledaju u tom neki tajanstveni, viši, Božji sud i kaznu. Ali nijesu ni spremni da ga prime i da poslušaju njegovu poruku. Odviše su još ugrizeni u svoje zemaljske interese. Ne bi htjeli, da ih još učini siromasima i svecima. Boje se Boga (Luk. 8, 37.). Najvoljeli bi, da taj čudni gost od njih ode, kako je i došao. Na miru. Što je bilo, bilo. Pa se upuštaju s Isusom u pregovore. Mole ga, da od njih otiđe. »I počeše ga moliti«, stoji u Evanđelju, »da otiđe iz njihovih krajeva« (Mark. 5, 17.; Luk. 8, 37.). Nijesu još bili spremni primiti Božje milosti. Pa se ona pred njima povlači. Isus se nikome ne nameće: neće ni njima. On ni onako nije, zasada, poslan nikome do li izgubljenim ovcama doma Izraelova (Mat. 10, 6.; 15, 24). Samo je prolazno, prvi put, izašao taj dan u poganski svijet. Isus se stoga opet ukrcava u lađicu i odlazi. »I on, unišavši u lađu, vrati se natrag« (Luk. 8, 37.), bilježi sv. Luka.

Ali svoje je sjeme on i ovdje, među poganima, posijao. Ono prvo. Pogani su za njega čuli. I vidjeli su ga. Sreli su se s njim. On je napravio prvi, pobjednički, prodor u sotonsko carstvo oko njih. Doći će on k njima opet jednom kasnije: na svom apostolskom putovanju kroz polupoganske predjele; onda, kad se bude sreo sa ženom Kananejkom. Izliječit će, baš u ovom kraju, jednoga gluhonijemoga (Mark. 7, 24.—37.) i izazvat će tim veliki preokret na bolje. A iza njegove smrti prodrijet će kršćanstvo u te krajeve i masovnije. Ovamo će se skloniti i prvi kršćani, — po Isusovoj opomeni (Mat. 24, 16.), — kada Rimljani pod Titom budu opkolili Jeruzalem.

Međutim jedan je od tih pogana već sada ostao Isusu zahvalan i vjeran. Onaj, do malo prije opsjednuti, što ga je Isus oslobodio. On sada spokojno i sretno sjedi do nogu Isusovih. I najvolio bi, da Isus uvijek ostane uz njega, a on uz Isusa. Plemenito je zavidan Isusovim učenicima. Najsretniji bi bio, da može, kao i oni, poći za Isusom. I kaže to izrijekom: nudi se, javlja se, Isusu za pratioca i učenika. Kad se Isus opet ukrcava u lađu, on ga moli, da i njega sa sobom povede. »I kad uđe u lađu, stade ga moliti onaj, koga je mučio đavao, da bude s njim«, čitamo kod sv. Marka (Mark. 5, 18.) i kod sv. Luke (Luk. 8, 38.).

Ali, Isus mu ne udovoljuje molbi. Nije to volja Božja. Nije to misija ovog čovjeka. Nije on među onima, koje je on izabrao i predodredio za apostole (Iv. 15, 16.). Poganin je; znadu svi, da je bio opsjednut. Ne bi imao nikakva moralnoga auktoriteta među Židovima; samo bi smetao evanđeoskoj propovijedi: farizeji bi zbog njega još više huškali svijet na Isusa. Drugu je zadaću, drugo poslanje, Isus njemu namijenio. Neka on bude njegov glasnik i apostol, — privatni, neslužbeni apostol, — svome kraju, među svojim zemljacima: neka propovijeda poganima! »I ne dade mu (Isus), — kaže sv. Marko, — nego mu reče: Idi kući svojoj, k svojima, i kazuj im, što ti Gospodin učini i kako te pomilova!« (Mark. 5, 19.). Ili, po sv. Luki: »Vrati se kući svojoj i propovijedaj, što ti učini Bog!« (Luk. 8, 39.).

Čovjek se je pokorio. Iz Isusovih usta čuo je, što Bog od njega traži. »I otide«, kaže Eevanđelje, »i poče propovijedati u Deset gradova, što mu učini Isus; i svi se divljahu« (Mark. 5, 20.; Luk. 8, 39.).

Braćo i sestre! I nama je Isus, ovom svojom božanskom odlukom, dao jednu lijepu i značajnu pouku. Ima ih i među nama, pa uvijek žale, što nijesu postali svećenici, redovnici, redovnice: što i njih nije Bog odabrao za ono više; što ih nije pozvao u svoje svetište. I žene se kojiput tuže, što i one ne mogu biti svećenici, kao i muškarci. Plemenite su to često želje. Ali nijesu realne ni razumne. Bog je s njima drukčije odredio. Nije im dao prilike, da se popnu na oltar; da stupe u samostan. Ostavio ih je u svijetu. A svećeništvo je rezervirao samo za muškarce. On zna, i zašto je to učinio. A znamo i mi. A on je i, suvereni, gospodar svojih milosti i darova. Svatko je dobio svoj dar od Boga, kaže Apostol. »Unusquisque proprium donum habet ex Deo!« (6. Kor. 7, 7.). Ne treba da plačemo. Možemo i u svijetu postati veliki pred Bogom. Veći od mnogoga svećenika. U nebo se ne dolazi po službi,

a ni po odjeći: u nebo se dolazi po duši; po pravdi, po ljubavi. Nema s te strane razlike između muža i žene, — zar ne kaže Apostol, u poslanici Galaćanima: »Nema muškarca i žene. Svi ste vi jedno u Kristu Isusu!« (Gal. 3, 28.), — između svjetovnog i duhovnog staleža. A ako svjetovnjaci, a ako obični vjernici, a ako žene, nijesu apostoli po profesiji, jesu, i moraju biti, po srcu, po oduševljenju za Božju stvar, po radu za spas braće i za napredak i širenje Kraljevstva Božjega; po svetosti, molitvi i žrtvama.

Eto im njihove kuće, pa neka u njoj propovijedaju; neka nju posvete! Eto im njihova grada i njihove domovine, pa neka u njima rade za Krista i za duše: i primjerom, i riječju, i perom, i akcijom, i kršćanskom ljubavlju! Uporedo sa svećenicima. I ondje, kamo svećenici ne mogu ući! Ponizno. Nečujno. Nenametljivo. Neka i oni pokršćanjuju i obraćaju svijet! Kao lajički, svjetovnjački, apostoli. Nikada ih, Bogu i Crkvi, nije dosta. Čeka ih njihovih »Deset gradova«, da u njih uvedu Gospodina: da mu u njih utru i otvore put.

I oni, koji su nekada bili »opsjednuti«, i oni, koji su nekada griješili, mogu i moraju biti Isusovi apostoli. Valja da mu i na taj način zahvale, što ih je oslobodio žalosnog đavolskog ropstva i vratio im mir i sreću djece Božje.

Braćo i sestre! Svaka je Isusova, božanska, riječ u Evanđelju plodna posvećenjem i životom vječnim. I ova je. Prava je to parola svjetovnjačkog apostolata, na koji nas II. vatikanski sabor tako usrdno i tako uporno poziva: apostolata, koji danas, jedini, može opet svijet osvojiti za Krista. »Vrati se kući svojoj i pripovijedaj!« Amen.

»Uzdaj se, kćeri, vjera ti je tvoja pomogla!«
(Mat. 9, 22.)

LJUDI VELIKE VJERE

Nedjelja. 17. XI. 1957.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Današnje misno Eevanđelje (XXIII. nedjelje po Duhovima), — zabilježio nam ga je sv. Matej u svom 9. poglavlju (Mat. 9, 18.—26.), ali i dvojica drugih evanđelista-sinoptika (Mark. 5, 21.—43.; Luk. 8, 40.—56.): događaj se zbio u Kafarnaumu, u drugoj godini Isusova javnog života, iza kako se je Isus vratio iz Gerase, a prije prvog, pokusnog, poslanja apostola, — izvodi pred nas, — kao da ih naumice konfrontira i kontrastira; kao da ih hoće da jasno, relijefno, postavi jednoga prema drugomu, — predstavnike dva tipa ljudi, što vjeruju. Jedni su oni kolebljivi i slabi u vjeri, koji sumnjaju u Boga i u njegovu dobrotu i moć, izlaze pred Boga s računicom u ruci i, u prvom redu, a katkada i jedino, radi svojih zemaljskih potreba, traže od Boga pomoć i čudesa, prije nego što će mu povjerovati. A drugi su ljudi velike, jake, vjere. Njima je Bog usred duše i usred života; oni u njega vjeruju živo i snažno, kao da ga gledaju pred sobom; oni se jedino u Boga pouzdaju, potpuno se njemu predaju, sve od njega očekuju; oni ostaju Bogu vjerni i u nevolji, i kad ih kuša; oni iz svoje vjere povlače, spremno i veledušno, sve konsekvencije i daju Bogu sve, što od njih traži: širokogrudno, neustrašivo, bez pogovora i prigovora.

Zbornički je starješina, Jair, predstavnik prve skupine. Došao je do Isusa, jer ga je dotjerala nevolja. Kći mu je, djevojčica, na umoru, pa će pokušati, ne će li je možda, — kad drugi ne mogu, — ozdraviti prorok iz Nazareta, o kome svijet toliko govori. Nije Jair bio baš čovjek od velike vjere. Farizejski je bio prijatelj i sumišljenik, — ne bi inače bio starješina u zbornici, — a farizeji su na Isusa gledali prijekim okom. Ali nužda je nužda. Kćeri mu se radi o životu. Po ljudsku nema joj spasa. Pa, ponizit će se pred Nazarećaninom. Tko zna: valjda ima nešto nadljudsko u tome čovjeku. Glavno je, da mu on ozdravi kćer. A onda će već vidjeti, šta će i kako će.

Po svemu izgleda, da je Jair bio baš takav: osobito kad se događaj prati po sv. Luki, koji o njemu pripovijeda detaljnije i opširnije. U kući zborničkog starješine primili su Isusa, i kad im je došao, dosta hladno. Ljudi, — valjda domaćinovi znanci i prijatelji, — što su se našli u kući, kad je djevojka umrla, podsmijevaju mu se, kad im kaže, da prestanu naricati, i kad iz kuće izgoni svirače tužaljki, jer da djevojčica nije umrla, nego da samo spava (Luk. 8, 53.; Mat. 9, 24.; Mark. 5, 40.). Nijedan evanđelista ne spominje, ni da su se roditelji baš puno zahvaljivali Isusu, kada je učinio čudo i uskrisio im kćer. Ne stoji u Evanđelju, ni da je kuća zborničkog starješine, iza ovoga događaja, povjerovala u Isusa, kako je u njega, drugom zgodom, povjerovala kuća kraljeva činovnika u Kafarnaumu, kad mu je Isus, čudom, ozdravio sina (Iv. 4, 53.). I Isus je bio svijestan te slabosti u vjeri u srcu svoga novoga znanca. Kad ih na putu Jairovoj kući presreću njegove sluge, pa kažu svome gospodaru: »Nemoj (dalje) mučiti učitelja; kći ti je umrla!« (Luk. 8, 49.; Mark. 5, 35.), Isus ga je morao osokoliti i podignuti: »Ne boj se! Vjeruj samo, pa će oživjeti!« (Luk. 8, 50.; Mark. 5, 36.).

A sirota žena, koja je mnoge godine patila od teškoga krvotoka, predstavnik je druge skupine: onih, koji vjeruju tvrdo i neslomivo. Ona nimalo ne sumnja u Isusovo nadnaravno poslanje ni u njegovu višu, čudotvornu, moć. Čim je vidjela i čula Isusa, njezino je plemenito, istinoljubivo i pobožno srce odmah povjerovalo. Njezina je velika i duboka vjera odmah u Isusu oćutjela i prepoznala usta Božja i ruku Božju: Božju istinu, Božje milosrđe i blagost. Nije nju badava Bog doveo u njegovu blizinu: pomislila je sama u sebi. To joj on hoće da pomogne. Bila je sigurna, da joj se je Bog približio. Nešto joj je govorilo u srcu: »Ako se samo dohvatim haljine njegove, ozdravit ću!« (Mat. 9, 21.; Mark. 5, 28.). Bilo je to nutarnje nadahnuće Duha Svetoga. I žena se gura između svijeta, samo da se do njega probije. I dotiče ga se:

kao nehotice. Ponizna je: neće da na sebe svraća pažnju. Ne viče i ne moli. Zna, vjeruje, da Bog vidi u njezino srce i čuje njezine, i najtajnije, želje i molbe. I zbilja: žena ozdravlja u tili čas. Nestalo je najednom boli: došao je kraj njezinoj krvavoj nevolji. Ujedamput je zdrava i čila, kako nije bila već, dugih, dvanaest godina: svejedno, što je vječno išla od liječnika do liječnika i potrošila na njih čitavo imanje (Mat. 9, 20.; Mark. 5, 20.—27.; Luk. 8, 43. 44.).

Draga je Isusu bila djetinjska, velika, živa, vjera te žene. On ženu nagrađuje. Ne samo da ju je ozdravio. On joj se i javlja. On je hvali pred čitavim narodom. »Tko me se je dohvatio?« (Luk. 8, 45.; Mark. 5, 30.), pita. Učenici se čude: Kako može tako govoriti, kad ga stotine turkaju i guraju, i s desna i s lijeva, i sprijeda i straga (Mark. 5, 31.). Petar mu, prvi, veli: »Učitelju, narod te tlači i turka, a ti kažeš: Tko me se je dotakao?!« (Luk. 8, 45.). Ali Isus zna dobro za ženinu tajnu. »Netko me se je dotakao«, kaže opet, »jer znam, da je sila izašla iz mene!« (Luk. 8, 46.). I stade se obazirati, »da vidi onu, koja je to učinila« (Mark. 5, 32.): dodaje sv. Marko.

I dobra žena izlazi sada pred njega, sva uplašena i postiđena, — vidi, da Isus sve zna i da mu ne može ništa sakriti, — pada pred njega na koljena i, pred čitavim narodom, priča svoju žalosnu životnu priču i njezin, eto, radosni, božanski, konac. »A kad vidje žena«, stoji kod sv. Luke, »da se nije sakrila, pristupi dršćući i pripade k nogama njegovim, pa kaza pred svim narodom, zašto ga se dotače i kako odmah ozdravi« (Luk. 8, 47.; Mark. 5, 33.). A Isus je hvali: »Uzdaj se, kćeri, vjera ti je tvoja pomogla!« (Mat. 9, 22.). »Idi s mirom, i budi zdrava od bolesti svoje!« (Mark. 5, 34; Luk. 8, 48.).

Dakako, da je dobra žena i otišla u miru. Dakako, da je i ostala Isusu vjerna i zahvalna sve do groba. Jedan starokršćanski pisac zabilježio je dapače, da je žena, — očito neka odličnica i bogatašica, — podigla kasnije Isusu i spomenik, — Isus i pred njim žena na koljenima, — koji je još dugo stajao, kao nijemi svjedok jedne božanske dobrote i jedne velike, prave kamene, — ili mjedene, svejedno, — vjere.

Živa, velika, vjera. Uvijek je Isus izdiže i hvali, gdje je god i na kome je god nađe. I na rimskom satniku u Kafarnaumu: »I zadivi se Isus, i okrenuvši se k narodu, koji je išao za njim, reče: Ni u Izraelu ne nađoh tolike vjere!« »Idi i, kako si vjerovao, neka ti bude!« (Luk. 7, 9.; Mat. 8, 10.—13.). I na majci

Kananejki: »Ženo, velika je vjera tvoja; neka ti bude, kako hoćeš!« (Mat. 15, 28.; Mark. 7, 29.). I uvijek je svakome preporučuje i od svakoga traži. »Imajte vjeru Božju!« (Mark. 11, 22. 23.). »Malovjerni ,zašto si posumnjao?« (Mat. 14, 31.; 6, 30.; 8, 26.; 16, 8.). »Možeš li vjerovati? Sve je moguće onome, koji vjeruje!« (Mark. 9, 22.). I bregove može, veli on, premještati takva velika, tvrda, nepokolebiva vjera (Mat. 17, 19.; 21, 21.; Mark. 11, 23.).

Živa ,velika, vjera. Blago onome, tko je ima! On je drag Bogu; on je sav Božji. Blago mjestu, blago zajednici, gdje je ima! Puna će ona biti Božje sile, Božje Providnosti, Božjega blagoslova.

Braćo i sestre! Uvijek je u kršćanstvu bilo duša, koje tako živo i toplo vjeruju. Čovjek kojiput ostane upravo osupnut i ushićen nad njihovom vjerom.

A u čemu ona stoji? Odakle joj tolika cijena i snaga?

I mi svi vjerujemo u Boga. Vjerujemo i u njegovu nauku, i u njegova otajstva, i u njegova obećanja. Nijesmo ga nikada zanijekali. Samo, braćo, kako je ipak sve to Božje u nama blijedo i od nas daleko! Kao da je to neki drugi svijet! Svijet, koji se samo naslućuje; svijet u izmaglici; svijet, koji nije ni izdaleka onako živ i stvaran, kao ovaj, što ga vidimo i u kojemu živimo. U običnom životu mi s njim ne računamo. Ne mislimo na nj uvijek i na svakom mjestu. Ne bojimo se njegovih prijetnji i zala onako, kako se bojimo ljudskih prijetnji i zemaljskih zala. Ne volimo ga onako, kako volimo dobra tijela i svijeta. Bog i vječnost kao da i postoje i ne postoje. Kao da su i istina i tlapnja. Vjerujemo u Boga, ali ga ne slušamo i ne gledamo u njega kao u ono jedino, što uvijek vrijedi. Toliko puta živimo i radimo, kao da Boga ni nema, ili kao da smo u njega posumnjali. Zaboravljamo na nj u svagdanjem svome životu. U životnoj nas praksi vodi više ljudska mudrost i zemaljska računica, nego vjera.

Kod ljudi žive, velike, vjere stoje stvari posve drukčije. Njima je Bog uvijek pred očima. Oni s njim u svemu računaju. Oni na njemu sve grade. Oni Boga pred sobom i u sebi gledaju isto onako, kako gledaju i ljude oko sebe, i zemlju pod sobom. Jasno, živo, svijesno. Bog im je i glavni faktor, i glavna vrijednost, i glavno mjerilo, u životu. Na njega misle više nego na ljude; do njega im je više stalo nego do novaca, imanja i položaja; njegova im je ljubav preča i draža od svake ljudske; njega se najviše i jedino boje. Osjećaju, da sve njihovo jedino njemu pri-

pada i o njemu ovisi. Bog im je isto onako blizu kao i njihov zemaljski otac: i još bliže. Istine su im vjere, obećanja su im vječnosti, isto onako tvrda kao i zakoni naravi, kao i činjenice opipljivog, materijalnog, života: i još tvrđe. U Božjem se svijetlu oni kreću i hodaju kroz život: Božji su im zakoni i volja vrhovno ravnalo života. Božja je Providnost za njih stvarnost, stvarnija od svake ljudske stvarnosti; Bog je njima jedini, koji uistinu, suvereno vlada svijetom; njegove su odluke njima isto onako sigurne i nepromjenljive, kao i principi umovanja, i formule pozitivne znanosti.

A razumije se, da je takva vjera i najveća čast, i najodanija služba Bogu. I jasno je, da je takva vjera savršeno ispunjavanje prvog zakona i prve zapovijedi života, za sve, što je stvoreno, a što je razumno: »Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, — svom snagom svojom!« (5. Mojs. 6, 5.; Mat. 22, 37.; Mark. 12, 30.; Luk. 10, 27.).

I, to se zna, da Bog voli takve duše i da ih u svemu usliša va, i sve im daje. Traže ga i ljube ga svim srcem, pa i On, nestvorena Dobrota i Ljubav, ljubi njih.

Živa, velika, vjera. Tko nju ima, sve ima. Ne može se takva duša nikada pobuniti protiv Boga; ne može nikada pasti u zdvojnost i očaj; ne može nikada zatajiti Boga; puna je Božjega mira i Božje milosti. Takva se duša ne pogađa s Bogom: ona sve, što joj on pošalje, prima; ona mu sve, što on od nje zahtijeva, daje. Takva je vjera uvijek dosljedna, uvijek vjerna, uvijek neustrašiva, uvijek neslomljiva. Na njoj se doslovce ispunja ono Isusovo: »I nitko ih neće oteti iz moje ruke!« (Iv. 10, 28. 29.).

Ljudi žive, velike, vjere, to su savršeni vjernici; to su savršena djeca Božja. U njima je snaga Crkve; od njihove molitve i ljubavi živi svijet. U njima Bog uživa; njih uvijek uslišava, »semper audit« (Iv. 11, 42.). Živa vjera stvara svece. Svaki je ćovjek žive vjere svetac: veliki ili mali. I apostol: veliki ili mali!

Dragi vjernici! Braćo i sestre! Budimo i mi ljudi, budimo i mi kršćani, žive, velike, vjere! Samo tako ćemo biti pravi kršćani. Samo tako naći ćemo put k Bogu. Samo ćemo se tako valjano boriti za duše i nesebično žrtvovati za Kraljevstvo Božje. A nemojmo biti poluvjernici, dvospolci, prelivode! Od poluvjernika nemaju ništa ni Bog ni Crkva. Poluvjernici su i stvorili ovu vjersku pustoš oko nas, ovu pravu duhovnu »mrzost opustošenja« (Dan. 9, 27.; Mat. 24, 15.), ovu moralnu kaljužu,

koja nas je sa svih strana pritisla i u kojoj se tolike duše tope i dave.

I vjeruju i ne vjeruju. Slabići, sumnjičavo, vjeruju, pa zato, dakako, uvijek vjeri u životu i okreću leđa. Boga ne vide, svijet vide, pa za svijetom i polaze. Boga se malo boje, a svijeta mnogo: zato svijetu i robuju. O vječnoj sreći sumnjaju, zemaljsku gledaju pred sobom živu i svijetlu: zato se u njoj i utapaju. Božanske ljubavi nijesu nikada iskreno i duboko osjetili, a zemaljsku pipaju i mirišu svaki dan, pa su od nje pijani, pa pod njom teturaju i u njoj se guše. Bog im je u magli, svijet na javi, pa im zato on jedini imponira. A Bog i savjest plaćaju samo račune.

Poluvjernici. Zar to nijesu svi oni oko nas, što se još broje katolici, a ne idu u crkvu, a ne šalju djecu na vjeronauk, a ne vjenčavaju se u crkvi, a ne mole se, a skidaju križeve i svete slike sa zidova, a pale pobožne knjige i sakrivaju ih po tavanima, miševima za hranu, a boje se javno deklarirati kao vjernici: okreću glavu od svećenika, ne daju mu u kuću, ljute se, kad im tko nazove Boga, ne smiju da skinu šešira pred crkvom, kriju se i bjegaju po pokrajnim ulicama, ako ponesu dijete na krštenje ili ga povedu na krizmu ili na sv. pričest? Zar to nijesu svi oni i one oko nas, koji su još lani, preklani, došli u grad u šalvarama ili u dimijama, s krunicom ili molitvenikom u džepu, a danas već nevjenčano žive ili nose na rukama nekrštenu djecu? I sve lijepo u miru i skladu: mati bogomoljka, a kći konkubina, i sin bezvjerac. Eto, do čega nas je dovela vjerska mlakost, poluvjera, sjeđenje na dvije stolice, klanjanje i Bogu i svijetu, po onoj: »Pomoz' Bog, čaršijo, na sve četir' strane!« Svejedno, što Isus kaže: »Nitko ne može dvojici gospodara služiti, — Ne možete Bogu služiti i mamonu!« (Mat. 6, 24.; Luk. 16, 13.). Nekoliko godina, pa je kao metlom pomelo svu tu našu plitku i praznu vjeru. Sve to vjerovanje uz račun, na otkaz, pod uvjet. Postali smo kršteni pogani, a djeca će nam biti i nekršteni. Ispunila se Isusova riječ iz Evanđelja, u priči o sijaču. Božje je sjeme palo na kamen, na plitku zemlju: niklo je, ali se je odmah i osušilo (Mat. 13, 5. 6. 20. 21.; Mark. 4, 5. 6. 16. 17.; Luk. 8, 6. 13.). Pri prvoj suprotivštini!

Braćo i sestre! Samo će nas živa i velika vjera spasiti. Samo ona rađa rodom pravde i života vječnog. Samo nas ona može, i usred otpadničkog svijeta, održati na Božjem putu. Samo nam ona može dati katolički ponos.

Isprosimo je od Boga i sebi i svojima! Usađujmo je od malih nogu u srca svoje djece! Rasplamsavajmo je svaki dan u svome srcu i molitvom i željeznom dosljednošću svojih kršćanskih uvjerenja! Ni u najmanjoj stvari nemojmo nikada zatajiti Boga ni istine: nikada nemojmo trgovati, mešetariti, sa svojom kršćanskom savješću! Daleko će nas odvesti ta prva nevjera. Doći se iza nje i druge: sve teže i sve kobnije! Nemojmo nikada zaboraviti: Bog traži čitava čovjeka i čitavu, živu i cjelovitu, vjeru. Pravednik je samo onaj, koji od vjere živi! Sav, uvijek, svagdje! »Justus autem ex fide vivit!« (Rim. 1, 17.; Gal. 3, 11.; Hebr. 10, 38.). Amen.

•

»Djevojko, ustani!« (Luk. 8, 54.)

DJEVOJKA U KRŠĆANSTVU

Nedjelja, 25. X. 1959.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Danas su u misi (XXIII. nedjelje pod Duhovima) i poslanica i Evanđelje, na neki način, u znaku žene. Svoju sliku idealnog vjernika u poslanici Filipljanima (Filip. 3, 17.—21.; 4, 1.—3.) Apostol na koncu, konkretno, primjenjuje i na dvije, plemenite, kršćanske žene, svoje suradnice i pomoćnice u Evanđelju, u apostolatu, Evodiju i Sintihu, i preporučuje ih pažnji i duhovnoj brizi njihova biskupa. A u misnom su Evanđelju u oba prizora, što se u njemu spominju, glavni akteri, junaci, žene: žena velike vjere, bolesnica od krvotoka, koju je Isus čudesno izliječio, i djevojka, djevojčica, kći zborničkog starješine Jaira, koju je Isus uskrisio: odmah iza kako je preminula (Mat. 9, 18.—26.; Mark. 5, 21.—43.; Luk. 8, 41.—56.).

Mi ćemo danas ostati kod djevojke, kod djevojčice. Prizor je tako lijep i poetično-idiličan. Nebrojeno je puta ovjekovječen u svetoj umjetnosti. I u ordinacijama katoličkih liječnika nađe se često ta slika. Djevojčica na postelji, u bijeloj, mrtvačkoj haljini, — oživjela, podigla se, progledala, — i uz nju Isus, koji sjedi na krevetu i drži je za ruku, iza kako joj je rekao: »Djevojko, ustani!« (Luk. 8, 54.; Mark. 5, 41.) i naredio, da je nahrane (Luk. 8, 55.; Mark. 5, 43.).

Djevojka u svijetu i životu, djevojka u obitelji, djevojka u kršćanstvu. I to je jedna od tema isred života; i to je jedan

od vječnih problema čovječanstva, jedna od njegovih vječnih radosti i tuga: danas i uvijek.

Djevojka. U svakoj ćemo je kući naći. Djevojke. Svaki dan mimo nas prolaze, i gledamo ih. Katkada sa divljenjem, katkada sa srdžbom; katkada nevino, očinski i bratski, katkada ružno i strastveno, zavodnički, ali uvijek s interesom. Dolaze i prolaze. Izrastu i ocvatu. Umiru u cvijetu mladosti, sa plavim osmrtnicama i sa mnogo cvijeća na odru, ožaljene i oplakane i od poznata i od nepoznata, ili se udaju i postaju žene i majke, izrode djecu, osijede i ostare. A gdjekoja se zatvori i u samostan. A gdjekoja se, kao djevojka, i probija kroz čitav život: časno ili nečasno.

Tim smo se pomalo dotakli i problematike djevojke. Ona predstavlja poeziju i ljepotu života. Za nju se mnogi trgaju. Nad njom mnogi strepe. U njoj je buduća majka. Ona je nositeljica i djevičanstva i, potencijalno, materinstva. Puno o njoj ovisi. Može postati i vrlo velika, ali i vrlo nisko pasti. Mnogo je puta blagoslov okolini, a mnogo puta i prokletstvo.

Budimo konkretni!

S djevojkom uvijek spajamo ideju mladosti i ljepote, ali i ideju prirodne plemenitosti: nedužnosti, skromnosti, posluha, čednosti, idealizma. Djevojaštvo je doba tjelesne cvatnje: na djevojke i odrasli ljudi i žene pogledavaju milo, a koji put i s divljenjem, a mladići ih obožavaju, snatre o njima, udvaraju im, čeznu za njihovom blizinom i društvom, pišu im stihove i pjevaju pjesme pod prozorima. Hiljade su puta bile opjevane i naslikane. Njih roditelji gizdaju kao slike; one nam čestitaju i pjevaju na priredbama; njih oblačimo u bjelinu; njima u kose i ruke stavljamo cvijeće; one na procesijama prate Isusa: kao male njegove dvorkinje, drugarice, djeveruše, nevjeste, zaručnice. Bog im je sve to dao, da preko njih muškarca uvede u brak i sveže uz obitelj.

Djevojke su od prirode bolje duše od dječaka i mladića. Uzdržljivije su, pristojnije, mirnije, blaže, milije, dobrostivije. Više štuju starije; više vole i paze roditelje; marljivije su, savjesnije, poslušnije. Više se drže kuće. Ne tuku se. Nijesu grube. Mekšega su srca. Ne će lako uvrijediti, ucviliti, siromaha i bijednika. Podatnije su i manje sebične od dječaka. Više ih obično vole i u kući i u školi. I pobožnije su, već od naravi. Bog im je to dao kao opremu, kao miraz: budućim ženama i majkama.

Ali djevojka je, s druge strane, i nosilac mnogih slabosti. Lomnija je i tijelom od dječaka. Nježnija je od njega. Čuvstvena je i plačljiva. Misli više srcem nego glavom. Povodljiva je i nestalna. Lako ju je predobiti i zavesti. Neotporna je prema osjećaju simpatije i ljubavi. Sklona je, da muškarcu, koji joj se je dopao, slijepo vjeruje, da ga obožava, da mu se posve preda i da, uz njega, na sve drugo zaboravi.

A puno će toga, i sveta i velika, danas sutra ležati u tim lijepim, a krhkim ženskim rukama. Djevojka će već sutra, — kad se uda; kad postane žena i majka, — biti mužu stalan i intiman pratilac, drug i suradnik kroz život, a bit će mu, ako je prosvijetljena i plemenita, i savjetnik, i anđeo čuvar: čuvat će ga od nasilja, od grubosti, od pijanstva, od razblude. A kao majka bit će izvor života, hraniteljka i prva odgojiteljica djeci, a njima i čitavoj obitelji srce, koje će ih grijati i oplemenjivati; sunce, koje će ih razveseljivati i milovati. U njezinoj će se ruci naći novi naraštaji.

Ali, i ako ne postane žena i majka tijelom, morat će ostati majka dušom, svima, oko sebe; morat će ostati vječna svećenica dobrote i nositeljica idealizma svijetu. Kao intelektualki ili kao ženi iz običnog života, svejedno. U samostanu ili u svojoj kući, svejedno.

Djevojka je, eto, još veća po onome, što je čeka, nego po onome, što jest. Velika joj je misija i poslanje; veliko je blago, što ga nosi u rukama; velika je i odgovornost, što je tereti i koju ima. Ali i koju drugi imaju prema njoj. Djevojka je veličina u lomnosti: kristal u radionici punoj nemira i vreve, koji se stoga lako razbije. Doslovce se na djevojku može primijeniti riječ Apostolova iz njegove 2. poslanice Korinćanima: »A nosimo ovo blago u krhkim posudama, — thesaurum istum in vasis fictilibus!« (2. Kor. 4, 7.).

Delikatna je stvar djevojka. Delikatan je i problem djevojke. Svaka djevojka strahovito mnogo riskira. Ne ostane li na visini, njezin je pad puno gori nego onaj kod mladića. Ona i tjelesno i duševno više strada. Ona se gore i temeljitije kvari. Nju njezin, izrođeni, ženski i materinski instinkt sve više gura u pokvarenost i u protunaravnu situaciju. Ona se tada uduši u neobuzdanoj erotici. Nju ne čuva, kao muškarca, nagon stvaranja i rada. Njezina bestidnost, kad je jedampur u sebi ubila prirodnu ogradu specifično ženskog stida, postaje potpuna i cinična. Izrađa se u formalnu trovačicu i rušiteljicu života: zavodi, razbi-

ja obitelji, ubija u sebi djecu; unosi punu moralnu anarhiju u život. Od djevojke, kad se pokvari, postaje bludnica: ono, što svi smatraju najnižim u životu i u društvu. A ako ipak i takva pala djevojka postane žena i mati, to je karikatura od žene i matere.

Zar sve to ne gledamo oko sebe, svaki dan, u ovim vreme nima teške ćudoredne krize, koja je pritisla moderni svijet? Zar nam išta dobra obećaje raspušteni djevojački naraštaj, koji bećari po našim ulicama i provodi slobodnu ljubav na sve strane? Čovjeku dođe, ili da pljune ili da zaplače, kad gleda te jadne djevojke, koje se javno zalijeću na mladiće i puštaju, da ih oni, na ulici, obujimaju i gnječe, uz raskalašeni i histerični hihot.

Nijesu, braćo i sestre, badava svi narodi, kršćanski i nekršćanski, nijesu badava svi religijski sistemi, čuvali djevojke kao oko u glavi, držali ih uvijek na oku i pod nadzorom, odgajali ih ozbiljno i strogo, posvećivali im uvijek više pažnje i brige nego mladićima. Moralni instinkt čovječanstva iz toga je progovarao. Tisućljetno iskustvo to je ljudima diktovalo. Najveće su svetinje života i čitavu svoju budućnost oni na taj način branili. Brak i obitelj, dijete i moral, s djevojkom stoje i padaju: valja ih osigurati. Djevojka je dobra, ali slaba, i puno može izgubiti: valja je energično i efektivno zaštićivati i čuvati.

I kršćanstvo je uvijek u djevojke upiralo oči. Štovalo ih, ali i čuvalo. Garantiralo im, i kroz kršćansku obitelj, i kroz religiozni život, posebnu pažnju i odgoj.

U tri karakteristična momenta to se očitovalo.

Kršćanstvo je uvijek nastojalo u djevojci obuzdati i suzbiti, odnosno razumno kanalizirati, ono, što je u njoj najslabije i najnemirnije: srce, seitimenat, erotičke porive, ljubavni instinkt, koketeriju, nagon za dopadanjem i osvajanjem, taštinu. Ono je od djevojke zahtijevalo, da tome pristupa s rezervom, da se tu savladava i odriče, da to čuva za onu, kasniju, životvornu i jedinu, ljubav u braku. Čistoću, uzdržljivost, čednost, stidljivost, tražilo je ono od djevojke. Kult je i cijenu djevičanstva ono propovijedalo djevojkama. Djevičanska čistoća mora prethoditi braku i ljubavi: njom se djevojka sprema na materinstvo. Nije rana ljubav ideal, nego kasna i zrela: nije česta i neobuzdana, nego jedna, jedina, disciplinirana. Djevojka je to veća i to vrjednija štovanja, što je nevinija, čišća, ponosnija. Djevojka treba da se najviše boji sama sebe i svoga srca: da nad njim straži; da mu ostane gospodar; da bude slobodna. Samo takva, preobražena,

ljubav može onda, u kasnijem, zrelom, životu biti jaka, vjerna, životvorna i velika.

Kršćanstvo je uvijek djevojku spremalo na misiju žrtve i materinstva. Uvijek joj je to stavljalo pred oči kao ideal. Žena je velika kao mati, a ne kao ljubavnica. Erotička ljubav mora da služi, a ne da zapovijeda. Ona je samo sredstvo, da žena lakše i spremnije na sebe primi uzvišenu dužnost altruistične i požrtvovne materinske ljubavi. A na tu se dužnost mora djevojka i pripravljati: na nju se mora privikavati od mladih godina. Radom, ne uživanjem. Posluhom, ne samovoljom, pustopašnošću i razmaženošću. Trijeznošću, a ne luksusom. Ostajanjem u kući i životom u obitelji i sa obitelju, a ne bježanjem u slobodu, na ulicu, u društvo, u javna zabavišta. A u muškarcu, u mladiću, mora kršćanska djevojka gledati u prvom redu viteza, zaštitnika, budućega muža i oca, a ne ljubavnika. Mora ga birati i ljubiti po višim kriterijima: duhovnima prvotno, a ne tjelesnima; moralnima prvotno, a ne materijalnima. Treba da bude svijesna, da će joj on mnogo dati, ako bude idealan muž, ali i da će ona njemu dati, još više, ako bude prava kršćanska žena. Ambicija svake velike kršćanske žene i djevojke mora biti, da bude, moralno, bolja i finija od muža. Od naravi je bolja; mora to iskoristiti; njezina je prirodna misija oplemenjivanje.

Kršćanstvo je uvijek od djevojke tražilo iskrenu, živu, duboku, religioznost. U religioznosti i pobožnosti gledalo je njezinu najveću i vrlinu i snagu. Toliko se u moralnom pogledu od žene očekuje, tako su visoke i teške njezine materinske dužnosti, da im slabo žensko srce nikada ne će moći udovoljiti samo svojim prirodnim silama: bez nadnaravne, milosne, pomoći odozgor. Bog je baš stoga, sam, ženu predestinirao za pobožnost. Kao biće srca i intuicije žena Boga neposrednije osjeća i doživljuje nego muškarac, a teški je njezin i odgovorni život sili, da traži snagu i utjehu od Boga. U Bogu nalazi žena i jakost i prosvjetljenje. Žene su, i žene u kršćanstvu, uvijek najviše punile crkve; one su najvjernije stajale uz Boga. A kršćanstvo se je na njih oslanjalo. Oslanja se i danas. »Pius femineus sexus« — »pobožni ženski svijet«, termin je iz naše katoličke liturgije.

Braćo i sestre, to je koncepcija djevojke u kršćanstvu. To su naši kršćanski pogledi na djevojački problem. Mnogima će oni izgledati zastarjeli. Modni tip današnje djevojke, — i one, po imenu, katoličke, — daleko je od njih. Ali, kršćanstvo nije modna

religija: ono je vječna religija. I prirodni je zakon, o koji se upi ru sve njegove koncepcije, vječan i nepromjenljiv.

Katoličke djevojke znadu svoje mjesto, ako hoće da budu uistinu katoličke. I katolički oci i majke znadu, kako ih moraju odgajati, ako hoće da ispune svoju roditeljsku dužnost pred Bogom.

Nema, — da to još jedamput ponovimo, — za katoličku djevojku ni rane ni slobodne ljubavi; nema za nju ležernog drugovanja sa mladićima; nema noćnog vucanja; nema mješovite plaže; nema gole mode; nema plesnog divljenja; nema lascivne lektire ni ilustracije; nema hodanja, šetnji, turistike, bez nadzora; nema »emancipacije«. Njezino je mjesto u obitelji; uz majku, uz roditelje. Njezino je normativno držanje čednost i djevičanska rezerva. Ona mora nevina ulaziti u brak. Roditelji je moraju čuvati. Njezin odgoj mora biti upravljen na ideal žrtve, materinstva, plemenitosti, altruizma, milosrđa. Njezine ambicije moraju biti ambicije moralne dobrote i visine. Njezini pogledi na život moraju biti ozbiljni. Njezino srce disciplinirano i uvijek pod kontrolom razuma i zakona Božjega. Pobožnost joj mora biti druga narav; molitva svagdanji kruh; Bog nadahnuće, Bijela Djevica, Madona, Uzor i Majka. A crkva joj mora biti i pred korzom, i pred kazalištem, i pred utakmicom, i pred turom.

Nego, na jedno samo moramo još posebno upozoriti. Na jednu specifičnu pojavu našega vremena. U prijašnjim stoljećima problem je djevojke praktično uvijek svršavao udajom. Sve bi se poudale ili odlazile u samostan. Danas nije tako. Ratna pustošenja prorijedila su muškarce, a socijalne neprilike odbijaju mnoge mladiće od braka. Sve više djevojaka ostaje čitav život neudano. Šta da njima kažemo? Njima i svima. Ako neće da duhovno propanu, moraju biti jake. I jake i velike duhom. I moraju tvrdo vjerovati u viši i vječni smisao života. Nije sva sreća ni u braku, ni u ljubavi. Sreća je mirna i dobra duša. Sreća je etički častan i sadržajan život. Sreća je svijest, da nas čeka nebo. Tu sreću treba da, starija ,djevojka otkupi doživotnim djevičanstvom A s Bogom je to moguće. U osjećaju djetinjstva Božjeg. S pra vim, idealnim i djevičanskim, odgojem u mladosti.

Veliko je djevičanstvo u kršćanstvu. Veće i časnije od braka. Tjelesno materinstvo pretvara se u njemu u ono duhovno i nadnaravno. Djevojka postaje djevica, molitvena i žrtvena duša, zaručnica Kristova, službenica tjelesnog i duhovnog milosrđa, pri mjer mnogima, apostolica Evanđelja. Čitanje u 7. poglavlju I. poslanice Korinćanima Apostolovu pohvalu djevičanstvu i djevicama (1. Kor. 7, 1.—40.)! To je njemu viši dar. To je njemu stalež duhovne slobode. To je njemu put posvećenja i savršenosti. Blaženija će biti djevojka, ako se ne uda: bolji je dio izabrala: »melius facit« (1. Kor. 7, 38. 40.). U prvoj Crkvi sve su djevice bile u posebnoj časti: i one iz svijeta. A Crkva je uvijek ista. Ona ih i danas časti, preporučuje se njihovim molitvama, računa na njihovu požrtvovnu pomoć, smatra ih »ugodnim mirisom Kristovim« (2. Kor. 2, 15.). Njihovo će biti, da prate djevičanskog Jaganjca Božjega na nebu (Otkr. 14, 4.). One su duhovne kćeri i sestre nebeske Djevice-Majke.

Kršćanske djevojke, starije i mlade, ne bojte se djevičanstva! Ponosite se njim! Vama je širom otvoren put k Bogu i k savršenosti. Vas ništa ne veže uz svijet ni uz tijelo. Vas ne će nitko vratiti s ispovijedi, kao vaše družice, koje su stupile u brak, a onda stresaju sa sebe njegove terete i bježe, na protunaravan način, od dječjeg blagoslova: izdaju svoje materinstvo. Budite morate biti, Crkvi Božjoj prvoborke i apostolice!

Kršćanske djevojčice i mlade djevojke, računajte, da vam je stoput bolje ostati u djevičanstvu, nego se nesretno i nekršćanski udati! Držite stoga svoje srce uvijek na uzdi! A i jedne i dru ge volite Boga svim srcem! Amen.

»Vjerujete li, da vam mogu to učiniti? — Po vjeri vašoj neka vam bude! — Gledajte, da nitko ne dozna!« (Mat. 9, 28.—30.).

OTVORENIH OČIJU ZA BOŽANSKU STVARNOST

Nedjelja, 19. VII. 1970.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! U 9. poglavlju svoga Evanđelja zabilježio nam je sv. Matej, — prvi put, opširnije, — kako je Isus otvarao oči i slijepcima.

Događaj se odigrao, kako izgleda, odmah iza velikoga čuda uskrišenja kćeri Jairove, u Kafarnaumu. Isus se je, praćen mnoštvom oduševljenoga naroda, vraćao ulicom iz kuće Jairove u kuću, u kojoj je on stanovao. Bila je to vjerojatno Petrova kuća. U masi naroda našla su se tu i dva slijepca: bilo ih je u ono doba puno po Palestini i na orijentu, i većinom bi hodali ulicama i prosili.Čuli su već bili o Isusu: o velikom čudotvorcu iz Nazareta. A baš je sada narod oko njih glasno pričao o najnovija dva velika čuda, što ih je Isus, još malo prije, isti taj dan, bio napravio: na ženi, koju je ozdravio od dugogodišnjeg krvarenja, i na kćeri uglednog zborničkog starješine Jaira, koju je, kad su je već svi smatrali mrtvom i oplakivali na odru, vratio u život. To se zna: u slijepcima je to probudilo veliku čežnju, da Isus i njih ozdravi. Sigurno je, Isus, — mislili su u sebi, — velik Božji čovjek. I obećani Mesija Izraelov. Mnogi u narodu za njega tako govore. I svi ga očekuju, baš u ove dane. I njih će on ozdraviti, samo ako ga usrdno zamole. Koga on nije uslišio! Tako je dobar i milosrdan, svi kažu. I stali su, — držeći se valjda za ruke

i gurajući se i teturajući između naroda, — onako na glas vikati, da ih ozdravi. »A kad je Isus odlazio odanle«, stoji u Evanđelju, »išla su za njim dva slijepca, vičući i govoreći: Smiluj nam se, sine Davidov!« (Mat. 9, 27.). »Sin Davidov«, to je među Židovima bio specifičan dogmatički titul, naziv, za Obećanoga Mesiju.

Ti siromašni slijepci prvi su od Židova, iza apostola (Iv. 1, 49.), — barem što vidimo iz Evanđelja, — nazvali tako Isusa. Najviše, što se dotada bilo za njega čulo iz ustiju naroda, bilo je, iza uskrsnuća sina udovice iz Naima: »Velik prorok ustade među nama — —!« (Luk. 7, 16.). Bog ih je, slijepce, bio, eto, posebno prosvijetlio: takla ih je bila u srce milost Božja. I nijesu prestajali da za njim viču. Velika je, vidi se, bila njihova vjera i njihovo pouzdanje.

Ali Isus zadugo kao da ih ni ne čuje. Ne gleda ih; ne odazivlje se na njihove vapaje. Ništa im ne odgovara. Hoće da iskuša i još više utvrdi i ojača njihovu vjeru. Ili, možda, neće da izaziva farizeja, kojima, sigurno, nije bilo pravo, da su, evo, i ljudi iz naroda stali, i to još javno, pozdravljati Isusa kao Mesiju. Svejedno: slijepci ne popuštaju. Ne daju se slomiti. Nešto im u duši kaže, da će ovo danas za njih biti dan velike milosti i sreće. Ni kad su već bili, za Isusom, došli do Petrove kuće, ne daju oni Isusu mira. I u kuću su za njim bili provalili. I ponovo su ga i tu molili i zaklinjali, da ih ozdravi. »A kad dođe kući«, stoji u Evanđelju, »pristupiše k njemu slijepci« (Mat. 9, 28.).

Sada se istom Isus upušta s njima u razgovor. I traži od njih, da mu najprije, izrijekom, kažu, vjeruju li, tvrdo i iskreno, da im on to može učiniti: vjeruju li, da je on zbilja poslan od Boga na svijet, kao obećani Spasitelj. »I reče im Isus:«, stoji u Evanđelju, »Vjerujete li, da vam to mogu učiniti?« (Mat. 9, 28.). Ne radi se o maloj stvari. O velikom se, najvećem, čudu radi. Da netko slijep, u tren oka, odjedamput i na jednu riječ, progleda, to se nikada dotle nije bilo ni čulo, kako će ono kasnije izrijekom reći opet jedan slijepac, kad mu Isus povrati vid (Iv. 9, 32.). Ali slijepci tvrdo vjeruju. I sigurni su, da im Isus i to može učiniti. »A oni mu rekoše: Da, Gospodine!« (Mat. 9, 28.). Gospodinom ga zovu. On je velik u njihovim očima.

Isus je zadovoljan. Raduje se njihovoj vjeri. Nagradit će im je. Uslišit će ih. Povratit će im, čudom, očinji vid. »Tada se dotače«, kaže Evanđelje, »očiju njihovih govoreći: Po vjeri va-

šoj neka vam bude! (Mat. 9, 29.) I otvoriše im se oči« (Mat. 9, 30.).

Evanđelje nam ne kaže, šta se je sve dogodilo iza toga. Ni kako su reagirali slijepci, kad su odjedamput opet progledali i svojim očima ugledali pred sobom Mesiju Izraelova, kako im se blago i božanski dostojanstveno smiješi. Ni kako je reagirao narod, kad je kasnije čuo za taj neviđeni slučaj. To se zna: narod je opet pao u čuđenje i zanos, a bivši su slijepci udarili do neba zahvaljivati Isusu i ljubiti mu ruke i noge. Koliko su bili za njega oduševljeni i koliko su mu bili zahvalni, vidi se najbolje iz onoga, što nam Evanđelje iza toga priča i čim sv. Matej završuje svoj izvještaj. »I zaprijeti im Isus«, stoji tu, »govoreći: Gledajte, da nitko ne dozna! A oni izišavši razglasiše ga po svoj zemlji onoj« (Mat. 9, 30. 31.).

Isus, kao skoro uvijek, ne želi, da itko od njegovih čudesa pravi senzaciju. Neće, ni da mu zbog njih farizeji onemogućuju ili, barem, sprječavaju njegovo propovijedanje. Neće, ni da ozdravljenici imaju s njima neprilika. I, očito, misli, da je i za one, nad kojima je učinio čudo, bolje, da se povuku u sebe i da u tišini srca zahvaljuju Bogu, nego da se oko njih okuplja svijet i na njima izdovoljuje svoju radoznalost. Samo ih to može rastresti ili ih još i učiniti taštima.

Samo, dakako, rijetko su se bolesnici, koje bi Isus ozdravio, toga držali. Nije lako biti toliko duhovan. Lakše je u takvim časovima dati oduška svome veselju i govoriti. Lakše je misliti na svoju sreću, nego na Boga i na svoju dušu. Čovjeka, koji nam je učinio dobro, vidimo: Božje dobrote i otajstvenih puteva i osnova Božjega milosrđa i Providnost ne vidimo.

No slijepci su mislili, da to Isus govori samo od poniznosti, a njima da je dužnost, da mu budu što zahvalniji i da i pred drugima što više pronesu i podignu njegovu slavu. Pa su svakom živu o tome govorili. I sve su na široko pričali. Osobito, kad bi ih ljudi pitali, šta je to bilo, i čudili se, kako to odjedamput opet vide. Nijesu ta dvojica slijepaca bili sveci, ali bili su čestiti mali ljudi: radili su to dobronamjerno i iz plemenitih pobuda.

Braćo i sestre! Jednomu i nas uči ova evanđeoska zgoda. I nama su namijenjene sve Isusove riječi iz nje. I one: »Vjerujete li, da vam mogu to učiniti?« i »Po vjeri vašoj neka vam bude!«

Tvrda vjera i tvrdo pouzdanje najbolji su put do srca Božjega. Isusova je to teza. Vjeri slijepaca izrijekom on, čuli smo, pripisuje, što su progledali.

Tko hoće, da mu Bog pomogne, da mu iskaže neku veliku milost, mora najprije dati slavu Bogu tim, što će živo povjerovati i u Božju moć i u njegovu božansku dobrotu. I što će u toj svojoj vjeri biti ustrajan. Što se, u svome pouzdanju u Boga, ne će dati ničim pokolebati. Ni onda, kada Bog čeka i oteže: ni onda, kada ga nije odmah uslišao. Jedino takav čovjek ima pravu ideju o Bogu: on jedini pravo shvaća, koliko je Bog i velik i dobar. On o tom ne dvoji. A razumije se, da je to za Boga čast i da mu je to drago. Drago je i nama, kad vidimo, da nas netko iskreno i duboko štuje i da nikada nije posumnjao o našemu poštenju ni o našoj plemenitosti i vjernosti. Sve ćemo učiniti takovu čovjeku. Smatramo se na to nekako dužni. Osvojio nam je srce.

A, braćo i sestre, nijesmo mi uvijek takvi. Ni mi kršćani. Koliko nas ima, pa nam prilike oko nas, pa nam prirodni zakoni, pa nam ljudska pamet, volja, sila, izgledaju jači od Boga! Ne može ni Bog ništa mimo njih i protiv njih. I posumnjamo, pomalo, koji put, ima li uopće štogod veće i jače od ljudi: štogod, što se ne vidi i ne pipa, a opet živi i odlučuje o zbivanjima u svijetu i o ljudskim udesima; ima li Bog. I čim nam se on odmah ne odazove, kad smo mu se utekli, zdvajamo i očajavamo. Ni nema ga možda. A ako ga i ima, ne čuje nas: nije mu do nas; ne mari za nas. I prestanemo mu se i moliti. Ili mu se molimo bez pouzdanja: ni ne vjerujemo pravo, da ćemo biti uslišeni.

E, to se zna, nije to živa vjera. I nije to Bogu drago. To je samo polovično pouzdanje. Izblijedio je i istančao u nama osjećaj za nadnaravnu stvarnost. Boga kao da ni ne vidimo. Boga kao da ignoriramo. I nije nikakvo čudo, kad onda i Bog šuti. Ne odaziva nam se. Ni u našim malim potrebama, materijalnim i duhovnim, ni u velikim potrebama Crkve i čovječanstva. Sami smo krivi. Nijesmo vrijedni njegove božanske pažnje. Lijepo to kaže sveti apostol Jakov, na jednom mjestu u svojoj poslanici: »Ako li kome od vas treba mudrosti«, veli on, »neka to ište od Boga, koji svima obilato daje i ne ljuti se, pa će mu se dati! Ali neka ište s vjerom, ništa ne sumnjajući! Tko sumnja, on je kao val morski, koji vjetar valja i goni na sve strane. I neka ne misli takav čovjek, da će što dobiti od Gospodina!« (Jak. 1, 5.—7.). Ne možemo i ne smijemo, to se zna, zapovijedati i diktovati Bogu, — ne mora nas, i ne će nas, baš svaki put, odmah uslišiti, ni onako, kako mi hoćemo, — ali ako mu se zaufano i ustrajno molimo, sigurno će nas uslišiti, kad je to za naše veće dobro. Može: svemoguć je, — moramo u to tvrdo vjerovati; — i hoće :dobar

je; Otac nam je. Eto, zato i doživljujemo, — mi ljudi slabe vjere, — tako često razočaranja u životu, dok se oni drugi, što živo, tvrdo, djetinjski, vjeruju, toliko puta hvale, kako im njihov Bog daje sve, što od njega zamole. I na neobičan način, koji put. I pravim malim »čudesima«. Čudesima i iznenađenjima Providnosti. Znadu, šta će, a znadu, i kako će to od njega zamoliti (Jak. 4, 3.).

Braćo i sestre! Sami smo obično krivi, što naše molbe Bogu ostanu neuslišane. Nijesmo u sebi podgojili pravoga duha vjere. Previše smo ljudi od ovoga svijeta i od njegovih zakona. A ne računamo dovoljno s Bogom. I ne respektiramo ga dovoljno. Kao Gospodara svega. Kao jedinu pravu stvarnost života. Kao božansku dobrotu i ljubav.

Isuse, koji si otvorio oči slijepcima iz današnjeg našeg promatranja, otvori ih i nama! Otvori nam ih za sebe i za svoju vječnu stvarnost! Utvrdi nam, umnoži nam, — kako su ono jedamput bili tebi zavapili tvoji apostoli, — vjeru! »Adauge nobis fidem!« (Luk. 17, 5.). Amen.

»Molite se dakle Gospodaru žetve, da pošalje poslenika u svoju žetvu!« (Mat. 9, 38.; Luk. 10, 2.).

MISIJE PRED ČINJENICAMA

Nedjelja (misijska), 21. X. 1962.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Rekao sam vam, prijašnje nedjelje, kad sam vam najavljivao današnji Misijski dan, da kompetentni crkveni faktori, i u Rimu i u Zagrebu, nijesu zadovoljni s misijskim radom kod nas. Ne pokazujemo dovoljno interesa za misijski apostolat Crkve; ne radimo za misije, kako bismo i koliko bismo mogli i morali.

Mnogi će od vas kazati: Pa kako od nas mogu tražiti, da radimo za misije? Znaju li oni naše prilike? Mi smo sami misija. Misija i sirotinja. Oni treba da nas pomažu, — ugroženu i izloženu Crkvu sa fronte, — a ne mi njih.

I pomažu nas, braćo. Dobivali smo mi, i dosada, od centralnih crkvenih misijskih organizacija, — od »Društva za širenje vjere« i od »Djela sv. Petra«, — puno više, nego što bismo mi sakupili i, njima, poslali za misije. O novcima se uopće ne radi. Ima i puno važnijih stvari od novaca. Stvari, do kojih i Bog i Crkva puno više drže. Stvari, o kojima ovisi uspjeh i vitalnost misija puno više nego o dinarima, pa i o dolarima. Imaju misijska zvanja. Ima molitva za misije. Ima žrtvovanje za misije. Ima razumijevanje, ljubav i interes za veliki misijski ideal kršćanstva.

A svega toga nama, braćo, — budimo iskreni, — manjka. Nijesmo u tom odlikaši. Nijesmo ni svijesni, o čemu se zapravo u misijama radi. A radi se u njima o svim najvišim zadacima vjere i kršćanstva. O najsvetijim interesima, i Božjim i ljudskim. O spasenju bezbrojnih neumrlih duša, koje je Isus, — kao i naše, — otkupio svojom božanskom krvlju, a koje su još daleko od punih plodova njegova Otkupljenja. O sudbini i budućnosti Kraljevstva Božjega na zemlji. O časti Božjoj. O sreći narodâ i čovječanstva. Jedinoj njihovoj pravoj sreći.

Braćo i sestre, ja ću o tom, večeras, na Misijskoj adoraciji, sustavnije i s više dokumentacije govoriti. Ovdje ću vam samo uprijeti prstom u — činjenice. U gole činjenice. U činjenice, kojima ne treba nikakva komentara. U pretpostavci, razumije se, da čovjek vjeruje. A mi svi vjerujemo.

Vjerujemo, da Bog želi spasenje sviju ljudi, svake besmrtne ljudske duše: svejedno, živi li u bijelom svijetu, — kod nas, u Evropi i Americi, — ili u onom smeđem, žutom i crnom: u Aziji i Africi. »Deus omnes homines vult salvos fieri, — Bog hoće, da se svi ljudi spase!«, veli Apostol u I. poslanici Timoteju (1. Tim. 2, 4.). Vjerujemo, da je Isus za svaku tu dušu umro na Križu, i da je voli, kao i tebe, i mene. Vjerujemo, — čitamo to i u Evanđelju, — da je on propovijed Kraljevstva Božjega namijenio svima narodima i da je baš zato, — samo zato, — poslao apostole i Crkvu u svijet: »Idite dakle i naučavajte sve narode!« (Mat. 28, 19.). On hoće da se duhovno zakralji nad cijelim svijetom, nad čitavim čovječanstvom. »Oportet illum regnare!« (1. Kor. 15, 25.), kako je ono opet za njega kazao Apostol. Njegove božanske kraljevske ambicije nikada ne će biti zadovoljene, doklegod ima ijedan kraj, ijedan narod, koji nije primio, čuo, njegove evanđeoske kraljevske proklamacije; nije priznao njegove kraljevske vlasti. Vjerujemo, i da ljudi ne mogu biti uistinu sretni, — ni sretni, ni veliki, ni dobri, ni mirni, — osim u tom njegovu Kraljevstvu: punu istine, i pravde, i ljubavi, i bratstva, i nade. Vjerujemo, i da tu sreću, kad smo je jednom primili, moramo, i mi svi, dalje nositi svojoj ljudskoj braći. Bog to hoće i traži. Dužnost nam je to kršćanske ljubavi i ljudske solidarnosti. Ali i dužnost prema suverenim pravima Uma i Duha u nama. Svi smo mi, već po svojoj razumnoj naravi, sluge i poslanici Istine i Dobra. A dužnost nam je to i zahvalnosti prema Bogu. Svoju sreću, od Boga i u Bogu, moramo prenijeti i na druge, koje Bog voli, kao i nas.

Mi svi to, braćo, vjerujemo. Ali jesmo li povukli konsekvencije iz te vjere? Jesmo li udovoljili toj velikoj dužnosti božanske i kršćanske ljubavi?

Nijesmo, braćo. Nijesu ni drugi kršćani širom svijeta. Statistike će nam to dokazati jasnije od svih riječi.

Koliko ima na zemlji danas katolika? 500 milijuna po prilici. Ako uračunamo i one, koji su to samo na papiru i po maticama krštenih. A puno ih je, znate i sami, danas takvih. Koliko je, na svijetu, sviju kršćana: i katolika i nekatolika? Teško, da ih ima milijarda. Prije će ih biti manje od milijarde, nego više. A koliko ima ljudi na zemlji? Tri milijarde. Ni trećina ih, dakle, nije još priznala Krista, ni pred njega klekla. Je li dakle ispunjena misija Crkve? Je li udovoljeno spasiteljskoj volji Božjoj i Gospodinovoj žeđi za dušama? Je li čovječanstvo, jesu li naša ljudska braća, našla sreću? Jesmo li oslobođeni od dužnosti, da nosimo Krista u svijet? Dvije trećine Gospodinovih njiva još je uvijek pod ugarom: nije ih zaorao plug; nije se na njima zatalasala i zabijelila pšenica; nije po njima pao srp (Iv. 4, 35.—38.). Nijesu još mnogi, — velika većina, — od istoka i zapada, sa sjevera i juga, sjeli za sto u Kraljevstvu Božjem, kako im je obećao Isus (Mat. 8, 11.; Luk. 13, 29.). Nijesu se još uvijek našli na svadbenoj večeri božanskoga Kralja (Mat. 22, 8.—10.; Luk. 14, 21.—23.). Još uvijek je u Isusovim očima, neutažena, turobna, nostalgična, čežnja za dušama (Iv. 10, 16.); još uvijek je na njegovim usnama, neispunjena, riječ ozbiljne molbe, — molbe i naloga: — »Žetva je velika, ali poslenika je malo. Molite se dakle Gospodaru žetve, da pošalje poslenika u svoju žetvu!« (Mat. 9, 37. 38.; Luk. 10, 2.).

Braćo i sestre, mi ne napredujemo u osvajanju svijeta za Krista; mi nazadujemo. Ne širi se njegovo Kraljevstvo, nego sužuje. Mi gubimo, — gubimo i u starom kršćanskom svijetu; koliko je danas i među nama, i po Evropi, otpadnika, — a ne dobivamo, novim ofenzivama i novim prodorima. Izračunali su, misijski stručnjaci: 30 milijuna ljudi svake je godine više na svijetu, — a 80 posto je od njih nekršćana; mi se kršćani već brinemo, pobačajima i antikoncepcijskim sredstvima, da se previše ne namnožimo, — a samo se 800 hiljada ljudi nanovo krsti u misijama; — 29 milijuna ostaje ih daleko od Krista; pravi pogansku većinu još većom, a kršćansku manjinu još manjom. Svaki dan manjom. Još pred stoljeće, dva, bilo je krštenih ljudi u svijetu barem polovina: danas nije ni trećina. I još nešto: broj ljudi na

svijetu puno brže raste, nego broj svećenika i misionara, koji bi trebalo da ih uče i obraćaju.

I sada mi kažite, je li ili nije misijski problem aktualan? Je li on ili nije prva briga i muka Crkve? Je li on ili nije ključ svega? I sad mi kažite, je li kršćanin, — pravi kršćanin, — komu su misije deveta briga? Tko s njima ne suosjeća, tko za njih ne mari, tko se za njih ne moli i za njih ne radi? Po svojim najboljim silama. Kolikogod može. Ljubi li takav Isusa? Voli li takav duše? Je li on vojnik Kristov i pionir Kraljevstva Božjeg?

Ne traže, braćo, od nas misije para. Dat će im ih imućniji od nas, i veledušniji od nas. Eno, čuli ste: Mala Švicarska sa 2 milijuna katolika skupila je lani za misije 4 milijuna zlatnih franaka; od toga samo za vanjske misije 2 milijuna. A u Sjedinjenim Američkim Državama popnu se doprinosi za razne misijske svrhe i na stotine milijuna dolara. Misije od nas traže molitve i zvanja. Misije od nas traže svetosti i velikih želja. I plemenitosti traže. Solidarnosti traže. Udovičkih novčića. Što manje šaljemo para u misije, to više moramo moliti i biti dragi Bogu. Da on, i nama za volju, probudi misijsko oduševljenje i misijski žar u kršćanstvu. Da pošalje u misije apostole. Da otvori riječi Božjoj srca i usred »smrtne sjene« (Luk. 1, 79.) zablude i grijeha.

Molite se, braćo, za misije, svaki dan! Žrtvujte se za njih, u pravdi, u čistoći, u ponosu vjere, svaki dan! To je od svega najpreče. Molite se, dok nije kasno; dok drugi nijesu došli prije nas! Amen.

»Badava ste dobili, badava dajite!« (Mat. 10, 8.)

BEZ RAČUNICE

Nedjelja, 5. XII. 1965.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! »Badava ste dobili, badava dajite« (Mat. 10, 8.) rekao je Isus, među ostalim, svojim apostolima, kad ih je, prvi put, poslao, da propovijedaju po židovskoj zemlji Kraljevstvo Božje. A bio im je dao tada veliko, duhovno, blago u ruke i velike, čudesne, darove, koje će ljudima dijeliti. »Bolesne iscjeljujte, mrtve podižite, gubave čistite, đavle izgonite!« (Mat. 10, 8.). Ne da im, da tim trguju; da to pretvaraju u novac. Ne smiju nikada tim spekulirati u svoju korist. Nije to njihovo: to je Božje. A Bog, kad daje, daje bez računa: od čiste dobrote. Darovi se njegovi ne mogu platiti novcima: božanstveni su. Uvrijedio bi ga svatko, tko bi ih htio da preračunava u išta zemaljsko, u išta od ovoga svijeta. Zahvalnost i ljubav, to je jedino uzdarje, koje čovjek može ponuditi, dati, Bogu za darove njegove istine, njegova otkupljenja, njegove milosti.

Uvijek su se apostoli toga i držali. Uvijek je Crkva na tomu insistirala. Apostol nije trgovac: on ne radi za plaću, za dobit. Za »sramotnu, — prljavu, — dobit«, »turpis lucri gratia«, kako se, drastično, izražuje, inače uvijek tako blagi, sv. Petar, kad, u svojoj prvoj poslanici, apostrofira pastire i svećenike stare Crkve (1. Petr. 5, 2.; Tit. 1, 7. 11.). On proklinje Šimuna čarobnjaka u Samariji, kad je taj pokušao da mu ponudi pare za apostolske ovlasti: »Dajte i meni tu vlast, da, na kogagod položim ruke, primi Duha Svetoga!« (Dj. Ap. 8, 19.). »Novci tvoji ne-

ka budu s tobom na propast, što si pomislio, da se dar Božji može dobiti za novce!« (Dj. Ap. 8, 20.). I kad su se god kroz povijest Crkve, u prošlosti, bližoj ili daljoj, biskupi i svećenici zaboravljali, pa počinjali trgovati, ucjenjivati, spekulirati svetinjama, pokaranje je Božje stizalo i njih i Crkvu. Bila su to uvijek vremena žalosnog propadanja i svećeničkog ugleda, i crkvene discipline, stege, i kršćanskog duha među vjernicima. Neprestano se je Crkva protiv toga borila i od toga branila, kao od kuge. Teškim je crkvenim kaznama udarala svakoga simonistu. Ali i ljudi su, — i u Crkvi i izvan Crkve, — to uvijek oduravali. Izgorio je odmah svećenik u svim očima, izgubio je odmah sav auktoritet i sve štovanje, čim ljudi opaze, da mu je, kako se ono kaže, »draga para«, — draža i preča od duša, — i da svoje svećeničke funkcije obavlja samo za novac ili radi novca.

Braćo! Svećenicima je i apostolima Isus u prvom redu upravio ovu svoju riječ. Njima ju je upravio direktno. Ali, indirektno upravio ju je Isus svima, koji su njegovi. I vama, svjetovnjacima. I vi ste, ako vjerujete u njegove božanske darove, — kakvi god oni bili: nadnaravni ili naravni, — posjednici Božjega blaga. I njegovi djelitelji i apostoli. Lajički, svjetovnjački, apostoli: toliko se danas u Crkvi, na sve strane, govori o lajičkim apostolima i lajičkom apostolatu.

Sve, što imaš, — na sebi i u sebi, na tijelu ili na duši, — vrijedna, Božji je dar; Božje je blago. A Božje blago mora cirkulirati. Cirkulirati Božjim svijetom: mora donositi ljudima blagoslov i sreću. Ne smije ga nitko zadržavati samo za sebe. A ne smije ga nitko ni prodavati. Tako, da njemu jedinome služi. Tako, da mu donosi samo materijalnu korist i zemaljsku slavu. Bog je dobar, širok, darežljiv i veledušan; dobri, široki, darežljivi i veledušni moraju biti i svi oni, koji su njegovi i kojima se je u ruci našlo išta od darova Božje dobrote. Znate, kako je Isus oštro, u Evanđelju, osudio i kaznio nekorisnoga i lijenoga slugu, koji je zakopao u zemlju, zavezao u rubac, njegov talenat, njegovu minu (Mat. 25, 24. — 30.; Luk. 19, 20. — 26.).

Braćo! Svima nam je Isus poručio, svima nam on i danas govori: »Badava ste dobili, badava dajite!« Svima posjednicima i nositeljima Božjih darova. Pa pogledajte, braćo, danas svi i na Božji dar, što ga vi držite u rukama! Možda je to novac i imanje. A možda je i snaga mišica, i pamet, i duhovitost, i lijep glas, i ruka vješta nekome glazbenom instrumentu, i sretan, — vedar, veseo, nasmijan, — temperamenat, i umjetnost riječi ili pisanja,

sastavka, i organizatorni talenat, i stručna sprema, i okretnost, snalažljivost, pronicavost, koja zna dobro svjetovati i može mnogima oko nas pomoći: učiniti im uslugu, napraviti im radost, donijeti im utjehu. Možda je to i moć, i služba, koju vršiš, i tvoj socijalni položaj.

Ali, šta je, da je, dano ti je od Boga: dobro je; Božje dobro. Daji ga dalje! »Badava«. Kao Bog. Široke ruke i široke duše. Ne budi stisnut ni sebičan! Ne škrtari tim! Neka to bude i drugoj djeci Božjoj od koristi! Ne traži, da ti se svaka usluga plati! Ne gledaj samo, koliko ćeš ti od toga »ušićariti«! Dobrota je uvijek podatna. Ona uživa u davanju. Ona uživa, kad se širi. Usreći i druge svojim blagom i svojim darovima! Božji su. Od zajedničkog su Oca sviju nas. Badava daji! Što više daji bez plaće i nagrade! Vratit će ti to i ljudi. Valjat će i tebi netko. Volit će te. Bit će ti zahvalni. Ali, ako ti se to i ne vrati u parama i slavi, vratit će ti se u duši. Bit ćeš veći u Bogu. Bit ćeš draži Bogu. Vratit će ti se, i platit će ti se, obilato, na nebesima.

Braćo! Sebičnjaka, škrtaca, samoživaca, trgovaca, Bog ne voli. On voli široke i dobre duše. On voli one, koji daju. Daju nesebično. Daju bez računa. Daju radosno. »Hilarem enim datorem diligit Deus, — Vesela darovatelja Bog voli!«, kako ono veli Apostol (2. Kor. 9, 7.).

Dajite, braćo, Dijelite, što ste dobili od Boga! Veselite se, kad dajete! Budite ljudima dobri! To je duh kršćanskog čovjekoljublja, ali i kršćanskog bogoljublja. Tako nas je učio Apostol. »A dobro činiti da nam ne dodije«, veli on, »jer ćemo u svoje vrijeme žeti, ako ne smalakšemo!« (Gal. 6, 9.). To je nalog Gospodinov: »Badava ste dobili, badava dajite! — Gratis accepistis, gratis date!« Amen.

»A dostojan je poslenik kruha svojega!« Mat. 10, 10.)

U STILU ZAJEDNIŠTVA I NESEBIČNOSTI

Nedjelja, 6. XII. 1964.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Ništa nije sus u Evanđelju zaboravio da nam kaže. Na sve je on pomislio. I na kruh svojih apostola. I na materijalne potrebe svoje Crkve. A nije ju ostavio na brigu anđelima. Nije ni obećao, da će joj bacati manu s neba ili joj čudesima pomagati. Ne donosi nijednome apostolu, nijednome papi, nijednome biskupu, nijednome svećeniku, gavran kruh u kljunu, kao sv. Iliji u pustinji (3. Kralj. 17, 4. 6.), ni anđeo ručak u podne, u rukama pobožnoga Habakuka, kako ga je ono donio proroku Danijelu u jami lavskoj, u Babilonu (Dan. 14, 32—38.). Ne nalazi nitko od nas, što služimo svetištu i oltaru, pod jastukom kesice sa zlatnicima: svako jutro, kad se digne iz postelje, ili makar svakoga prvoga u mjesecu.

On je svoje apostole i svećenike osigurao drukčije. Ostavio ih je na brigu onima, koji budu u njega vjerovali. Neka ih oni hrane i odijevaju; neka se oni postaraju za sve njihove potrebe! On je svoju Crkvu preporučio i povjerio plemenitoj i darežljivoj ljubavi njezine i Božje djece. Sve, što joj bude trebalo: i za njezinu službu Božju, za njezine crkve i oltare, i za njezin apostolat, za njezinu propovijed Evanđelja, i za njezinu samaritansku misiju, misiju milosrdne ljubavi, po Gospodinovu primjeru, dat će joj njezina i Božja djeca. Od zarade svojih ruku; od darova Božje Providnosti.

Odmah, kad ih prvi put šalje među ljude, na pokusno apostolsko putovanje, — najprije apostole (Mat. 10, 5. — 42.; Mark. 6, 7. — 13.; Luk 9, 1. — 6.), a onda i svoje prve učenike, njih sedamdeset i dvojicu (Luk. 10, 1. — 16.), — Isus im to kaže, obećaje, jasno i izrijekom. Nije se njihovo brinuti, od čega će živjeti na putu. Ni ne smiju se za to, puno, brinuti. Nije to njihov posao. Njihov je jedini posao svjedočenje za Božju istinu i navješćivanje Kraljevstva Božjeg. »Ne nosite«, veli im, »zlata, ni srebra, ni novaca, za pojasima svojim, ni torbe na put, ni dvojih haljina, ni obuće, ni štapa; jer je poslenik dostojan kruha svojega!« (Mat. 10, 9. 10.; Mark. 6, 8. 9.; Luk. 9, 3.; 10, 4.). Drugi će ih hraniti. Oni ,kojima učenici budu donosili Boga: njegovu blagovijest; njegovu milost. »A kad u koji grad ili selo uđete, propitajte se«, kaže, »tko je u njemu dostojan, i ondje ostanite, dok (iz njega) ne izađete!« (Mat. 10, 11.). »Gdje uđete u dom, ondje (i) ostajte (Mark. 6, 10.). »Odanle ne izlazite!« (Luk. 9, 4.). »Jedite i pijte, što u njih ima, jer je poslenik dostojan plaće svoje!« (Luk. 10, 7.). »Jedite, što iznesu pred vas, — quae apponuntur vobis!« (Luk. 10, 8.).

Vjernici su, eto, oni, koji, po odredbi i želji Isusovoj, moraju hraniti njegove apostole i uzdržavati njegovu i svoju Crkvu. A apostoli opet ne smiju biti gospoda ni izbirljivci. Valja da se zadovolje onim, što im Bog pošalje i što im dadnu, što iznesu pred njih, dobri Božji ljudi. Ne smiju da puno kukaju: Nemam, nemam. Daj, daj! A još manje smiju da i od koga drljače. A najmanje smiju da trguju darovima i svetinjama Božjim. Da njima spekuliraju. Da ih prodaju. Da ljude ucjenjuju. Izrijekom im Isus to zabranjuje. Nije Bog trgovac. On je božanski Kralj i bogataš. Njemu nitko ne može platiti njegove milosti ni njegova otkupljenja: ni zlatom, ni dinarima. Što on daje, badava daje. Što je on, badava, predao apostolima u ruke, moraju i oni, badava, dalje dijeliti. Krist to postavlja principom, stalnim pravilom i zakonom, u Crkvi, u Kraljevstvu Božjem. »Gratis accepistis, gratis date, — Badava ste dobili, badava (i) dajite!« (Mat. 10, 8.), rekao je on, istom ovom prilikom, u Evanđelju.

Braćo i sestre! Moramo toga svi biti svijesni. I mi, svećenici. I vi, vjernici — svjetovnjaci. To je duh Crkve. To je njezin sistem od prvoga dana. Apostoli su bili dobro zapamtili taj nalog Gospodinov. I uvijek su se toga držali. I uvijek su, i vjernike i svećenike, na to podsjećali. Sam poglavica Crkve, prvi apostol, sv. Petar, u dva maha, s pravom emfazom ističe, da se da-

rovi Božji ne smiju prodavati ni kupovati i da je prljavo svetogrđe zarađivati na riječi Božjoj i na službi oltaru. On, gnjevno, dovikuje čarobnjaku Simonu u Samariji, koji mu je bio ponudio novaca, da i on dobije vlast predavanja Duha Svetoga: »Neka tvoji novci budu s tobom na propast, što si pomislio, da se dar Božji može dobiti za novce! — Pokoru čini za ovu pakost svoju!« (Dj. Ap. 8, 20. — 23.). A opominjući, u svojoj prvoj poslanici, starješine i svećenike azijskih crkava, izrijekom ih moli i zaklinje: »Pasite stado Božje, koje vam je povjereno, — ne silom, nego dragovoljno, kako Bog zapovijeda, i ne, — nikada, — radi prljavoga dobitka, — turpis lucri gratia!« (1. Petr. 5, 2.). A sv. Pavao, svakom prilikom, ponosno ističe, kako on nikada nije propovijedao Krista, da bude na teret onima, koji vjeruju, ili da se materijalno okoristi svojom apostolskom službom: »Srebra, ili zlata, ili ruha, ni u koga ne zaiskah, — sami znate, — ipsi scitis!« (Dj. Ap. 20, 33. 34.). »Volio bih prije umrijeti, — Bonum est enim mihi magis mori!« (1. Kor. 9, 15.). Ali zato on, u svojoj prvoj poslanici Korinćanima, govori vjernicima, — posve apodiktički i programatično, — da su dužni pomagati Crkvu i uzdržavati one, koji im navješćuju riječ Božju i dijele božanske darove otkupljenja. »Zar ne znate«, veli, »da se oni, koji vrše svetu službu, od svetinje i hrane, i da oni, koji oltaru služe, od oltara i žive?« (1. Kor. 9, 13.). »Je li to nešto veliko, da mi, ako smo vam sijali duhovna dobra, požanjemo od vaših zemaljskih?« (1. Kor. 9, 11.). »Tko je ikada vojevao o svome trošku? — Quis militat suis stipendiis unquam?« (1. Kor. 9, 7.). I izrijekom se priziva na Isusa. »Tako je«, kaže, »i Gospodin naredio, da oni, koji Evanđelje propovijedaju, od Evanđelja i žive, — de evangelio vivere!« (1. Kor. 9, 14.).

Braćo i sestre! Danas je opet ovaj nalog Gospodinov neposredno aktualan. Prošla su vremena, kad su kraljevi i knezovi poklanjali Crkvi zemlje i kmetovska selišta i gradili joj katedrale i crkve: bili patroni samostana i župa. A prošla su vremena, i kad su svećenici dobivali plaću od države. I, hvala Bogu, da su prošla! Ne treba, da se ikada više vrate. Slobodniji smo ovako. I, sretniji smo i mirniji ovako. Sa svojim vjernicima, sa svojim svijetom, živimo. I od Božje Providnosti živimo. Od milostinje, što nam je dajete, — dragovoljno dajete; nitko vam je ne otima i ne utjeruje; — od darova i poklona svojih vjernika; od misnih stipendija, kojima nas vjernici nagrađuju, honoriraju, kad misimo i molimo se za njihove pokojne ili na njihovu nakanu. Vjernici danas grade i crkve; vjernici danas fundiraju i katoličke bolnice; vjernici danas pomažu i katoličke škole, — i školarinom i darovima; — vjernici danas financiraju i sve karitativne, dobrotvorne, institucije Crkve; vjernici danas materijalno podržavaju misije, samostane i sestre. Oni jedini!

Braćo, shvatite to! Nije to nasilje nad vama. Nije to tlaka. To je časna dužnost ljubavi prema Bogu i Crkvi. To je i odredba i želja Gospodinova. Tako mora biti. To je logična konsekvencija vidljivosti Crkve Božje u svijetu. To je nutarnji zakon našega zajedništva u, istoj, kući Božjoj. Naša je. Mi joj gradimo i temelje i krov. Crkva se naših dana, i s te strane, sve više, vraća k tradicijama i običajima prve, apostolske, Crkve. Postaje opet Crkvom udovičkih priloga (Mark. 12, 41. — 44.; Luk. 21, 1. — 4.), Crkvom kolektâ, sabiranja, Crkvom ofertorijskih procesija, s darivanjem oltara i siromaha. A sve se više oslobađa od svega, što podsjeća na takse i na dominaciju novca i bogatstva. Svećenici naših dana sve manje govore s oltara o biru i luknu, sve manje vode knjige o godižbini i redovini, sve manje broje pare, koje mećemo pred njih na sto: i za njihove i za crkvene potrebe. A sve više se to stavlja u ruke, dobrih i požrtvovnih, vjernika. Sve više se to ostavlja vašoj, lajičkoj, svjetovnjačkoj, savjesti i ljubavi. I vašoj, lajičkoj, inicijativi i organizaciji. Crkva vjeruje i u čudesa Providnosti i u čudotvornu snagu vjere.

Znak je vremena, braćo, da se je neki dan, i na općem crkvenom saboru u Rimu, izrijekom, zaključilo, da više ne bude vjerničkih sprovoda po taksama: tko više plati, ljepši mu je i svečaniji i sprovod. Svoj djeci Božjoj bit će on odsele, barem što se tiče Crkve, jednak. I ne će više u crkvi biti ničijih klupa. Sve u njoj mora biti svačije i zajedničko. Nema privilegija! Crkva je Božja. A svi su ljudi Božja djeca i svi su pred Bogom jednaki. Ne smijemo, mi svećenici, služiti novcu. Ne smijemo biti među onima iz današnjeg, adventskog, Evanđelja, koji nose meke haljine i provode se po dvorovima (Mat. 11, 8.). I nećemo! Novac mora da služi Bogu i ljubavi. A mi da se veselimo, ne zla tu, nego ljudskom spasenju, i dobroti duša, i slavi našega Gospodina. I da, radosno i nesebično, dijelimo njegove božanske darove. Puni sreće u Bogu i bezbrižne, vedre, vjere u Providnost. Po velikoj riječi Gospodinovoj: »Badava ste dobili, badava dajite!« »A dostojan je poslenik svoga kruha!« Amen.

»Tko vas prima, mene prima, a tko prima mene, prima onoga, koji je mene poslao!« (Mat. 10, 40.)

JEDINSTVO POSLANJA

(Službenici Crkve i oltara)

Nedjelja, 10. I. 1971.; Dubrovnik, kapela Sv. Obitelji.

Dragi vjernici! Isusove riječi, što smo ih uzeli za predmet i motto ovoj propovijedi, zabilježio nam je sv. Matej, u desetom poglavlju svoga Evanđelja. Isus ih je izrekao na koncu besjede, koju je upravio svojim apostolima, kad ih je, — prvi put iza njihova konačnog izbora u apostolski zbor, — poslao, da propovijedaju po Galileji, pa im tom prilikom i otkrio, što ih sve čeka u njihovu budućem apostolskom životu i radu. Različno će ih ljudi primati: već prema tome, kakve budu duše. Neki spremno i prijazno, sa štovanjem i ljubavlju, a neki i odbojno i neprijateljski, s prezirom i mržnjom. I s teškim progonima valja da kod toga računaju (Mat. 10, 16. — 25.). No na utjehu im mora biti, što će on biti s njima. Njega će ljudi u njima gledati; njega će u njima dočekivati i primati. S njim će njegovi apostoli dijeliti sudbinu. S njim će dijeliti i čast (Mat. 10, 32. 33.). On će za njima stajati. On će ih braniti (Mat. 10, 26. — 31.). Tko ih bude primio, kao njegove i Božje poslanike, bit će i njemu mio. I njegovu nebeskom Ocu. A tko ih ne primi, odgovarat će: opet njemu i Ocu. Dobit će svatko, tko se s njima sretne, ili kaznu ili nagradu: baš kao da je i njega primio ili odbio. To Isus postavlja zakonom Evanđelja, zakonom apostolata, zakonom svoga Kraljevstva. I zbija to, na koncu svoje besjede, u jednu jedinu snažnu riječ; čuli ste je: »Tko vas prima, mene prima, a tko prima mene, prima onoga, koji je mene poslao!« (Mat. 10, 40.). Ali, dakako, i obratno. Ovom prilikom to Isus, doduše, ne kaže izrijekom, ali kazao je to na jednom drugom mjestu u Evanđelju. Onda, kad je, — zabilježio nam je to sv. Luka (Luk. 10, 16.), slao na apostolske putovanje sedamdeset i dvojicu učenika. Rekao im je tada: »Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire onoga, koji je mene poslao!«

Eto, Isus, tu opet jednom, naglašuje i ističe ono, što mu je uvijek bilo u ustima, kad je pred ljude izlazio kao poslanik Božji. Od Boga je on poslan, od Oca je on poslan, Sin je on Božji: moraju svi u njemu Boga gledati, slušati, ljubiti. I moraju prihvatiti njegovu poruku: svejedno, čuju li je direktno iz njegovih usta ili iz usta ljudi, koje im je on poslao: u svoje ime; kao svoje glasnike i opunomoćenike. Sve je to jedna poruka, Božja i nebeska. Sve je to jedno poslanje: čitavu mu je izvor Bog. Ne smeta ništa, što to ide odozgor dolje, postepeno, u silaznoj liniji. Otac šalje Sina, Isusa. Isus šalje svoje apostole i učenike. Nijesu oni svi, po sebi, jednaka auktoriteta. Otac je Bog; on s neba vlada svijetom: uzvišen nad sve zemaljsko; nevidljiv i nečujan za ljudske oči i uši. I Isus je Bog: Sin Božji. Ali on se je, u ljudskom liku, kao čovjek, pokazao na zemlji. On je ljudima govorio njihovim, ljudskim, jezikom: njega su ljudi mogli vidjeti i čuti. I mogli su u njemu, — mogli i morali, — prepoznati Boga. U njegovoj, božanskoj, mudrosti; u njegovoj, božanskoj, dobroti i svetosti; u njegovoj, božanskoj, svemoći: u njegovim čudesima. A apostoli i učenici po svojoj su naravi obični ljudi: ljudi kao i svi drugi. Ali dobili su, od Isusa, višu vlast i više poslanje: u njegovo ime govore. A ne govore samovoljno ni napamet: mogu i njih ljudi prepoznati kao poslanike Isusove. I po njihovu životu; i po onome, što govore, a što je, očito, sveto i dobro; i po dobročinstvima, što ih čine ljudima, uz pomoć Božju.

Iz Boga je, eto, a preko Isusa, sve to izašlo u svijet. K Bogu se to, opet preko Isusa, mora i vratiti. Po tim ljudima, poslanicima Isusovim, što propovijedaju njegovu istinu i njegovo kraljevstvo, moraju ljudi spoznati, poslušati, uzljubiti, naći, Isusa. A kada Isusa nađu, našli su i Boga. Isus je isto što i Otac.

»Ja i Otac jedno smo!« (Iv. 10, 30.) rekao je on za sebe izriječkom. I opet, na Posljednjoj večeri: »Filipe, tko vidi Sina, vidi i Oca!« (Iv. 14, 9.). I opet: »Tko vjeruje u mene, ne vjeruje u mene, nego u onoga, koji me je poslao. I tko vidi mene, vidi onoga, koji me je poslao!« (Iv. 12, 44. 45.).

Braćo i sestre! U tome jedinstvu poslanja, u toj ravnoj liniji, što, preko Isusa, spaja Boga i Isusove apostole i učenike, adekvatno je, najpotpunije, tumačenje i odgonetka svega onoga povjerenja i ljubavi, što je kršćanski puk, što je svi pravi vjernici i osjećaju i pokazuju prema službenicima Crkve i oltara: prema biskupima i svećenicima. Poslanike Božje i Isusove u njima gledaju. Radi Boga ih i Isusa primaju, časte, slušaju, pa i ljube. Boga i Isusa u njima časte i ljube. Bog im i Isus stoje za njima; kriju se iza njih. Nije to ništa nelogično; ništa neopravdano i nerazumno. Nelogično je i nerazumno, kad danas toliki i među katolicima, pa i teolozima, — onima modernističkima, — hoće da, i iza tih Isusovih riječi, izjednače svećenike i vjernike i izbrišu između njih svaku razliku: kada hoće da im oduzmu svu vlast i auktoritet; kad niječu hijerarhijsko ustrojstvo Crkve i kad hoće da Crkvu »demokratiziraju« i sve svedu na narod i na glasovanje. Ima sve to svoje duboko obrazloženje i motiv. Ljudi su, sigurno, svi ti biskupi i svi ti svećenici. Čovjek je i Papa. Ljudi su kao i mi. Nijesu neka nebeska ni anđeoska, eterična, bića, Nose u sebi i na sebi sve ljudske slabosti. Iz sebe i u sebi nemaju nikakvih prednosti pred nama drugima. Često nijesu ni sveti: možda su po pravdi srca i ispod nas. Često nijesu ni pametniji od nas. Kao osobe i pojedinci ne bi imali nikakve vlasti nad nama. Što je imaju, to je samo zato, jer im je dana od Boga. I za njih vrijedi, što je Isus rekao Pilatu: »Ne bi imao nikakve vlasti nada mnom, kad ti ne bi bilo dano odozgor!« (Iv. 19, 11.).

Dobro je, braćo i sestre, da se toga baš danas sjetimo. Danas, kada oko sebe gledamo i srećemo tolike bijede, tolike nevolje, tolike sablazni, među ljudima iz svetišta. Ne znamo ni sami, kako da se prema njima držimo. Da, slijepo i u svemu, pođemo za njima, čini nam se, da bismo se iznevjerili istini i otpali od duha pravoga kršćanstva. Ne izgleda nam, da Isus iz njih govori: da stoje uz Evanđelje. A bojimo ih se prezreti i uskratiti im posluh. Osjećamo, da su još uvijek službenici Crkve, da su među onima poslanima, da još uvijek i za njih vrijedi Isusova riječ: »Tko vas prima, mene prima!«

Braćo i sestre! Treba da k tome problemu pristupamo s puno plemenite finoće i s puno, vjerom prosvijetljene, mudrosti. Nije taj svećenički auktoritet apsolutan, neograničen, vječan. Relativan je. I Juda je jedamput bio učenik i poslanik Isusov: i njega je valjalo, radi Isusa, častiti i slušati. Ali kad je od njega otišao i otpao, kad mu se je iznevjerio, kad ga je izdao, nitko Božji nije više smio s njim.

Budimo praktični i konkretni! Dva auktoriteta ima svećenik. Jedan je onaj službeni: koji mu dolazi od njegove službe i od vlasti sv. Reda. Drugi je onaj osobni, moralni, koji mu dolazi od toga, što na njegovu liku, u njegovu vladanju, prepoznajemo Isusa i njegov duh. Dokle je god svećenik zakoniti predstavnik Crkve i dokle ga god ona k nama šalje, valja da ga štujemo: možemo prisustvovati njegovoj misi; možemo iz njegovih ruku primati sv. sakramente. Ali ako je svećenik raskrstio s Crkvom i okrenuo se protiv zakonitih viših starješina u Crkvi, — osobito protiv najvišega njezina starješine, Namjesnika Isusova na zemlji, Pape, — nema on više ni Isusova poslanja: ne moramo ga i ne smijemo ga ni slušati ni nasljedovati. A ako to još nije učinio, ali nam naša kršćanska savjest i glas milosti u nama kažu, da ono, što on govori i radi, nije od Duha Božjega, da se to protivi nauci Evanđelja i volji Crkve, da tako nikada nijesu radili apostoli ni sveci, ne ćemo mu, doduše, otvoreno i javno protusloviti, ne ćemo bojkotovati njegove službe, — još je zakonita; još nam Isus preko nje daje svoje milosti, — ali ćemo ga se čuvati: nije nam ni uzor ni pouzdan učitelj; nema na njemu slike Isusove.

Svećenik je, eto, svećenik, — pravi svećenik, — koliko je vjeran Isusu i Crkvi. I samo, koliko je takav, toliko mu pripada povjerenja i ljubavi s naše strane. Samo pod tim uvjetom i pod tom pretpostavkom vrijedi za njega Isusova riječ: »Tko vas prima, mene prima!« Bilo bi sudbonosno ,fatalno, da pođemo za svećenicima, koji nijesu takvi. Nemojmo! Samo dobre svećenike slijedimo; na onima lakoumnima štujmo njihov sveti Red, ali ne njihov život, — držimo se prema njima u rezervi; — a od otpadnika i pobunjenika bježimo: to su najamnici (Iv. 10, 12. 13.) i vukovi u runu ovčijem (Mat. 7, 15.); nijesu dobri pastiri (Iv. 10, 11. 14.)! A za sve se njih molimo! Puno molimo! Da ih što više ostane vjerno Isusu i njegovu poslanju. Da nikada ne prekinu svete veze, koja ih veže s Gospodinom i s Ocem! Amen.

»I tko napoji jednoga od ovih najmanjih samo čašom hladne vode, u ime učeničko, zaista vam kažem, ne će mu propasti plaća!« (Mat. 10, 42.)

DOBROTVORI CRKVE

Nedjelja, 12. VI. 1966.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Možda je baš danas, na II. nedjelju po Duhovima, gdje nas Apostol, — Ivan, — u misnoj poslanici, podsjeća, da je ljubav prema braći znak odabranja, — »Mi znamo«, piše on, »da smo prešli iz smrti u život, jer ljubimo braću. Tko ne ljubi, ostaje u smrti!« (1. Iv. 3, 14.), — i da nema Božje ljubavi u nama, ako smo bez osjećaja, bez srca, za tuđu nevolju, — »Tko ima blaga od ovoga svijeta i vidi brata svoga u nevolji, a zatvori mu srce svoje, kako da ostane ljubav Božja u njemu!« (1. Iv. 3, 27.), — i gdje, u misnom Evanđelju, u Isusovoj priči o uzvanicima, gospodar iz priče, Otac nebeski, uvodi u svoju kraljevsku palaču i postavlja za stô svoje božanske gozbe »siromašne, i kljaste, i slijepe, i hrome« (Luk. 14, 21.), najbolja zgoda, da protumačimo Isusovu riječ: »Tko napoji jednoga od ovih najmanjih samo čašom hladne vode, u ime učeničko, zaista vam kažem, ne će mu propasti plaća!« (Mat. 10, 42.). Riječ, što ju je Isus rekao svojim apostolima, onda valjda, kad ih je, prvi put, poslao da propovijedaju po Galileji: tako barem izgleda po izvještaju sv. Mateja (Mat. 10, 5. — 42.). A zabilježili su nam je sv. Matej, u 10. poglavlju svoga Evanđelja (Mat. 10, 42.), i sv. Marko, u 9. poglavlju svoga: samo ovaj zadnji u drugom kontekstu; ondje, gdje Isus uči apostole poniznosti i govori im o svojoj ljubavi k djeci, k malenima (Mark. 9, 40.).

Isus u toj riječi opet jednom govori o kršćanskom milosrđu i dobroti. A na sto mjesta i u sto zgoda u Evanđelju on o tom govori. Ništa mu nije češće u ustima; ništa nam toliko ne preporučuje; ništa odlučnije ne traži od svojih učenika i sljedbenika. Neka daju milostinju (Luk. 11, 41.; 12, 33.); neka budu milosrdni, kao što je milosrdan Otac njihov nebeski (Mat. 5, 7.; Luk. 6, 36.); neka hrane gladne i poje žedne, neka ugošćuju putnike i namjernike, neka odijevaju gole i bose, neka obilaze bolesnike i utamničenike (Mat. 25, 34. — 36.), pa će biti pomilovani, postat će sinovi Božji (Mat. 5, 45.), ući će u raj! S te strane ne bi ovoj Isusovoj riječi o čaši hladne vode trebalo nikakva posebna komentara. Ne bi ona bila ni nova. Nova je, specifična je, po nečemu drugome. Radi toga joj treba komentar.

Ne govori Isus u njoj samo o milosrđu općenito: on u njoj govori o milosrđu, u usluzi, našoj ljudskoj braći, »u ime učeničko«. O milosrđu iz posebna, višega, nadnaravnog, motiva i pobude.

Milosrđa je, braćo, pun svijet. Poriv, instinkt, milosrđa, osjećaj samilosti s onima, koji pate, ukopan je duboko u svako čovječje srce, u samu narav ljudsku. I u tom smislu značajna je sigurno ona riječ svetoga patnika Joba: »Od djetinjstva moga raslo je sa mnom milosrđe!« (Job. 31, 18.). Nijedna krepost nije čovjeku prirodno bliže od milosrđa i sućuti s bijedama njegove ljudske subraće. Svi znamo, — po sebi; iz iskustva, — kako je teška patnja, ali i kako nam je i potrebna i draga pomoć od drugih, kad se nađemo u nevolji. Patnika nam je lako razumjeti. Već sutra možemo i mi biti na njegovu mjestu. Kako će nam onda biti drago, da nam drugi priskoči u pomoć! A da to bude, moramo i mi njemu, — danas, — priskočiti u pomoć. Bez te ljudske solidarnosti svi bismo, sto puta, ostali osamljeni, napušteni, bespomoćni, baš u času, kad nam je najteže. Postali bismo žrtva krutog udesa i tupe zdvojnosti.

Milosrđa je pun svijet. Ima ga i među bezvjercima, i među poganima, i među najgorim mondencima. Toliki ljudi dat će prosjaku dinar: svejedno, što još nikada nijesu ni zavirili u crkvu. Čim netko pane na ulici, strču se oko njega prolaznici, da mu pomognu. Zateče li, stigne li, jedan grad ili kraj kakva velika prirodna katastrofa, potrese to čitav svijet: odsvakle im šalju pomoć. Ne pita se više ni za vjeru ni za narodnost, ni za poli-

tiku, ni za ideologije. Svatko pomaže i daje, tko je čovjek. I sa drugih kontinenata, i preko oceana. Sjetite se Skoplja, sjetite se Kaknja, sjetite se nedavne gladi u Indiji! Milosrđe svatko cijeni; humanizam, čovjekoljublje, svi propovijedaju, preporučuju, slave.

Samo, braćo, sve je to naravno milosrđe; instinktivno milosrđe. I ono je, sigurno, Bogu drago: on ga je i usadio u ljudsko srce, kao svoj veliki, prirodni, zakon. I takvo će milosrđe Bog nagraditi; i ono je put do Božje milosti i oproštenja. Isus ga je i sam pohvalio i obećao mu plaću: u svojoj priči o nepravednom, ali darežljivom upravitelju (Luk. 16, 1. — 14.).

Ali ideal je milosrđu u kršćanstvu viši. Evanđelje sve u životu podiže do Boga i upravlja na Boga. Sve iz Boga izvodi i na Boga svodi. Kršćanski je moral uvijek motiviran Bogom; on se uvijek naslanja na snagu i pomoć božanske milosti; on je uvijek nadnaravan. I za kršćansko milosrđe to vrijedi. Da nam bude zaslužno za život vječni, moramo ga vršiti iz nadnaravnih pobuda, iz posluha i ljubavi k Bogu. U čovjeku, kojemu pomažemo, valja gledati Boga: sliku Božju, dijete Božje, brata u Kristu. Valja ga u Bogu i radi Boga i ljubiti i pomagati. Onda će takvo milosrđe biti i jako, i čisto, i nesebično, i dosljedno, i blago, i bratsko. Nikoga ne će izuzimati. A čovjeku, koji ga vrši, donijet će mnogo božanske milosti i veliku plaću na nebu. I kad je, samo po sebi, najmanje: i kad je samo čaša hladne vode. Bog ne gleda na dar. Bog gleda na nakanu i na ljubav. Kršćanin Krista dariva i Krista ljubi svojim milosrđem. Dariva i ljubi onoga, koga Krist ljubi i koga je Krist otkupio. Sveti Marko i formulirao je ovu Isusovu riječ u tom smislu: sigurno autentično. »Tko vas napoji čašom vode u ime moje, zato što ste Kristovi, — ne će izgubiti plaće svoje!« (Mark. 9, 40.). A svaki je čovjek Kristov. Pa treba da na to mislimo, kad mu činimo uslugu, dobro, milosrđe. Odmah će naše djelo biti pred Bogom puno vrjednije. Bit će djelo nadnaravne ljubavi. I djelo Božje ljubavi.

Svaki je čovjek Kristov. I kad nije njegov učenik. A kad je još i njegov učenik, onda je dvostruko Kristov. I kad mu učiniš dobro i ljubav, ti i direktno služiš Bogu: Božjemu, Kristovu, kraljevstvu, koje taj njegov učenik predstavlja, propovijeda i širi. Postaješ i ti, preko njega, apostolom i učenikom Isusovim. Stupio si i ti među Božje vjesnike i poslanike. Primit ćeš i plaću, i krunu, apostolsku. Kod sv. Mateja Isus kao da baš na to,

prvotno, i misli. Neposredno prije toga rekao je on apostolima: »Tko vas prima, mene prima, a tko mene prima, prima onoga, koji je mene poslao!« I obećao svakomu, koji tako radi, posebnu plaću. »Tko prima proroka, primit će plaću proročku, a tko prima pravednika, u ime pravedničko, — kao Božjega prijatelja, — primit će plaću pravedničku!« (Mat. 10, 40. 41.). I neka su to najmanji od njegovih učenika, i neka si ih poslužio samo čašom hladne vode, blago tebi! Bog će ti se za njih odužiti. »I tko napoji jednoga od ovih najmanjih samo čašom hladne vode, u ime učeničko, — kao učenika i poslanika Isusova, — zaista vam kažem, ne će mu propasti plaća!« (Mat. 10, 42.).

Braćo, dvije velike, praktične, pouke kriju se, naziru se, i za nas iza ove Isusove riječi. Svakomu činimo dobro: svakomu bez razlike! Ali svakomu ga činimo radi Boga! U Boga gledajmo, kad činimo dobro! Bit će nam onda svako takvo dobro djelo čin vjere i nadnaravne, božanske, ljubavi. A sa dvostrukom ljubavlju činimo dobro onima, koji se Boga boje i koji ga vole: pobožnim patnicima, braći u vjeri, »ad domesticos fidei« (Gal. 6, 10.), i onima, koji nam propovijedaju i donose Krista (1. Tim. 5, 17.), kako nam ono savjetuje Apostol! Opet radi Isusa: njega im zamjenjujemo. Opet u veselju i solidarnosti vjere; u zajedništvu svetaca. Što mi dajemo kršćanskoj sirotinji i apostolima Evanđelja u stvarima od ovoga svijeta, vratit će nam se u stvarima od onoga svijeta: kao milost i blagoslov (Rim. 15, 27.; 1. Kor. 9, 11.).

Eto, tako smo se jedamput u našim propovijedima dotakli i problema specifične dobrotvornosti unutar Crkve. I one više karitativne, prema pobožnim siromasima i patnicima, i one više financijsko-apostolske, koja se očituje u brizi za materijalne potrebe Crkve i njezinih službenika: svećenika Crkve, duhovnih osoba i zajednica. Bilo da se radi o njihovim ličnim potrebama, o njihovu uzdržavanju, bilo da su u pitanju kolektivni apostolski pothvati u krilu ili u režiji Crkve. Što u tu svrhu dajemo, Kristu dajemo: za potrebe Kraljestva Božjega dajemo. Postajemo i mi, preko toga, graditelji mističnog Tijela Kristova: Isusove sluge, Isusovi učenici i apostoli. Donijet će nam to i učenički i apostolski blagoslov. Donijet će nam to i veliku, apostolsku, nebesku nagradu i krunu. Isus nam je, eto, — čuli ste, — obećaje i garantira. Ne će nam »propasti plaća«! Velika! Učenička! Proročka! Amen.

»Otiđite nekamo u osamu i odmorite se malo!«
(Mark. 6, 31.)

PROBLEM LJETOVANJA I ODMORA

Nedjelja, 28. VII. 1963.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Već smo više puta isticali, u ovim razmatranjima iz Isusova života, u ovim propovijedima o velikim riječima mudrosti i spasenja, što su izašle iz Gospodinovih usta, da Isus ni u čemu nije volio pretjeravati. Nije Isus ni rigorista ni fanatik. On je, kao i njegov nebeski Otac, bio pun razumijevanja za ljudske potrebe i pun sućuti za ljudske bijede i boli. Nije nikada od ljudi previše tražio. Bio je s njima blag, strpljiv i obziran. Puštao ih je, i da se povesele, i da se zabave i pošale, i da se odmore. I on se je sam s njima veselio, i zabavljao, i odmarao. Poznavao je on dobro ljudsku narav i zakone ljudske duše. Nije čovjek duh ni anđeo, pa ne može ni živjeti kao anđeo. Ima i tijelo. Mora da i jede, mora da i spava, mora da se i osvježi i rastrese. Bog ga je stvorio takvim.

Već smo ga gledali, Isusa, toliko puta, kako sjedi za stolom, pa i onim svatovskim. Gledali smo ga, i kako počiva na izvoru u Sihemu i gasi, utažuje žeđ vodom iz zdenca. Gledali smo ga, i kako kupi oko sebe dječicu, pa ih miluje i draga. Gledali smo ga, i kako ga dvore i goste. I carinici, i pobožne žene, i farizeji, i njegovi skromni gostoprimci u Petrovoj kući, i bogataši u Betaniji i u Jeruzalemu. U velikoj dvorani, bogato urešenoj i prostrtoj, slavio je on svoju posljednju večeru. »Kažite domaćinu:«, — govori on kod sv. Luke, — »Učitelj ti veli: Gdje je gostinjska soba, u kojoj ću blagovati pashu s učenicima svojim? I on će vam pokazati veliku sobu, prostrtu; ondje ugotovite!« (Luk. 22, 10. — 12.).

I odmarao se je Isus. I učenike je sa sobom vodio, da se odmore. Više im puta naređuje, da se, lađicom, izvezu na jezero. Više su puta s njim na osami, u »pustinji« (Mat. 14, 13. 15.; 15, 33.; Mark. 6, 35; 8, 4.), — a nije to bila pustinja, nego stepa, puna, u proljeće, zelene trave (Iv. 6, 10.), pod brežuljcima uz jezero. I na gore ih vodi, i u šume. Na Tabor; na goru blaženstva. Povlači se s njima iz gradova van u okolinu, na livade i brežuljke. Pokazuje im tu na žarke boje ljiljana u cvatu i na umiljate ptičice po grmovima i drveću (Mat. 6, 26. 28.; 10, 29.; Luk. 12, 24. 27.). Najdraže bi mu bilo, kad bi boravio u Jeruzalemu, otići u Maslinski vrt, pa ondje moliti pod krošnjama stoljetnih maslina, što su iznad njega tajinstveno šuštale; usred cvijeća, što je oko njega opojno mirisalo. Opet to izrijekom stoji u Evanđelju. Sv. Luka kaže: »I izišavši otide, po običaju, na Goru maslinsku« (Luk. 22, 39.). A kod sv. Ivana čitamo: »Rekavši ovo iziđe s učenicima svojim preko potoka Cedrona, gdje bijaše vrt, u koji uđe on i učenici njegovi. A znao je i Juda, izdajnik njegov, ono mjesto, jer se je Isus često ondje okupljao s učenicima svojim« (Iv. 18, 1. 2.).

Dakako, Isusu je najbolji i najdraži odmor bila molitva. Njemu je najljepše bilo u naručju njegova nebeskoga Oca: onda, kad bi s njim intimno, sinovski, razgovarao i povjeravao mu svoje osnove i boli. Isus se, skoro uvijek, kad se u Evanđelju odmara ili povlači u osamu, moli. Ali, — moli se u slobodnoj Božjoj prirodi, u tišini, u hladovini, na mjesečini, na modroj morskoj pučini, pod zvijezdama, na povjetarcu, u cvijeću, među pticama, što cvrkuću i pjevaju. On Boga vidi i osjeća u toj ljepoti, miru i milovanju prirode. A vidi ga i u svakom nevinom oku, i na svakom lijepom, milom, licu, i u svakom dobrom srcu.

Samo, braćo, apostoli nijesu bili, baš kao što nijesmo ni mi, toliko s Bogom sjedinjeni, ni toliko u Boga zagledani i zaljubljeni, da su se mogli u molitvi odmarati. Zato Isus to od njih ni ne traži. Njih on pušta, neka slobodno spavaju, dok se on moli (Mat. 26, 45.). Njih on pušta, da sjede, i da se razgovaraju, i da veslaju, i da ribare, i da polegnu po travi. Uvijek, kad bi se previše izrradili, i kad im je bio potreban odmor. Jedamput im on to i izrijekom, otvoreno, kaže: kod sv. Marka, u 6. poglavlju, prije nego što će, prvi put, čudesno umnožiti kruhove. »Otidite«,

veli im, »nekamo u osamu i počinite malo!« (Mark. 6, 31.). Odmorite se! Bili su sustali. »Jer mnogo ih bijaše«, dodaje sv. Marko, »koji dolažahu i odlažahu, pa nijesu imali kada ni jesti« (Mark. 6, 31.).

Braćo i sestre, ni nama Isus ne brani, da se odmorimo. Ne brani nam, ni da odemo na dopust, na odmor, na ferije, na ljetovanje, na izlet, na turu.

Istina, danas se s tim pomalo i pregoni. Bude tu pomalo i snobizma, i afektacije. Svatko hoće da ide na ljetovanje i na more: i komu treba, i komu ne treba. Hoće svatko da bude gospodin i da pokaže, da i on nije mačji kašalj. Prije nije bilo tako. Nekada ljudi ne bi išli na odmor čitav svoj vijek, ne bi se do smrti ni pomakli iz svoga sela, a opet su bili i zdravi, i čili, i veseli, i zadovoljni.

Ali, — moramo biti objektivni, — drukčije se je onda i živjelo. Nijesu se ljudi prerađivali; život nije bio tako zamoran, nemiran, nervozan, napet, istrgan, zatvoren, bučan, ograničen i skučen na gradski asfalt, daleko od prirode, sav u magli, dimu i prašini, kao danas. Seljak bi se svu zimu odmarao. A ljeti bi, i za najtežih poljskih radova, bio barem po vas dan vani, udisao čist zrak, pekao se i znojio na suncu, hodao po travi i kroz šumu, mirisao koševinu, odmarao se, kad je htio, i, iza užine, ispavao pod voćkom, na livadi. Svatko je imao mir u svojoj kući i u svome dvorištu i vrtu; nijesu ljudi bili nakljukani, po nekoliko obitelji, u jedan stan i jednu kuću, kao danas. Bilo je više komocije.

Danas je ljudima, — onima gradskim osobito, — odmor potrebniji. Potrebna im je i šetnja, i izlet, i kupanje, i promjena zraka i okoline.

Pa, dobro. Nitko im, — tim našim modernim ljudima, — ni ne osporava prava na odmor. Krist najmanje. Vjera najmanje. I za njih vrijedi riječ iz Evanđelja: Otiđite, pa otpočinite, pa se odmorite!

Samo, braćo, to treba da bude ljudski i kršćanski odmor; ne poganski.

Ne smijemo ni pod odmorom, ni u danima ljetovanja, zaboraviti na Boga: od Boga, i od mise, i od molitve, i od kršćanskih dužnosti nema ferija. Prava je sramota, kada ni katolici, dok su na moru ili na ljetovanju, ne idu k misi, ne ispovijedaju se, ne poste petkom, ne mole se uz jelo, stide se i prekrstiti, kad ustaju ili kad liježu u postelju. Svejedno, rade li to od lijenosti ili od straha pred ljudima. Grijeh im je to; smrtni grijeh. Sablazan je to svima

tamo u Dalmaciji ili Sloveniji. Kapitulacija je to pred modernim poganstvom. I ona crkva u Slavoniji naša je crkva. I onaj svećenik u Dalmaciji naš je svećenik! Slaba je to reklama za naš katolicizam. Nije Isus badava govorio: »Tko se mene odrekne pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred Ocem svojim nebeskim!« (Mat. 10, 33.)!

Ne smijemo ni pod odmorom, ni na ljetovanju, učiniti ništa, što bi diralo u kršćanski moral. Preča je duša od tijela; preče je poštenje od komocije i uživanja. I na plaži, i na moru, vrijedi 6. Božja zapovijed. »Ne griješi bludno!« »Da nijesi učinio preljube!« Ne smijemo po plažama trovati svoje djece golotinjom i bestidnošću pokvarenjaka; stranih ili domaćih, svejedno. Ne smijemo svoje ženske ni bračne časti nositi na pazar. Ne smijemo se izvrgavati bližnjoj grješnoj prigodi. Ne smijemo nikoga navoditi na grijeh. Ne smijemo nikoga sablažnjavati. Ne smijemo nikome nuditi svoga tijela u kojekakvim bikini — kostimima. Moramo birati društvo. Ne smije nam biti mjerodavno, što drugi rade. Naš moral i na moru mora biti moral Evanđelja. Bolje ti je sto puta ostati i bez plaže, i bez sunčanja, i bez mora, nego uvrijediti Boga i izgubiti dušu. »Šta koristi čovjeku, ako sav svijet dobije, a dušu svoju izgubi!«, rekao je Krist (Mat. 16, 26.; Mark. 8, 36.; Luk. 9, 25.).

Ne smijemo odmor i zabavu nikada pretpostaviti dužnosti. Jadni su to kršćanski roditelji, koji ostavljaju djecu, golu i bosu, na ulici, a oni odlaze na rivijeru, da se provode. Zločinac je, i pred Bogom i pred ljudima, tko krade, pronevjeruje, prodaje poštenje, samo da može otići na more. Nije glavno, da odeš na more. Glavno je, da si dobar: da imaš čistu savjest. Može se u nebo i bez mora. A može se na odmor i na selo, i u šumu, i k rodbini.

Ne smijemo nikada odmor iskrenuti u pustopašnost i ludovanje. Nije odmor alkohol, ni prejedanje, ni obijest, ni ples, ni raskalašenost, ni rastrošenost, ni luksus. Kršćanin se kao i Isus, treba da na odmoru veseli prirodi, suncu, cvijeću, ljepoti pejsaža i krajolika; on na odmoru treba da traži mir, tišinu i zdravlje, a ne provod i tašto razmetanje.

Braćo i sestre! Pomislite i na to ovih dana, kad se spremate na ljetovanje i na godišnji odmor! Isus je i tu uzor. I uzor i mjera. On, koji je rekao: »Otidite nekamo u osamu i otpočinite malo!« Amen.

»Ne treba da idu; podajte im vi, neka jedu!« (Mat. 14, 16.; Mark. 6, 37.; Luk. 9, 13.); »Posadite ljude!« (Iv. 6, 10.; Luk. 9. 14.)

KRŠĆANSKA DOBROTVORNOST I NJEZINI ZAKONI

Nedjelja (IV. korizmena), 8. III. 1959.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! U današnjem nedjeljnom Evanđelju, u kojemu nam sv. Ivan (Iv. 6, 1. — 15.) priča o Isusovu čudu prvoga umnoženja kruha, — a pričaju nam o tome i sva trojica drugih evanđelista (Mat. 14, 13. — 21.; Mark. 6, 34. — 44.; Luk. 9, 12. — 17.), — izlazi Isus pred nas kao pomoćnik i dobrotvor u zemaljskim potrebama ljudi; kao hranitelj iznemoglih i gladnih. A nije Isus to bio samo taj jedan dan u svom životu. Svaki je on dan, za vrijeme svoga javnog života, tješio žalosne, liječio bolesne, pomagao i hranio gladne. Ne samo čudesima, kao ovo u današnjem Evanđelju. I novcem, i milostinjom, on ih je pomogao. Izrijekom, na dva mjesta, spominje Evanđelje, da je Isus. — od darova, koje su mu davali dobri ljudi i pobožne žene, po običaju, koji je vrijedio kod židovskih učitelja zakona, za potrebe života njemu i njegovim učenicima, — dijelio milostinju siromasima. Baš Juda, na svoju nesreću, bio je ekonom, blagajnik, Isusova apostolskog zbora. On je nosio kesu s novcem (Iv. 12, 6.). On se je, prvi i najviše, srdio na tobožnje rasipnišavo Marijino, kad je u Betaniji pomazala Isusa pred smrt: »Zar se nije«, govorio je, »ova pomast mogla prodati za više od trista dinara i dati siromasima?« (Iv. 12, 5.; Mark. 14, 4. 5.; Mat. 26, 9.). Za njega su pomislili apostoli

kad mu je Isus, na Posljednjoj večeri, rekao: »Što činiš, čini brzo!«, da da ga je poslao, ili da što kupi za Pashu ili da što dade siromasima (Iv. 13, 29.).

Isus je brinuo za siromahe. I njegovi se sljedbenici i vjernici za njih brinu: slijede primjer Učiteljev. Crkva je Kristova kroz svu povijest bila Crkva dobrotvorka: Crkva siromaha i bijednika. Ono, što danas zovemo javnom dobrotvornošću ili, crkvenim i kršćanskim jezikom, karitativnošću, kršćannskom ljubavlju i milosrđem, — »caritas« dolazi od latinskog pridjeva »carus« — drag; mi bismo mogli reći: dragost, »milošta«, draga volja, dobro srce prema ljudima, prema braći, — i nastalo je i razvilo se, u svim svojim tipičnim, značajnim, elementima, u krilu Crkve i pod njezinim duhovnim i idejnim utjecajem. Sve današnje humane akcije: i Crveni križ, i internacionalno ratno zakonodavstvo, i medicinska, samaritanska, služba, i razne socijalne akcije, vuku zapravo svoje korijenje iz stoljetnih tradicija kršćanstva. Ima, dakako, milosrđa i drugdje, — preporučuju ga sve vjere; prakticiraju ga svi plemeniti ljudi; ono je bliže nego išta drugo ljudskom srcu, — ali nigdje ga nema ni toliko, ni tako uzvišena i visoka kao u kršćanstvu. Mi smo, naprosto, karitativna Crkva, Crkva milosrđa i dobrotvornosti, »per eminentiam«. Naša karitativnost ima neprekinutu tradiciju od dvadeset stoljeća, bogata iskustva, prokušan i zaokružen sistem, svoje specifične ideje i shvaćanja.

Pa da jedamput baš o tim specifičnim karitativnim shvaćanjima Crkve i kršćanstva održimo propovijed! Bit će to i najbolja njezina apologija i obrana, protiv njezinih, tolikih, kritičara i protivnika, a bit će to i praktičan apel na nas, današnje kršćane, da se kršćanskim milosrđem s jedne strane ponosimo, a s druge da ga provodimo i vršimo s uvijek novom revnošću.

Od prve do zadnje stranice crkvene historije možemo sasvim jasno pratiti, kako je karitativna praksa bila uvijek nerazdvojno povezana sa crkvenim vjerovanjem i životom. Odmah iza osnutka prve kršćanske općine u Jeruzalemu apostoli organiziraju sustavnu pomoć kršćanskim udovicama i siromasima. Baš to je i dovelo, prvotno, do ustanove đakona. Bilo je te pomoći i te dobrotvornosti toliko, da je apostoli nijesu više mogli ni savladavati, kao nuzdužnost. Pometalo ih je to u brizi za duhovni život vjernika, u molitvi i propovijedanju. A bilo je, baš kao i danas, i ljudi-siromaha, koji su se bunili, da im se čini nepravda, — drugima se, pri dijeljenju milostinje, daje više nego nji-

ma (Dj. Ap. 6, 1.), — pa su apostoli odlučili, da brigu za te zemaljske potrebe prenesu na druge. Izabrali su između učenika sedmoricu okretnih i savjesnih ljudi, — među njima je bio i sv. Stjepan, — pa im taj posao dali u ruke. To su bili prvi đakoni (»djelitelji«, »poslužnici«), kako su ih kasnije, na grčkom jeziku, nazvali i uveli svuda po kršćanskim općinama, kao pomoćnike svećenicima. I puna je otada bila stara Crkva toga organizovanog kršćanskog milosrđa. Sv. Pavao sam kupi, po Grčkoj, darove za pomoć palestinskim kršćanima, kad je ondje zavladala glad (1. Kor. 16, 1. — 4.), a prve pape izdaju neprestano upute s toga područja i bodre vjernike na što veledušniju službu kršćanskom milosrđu. U životopisima najpoznatijih tadanjih papa govori se o tomu. Urban I., Fabijan I., Siksto II., Silvestar I., Leon Veliki, Grgur Veliki: sve su to bili organizatori ili reorganizatori kršćanske dobrotvornosti. Dijele Rim na kotareve, radi lakše karitativne organizacije, apeliraju na darežljivost vjernika ističu dužnost, da imućnici ono, što, postom, uštede u korizmi, upotrijebe za pomoć bijednicima, ustanovljuju javne menze, sami ručavaju sa siromasima i strancima, vode popise siromaha, opterećuju njima u korist crkvena dobra i nadarbine, stvaraju crkvene dobrotvorne zaklade (fondove). Slavni mučenik-đakon Lovro i mučen je bio najviše, jer nije htio predati rimskim vlastima tih zaklada, nego ih je, kad je vidio, o čemu se radi, s privolom pape, unaprijed podijelio siromasima, sve do zadnjega novčića.

Puna toga duha dobrotvornosti ulazi onda Crkva u srednji vijek i nastavlja tom svojom karitativnom praksom dalje, u novim prilikama i u novim formama. Na sve strane niču gostinjci (hospiciji) za strance i putnike, bolnice za gubavce, prihvatilišta za starce i nemoćnike. Svi se tadanji redovnici bave socijalno-karitativnim radom: na njihovim se portama (vratima) hrane siromasi. Nastaju s vremenom i posebni redovi: za otkupljivanje robova na primjer (trinitarci, mercedisti), ili za njegu bolesnika, napose onih kužnih (Milosrdna braća). Osnivaju se bratovštine za pohod bolesnika i za ukop siromaha. Stručna obrtnička društva (cehovi) preuzimaju, na inicijativu Crkve, organizovanu brigu za međusobnu pomoć članovima i drugovima u nevolji. U svim kršćanskim krugovima njeguje se živ osjećaj za krepost milosrđa: svako selo, svaki grad, brinu se za svoju siročad i za svoje udovice, a djeca se posinjuju ili primaju u kuću. U kršćanskom društvu dižu se i pravi heroji milosrđa: najpožrtvovnijeg

i najnježnijeg ličnog milosrđa. Sv. Ivan od Boga. Sv. Kamilo Lellis. Ima ih i iz najviših krugova. Kneginje i kraljice idu po sirotinjskim potleušicama i kolibama, pa svojim rukama daruju sirote i dvore bolesnike, brinu se za njih: na pr. kraljevska princeza sv. Elizabeta Thüringška ili portugalska kraljica istoga imena. Dobrotvornost je opće priznata i opće praktikovana dužnost svih biskupa, svećenika, redovnika, redovnica, obitelji, privatnika. Čitave čete služe okuženima za velikih pošasti i zaraza. I kardinali: na pr. sv. Karlo Boromejski u Milanu. Mnogi, veselo, i umiru u toj službi. A što se više bližimo modernim vremenima, postaje to djelovanje Crkve organizacijski sve savršenije, kompletnije, sistematičnije. Kulminaciju je ono dostiglo u 17. vijeku, u grandioznom karitativnom djelu sv. Vinka Paulskoga: najvećega, sigurno, karitativnog genija svih vremena. Mnoge, zlatne, milijune, — a u ono doba novac je vrijedio neprispodobivo više nego danas, — sakupio je i utrošio taj veliki svetac ljubavi za siromahe i potrebnike svih vrsti. Osnovao je u tr svrhu i velike nove redovničke zajednice, — »Milosrdne sestre« među ostalima, — uveo u praksu najrazličnije karitativne organizacije kršćanskih svjetovnjaka, podigao ogromne karitativne zavode i institucije.

A šta Crkva u tom pogledu danas radi, gledali ste i gledate svojim očima. Do unatrag 50, 100 godina sva je skoro javna dobrotvornost po čitavu zapadnom svijetu bila u crkvenim rukama. A i danas je, velikim dijelom. Od svih nedržavnih dobrotvornih ustanova lavski je dio u režiji i na brizi Crkve: bolnice, njega ranjenika u ratu, materinski domovi, ubožišta, nahodišta, obdaništa, dječji vrtići, zabavišta, popravilišta, starački azili, zimske pomoći, Kiplingova društva za šegrte, kolodvorske misije, prihvatilišta za kućne pomoćnice, domovi za pale djevojke i žene, pomoćne službe za iseljenike, konvikti za siromašne đake, akcije za pomoć kažnjenicima, briga oko iseljenika i bjegunaca. Osim pojedinačnih akcija (i kod nas u Sarajevu prije rata: »Kruh sv. Ante«, »Stolovi kršćanske ljubavi«, karitativna djelatnost »Hrvatskog katoličkog ženskog društva«) stvorene su u tu svrhu i čitave masovne organizacije, na pr. »Konferencije sv. Vinka«. U samoj Njemačkoj bilo je, još g. 1931., 3.500 raznih katoličkih dobrotvornih zavoda, sa 240.000 postelja i 42.000 profesionalnih karitativnih radnika i radnica, a usto još 3.700 t. zv. »poluotvorenih« zavoda (domova), sa 237.000 mjesta. I sa velikim stručnim aparatom. Samo centralna katolička karitativna biblioteka u Frei-

burgu (Freiburg im Breisgau) brojila je g. 1931. preko 40.000 svezaka i primala 500 časopisa. A danas je toga, vjerojatno, i više. Da i ne govorimo o onomu, što Crkva čini u misijama.

Ali, nama ovdje nije do statistike. Nitko ni ne niječe, da katolička Crkva razvija veličanstvenu dobrotvornu djelatnost. I previše je to notorno. Notorne su i tolike pomoćne papinske akcije posljednjih decenija: i poslije prvog svjetskog rata, u Rusiji, i u drugom svjetskom ratu i iza njega; u Aziji, za bjegunce, za Židove. Notorne su i savremene velike karitativne akcije američkih i njemačkih katolika po čitavu svijetu. Nitko to ne niječe, i ako mnogima nije po volji. Ne vole, što je to povezano sa religijom. Prigovaraju nam, da je ta katolička karitativnost nesavremena i da je prosjačka. Čovjeku ne treba, vele, milostinje i ljubavi, — to ga samo ponizuje; — njemu valja dati pravo na čovjeka dostojan život: valja mu osigurati socijalno blagostanje i socijalnu zaštitu. A za to treba da se brinu društvo i država, ne Crkva.

Šta da na to kažemo?

Nijesmo, razumije se, ni mi protiv organizovane, društvene, socijalne, pomoći. Za nju smo. Veselimo joj se. Sigurno je znak golema kulturnog i socijalnog napretka, kad čovjek više ne mora strepiti, da će u slučaju bolesti ili starosti ostati na ulici: pred dilemom, da ili prosi ili umre od gladi.

Samo, treba da kažemo, da u kršćanskom društvu toga nije ni bilo. Dok je kršćanstvo vladalo dušama, siromahu se je i potrebniku pomagalo kao bratu: spremno, ponizno, s ljubavlju, bez nadimanja, bez prezira. Problem ulice i beskućništva stvorio je svijet, koji je bio zaboravio na Boga i na kršćansku ljubav, a mislio samo na sebe: na bogatstvo i na sticanje; i preko tuđih suza i lješina. Ako se danas opet budi osjećaj za čovještvo i za socijalnu pravdu, to zapravo nije drugo nego vraćanje kršćanstvu.

Jedno mi ipak tvrdimo i dan danas. Uza sve socijalne reforme i osiguranja, uza svu socijalnu politiku i fondove, bijede ima i danas; i uvijek će je biti. Nikada zemlja ne će na sebi nositi same gospode, sretnika i kraljeva. Ni u materijalnom pogledu. Do kraja će svijeta vrijediti Isusova riječ iz Evanđelja: »Siromaha imate svagda sa sobom!« (Mat. 26, 11.; Mark. 14, 7.). I danas ljudi, — i po Evropi, i kod nas, — stanuju po pretrpanim i prokislim drvenjarama i barakama; i danas ih toliko živi, — ne živi, nego kuburi, — od četiri, pet hiljada dinara na mjesec, da i ne spominjemo onih milijuna golih i gladnih po Aziji i

Africi. Uvijek će biti na svijetu i materijalne bijede. A onda: nije materijalna bijeda ni jedina ni najveća bijeda. Nikakvo nas materijalno izobilje ne će izbaviti ni od prirodnih katastrofa, ni od bolesti, ni od osamljenosti, ni od ljudske zlobe i zloće, ni od bračnih i obiteljskih tragedija, ni od nesretnih slučajeva, ni od ratnih strahovanja i okrutnosti, ni od dosade i praznine života. Sam je ljudski život bol: sveobuhvatna i neuklonjiva bol. A dok je god tako, valjat će tu bol i blažiti, i liječiti. Ljubav će uvijek imati posla u izobilju.

A toj ljubavi, — milosrdnoj ljubavi; ljubavi saučešća i blage dobrote, — predaje se kršćanstvo u službu. Na najuzvišeniji način. Dosljednije i nesebičnije nego itko drugi. Iz najviših mogućih motiva. Po božanskim, nadnaravnim, inspiracijama.

Kršćansko milosrđe, kršćanska dobrotvornost, ima, — rekli smo to već na početku, — svoje specifične ideje i zakone. Samo ćemo ih kratko istaknuti:

Ono, što je najtipičnije i najbitnije u kršćanskoj dobrotvornosti i milosrđu, to je, da se ono vrši radi Boga. Za ljubav Kristu i po njegovu primjeru. »Idi, pa i ti čini tako!« (Luk. 10, 37.), »Kad učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!« (Mat. 25, 40.), rekao je on. Platit će nam to u vječnosti.

Zato je to kršćansko milosrđe uvijek jako: ono nema granica. Za Boga će srce, koje vjeruje, sve učiniti. Otići će, i da dvori gubavce.

Zato je to milosrđe uvijek nježno i blago. Ono voli ljude, kako ih je Krist volio. Voli dušu u njima. Voli ih nesebično i strpljivo. Ne uzrujava se. Ne nastupa s visoka ni zaštitnički. Ne probire. Nije nervozno ni neustrpljivo; nije osjetljivo ni uvrjedljivo.

Zato je to milosrđe uvijek osobno i bratsko. Ne radi ono za plaću ni po profesionalnoj dužnosti, po ljudskom nalogu i reglementu. Nije ono činovničko. Ono gleda u bližnjemu brata u Bogu: drugoga Isusa, bolesna i ispaćena. A nama je brat u Bogu i u Kristu svaki čovjek. I najgori, i najzapušteniji, i najdivljiji, i najsuroviji. I mi za njega moramo sve učiniti. Nije, kad se radi o bratu i sestri, po srijedi račun i novac, nego krv i ljubav. A od toga bratskoga milosrđa nije u kršćanstvu nitko isključen. Ni neprijatelj s onu stranu fronte, ni klasni protivnik, ni propalica, ni društveno negativan tip. A nije nama kršćanima bližnji nikada ni neki bezimeni član kolektiva i mase. Ne činimo mu mi ljubavi u interesu svoje sreće: da društvo oko nas bude zado-

voljno i uredno. Mi mu činimo dobro radi njega. I ne proglašujemo mi nikoga, »u višemu interesu zajednice«, bespravnim. Ni »Lumpenproletariat«, ni umobolnike, ni neizlječive bolesnike, koji su, po računskoj logici, samo na štetu zajednici i na teret društvu. Brata se ne ubija i ne ostavlja, pa makar bio i luđak, i pijanica. Nema u kršćanstvu plinskih komora, ni kugle u čelo, ni principa »eutanazije«, ni za koga: ono je puno strahopočitanja pred Bogom i pred životom. A ne poklanjamo mi svojoj nesretnoj braći ni samo pare, kruh i ljekove: mi im poklanjamo i ljubav, i smiješak, i milu riječ, i pogled sućuti. Nije naše kršćansko milosrđe ni samo milosrđe poreza i, daleko, milosrđe tuđe ruke, nego i milosrđe oka i srca. A toga su milosrđa svi ljudi gladni i žedni: i oni, koji nijesu siromašni.

Zato je to, kršćansko, milosrđe uvijek ponizno, nesebično, ustrajno, neutrudivo. Nikada se ono ne razočarava: nikada ono ne će očajati ni klonuti. Ne radimo mi za ljudsku plaću: ne tražimo mi u njemu ni slave, ni priznanja, ni odlikovanja, ni hvale, ni reklame. Nama ga Bog uvijek plaća osjećajem ispunjene dužnosti, čistom radošću plemenitosti i davanja, mirom duše, blagom vječnosti: njim mi razveseljujemo Boga i postajemo sinovi Božji, postižemo njegovo milosrđe (Mat. 5, 7.). »Neka ne zna ljevica tvoja, što čini tvoja desnica!« (Mat. 6, 3.), rekao je nama Isus i obećao nam, da će nam Otac naš, koji vidi i u tajnosti, sve platiti (Mat. 6, 4.). »Zovi siromahe, slabe, hrome i slijepe, i blago će ti biti, što ti ne mogu vratiti, jer će ti se vratiti o uskrsnuću pravednih!« (Luk. 14, 13. 14.), rekao nam je on. Vratit će nam to dobri i milosrdni Bog, koji svoje sunce i svoju kišu šalje i pravednima i nepravednima (Mat. 5, 45.).

Zato je to, kršćansko, milosrđe uvijek široko, domišljato i inventivno: puno raznoličnosti, duha, slobode i inicijative. Nije ono kodificirano ni stjerano u paragrafe: nema ono pravnih formi, ljestvica, stupnjeva i pravila. Ono ima samo jedno pravilo: »Ljubi bližnjega svoga kao sama sebe!« (Mat. 19, 19.; 22, 39.; Mark. 12, 31.; Luk. 10, 27.). Ljubi ga na tijelu, ali i na duši: tjelesnim milosrđem, ali i duhovnim! Spasavaj mu tijelo i dušu!

Braćo i sestre! Budimo ponosni, da smo i mi članovi Crkve milosrđa i dobrotvornosti! I budimo dostojni toga svoga visokog članstva! Činimo dobro, vršimo milosrđe, svaki dan! Otvorenih očiju, široka srca! I u korizmi, i na Božić, i uvijek! Svakomu, tko je u potrebi i u nevolji! I prosjaku, i propalici, i neznancu, i inovjercu, i bezvjercu, i neprijatelju! I u miru i u ratu! I u

velikim nevoljama i u malima! I u tjelesnim nevoljama i u duševnim! Srcem, ustima, djelom!

Da budemo vrijedni sinovi svoga Oca nebeskoga (Mat. 5, 45.; Luk. 6, 36.). Bez milosrđa nema evanđeoske pravde. Ono je početak svakoga apostolata; ono je najuvjerljivija apologija Crkve; ono je primijenjeno kršćanstvo u praksi; po njemu se ulazi u Kraljevstvo nebesko. »Blago milosrdnima, jer će oni biti pomilovani!« (Mat. 5, 7.). Amen.

»Pokupite komade, što pretekoše, da ne propanu!« (Iv. 6, 12.)

ZLATNE MRVICE — VELIČINA OTKUPLJENJA I DOBROTE

Nedjelja, 11. X. 1964.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Vrlo često, baš među praktičnim, pobožnim, kršćanima, nailazimo na nešto,što bismo mogli nazvati — kako to danas obično kažu — »kompleksom niže vrijednosti«. Niže vrijednosti baš u religiozno-moralnom smislu. Niže vrijednosti pred Bogom. Mnogi se od nas osjeća pred njim, — pred Bogom, — malen. Stidi se sam sebe. Čini mu se, da nije nitko ni ništa. Gledamo kojiput pred sobom velike kršćanske ljude, koji nam izgledaju kao mali sveci i heroji, — puno rade za Boga i za duše; puno dobra čine drugima; puno se i spremno žrtvuju; brane junački i s uspjehom Crkvu; mnoge povlače za sobom; — pa im se divimo, blagoslivamo ih, sveto im zavidimo. A kako smo mi sitni prema njima! Ostali smo posve u pozadini. Nitko od nas ništa nema. Utopili smo se u masi običnjaka. Nemamo ništa pred Boga iznijeti. Ne znamo, ne umijemo, ne usuđujemo se, ni nastupiti, ni progovoriti, ni boriti se, kako treba. Tako je malo, što možemo dati drugima. Tako smo duševno i pred Bogom ubožni. I, — na srce nam pada nešto kao tuga. Nije Bog na nas pogledao; nije nas izabrao. Mrvice smo i iveri u Božjem svijetu.

Braćo i sestre! Nije to zdrav osjećaj. Nije to ispravno reagiranje na problem kršćanske veličine. Bog i Krist ne gledaju tako na ljude i na život.

Njihovi su kriteriji, — a oni su, sigurno, jedino mjerodavni i objektivni, — posve drukčiji. Nijesu njima vjerničke mase tako malovrjedne. Nijesu njima naše ljudske duše tako malene. Mnogo su puta u Božjim očima velike. Uvijek, kad su dobre!

Ljudi od svijeta ne mogu biti bez obožavanja ljudske veličine; oni skoro idolopoklonički vjeruju u vrijednost ljudskoga uma i ljudske besjede; oni mjere ljude samo po velikim gestama, po talentima, po sili riječi, po organizacijskom geniju, po socijalnoj ulozi, po popularnosti, po slavnu imenu i zvučnim titulima, po društvenoj funkciji. Bogu to nije glavno. On iznad svega cijeni u čovjeku dušu. A vrijednost ljudske duše mjeri samo po njezinu odnosu prema dobru. A dobro se ne siječe nožem na komade, kao meso ili kruh. Ono je uvijek jednako i uvijek božanstveno: izlazilo pred čovjeka u ovoj ili u onoj vanjskoj dimenziji; pod ovim ili pod onim odijelom: sjajnijim ili manje sjajnim, običnim. Tko ljubi dobro i tko ga prihvaća i čini, on je velik. To veći, što ga spremnije i s više ljubavi prihvaća i čini. Boga ljubi: Boga, koji mu se kroz dobro objavljuje i približuje. Na srca i na duše Gospodin gleda (Jer. 11, 20.; 17, 10.; 20, 12.; Otkr. 2, 23.), ne na djela. Talenti se ne plaćaju životom vječnim: oni su nezaslužen Božji dar. Plaća se samo dobra uporaba talenata. Ono, što je naše. Ono, što iz nas izlazi i o nama ovisi. Ono, za što mi odgovaramo.

A svaka ljudska duša može biti nosilac dobrote. Svaka ima u biti i isti kapacitet, da bude dobra i da ljubi dobro. Dobro i Boga, koji je jedini savršeno dobar i iz koga ističe sva dobrota. Svaka je stvorena za dobro i otkupljena za Boga, krvlju Kristovom. Može mu se predati. Može ga ljubiti.

Braćo i sestre, duše su, besmrtne su ljudske duše, ono, u što je Bog zaljubljen i što on cijeni. One su čeda njegove stvoriteljske i otkupiteljske ljubavi. U njihovoj dobroti on uživa. One sačinjavaju svijet, nad kojim on duhovno vlada: od njih se sastoji kraljevstvo Božje. Ono ni nije ništa drugo do li zbir i zbor ljudskih duša. Duše su, ako su dobre, cvijeće, što Bogu miriše i čije latice on trga. Duše su školjke, u kojima se stvaraju biseri dobra, što ih Bog sebi vadi. Duše su luči, što gore, zvijezde, što svjetlucaju, pred prijestoljem Božjega veličanstva i razveseljuju njegove božanske oči. Po dušama se dobro u svijetu množi i vriježi. Duše razmiču i raznose zemljom slavu Božju. Jedna duša, pa neka je i najbolja, samo jednim srcem ljubi Boga: milijuni ga duša ljube s milijun srdaca, miluju ga s milijun očiju, tepaju

mu s milijun usta. Siromašno bi bilo slavom Božjom kraljevstvo Kristovo na zemlji, kad bi u njemu bili samo oni, koji drugima propovijedaju i druge vode; snaga je njegova u množini: u kumulaciji dobra, u stalnom porastu i okupljanju dobrih. U tome, što se iz njega nebrojene ruke pružaju prema nebu.

Braćo i sestre, nitko od nas nije malen pred Bogom, ako je samo dobar. Svi smo mi tada veliki. Ocu je jednako drag i onaj neuki sin, skromnih talenata, kao i onaj daroviti i slavni. Samo ako ga ljubi.

I ako, braćo, u svijetu ima sreće, ima je samo zato, što su mnogi u njemu dobri. I ako se svijet može poljepšati, preporoditi, obnoviti, to je samo zato, jer se svi možemo aktivirati na tom Božjem poslu. Kršćanstva u svijetu nema, ako ga mnogi ne nose u srcu i ako ga mnogi oko sebe ne rasađuju i ne siju. Malena bi, — ali i nemoćna, — bila Crkva, da se sastoji samo od heroja i svetaca. A velika je, jer se sastoji od, mnogih i bezbrojnih, pravednika.

Braćo i sestre, u toj je misli rješenje problema i kompleksa tobožnje niže vrijednosti u Božjem svijetu i među vjernim dušama. Dobro nije nikada maleno. Ni onda, kada na njemu nema vijenaca priznanja, ni bljeskanja ljudske veličine i ljudskih uspjeha. Budimo dobri, — svagdje, uvijek, svakome dobri, — pa ćemo biti veliki pred Bogom! Budimo dobri u onomu i s onim, što je Bog, nama, dao! Budimo dobri među onima, među koje je Bog, nas, stavio! U svakoj situaciji! U malom, kao i u velikom!

Misija je dobrote univerzalno poslanje, opća misija i dužnost sviju nas. Izvršujmo je svi, pa će svijet brzo postati Božji; pa će postati sretniji!

A nije to stvar teoretiziranja, braćo. To je najpraktičnija i najkonkretnija stvar, što je ima. U svemu nastupaj kao kršćanin, kao nositelj Božjega dobra! Svako svoje djelo preko dana izvrši plemenito, očiju uprtih u Boga: nastojeći, da njega proslaviš; da budeš njemu sličan! Moli se! I za sebe i za druge; i za Crkvu i za svijet! Ispuni savjesno i s radošću svaku svoju kršćansku dužnost! Svakoga se, i maloga, grijeha čuvaj! Neka nijedna zla riječ ne izađe iz tvojih usta! Nikoga oko sebe nemoj cviliti: budi brat braći; budi svjedok Božjoj ljubavi! I riječju i primjerom gledaj svijetliti ljudima oko sebe! Sustavno promiči pozicije dobra, gdjegod možeš! Nikad ne miruj! Nikad ne sustaj! Iskoristi svaku priliku, da uneseš malo Božje dobrote u svijet! Blag budi, i vedar, i veseo! Nijesi onda malen. Velik si, jer si dobar!

Braćo i sestre! Neka smo mi iveri i mrvice u Božjem svijetu i u Božjem kraljevstvu! Ako smo dobri, mi smo zlatne mrvice i zlatni iveri. Ako svijet ne zna naše cijene, zna je Gospodin. Njegove su oči uvijek otvorene i savršeno pronicave i osjetljive za dobro i za pravu veličinu. Ne da on rasipati Božjega blaga. Nijedno dobro nije za njega bezvrjedno. Nijedna otkupljena duša malena. »Pokupite komade, što pretekoše, da ne propanu!« (Iv. 6, 12.), naredio je on apostolima, iza velikoga čuda umnoženja hljebova. Pokupit će on i zlatne mrvice malih, ali dobrih duša između nas, u dan vječnosti, iza velike svadbene gozbe, što je na zemlji slavi s čovječanstvom (Mat. 9, 15.; Mark. 2, 19. 20.; Luk. 5, 34. 35.; Mat. 22, 2.).

Braćo! Svako je dobro djelo, i ono malo, zlatno. I vrijedno je Kraljevstva Božjega i vječne plaće!

Samo se, braćo, ne smijemo nikada pasivizirati, i nikada postati malodušni u službi Bogu i dobru. Pravo kršćanstvo traži vječnu aktivnost i neprestanu dobrotu. »A dobro činiti da nam ne dodije«, opominje značajno Apostol Galaćane; »jer u svoje ćemo vrijeme žeti, ako ne malakšemo! Zato dakle, dok imamo vremena, činimo dobro svima — !« (Gal. 6, 9. 10.). »Bonum autem facientes non deficiamus!« (Gal. 6, 9.). Amen.

»Malovjerni, zašto si posumnjao?« (Mat. 14, 31.)

I KAD DRUGI OKO NAS LUDE OD STRAHA

Nedjelja, 25. VII. 1965.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Zadnji smo put čuli, u našoj nedjeljnoj propovjedi, kako nas Isus, emfatično, bodri na pouzdanje u svakoj situaciji, kad nas mračne sotonske sile hoće da zaplaše i kad oko nas stvaraju metež i dižu uzbunu. Ne smijemo se, u takvim časovima, bojati, dok je god Gospodin uz nas, ili, bolje, dok smo god mi uz Gospodina. Svezan je danas sotona: taj stari, iskonski, zakleti, neprijatelj ljudskoga mira i sreće; taj veliki »ljudoubojica od početka«, — »homicida ab initio«, — kako ga sam Isus jednom naziva u Evanđelju (Iv. 8, 44.). Isus ga je svezao. Ne smijemo biti pesimisti ni paničari. Kroz sve će bure i oluje Gospodin, na koncu, sretno provesti i svoje vjerne, i svoju Crkvu; pa, na svoj način, i svijet, što ga je otkupio.

Vedro i veselo pouzdanje u Boga u svemu, to mora biti karakteristična atmosfera među onima, koji vjeruju i kojima je došlo Kraljevstvo Božje. Ovako ili onako, naš Spasitelj uvijek stoji uz nas, i uvijek nam pomaže. Nikada iz njegovih ruku ne može ispasti kontrola ni nad čim, što se s nama i oko nas događa.

Braćo i sestre, mi to, teoretski, vrlo lako prihvaćamo. Puno nam je srce ponosa i nade, kad čujemo, što nam Isus govori i šta nam se u njegovo ime propovijeda i obećaje s naših oltara.

Samo: ne bismo mi bili ono, što jesmo, — ljudi i slabići, — kad bismo znali uvijek, i u krizi, ostati tvrdi u tom našem kršćanskom miru i pouzdanju. U praksi je naše pouzdanje, obično, vrlo kratka vijeka. Dok oko nas sja sunce, dotle smo i mi vedri i mirni: ničega se ne bojimo; sve smijemo. Ali, čim se oko nas stane mračiti, čim iznad nas zagrmi, panu nam krila. Brzo zaboravimo i na Isusa i na njegova obećanja. Njega ne vidimo. Ali zato vidimo ljude, koji nas gone. Zato vidimo muku, koja nas tare. Zato vidimo oblake, što su se nadvili nad nas, i munje, što su stale sijevati nebom. I na svaki se tutanj, grmljavinu, grom, usplahirimo i zadršćemo. I odmah stanemo jaukati. Klonemo. Zdvajamo. Plačemo. Bježimo.

Braćo i sestre! Nijesmo mi sami takvi. Nijesu puno bolji bili ni Isusovi apostoli, ni njegovi učenici, kad bi im došlo do gusta. Zaboravili bi brzo i oni na svoga Gospodina i na njegova obećanja, pa problijedjeli i zavikali. Ili bi bježali: kao ono u Maslinskom vrtu.

Isus ih je uvijek zbog toga morao ružiti i koriti. I uvijek im je iznova morao dozivati u pamet, da je on s njima.

Znate, kako su se jadno ponijeli, kad ih je ono bila uhvatila oluja na Genezaretskom jezeru, i ako je Isus s njima bio u lađici. Čita se to svake godine, u Evanđelju, na IV. nedjelju po Bogojavljenju. Trojica su nam evanđelista zabilježila tu zgodu, Matej, Marko i Luka (Mat. 8, 23. — 27.; Mark. 4, 36. — 40.; Luk. 8, 22. — 25.). Probudili su Isusa iza sna. Morao ih je smjesta čudom, utvrditi u vjeri. Stišao je, u tili čas, jednom svojom riječi, vjetar i valove. I ukorio ih je: »Gdje vam je vjera?« (Luk. 8, 25.), »Što se bojite, malovjerni!« (Mat. 8, 26.; Mark. 4, 40.).

A nijesu se ništa bolje pokazali ni drugom prilikom, gdje je Isus i rekao riječ, što smo je uzeli za predmet današnjoj propovijedi. Ni Petar, najneustrašiviji i najsvjesniji među njima. A, ako ikada, tada su se morali pokazati jakima. Neposredno prije toga bili su svjedoci veličanstvenoj objavi Isusova božanstva: velikom čudu umnoženja hljebova. Sami su, po Isusovu nalogu, kupili komade, što su bili pretekli, iza kako se je, od pet hljebova, iz Isusove ruke nahranilo preko pet tisuća ljudi. I nakupili su ih dvanaest košara (Mat. 14, 20.; Mark. 6, 43.; Luk. 9, 17.; Iv. 6, 12. 13.).

Ali, badava. Oni nijesu ni na što mislili. »Srce je njihovo bilo zaslijepljeno«, kaže izrijekom sv. Marko (Mark. 6, 52.). Kad ih je, noć poslije toga, opet bila uhvatila oluja na jezeru, svi

su bili izgubili glavu. I glavu i pouzdanje. Trojica evanđelista, svi osim Luke, zabilježila su nam taj noćni prizor sa jezera, baš kao što su, sva četvorica, opisala i veliko čudo umnoženja hljebova (Mat. 14, 13. — 33.; Mark. 6, 30. — 52.; Luk. 9, 10. — 17.; Iv. 6, 1. — 21.).

Isus se je, iza čuda s hljebovima, bio povukao u goru, sâm, da se izmakne svjetini, koja je htjela da digne bunu i da ga, odmah ondje, na licu mjesta, izviče za židovskoga kralja, Mesiju (Mat. 14, 23.; Mark. 6, 46.; Iv. 6, 14. 15.). I zadržao se je u molitvi sve do pred zoru. A apostolima je bio naredio, da se, lađicom, prevezu na drugu stranu jezera, u Betsaidu (Mat. 14, 22.; Mark. 6, 45.; Iv. 6, 16. 17.). Ali vožnja se otegla. Opet se je bila podigla oluja, i vjetar im je bio protivan. Bacao je lađicu na sve strane (Mat. 14, 24.; Mark. 6, 48.; Iv. 6, 18.). Teško su veslali (Mark. 6, 48.). Do u zoru, do četvrte noćne straže (Mat. 14, 25.; Mark. 6, 48.), jedva su bili prevalili 25 do 30 stadija (Iv. 6, 19.), oko 5 kilometara, ni pola puta. U taj čas pojavio se najedamput, kroz noćnu pomrčinu, pred njima Isus: išao je prema njima preko uzburkanih valova, kao da ide po suhu. A izgledalo je, da će ih mimoići i prestići (Mark. 6, 48.; Mat. 14, 25.; Iv. 6, 19.). Mjesto da mu se obraduju, — doživjeli su već bili, da zapovijeda vjetrovima i moru, — apostoli su se bili još više uplašili (Iv. 6, 19.). Pomislili su: to je neka sablast, utvara, prikaza. I stali vikati od straha: »Sablast, sablast!« (Mat. 14, 26.; Mark. 6, 49. 50,). Isus im se je tada javio i povikao im: »Smirite se! Ja sam. Ne bojte se!« (Mat. 14, 27.; Mark. 6, 50.; Iv. 6, 20.). Sangvinik Petar, koji dotle, čini se, nije bio ništa bolji junak od drugih, sad se, po svom običaju, odmah raskuražio. On se sad opet ničega ne boji: ni vode ni mora. »Gospodine«, viče Isusu, — taj nam je njegov dijalog s Isusom zabilježio sv. Matej (Mat. 14, 28. — 31.), — »ako si ti, reci mi, pa da dođem k tebi po vodi!« (Mat. 14, 28.). »Dođi!« (Mat. 14, 29.), odgovorio mu je Isus, zapovjednički. I Petar je, — baš kao što će ono učiniti i iza Uskrsnuća, na istom ovom jezeru, samo tada s više vjere (Iv. 21, 7.), — odmah skočio u more (Mat. 14, 29.). Ali kad je osjetio pod sobom vodu, naglo je opet izdušilo njegovo junaštvo. Učinilo mu se, da tone, baš kao što je, iznenada, potonulo njegovo pouzdanje. Kriknuo je od straha: »Gospodine, spasi me!« (Mat. 14, 30.). A nije se morao prepadati. Zašto je Isus tu? Kad on ne smije k Isusu, Isus će k njemu. U tili čas našao se on uz Petra i pružio mu ruku, pa s njim ušao u lađu. Ali ga i prekorio:

»Malovjerni, zašto si posumnjao?« (Mat. 14, 31.). Moćan je, svemoćan, njegov Gospodin. I da im, svima, to pokaže, čim je unišao u lađu, more se je odjednom smirilo; vjetar je prestao (Mat. 14, 32.; Mark. 6, 51.). I odmah su se našli na drugoj obali jezera, na cilju putovanja (Iv. 6, 21.). Isus, eto, upravo gomila čudo do čuda. Hoće da ih, temeljito, izliječi od njihova nepouzdanja i straha. Hoće da im ojača vjeru. Trebat će im, puno vjere, već sutradan, kad im bude, u kafarnaumskoj sinagogi, govorio, kako će ih hraniti svojim tijelom i pitati, pojiti, svojom krvlju (Iv. 6, 26. — 60.).

Braćo i sestre! Mi smo, svi, taj strašljivi Petar, male vjere, a velikih usta. Dok nam ide sve dobro i po našim željama, puni smo i zanosa, i sreće, i ljubavi za Boga. Ali, čim pane mrak oko nas, čim se uzburka more, čim Isus od nas sakrije svoje lice i povuče se u goru, sâm, jadno i kukavno splasne sav taj naš zanos i oduševljenje, sav taj naš nutarnji mir i sreća, sva ta naša ljubav. Samo treba da nas Bog udari križem, — kakvim bilo, — odmah nam je na ustima protest: »Bože, što si me ostavio! Šta sam ti skrivila!« Samo treba da nas uznemiri jedna veća napast, da panemo u grijeh, odmah zdvajamo: »Nema od mene ništa! Uzalud je sve! Badava sam se molio; badava borio. Više ne ću!« Samo treba da doživimo prvi neuspjeh u svojim apostolskim akcijama, odmah od sebe sve bacamo: »Zašto da se uzalud trudim? Nema smisla! Ljudi su životinje. Fantasta je svatko, tko za njih radi. Neću da budem ničija luda!« Samo treba da pročitamo negdje u novinama kakav alarmantan članak o ratu ili da nam neka baba napuni glavu svojim pričama, pa ne možemo više ni spavati od straha: »Bože, šta nas čeka! Šta će s nas biti! Kao da je sam sotona unišao u svijet! Skidaj brzo svete slike sa zida! Ne pokazuj nikome krunice!«

Braćo i sestre, nemojmo tako! Uzdajmo se! Šutimo i trpimo, kad nas Bog kuša! Borimo se junački i pružajmo ruke za Isusom, kad u sebi osjetimo pobunu puti i divljanje nižega čovjeka! Radimo uvijek za Boga, pokazivali se plodovi, ne pokazivali! Pokazat će se: makar na sudnji dan; makar na nebu! Ostanimo kršćanski dostojanstveni i mirni, i kad ljudi svijeta oko nas lude i ginu od straha!

Isus je s nama: vidljiv ili nevidljiv! On i nama, — svima; svaki dan, — dovikuje: »Malovjerni, zašto si posumnjao?«, »Smirite se! Ja sam! Ne bojte se!« Amen.

»Starajte se ne za jelo, koje prolazi, nego za jelo, koje ostaje za život vječni!« (Iv. 6, 27.)

BLAGO OD ONOGA SVIJETA

Tijelovo, 1. VI. 1961.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Baš na svoj tijelovski, Euharistijski, dan, baš na dan svoga Presvetog oltarskog otajstva, izrekao je Isus ovu svoju veliku, programsku, riječ. U svom znamenitom govoru, u sinagogi u Kafarnaumu, kad je navijestio i obećao da će ljude, duhovno, hraniti svojim tijelom i pojiti svojom krvlju (Iv. 6, 26. — 72.). Nije za nju ni mogao izabrati zgodnijeg okvira, bolje prilike. Euharistija, Pričest, u najeminentnijem je, u najodličnijem, smislu jelo, koje ostaje za život vječni: kruh besmrtnosti. I nigdje se ni ljepše, ni značajnije ne očituje glad velikih kršćanskih duša za neprolaznošću i besmrtnošću, nego baš u ljubavi i čežnji za božanskim, Euharistijskim, kruhom; nego baš u čestu i pobožnu primanju svete Pričesti.

Jelo, što prolazi, i jelo, što ostaje za život vječni. Savršeno su tim karakterizirana dva velika, ali oprečna i protuslovna, životna sistema, dva mentaliteta ,dvije životne filozofije. Povučena je među njima granična crta, logična i jasna. Podijeljena su i markantno omeđena dva carstva na zemlji. Carstvo od ovoga i od onoga svijeta. Carstvo vjere i nevjere. Carstvo materijalizma i, Božje, carstvo duha. Vidljivo i nevidljivo carstvo.

Pred nama, u nama, oko nas, žive i jedno i drugo. Možemo se, svaki dan i na svakom mjestu, osvjedočiti, da je Isusova konstatacija, da je Isusova karakteristika, točna: i za jedno i za drugo.

Gledajte svjetske ljude! Na što misle? Šta traže? Za što žive? Samo za kruh. Kruh u onom najširem smislu riječi, u kojemu je kruh simbol svega onoga, od čega tijelo živi, u čemu tijelo uživa, ali i što s tijelom umire i prolazi. Svega onoga, što je još s ovu stranu smrti i groba. Svega onoga, što se vidi očima; što se može opipati prstom; što se može metnuti u usta i osjetiti na jeziku; što se može izmjeriti i izraziti brojevima i formulama. Na što misle, šta traže ljudi od ovoga svijeta? Eno, puna ih je tržnica: probiru najbolju teletinu: bijelu, bez kostiju; kupuju najskuplje jagode; traže, po pekarama, najfinije pecivo i kruh, što se još puši i miriše; gutaju očima ražnjiće, kuljene i prženu ribu po izlozima gostiona; ogledavaju u slastičarni, koja je torta najslađa i koji je liker najpikantniji; studiraju jelovnike; kušaju vina; hoće, da se dobro i gurmanski najedu: da što jače nadraže ždrijelne žlijezde i što bolje nabiju trbuh. Pola dana se oko toga vrte i na to misle; pola vremena u to utroše. A sve to prolazi. Sve će to svršiti, — možda još večeras, — sa đubrištem, a za koju godinu s crnom zemljicom u Koševu. Na što misle, šta traže ljudi od ovoga svijeta? Eno, pune su ih sve trgovine, svi magazini, svi krojački saloni, sve modističke radnje. Probiru tkanine i desene, okušavaju šešire, razgledaju i zamjeraju cipele u najnovijim fazonama, gledaju samodopadno u svoje nove modne rukavice, koketno se igraju svojim elegantnim kišobrančićima, sjede strpljivo u frizerskom salonu, da im brico oboji kosu na ljubičasto ili na laneno i da ih ondulira točno na način Gine Lolobrigide; dva se sata umivaju, mažu, ogledaju i dotjeruju, prije nego što će izaći na ulicu ili poći u kazalište. Hoće, eto, — ljudi i žene, — da budu lijepi; da imponiraju, da se svide, da osvajaju. U to im ode druga polovina vremena i života. A — sve to prolazi. Haljina će već sutra izaći iz mode, izblijediti i otputovati k staretinaru, u »stare krpe, stare krpe«; cipele će se skoriti i iskriviti, pa će na smetljište; ispod višnjeve kose provirivat će opet ona garava ili sijeda; a Gina Lolobrigida nije više ni danas mlada, a za deset ili dvadeset godina otimat će se i ona, tugaljivo, a pomalo i stupidno, za titul »najljepše bake«, kao i njezina prethodnica u slavi, negdašnji famozni »vamp« sa ekrana, Marlena Dietrich. I Gina Lolobrigida, i sve male Gine oko nas. Brzo će okrezubiti i postati ružne, smežurane i reumatične. A onda — pod zemlju. Na što misle, šta traže, ljudi od

ovoga svijeta? Eno, čekaju pred kinima, i otimlju se za ulaznice. Eno, idu na izlete, svake nedjelje: bez mise, dakako. Eno se vozaju, ako im je zapalo, u autu ili makar na zadnjem sjedalu motora, kad im kavalir nije još dogurao do auta. Eno, sanjaju o Opatiji i Crikvenici. Eno se otimaju za bolja mjesta i veću plaću: ulizuju se direktorima; intrigiraju protiv kolega i rivala. denunciraju jedan drugoga. Eno, kupuju srećke na državnoj lutriji. Eno, izlaze na utakmice i na konkurze ljepote: hoće da budu slavni. Traže, eto, gospodstvo, zabavu, luksus, prestiž, ime. Mnogi ga, — većina, — ne će, nikada, naći. A i koji ga nađu, ne će dugo u njemu uživati: opet će im ostati prazne i gladne duše; brzo će im opet sve to, zauvijek, ispasti iz ruku. Zaboravit će se brzo i rekordi i slava, a još će brže ishlapiti varljivi i lažljivi filmski snovi. Zamijenit će ih bol u krstima, dosada i mrak samoće, suze razočaranja i zdvojnosti, i, opet, grob. Kruh, što prolazi! I na što još misle, šta još traže, ljudi od ovoga svijeta? Pa vidite, šta traže: na korzu, na plaži, na plesovima. Traže ljubav, muškarca, ženu, poljupce i zagrljaje, ljubavne avanture, nasladu i pijanstvo puti. Uvijek im je to na pameti. Samo o tome govore. To im je sav smisao života: najviše, u što vjeruju, za što žive. A dokle? Do sutrašnje zore. Dok im partner ne nađe sebi nove djevojke ili partnerica novoga »dečka«. Do prve svađe i tučnjave. Do bračnog pakla. Do pobačaja i čedomorstva. Do bračne rastave. Do starosti, beznađa i resignacije. I, — do bolesti i smrti. Kruh, što prolazi!

I, na što još misle, šta još traže, ljudi od ovoga svijeta? Ni na što više ne misle. Ništa drugo ne traže. Na pravdu ne misle. Teška je; neinteresantna je: nemaju za nju kada. Na Boga ne misle: boje ga se; sve rade, kako bi na njega što prije i što potpunije zaboravili. Na nebo i na vječnu sreću ne misle: daleko je; znadu, da bi je valjalo drukčije tražiti. A neće im se. Vole zažmiriti, pa reći: Ni nema je!

Jadnici! Sve će, što traže, izgubiti. Sve, za što žive, pobjeći će od njih. Ipak bi bili neprispodobivo sretniji, da su poslušali Isusovu opomenu: »Starajte se ne za jelo, koje prolazi, nego za jelo, koje ostaje za život vječni!« (Iv. 6, 27.).

Braćo i sestre! Nije sreća u materiji, ni u uživanju i afirmaciji tijela. Sreća je u duhu; sreća je u istini života; sreća je u plemenitosti i otkupljenju duše; sreća je u Bogu; sreća je u onomu, što ostaje zauvijek: »za život vječni«. U vjeri i nadi U uskrsnuću i besmrtnosti. U duhovnom, božanskom, jelu, što

nam ga svima nudi: On, Sin čovječji i Sin Božji: »quem Filius hominis dabit vobis« (Iv. 6, 27.).

Na drugu stranu mora gledati kršćanin. I kršćanin, i svatko, tko hoće da bude uistinu i trajno sretan. Na ono, što ne prolazi! A duša ne prolazi: neumrla je; živjet će i poslije smrti. A istina Božja ne prolazi: ona uvijek čovjeku osvjetljuje i pokazuje put (Iv. 8, 12.); ona uvijek ostaje u duši, tješi je i smiruje; ona se prelijeva i pretače u blaženo gledanje i slavu raja (1. Kor. 13, 12.; 1. Iv. 3, 2.); »veritas Domini manet in aeternum« (Ps. 116, 2.). A plemenitost i pravda, a milost Božja, ne prolazi: ona ne može ostariti; ona će u nama biti uvijek plodna dobrom, i uvijek je životvorna i spasonosna. A Bog ne prolazi: on je vječan. I u nama je vječan: učinit će i nas dionicima svoje vječnosti.

Sretniji smo, neizmjerno smo sretniji mi, koji vjerujemo u ono drugo carstvo: carstvo, što se ne vidi i što ne umire.

Mi u sebi nosimo osjećaj smirenja i sitosti. »Ja sam hljeb života: tko k meni dolazi, ne će ogladnjeti, i tko u mene vjeruje, ne će nikada ožednjeti!« (Iv. 6, 35.), kaže Isus izrijekom u svom Euharistijskom govoru. Svijesni smo, da je Bog s nama i u nama; zato nijesmo nikada prazni. Ni onda, kad nam manjka sto tih zemaljskih sitnica. Ni tada mi nijesmo ni nemirni ni nervozni. Glavno imamo: sigurni smo za sretan svršetak. Ne osjećamo nikada tjeskobe ni bespomoćnosti. Vjerujemo u Providnost: živimo pod njezinim krilima i od njezine ruke. Ravnodušni smo prema efemernostima života: i prema mesu, i prema krpama, i prema gvožđu i zlatu. Na sve to gledamo s visine: kao čovjek, koji se je smirio u svojoj velikoj sreći. Nijesu jalova ni naša djela, ni naši dani, ni naša nastojanja. Ni ona najobičnija: sve naše ima vječnu vrijednost, po Božjoj milosti i pravdi, u kojoj živimo.

Ne razdiru nas sumnje. Nemamo razloga, da se bacamo, zalijećemo, tamo amo, da uvijek samo tražimo i lutamo, da sve novo okušamo i opipamo. Nemamo razloga, da se bojimo i sumnjamo, da eksperimentiramo, da se moderniziramo i mijenjamo. U posjedu smo velike istine života. Krist nas je njoj naučio. Znamo i svoj cilj i svoj put. I to kaže Krist izrijekom u svom Euharistijskom govoru: »U prorocima stoji pisano: I bit će svi naučeni od Boga!« (Iv. 6, 45.).

Ne trebaju nam ljudi. Ne moramo oko njih puzati. Ne moramo prositi ni za njihovu ljubav ni za njihovu milost. Imamo mi većega Prijatelja i sigurniju utjehu. Bog je s nama i u nama.

Uz njega smo sigurni. Uz njega nam je dobro. U njemu smo puni nade. Voli nas i volimo ga. Nijesmo nikada sami. I to kaže Isus izrijekom u svom Euharistijskom govoru: »Sve, što meni daje Otac, k meni će doći; i onoga, koji dolazi k meni, ne ću istjerati napolje!« (Iv. 6, 37.). Božja je ljubav uvijek vjerna i stalna: za razliku od nevjerne i nestalne ljudske ljubavi. Od nje je uvijek puna duša.

Ne gubimo nikada životne igre. Ne umiremo zauvijek. S Kristom ćemo i mi uskrsnuti. Imamo pravo na vječni život. Čeka nas nebo. Ne strašimo se smrti. Ona je u nama prevladana i pobijeđena (1. Kor. 15, 54. 55.). Uvijek ćemo živjeti. I uvijek ćemo sretno živjeti: u Božjoj sreći. Puni smo uskrsne nade (1. Kor. 15, 57. 58.); neuništivi smo i nepobjedivi. I to Krist kaže izrijekom u svojoj Euharistijskoj besjedi: »Ja sam hljeb živi, koji s neba siđoh. Ako tko jede od ovoga hljeba, živjet će uvijeke!« »Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni, i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan!« (Iv. 6, 51. 52. 55.). Naše, eto, jelo ne prolazi; ono ostaje za život vječni. Naše carstvo ne umire i ne ruši se.

Braćo i sestre, ne smije nam to biti samo teorija. Nijesmo kršćani, ako živimo jedino za zalogaj i ako vjerujemo samo u krpe i u zlato, kao oni drugi oko nas. Ako nijesmo svijesni, da je Bog s nama i da je veliko i vrijedno samo ono, što je vječno i što je dobro. Nijeslo kršćani, ako se ne molimo i ako se svaki dan ne sjećamo, da ćemo se jednom susresti s Bogom. Nijesmo kršćani, ako se ne svladavamo: ako nam je sve ljubav i strast. Nijesmo kršćani, ako svaki dan ne činimo dobro i ne tražimo slavu Božju. Nijesmo kršćani, ako nijesmo puni plemenite samosvijesti i sreće djece Božje. Nijesmo kršćani, ni ako Boga i dušu prodajemo za ljudsku milost, za slavu svijeta, za karijeru i novac.

A nelogični smo i nedosljedni, — strahovito smo nelogični i nedosljedni, — kadgod smo ravnodušni prema tolikome nebeskom blagu, što nam ga Krist nudi u svojoj Euharistiji: u misi i u sakramentima. Ako revno ne dolazimo na misu; ako se često ne sjedinjujemo s Isusom na oltaru. S Isusom: lijekom od grijeha, životom duše, hranom vječnosti.

Nama, — posvjetovnjačenim, mlakim, lijenim, katolicima, — dovikuje on, danas i uvijek, dovikuje nam ozbiljno i strogo: »Starajte se ne za jelo, koje prolazi, nego za jelo, koje ostaje za život vječni!« Amen.

»Sve, što mi daje Otac, k meni će doći; i onoga, koji dolazi k meni, ne ću istjerati napolje!« (Iv. 6, 37.)

BOŽANSKI PRIJATELJ. ADORACIJE

Nedjelja, 30. IX. 1962.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Riječi, što sam ih citirao, izrekao je Isus u svom znamenitom Euharistijskom govoru u kafarnaumskoj sinagogi, kad je, apostolima i Crkvi, obećao sebe kao kruh života. »Ja sam kruh života«, kazao je neposredno prije toga; »tko k meni dolazi, ne će ogladnjeti, i tko u mene vjeruje, ne će nikada ožednjeti!« (Iv. 6, 35.). A svatko može k njemu, ako samo hoće. Tko se k njemu, u Euharistiji, približi, on ga ne će odgurnuti; ne će mu zatvoriti vrata. Izrijekom, svečano, Isus to naglašuje: »Sve, što mi daje Otac, k meni će doći; i onoga, koji dolazi k meni, ne ću istjerati napolje!« (Iv. 6, 37.).

U našim je, eto, rukama, braćo, hoćemo li mu doći: Otac nas je sve njemu dao. U našim je rukama, hoćemo li mu doći: svome Euharistijskom Bogu. Svome Isusu, koji je, i iza Uzašašća na nebo, ostao među nama, na zemlji. Ostao, da nam bude duhovna hrana i lijek, jamstvo uskrsnuća, zalog vječnog života, utjeha i pomoć u svakoj nevolji.

A znate, braćo, kako se približujemo k svome Euharistijskom Bogu. U svetoj misi prije svega. U misi Isus opet za nas otajstveno umire na svome kalvarijskom Križu i sam sebe prinosi nebeskom Ocu u zadovoljštinu za naše grijehe: za naše spasenje i otkupljenje. U sv. pričesti prije svega. Pričest je blago-

vanje žrtvenog i otkupiteljskog Tijela Kristova i tajna, sakramenat, našega duhovnoga sjedinjenja s njim. Bez mise i pričesti nema milosnog života onima, koji su u Krista povjerovali. Bez njih je naša duša ili mrtva, — ako smo misu i pričest posve odbacili, — ili nemoćna i bolesna, ako ih odnemarujemo (1. Kor. 11, 30.).

Samo, braćo i sestre, nije Euharistija kršćanstvu samo žrtva, misa, i samo pričest. Euharistija je kršćanstvu i čudo sveudiljnoga Božjega, Isusova, prebivanja među ljudima. Euharistija je i otajstveno produljenje, nastavak, Isusova života na zemlji: kroz sva stoljeća; sve do konca svijeta. Euharistija je i milosno približavanje Isusovo k svemu, što je ljudsko i što u nama treba božanske obnove, snage, mudrosti, utjehe, pomoći. Euharistija je i zagrljaj, i poljubac ljubavi, između Sina Božjega u tijelu i sviju nas: od Boga posinjene djece ljudske.

Isus u Euharistiji, u sakramentu, u svetohraništu, na oltaru, stoluje, pod tajinstvenom koprenom kruha i vina, na bez broj mjesta na zemlji: u svakoj kršćanskoj crkvi i kapeli, u kojoj se čuva Presveto; gdje gori pred oltarom vječno svijetlo. Isti onaj Isus, koji se je rodio u Betlehemu i umro na Križu. Isti onaj Isus, koji je židovskom zemljom »prolazio dobro čineći, — pertransiit benefaciendo« (Dj. Ap. 10, 38.), — i propovijedao Evanđelje siromasima: uskrisivao mrtve, liječio bolesne, hranio gladne, tješio žalosne, milovao i blagoslivao djecu, obraćao grješnike i praštao im. Isti onaj, za kojim su se natiskivale mase (Luk. 5, 1.) i u kojega su, s ljubavlju i nadom, gledali grješnici (Mat. 9, 10.; Mark. 2, 15.; Luk. 5, 29.), u svojoj nevolji i svome očaju. S istim onim svojim milim licem, blagim očima, dobrim srcem. Čitav i živ. Gleda nas. Sluša nas. Svaki mu čas možemo pristupiti. On nam je svima sugrađanin i susjed. Ima među nama svoju kuću. Prima posjete u svako doba dana. I veseli im se. Željan je naše ljubavi i našega razgovora. »Dragost je moja biti sa si novima ljudskim« (Posl. 8, 31.), napisano je za njega. »Željno sam želio, da ovu večeru večeram s vama!« (Luk. 22, 15.), govorio je on apostolima, prije nego što će ustanoviti ovaj sakramenat. »Ostanite«, veli im, »u mojoj ljubavi!« (Iv. 15, 9.). Spreman je ,svaki čas, da nas prosvijetli, da nas ojači, da nas blagoslovi, da nas posveti, da nas utješi, da nam pomogne. Pune su mu ruke nebeskih darova i milosti za nas. Govori nam, kao ono jednom u Evanđelju: »Ako je tko žedan, neka dođe k meni i neka se napije, — veniat ad me et bibat!« (Iv. 7, 37.).

Braćo i sestre! Isus, Euharistijski Isus, stanuje među nama. I ovdje među nama u Sarajevu! Barem na desetak mjesta. Evo ovdje u katedrali; eno tamo u sjemenišnoj crkvi; eno ondje u crkvi sv. Vinka; eno gore na Banjskom Brijegu, u crkvi Kraljice sv. Krunice; eno s onu stranu Miljacke, u crkvi sv. Ante; eno na Marijinu dvoru, u crkvi sv. Josipa; eno u Novom Sarajevu, u crkvi Presv. Trojstva; eno u Nadbiskupskoj kapeli; eno u kapeli čč. sestara sv. Franje na Bjelavama. On nas čeka; on nas poziva. Baš kao što je pozivao Mariju Magdalenu po njezinoj sestri Marti: »Magister adest et vocat te, — Učitelj je došao, i zove te!« (Iv. 11, 28.).

Braćo, tko od nas voli Isusa, i doći će mu; i odazvat će mu se; i obveselit će mu se. Tko na Isusa misli, i potražit će ga; i pohodit će ga. Tko se u Isusa uzda, i izaći će preda nj, da mu se izjada: da mu iznese svoje tegobe i želje. Tko Isusa štuje, i kleknut će pred njega, da mu se pokloni i zahvali; posvetit će mu i sebe i sav svoj rad i život; molit će mu se, da mu Isus oprosti, da ga čuva, da ga učini sebi sličnim: blagim i dobrim (Mat. 11, 29.).

Možemo to učiniti i zajednički. I činimo to: kad je god u crkvi kakva javna Euharistijska pobožnost: misa, blagoslov, večernja, klanjanje. Tada nas Isus prima u zajedničku, generalnu, audijenciju. A možemo to učiniti i sami: u svako doba dana. I onda, kad nije izloženo Presveto. Možemo se navratiti k Isusu. u kojoj bilo crkvi ili kapeli. To su t. zv. »pohodi Svetootajstvenom Isusu«: privatne »adoracije« pred Presvetim. Pobožne kršćanske duše to i čine. Neke i svaki dan. I više puta na dan. Što su pobožnije, to češće to i čine. Sveci su, od reda, znali čitave sate klečati pred Presvetim. Kao magnet privlačio ih je Isus u sakramentu. Ljubav ih je k Isusu vukla i gonila. Dođu, pobožne duše, i samo zato u crkvu, koji put. A dođu pogotovu, kad ih put ili posao ispred nje navede. Zavrate se Isusu makar na čas. Da mu se jave. Da ga pozdrave. Da mu pokažu, kako ga vole: kako na nj misle. Da dobiju njegov blagoslov. Da mu se istuže i da se pred njim utješe i smire. Da mu preporuče sebe, svoje, koju nesretnu, zabludjelu, dušu, Crkvu, domovinu, čovječanstvo, grješnike, patnike, misije, svećenike, mir; i — opći crkveni sabor, eno ovih velikih dana.

Braćo, velika su milost te adoracije. Baš kao što je i prebivanje Isusovo na našim oltarima najveći privilegij, najviše odlikovanje kršćanstva: prvi dar nedokučive Kristove ljubavi k du-

šama. »Emmanuel« — »Bog s nama (Iz. 7, 14.; 8, 8.; Mat. 1, 23.). »Šator Božji s ljudima, — Tabernaculum Dei cum hominibus« (Otkr. 21, 3.).

Tko se često nađe pred Isusom u Otajstvu, tko adorira, ne će, ne može, zaboraviti na Boga. I ne će, lako, Boga ostaviti. I ne će se, nikada, posve utopiti u zemaljštini, materiji, svjetskim brigama. Gdje se vjernici često navraćaju u crkvu, tu je vjera živa; tu je i kršćanski život na visini; tu je i katolički apostolat aktivan i plodan; tu caruje božanska ljubav. Na adoracije se dolazi od draga srca, a ne preko volje ni od straha: adoracije nijesu pod moranje ni pod grijeh. A gdje nitko ili malotko zalazi, i rad nim danom, u crkvu, tu je ili vjera zamrla, ili je vjerski život zapušten, a vjerska pouka zanemarena: kršćanski svijet nepoučen. Ohladila je ljubav u dušama: srca su ogrubila prema Bogu i ogrezla u zemaljštini; — slabo tko Isusa živo i djelotvorno voli.

Braćo i sestre! Ako ćemo suditi po adoracijama u sarajevskim crkvama, i naša je ljubav ohladila. Hiljadu katoličkih domaćica dođe svaki dan na tržnicu, pedeset koračaja do katedrale, a ni dvadeset ih se valjda od toga ne navrati u crkvu. Sva im je briga, pošto su krumpiri i jaja. Hiljade katoličkih radnika, namještenika, školske djece, prođe ispred naših crkava, a ne skine pred njima ni kape, a kamo li da bi u njih unišlo. Pa da makar pokleknu pred Svetohraništem i prekrste se. Pa da makar sjednu u klupu, pa pogledaju na oltar: Isusu u oči. Kao da im Isusa i ne treba. Kao da nemaju nikakve brige, ni boli, ni potrebe, ni grijeha.

A nije uvijek, braćo, bilo tako. Nekada nijesi mogao ni unići u našu katedralu, a da u njoj ne bi zatekao barem tri, četiri pobožne duše, koje bi ondje klečale i molile se. Danas zna proći i sat, da nitko u nju ni ne zaviri, osim, možda, koji radoznali stranac i inovjerac, pokatkad i s kapom na glavi, i s cigarom u zubima. Slobodno po njoj halabuče uličnjaci i prolijevaju ulje iz kandila ili bacaju cvijeće iz vaza. A kradljivci odnose jastuke i oltarnjake, ćilime i stolove. Po nama bi slobodno mogli odnijeti i oltare. A svijećnjake bi nam već davno bili odnijeli, da ih ne prenosimo, po danu, u sakristiju i ne zaključavamo. Da oltara svaki dan ne ogolimo, kao na Veliki Petak.

Braćo i sestre! Držanje prema Euharistiji, prema Isusu u sakramentu, uvijek je bilo najsigurnije mjerilo vjerskoga života u kršćanstvu. Još je sv. apostol Pavao svodio vjersko mrtvilo među kršćanima na nedostatak štovanja prema Tijelu Kristovu.

»Zato su«, piše on Korinćanima, »mnogi među vama (duhovno) slabi i bolesni, i zato mnogi spavaju!« (1. Kor. 11, 30.)

Slabo je, braćo i sestre, i s našim kršćanstvom, doklegod se rijetko tko od nas zavraća na pohod Gospodinu: dok ga po vas dan puštamo, da samotuje, kao sužanj, sa svojim anđelima, ali bez ljudskih duša, radi kojih se je on i zatvorio u Svetohranište. Probudimo se! Popravimo se! Adorirajmo! Nigdje nije, braćo, molitva slađa i smirenija nego u crkvi. Nigdje nije milost Božja bliže duši nego pred oltarom. Nigdje nije duhovna atmosfera čišća i zdravija nego u Euharistijskom Isusovu domu. Otidimo k Isusu u sakramentu, kad smo žalosni! K Isusu u sakramentu, a onda istom k sv. Anti! Otidimo k Isusu, kad nam dodije život i sav ovaj ljudski pakao oko nas! Otidimo k Isusu po savjet i po snagu!

Adorirajmo, braćo! Imamo zašto adorirati. Klanjajmo se Isusu i za one tolike, koji mu se ne klanjaju i koji su na njega zaboravili! Klanjajmo mu se i za svijet, koji ga, na svoju nesreću, niječe i na nj huli! Budimo mu, svojim molitvama pred Euharistijskim Isusom, spasitelji i branitelji!

Braćo i sestre, ne ignorirajmo Boga ljubavi, koji boravi među nama! I koji nas zove. »Učitelj je došao, i zove te!« Odazovimo mu se! Ne će nas istjerati napolje! Amen.

»Nitko ne može doći k meni, ako ga ne povuče Otac, koji me je poslao!« (Iv. 6, 44.)

MILOSNA NADAHNUĆA

Nedjelja, 21. VI. 1970.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Isusovu riječ, što ćemo je danas protumačiti, — veliku kao sve njegove riječi, — izrekao je Isus u svom, znamenitom, euharistijskom govoru, u kafarnaumskoj sinagogi, iza prvog čuda s umnoženjem kruha, o blagdanu Pashe, godinu dana prije svoje smrti. Zgodu nam je i čitav taj govor zabilježio sv. Ivan u 6. poglavlju svoga Evanđelja (Iv. 6, 22. — 72.).

Bio je to čas jedne velike Božje objave. I čas jedne velike milosti: za sve one, koji su ga slušali. Isus se tu, posve otvoreno, predstavlja Židovima kao Sin Božji i traži od njih vjeru u svoje božanstvo i u svoju nauku, kao preduvjet, da nađu Boga i da se spase. Kad su ga upitali: »Što nam valja činiti, da radimo djela Božja?« (Iv. 6, 28.), on im odgovara: »Ovo je djelo Božje, da vjerujete u onoga, koga je on poslao!« (Iv. 6, 29.). On je, nastavlja Isus kasnije, »hljeb Božji«, koji im pruža Otac: hljeb, »koji silazi s neba i daje život svijetu« (Iv. 6, 32. 33.). »Ja sam«, veli, »hljeb od života: tko k meni dolazi, ne će ogladnjeti, i tko u mene vjeruje, ne će nikada ožednjeti!« (Iv. 6, 35.). »A ovo je volja Oca mojega, koji me je poslao, da svaki, koji vidi Sina i vjeruje u nj, ima život vječni, i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan!« (Iv. 6, 40.). A odmah zatim otkriva im i jedan tajinstveni zakon te vjere u njega, toga uskrsnuća i spasenja, koje im nudi. Morat će se, — na čudesan ,božanski, način, — hraniti njegovim tijelom i krvlju. Čudo im euharistijsko unaprijed obećaje. Sakramenat, otajstvo, svoga Tijela i Krvi. »Hljeb«, veli, »koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta!« (Iv. 6, 52.). »Ako ne budete jeli tijela Sina čovječjega i ne budete pili krvi njegove, ne ćete imati života u sebi!« (Iv. 6, 54.).

Bio je to, — eto, vidite, — čas velike objave i čas velike milosti. Samo, — i to znate iz Evanđelja, s istoga ovoga mjesta. — nijesu se svi u sinagogi okoristili ovom velikom milošću. Mnogi su je odbili. Na sablazan im je bio ponizni, ljudski, lik Isusov. Mrmljali su: »Nije li ovo Isus, sin Josipov, kojemu mi znamo oca i mater? Kako dakle on govori: Ja siđoh s neba?« (Iv. 6, 42.). Govorili su: »Kako nam ovaj može dati tijelo svoje, da jedemo?« (Iv. 6, 53.), »Tvrda je ovo besjeda, i tko je može slušati?« (Iv. 6, 61.). I slomili su s njim zauvijek: napustili ga; okrenuli mu leđa. »Otada«, piše sv. Ivan, »mnogi od učenika njegovih otidoše od njega, i više nijesu išli s njim« (Iv. 6, 67.).

Isusa to nije iznenadilo. On je dobro poznavao sakrivene, tajinstvene, zakone i Božje milosti i ljudske duše i slobode. I odmah ih je, te zakone, protumačio svojim apostolima i svojim slušateljima u sinagogi. I, preko njih, svima nama. Svima onima, koje Bog zove k sebi i u kojima djeluje njegova milost.

»Ne mrmljajte među sobom!« kaže on Židovima. »Nitko ne može doći k meni, ako ga ne povuče Otac, koji me je poslao; i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan. U prorocima stoji pisano: I bit će svi naučeni od Boga. Svaki, koji čuje od Oca i nauči, dolazi k meni!« (Iv. 6, 43. 44. 45.).

Braćo, nama je, koji znamo, što Evanđelje i što Crkva uče o milosti Božjoj, o ljudskoj duši i slobodi, o crnoj tajni grijeha, o naravi vječnoga spasenja, odmah jasno, što Isus hoće da kaže ovim riječima.

Ne dolazi čovjek sam od sebe k Bogu. Ne spasavamo mi sami sebe: svojim zaslugama i svojom snagom. Božje je to djelo; nije naše, ljudsko. Dar je to njegove božanske dobrote.

Može čovjek, sigurno, već svojim prirodnim razumom, shvatiti, da ima Bog i da smo svi mi za njega stvoreni: da samo u njemu možemo naći smisao životu i samo se u njemu usrećiti. Može čovijek i nastojati, da bude dobar. Može, ali on to može samo, jer mu je Bog u glavi zapalio iskru, svijetlo, razuma, — mogućnosti da misli, da zaključuje, da uvidi i spozna stvarnost, — a u srce mu i u savjest upisao zakon dobra. Od Boga je sve to: tim ga Bog zove k sebi; tim mu se, na prirodan način, objavlju-

je. I za naš ljudski razum, i za našu ljudsku volju, vrijedi velika riječ Apostolova: »Šta imaš, da nijesi primio, a ako si primio, šta se dičiš, kao da nijesi primio!« (1. Kor. 4, 7.).

No naše nadnaravno spasenje, milosni život u nama, naše otkupljenje, naše sinovstvo Božje, naša sreća u nebu, u još je puno većem stupnju dar Božji. Naša nam ljudska narav ne daje na takve darove nikakva prava. Po njoj smo stvorovi Božji, nijesmo njegovi sinovi. Ni sposobni po njoj nijesmo za takav, božanski, život. Ni pomisliti ne bismo mogli na nj, da nam se Bog sam nije objavio i predao: najprije posinovljenjem čovjeka u Adamu, a onda, iza Adamova grijeha, po utjelovljenju svoga Sina i po vjeri. Božanski je to život. Bog ga istom mora u nama stvoriti. Bog nam se istom mora, na neposredan način, javiti u duši i u nju zahvatiti: posebnom milošću; i nutarnjom i vanjskom. Djelo je to Duha Svetoga: njegovo prosvjetljenje, njegovo nadahnuće, njegovo posvećenje. Sve tu dolazi od Boga: i misao, i poriv, i želja, i snaga, i preporod, i nagrada. Svoj, božanski život Bog u nas prelijeva (Rim. 5, 5.). Od čiste, nezaslužene, ljubavi i dobrote. Jedno samo o nama ovisi. Možemo primiti taj Božji poziv ili ga odbiti: možemo poći za Bogom, koji nas zove, vuče, pruža nam ruku, ili mu se otimati i oteti. Bog štuje našu slobodu: on nikoga silom ne uzima sebi za sina. Ali zato k sebi zove sve. Svima nudi svoju milost i svoje spasenje.

U tomu je, braćo, sva sudbonosnost naših ljudskih susreta s Bogom; sva ona strahovita odgovornost, koja na svakome čovjeku leži. Može se predati Bogu, koji ga k sebi poziva i vuče, a može se i istrgnuti iz njegovih ruku, odgurnuti ga od sebe, pobjeći od njega. Pa u prvom slučaju postati pravednik i svetac, a u drugom tvrdokorni grješnik, nesretnik, prokletnik. Pa u prvom slučaju otići u veliku i beskonačnu sreću, u život vječni, a u drugom u strašnu i beskonačnu nesreću, u smrt vječnu

Sve je, braćo, u tom, hoćemo li se Bogu, što nam se u duši javlja, odazvati i prepustiti, ili ćemo mu se oglušiti. Čitav naš kršćanski život samo o tome ovisi. I naše, vječno, spasenje. Bog je uvijek u nama i pred nama. Njegova milost neprestano u nama radi. Svaki mu dan možemo postati bliži, svaki dan u njemu veći, svaki dan zreliji za nebo. Samo, — moramo uvijek biti svijesni, tko je Bog.

Budimo to, braćo! Ozbiljno računajmo s Bogom: s njegovom pravdom, s njegovim posvećenjem, s njegovim nebom! Jedino tako bit ćemo kršćani duha i vjere.

Budimo puni svetoga strahopočitanja prema Bogu: prema Duhu milosti, kad nam se javlja! Ne bježimo ni od jedne dobre i spasonosne misli, koju nam Bog spusti u dušu! Božji je to glas, Božja riječ, Božji savjet. Ne smijemo mu se oglušiti. Ne smijemo, kad ga čujemo, odmah poletjeti natrag u svoje sitne misli, želje, brige od ovoga svijeta. Samo da ne moramo učiniti ono, na što nas Bog zove. Uvijek je to uvreda Bogu. Uvijek je to pu štanje iz ruku vječnoga blaga, koje nam on nudi.

Budimo poslušni svakom takovu milosnom nadahnuću! Sa vjet je to Najmudrijega i Najboljega. Ludi smo, ako ga ne po slušamo. Želja je to Onoga, koji nas najviše ljubi i koji je najdostojniji naše ljubavi. Našega nebeskoga Oca. Njegova nam volja mora biti svetinja.

Budimo ponizni pred glasom Gospodnjim! Ne izdižimo se nad druge, ako nas je pozvao k sebi i dao nam više prosvjetljenja i milosti nego njima! Nije to naše. Božje je.

Budimo Bogu od srca zahvalni na tom njegovu milosnom javljanju! Ništa nam nije mogao dati od toga ni veće ni ljepše. Puno je to vrjednije i od zlata, i od zdravlja, i od ljepote, i od svjetske ljubavi. Dar je to, — nezaslužen dar, — njegove božanske dobrote. Primimo li ga zahvalno i radosno, dat će nam ih još: i većih, i ljepših. Iza svakoga takova duhovnog zagrljaja s njim još ga više ljubimo!

I sretni budimo, što nas Bog, svojom milošću, vodi za ruku! Dok idemo za njim, sigurni smo. Možemo biti uvijek mirni i puni pouzdanja. Ne treba da se ičega bojimo. Nema na putevima milosti rizika. U očinskim smo rukama. Izvršujemo samo planove neprevarljivoga, božanskog, stratega. Sav je riziko, — sudbonosan, koban, riziko, — na drugoj strani. Ondje, gdje ljudi sami sebi biraju put i gdje ne slušaju Boga, a slušaju sebe, svoje nagonske želje, svijet. Njegovu mudrost, koja je zaboravila na Evanđelje i na vječnost. Vidite to oko sebe. Pogledajte savremeni, moderni, svijet! Njegovu duhovnu pustoš: bez ideala, bez sunca i bez zvijezda. Moralnu i socijalnu anarhiju bez perspektive ,punu nemira i zdvojnosti, koja ga je svega pritisla.

Braćo i sestre, Bog nas, Otac nas naš nebeski, zove i vuče. Odazivajmo se svaki dan njegovim otajstvenim, milosnim, pozivima, ako sebi želimo dobro! Onako im se odazivajmo, kako im se je odazivao naš današnji novi hrvatski svetac, sv. Nikola Tavelić! Sve do zadnjega daha. Sve do nebeske krune. I molimo mu se, da nas svaki dan glasnije k sebi zove i svaki dan jače za sobom vuče!

Molitva zapravo i jest jedino,što mi od svoje strane možemo dodati Božjem djelu spasenja u nama.Molitva je znak naše dobre volje. A molitva je i najbolja dispozicija za milosni susret s Bogom. U molitvi izlazimo iz svijeta, a okrećemo se k Bogu i u Boga se zagledavamo. U molitvi nam se Bog najčešće javlja: onda kad nam je u duši mir; kad je u njoj utihnula buka svjetskih briga. Tko se moli, može biti siguran, da se ne će trajno oglušiti Bogu. Tko se moli, još misli na Boga. Bog će mu biti milostiv. I ne će ga nikada napustiti. Ni onda, kada zatetura i časovito popusti. Molitva će ga probuditi. Bog će mu se još silovitije javljati u duši. Ne će u njoj nikada zašutjeti, kao što je zašutio u duši onih tvrdokornih Židova u kafarnaumskoj sinagogi, kojima se je Isus zaprijetio: »Zato vam rekoh, da nitko ne može doći k meni, ako mu ne bude dano od Oca mojega!« (Iv. 6, 66.). Ne će mu se nikada dogoditi, da ga Bog na koncu ostavi, iza kako je on Boga ostavio.

Braćo, mi to ne ćemo nikada učiniti. Mi ćemo svaki dan pažljivo osluškivati glas Očev u svojoj duši. I svaki ćemo dan govoriti, kao mladi Samuel u šatoru od zavjeta: »Govori, Gospodine, sluga tvoj sluša!« (1. Kralj. 3, 9. 10.). Amen.

»U proroocima stoji pisano: I bit će svi naučeni od Boga!« (Iv. 6, 45.)

DUH ISTINE

Duhovi, 6. VI. 1965.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Nema ga, među današnjim katolicima, ako je imalo inteligentniji i ako imalo prati štampu, barem onu katoličku, a da ne opaža, kako i svijet i Crkva žive danas u jednom vremenu, koje je, kako se ono kaže, prijelomno. Nešto se mijenja oko nas. Dolazi novo doba. I svijet su i Crkva na raskršću dviju epoha. Valja im se snalaziti. Valja odabirati put. Pred sudbonosnim smo odlukama.

I posve je prirodno, da se svi pritom osjećamo nekako nesigurno. Uznemireni smo. Nevoljko nam je pri duši. Pomalo se i strašimo. Šta se to sprema? Kamo to vodi? Kako će se to svršiti? Da nije opet na pomolu nova katastrofa? Da se opet ne radi o kakvu problematičnu, sumnjivu, možda i zlokobnu, eksperimentu, kakvih je bila puna povijest, a toliko ih se je završilo tragično, razočaranjem i općom nesrećom? U najmanju ruku, neobično nam je. Teško se prilagođujemo novome. Spopada nas pred njim neka instinktivna nelagodnost. Nekakva nam sjeta pada na srce. Na sve su strane oko nas novosti i nepoznanice. Na sve strane ljudi govore jednim jezikom, koji mi više ne razumijemo: tuđi nam je. Onaj naš stari svijet, na koji smo se bili navikli, koji nam je bio postao bliz i drag, naš dobar znanac, bježi od nas, ostavlja nas, umire. Pred nas izlazi novi: pomaljaju se odnekle drukčija lica; pojavljuju drukčija shvaćanja,

drukčiji običaji i manire. Naše vrijeme, naša generacija, osjećamo to, slazi zauvijek sa scene.

Osobito nas jedna stvar smeta i zbunjuje. Nijesu svi za to novo. Ima ih, pa se tomu i opiru. Pa to ne vole. Pa to osuđuju i kritikuju. Pa u tom vide zabludu i nazadak. Brane staro. Ne nadaju se nikakvu dobru od toga novoga svijeta. Proriču mu crnu budućnost.

A mi slušamo i jedne i druge. I ne znamo ni sami, šta bismo mislili. Čas nam jedno izgleda bolje, čas drugo. Imaju u nečemu pravo jedni, a imaju u nečemu drugi. Gdje je zlatna sredina? Šta je pravo? Kuda ćemo mi? Za kim ćemo? Na koju ćemo stranu? Da se ne prevarimo? Sami ne vidimo pravo ni puta ni izlaza. Vidimo samo, da se simptomi krize, pa i simptomi moralnog i religioznog nazatka i propadanja, množe na sve strane. U najmanju ruku u teškoj smo neizvjesnosti. Srćemo u nešto nepoznato.

Posebno nam je, - nama vjernicima; nama katolicima, - teško, što se i u Crkvi dešavaju novosti, promjene, iznenađenja. Što se i u njoj osjeća previranje, opažaju razlike i razilaženja, naslućuju sporovi. Koješta se i među katolicima vidi i čuje, što je neobično našim katoličkim ušima. A mi smo bili naučili, da barem u Crkvi vlada potpuni mir i sigurnost, jedinstvo i sloga. Da se u njoj uvijek jednako govori i radi. Sve je u njoj bilo nepromjenljivo, vječno, jasno. Danas kao i jučer. U Crkvu se gledalo kao u »stup i tvrđu istine« (1. Tim. 3, 15.). Kao u luku mira. Kao u dom svijetla. Kao u predstavnicu vječnosti. Mijenja li se ovo i naša vjera? Je li sve ovo dobro, što nam, neki, pričaju u razgovorima, pa i sa propovjedaonica, što nam, neki, pišu po katoličkim novinama i časopisima? Je li za tim Duh Sveti? Je li to volja i odluka Crkve? Ili je to samo efemerna, neozbiljna, igra usijanih glava, nemirnih duhova, poljuljanih i zbunjenih savjesti? Ili je to samo neka duhovna moda od danas do sutra? Kako da se držimo? Komu da vjerujemo? Koga da slušamo?

Braćo i sestre! Nije to samo vaša muka. I naša je to muka. I mi svećenici osjećamo to isto. Istu tu tjeskobu. Isti taj strah. Istu tu strepnju i nesigurnost. To je danas muka i briga čitave Crkve. Svima su nam oči u mraku. Svima su nam srca pomućena. Fali nam svijetla; fali mudrosti.

Tko će nam pokazati put? Tko će nas smiriti i ohrabriti?

Duh Sveti, braćo i sestre. On jedini. On, koji sve vidi i prozrijeva, — »omnia scrutatur«, — i budućnost, i duboke ponore i tajne Božje, — »etiam profunda Dei« (1. Kor. 2, 10.). Nema

druge, nego u njega vjerovati i njemu se moliti. Duh Sveti. On sigurno. To je njegova božanska zadaća. I njegova božanska obveza. Prema Crkvi; prema svijetu; prema svima, koji u njega vjeruju. Za Crkvu je to aksiomatično. Njoj je Duh Sveti od Isusa izrijekom obećan i darovan, poslan, za Učitelja, Tješitelja i Vođu: »I ja ću moliti Oca, i dat će vam drugoga Utješitelja, — et alium Paraclitum dabit vobis, — Duha istine —!« (Iv. 14, 16, 17.). Od njega će se, Crkva, i roditi u duhovskom vjetru i ognju (Luk. 24, 49.; Dj. Ap. 1, 8.; 2, 1. — 4., 37. — 42.). On je, Duh sveti, božanski garant svoj njezinoj istinitosti i nepogrješivosti. Uvijek će, kaže Isus, ostati s njom: »ut maneat vobiscum in aeternum« (Iv. 14, 16.). Svoj će je istini naučiti: »docebit vos omnem veritatem« (Iv. 16, 13.; 14, 26.). U njegovoj će snazi ona svjedočiti za Isusa po svemu svijetu: »Primit ćete silu Duha Svetoga, koji će sići na vas, — accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos, — i bit ćete mi svjedoci — do kraja zemlje!« (Dj. Ap. 1, 8.). Kroz sva je stoljeća i dosada on, Duh Sveti, govorio kroz usta njezinih apostola (Mat. 10, 19. 20.; Luk. 12, 11. 12.; Dj. Ap. 13, 9.), mučenika (Dj. Ap. 6, 10.) i proroka (Dj. Ap. 20, 23.; 1. Kor. 12, 3. 8.; Ef. 1, 17.; 2. Petr. 1, 21.; Otkr. 2, 7. 11. 17. 29.; 3, 6, 13. 22.). Kroz sva ju je stoljeća i dosada provodio putevima istine; i danas će je provesti. Kroz sve tame; kroz svu neizvjesnost; kroz sve pogibli. Crkva mu se za to moli svaki dan. Ona se u njega uzda i zaziva ga. Slušali smo i ovih zadnjih sedam, predduhovskih, dana, svaku večer, duhovski himan, u kojemu ona izlijeva pred njim čitavo svoje zaručničko srce: puno pouzdanja u njega; puno sigurnosti.

Za Crkvu je sve to aksiomatično. Za svijet nije. Nije, jer svijet neće da ga sluša: Duha Svetoga. Ali, i on je, i svijet je, predmet njegova božanskog milosrđa i brige: baš, jer je svijet otkupljenih. Nije li već prorok Joel, — čut ćete ga u misnoj poslanici duhovske kvatrene srijede, — napisao: »I bit će u posljednje dane, govori Gospod: Izlit ću od Duha svojega na svako tijelo, — I bit će: svaki će se spasti, koji zazove ime Gospodnje!« (Joel 2, 28. — 32.; Dj. Ap. 2, 16. — 21.). Zar se nije »i na neznabošce izlila milost Duha Svetoga«, dok im je sv. Petar govorio u Cezareji (Dj. Ap. 10, 44. — 47.; 11, 15. — 17.)? »Nije Bog«, — zar to sam Isus ne kaže Nikodemu, — »poslao Sina svoga na svijet, da sudi svijetu, nego da se svijet po njemu spasi!« (Iv. 3, 17.). Ne može se ni svijet potpuno izmaknuti božanskoj kontroli Duha Svetoga. I u svijetu se afirmira njegova Mudrost i

Providnost. Božanska Mudrost i Providnost, za koju je napisano u Pismu, da se »prostire, puna moći, od jednoga kraja zemlje do drugoga i najbolje vlada nad svim, — disponit omnia suaviter« (Mudr. 8, 1.). I svijet, ovako ili onako, služi njegovim božanskim planovima. A ti su planovi planovi dobrote i blagosti. Od najgorega će Duh Sveti spasti i čovječanstvo, i svijet. Hoće! Mi svi, koji vjerujemo, moramo mu to izmoliti: svoj toj svojoj nesretnoj ljudskoj braći. Sa Mudracem vapit ćemo i mi za duhovskim prosvjetljenjem čovječanstvu i za njegovom, — Duha Svetoga, — višnjom intervencijom na tok povijesti. Govorit ćemo s njim: »Cogitationes enim mortalium timidae et incertae providentiae nostrae, — Plašljive su misli smrtnika, varava su naša razmišljanja, — i naše osnove. — Tko je ikada spoznao odluku tvoju, ako mu ti nijesi udijelio mudrosti, ako mu ti nijesi poslao svetoga Duha svoga s visine! Samo tako bile su uravnane staze stanovnicima zemaljskim, i ljudi poučeni u onome ,što se dopada tebi. Samo su po (tvojoj) mudrosti bili spaseni!« (Mudr. 9, 14. 17. — 19.). Molit ćemo se za nj, s Crkvom, i ovih dana, u njezinoj glavnoj duhovskoj antifoni: »Emitte Spiritum tuum, — Pošalji Duha svojega, i (sve) će se (iznova) stvoriti, i obnovit ćeš lice zemlji, — et renovabis faciem terrae!« (Ps. 103, 30.).

A naših duša, — naših kršćanskih duša, — ne će on, Duh Sveti, nikada pustiti, da izgube istinu: doklegod se njemu otvaraju. Doklegod ga ljube. Doklegod je on u njima. A u njima je. U nama je. U sve je nas ušao po krštenju (Mat. 3, 11.; Mark. 1. 8.; Luk. 3, 16.; Iv. 1, 33.; 3, 5.; Dj. Ap. 1, 5.; 11, 16.; 1. Kor. 12, 13.) i sv. potvrdi. Nevidljivo, ali isto onako stvarno i realno, kako je, vidljivo, slazio i na prve kršćane u »Djelima Apostolskim« (Dj. Ap. 8, 15. 17.; 15, 8.; 19, 2. 6.; 2. Kor. 11, 4.; Gal. 4, 6.; 1. Sol. 4, 8.; 1. Iv. 3, 24.; 4, 13.). On će nam otvoriti oči za svaku istinu i imunizirati nas od svake laži i zablude; podijelit će nam veliki dar: »discretio spirituum« (1. Kor. 12, 10.): da dobro razlikujemo duhove (1. Iv. 4, 1.; 1. Sol. 5, 21.; Hebr. 5. 14.); svojom kršćanskom dušom, intuicijom milosti (Rim. 8, 5.; 1. Kor. 2, 10. — 12.). On će nam govoriti iz svake riječi Evanđelja, što je čujemo, i pobrinut će se, da je razumijemo: da ostanemo vjerni predaji vjere (2. Tim. 1, 14.). Svejedno što smo neuki. On se objavljuje svakoj duši, u kojoj on živi milošću i ljubavlju: bila ona velika ili mala. On je nosi: »Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, Koje Duh Božji nosi, oni su sinovi Božji«

(Rim. 8, 14.). Ulijeva joj svoju božansku istinu, ne toliko preko razuma, koliko preko nadnaravnog nadahnuća: instinktom milosti. I bez škole može čovjek biti mudar u Bogu. Zar nije Isus sam rekao, u svome Euharistijskom govoru u Kafarnaumu, da će svi njegovi biti »naučeni od Boga«, učeni u Bogu, »docibiles Dei« (Iv. 6, 45.)? Zar on sam nije zahvaljivao Ocu, što je veliku istinu života »sakrio od mudrih i razumnih, a objavio malenima« (Mat. 11, 25.; Luk. 10, 21.). »Da, Oče«, rekao je, »jer je tako bilo tebi po volji!« (Mat. 11, 26.; Luk. 10, 21.).

Braćo i sestre! Ne bojmo se! Provest će Duh Sveti i nas i Crkvu kroz sve ove tjeskobe i tame, što se danas nad nas nadvijaju i što nam dušu pritištu i smućuju. I smilovat će se svijetu. On se igra i događajima i ljudskim planovima; on nadahnjuje one, koje je stavio Crkvi na čelo (Dj. Ap. 20, 28.); on vodi za ruku svaku kršćansku dušu, koja uzdiše za Božjim svijetlom i istinom (Luk. 2, 26. 27.). Samo uzdišimo za svijetlom i istinom; samo se, svaki dan, — za sebe, za Crkvu, za svijet, — molimo Duhu Svetomu!

»Dođi, Duše Presveti, Pamet našu prosvijetli; Digni od nas naše tmine, Pokaži nam put istine!« Amen.

»Tko jede moje tijelo i pije moju krv, ima život vječni!« (Iv. 6, 55.)

KRUH JAKIH *

Bijela nedjelja, 9. IV. 1961.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Nije obraćenje dovršeno, kad se je čovjek ispovjedio. Dovršeno je samo opravdanje. A opravdanje se može i izgubiti. Čovjek može ponovo pasti u grijeh. I pada, nažalost ,toliko puta. Slabi smo. Grijeh je u nama previše jak. Pravo obraćenje mora biti trajno. Čovjek mora zauvijek raskrstiti sa grijehom: mora ga se posve osloboditi. Mora živjeti u milosti Božjoj sve do nove ispovijedi: i uvijek, — do smrti. A toga nema bez prislanjanja na Krista. Ispovijed nas samo k njemu dovodi: otvara nam njegova vrata. Kad njega, Krista, nađemo, kad se s Kristom sjedinimo, onda smo istom na cilju. Boga ljubiti, s Bogom živjeti, to je pravda. Nije ona samo, — rekli smo to već jednom, — moralni život; nije ni samo molitva. A Bog, koji je došao na svijet, da ga ljubimo i da on nas ljubi, — da nas napuni darovima svoje milosti — to je Isus. Samo tko u njega i duhom božanskog posinjenja, — to je Isus. Samo tko u njega živo vjeruje i tko se s njim po ljubavi sjedini, postao je pravednik; postao je Božje dijete. Krist je središte i kršćanske vjere i kršćanskog života. Krist je jedini i vječni posrednik između Boga i ljudi: »mediator Dei et hominum« / 1. Tim. 2. 5. / . Nemoguće ga je u kršćanstvu zaobići. »A ovo je život vječni«, — kaže on sam, u svojoj velikosvećeničkoj molitvi, na Posljednjoj večeri, — »da upoznaju tebe, jedinog istinitog Boga, i, koga si poslao, Isusa Krista!« /Iv. 17, 3./. Krist je jedini izvor i jedini korijen nadnaravnog života i nadnaravne snage i vitalnosti. Na njega se moramo duhovno nacijepiti, ako hoćemo, da pred Bogom živimo. »Ja sam«, kaže on opet, na Posljednjoj večeri, »trs, vi loze. Tko ostaje u meni i ja u njemu, on rađa mnogi rod, jer bez mene ne možete ništa činiti. Tko u meni ne ostane, izbacit će se napolje kao loza, i osušit će se, i skupit će ga i u oganj baciti, i izgorjet će!« (Iv. 15, 5, 6.).

A Krist je, braćo i sestre, na oltaru: u pričesti. Tko hoće da u njemu ostane, da se s njim sjedini, mora na pričest. Mora se pričestiti. I mora se pričešćivati. Ne jednom, nego često i redovito. Pričest je sakramenat sjedinjenja, životne, nadnaravne, simbioze, s Kristom. Zato sa ispovijedi idemo na pričest. I sada, o Uskrsu. Pričest je glavna uskrsna dužnost. Pričest je glavna uskrsna zapovijed. U njoj je konačno obraćenje; u njoj je pravda; u njoj je čistoća; u njoj je duhovna snaga; u njoj je milost; u njoj je svetost; u njoj je uskrsnuće; u njoj je vječni život. Tko hoće da čini pravdu, tko hoće da živi s Bogom, tko hoće da bude jači od grijeha, i od požude, i od napasti, i od svijeta, i od đavla; tko hoće da uskrsne, neka se pričešćuje! Dostojno, razumije se. Pobožno, razumije se. Revno i s ljubavlju, razumije se.

Nije, braćo, Isus na oltaru, u otajstvu, nikakav simbol ni slika. A nije ni nikakva sveta relikvija, pred kojom se samo moli i koju se cjeliva. Protestanti tako nešto uče. Nama je katolicima Euharistija, nama je Presveto oltarsko otajstvo, nama je Pričest, živi Krist Spasitelj, živi Sin Božji: pun svoga kalvarijskog i križnog otkupljenja; pun istine, i milosti, i života: »plenus gratiae et veritatis« (Iv. 1, 14.). Isti onaj, koji je, nekada, hodao između ljudi, po židovskoj zemlji, i prosvjetljivao ih, svojom božanskom naukom, i liječio ih i hranio, — prije svega duhovno hranio, — svojom milošću. I sa oltara nas on prosvjetljuje; i sa oltara nas on liječi i hrani. Još čudesnije nego onda; još božanstvenije nego onda. Što je onda obećavao, to sada čini Daje nam se, da ga blagujemo; daje nam se, da od njega živimo. Tijelom nas svojim liječi i hrani kao božanskim lijekom i božanskom hranom: duše nam liječi i hrani.

* Ova propovijed može poslužiti kao, deveta (i zadnja), propovijed u seriji korizmenih propovijedi ili, otvorenih, duhovnih vježbi.

Ako išta, teorija je sv. pričesti, teorija je Euharistije, u Evanđelju savršeno jasno izrečena. Vidi se, da je Kristu bilo puno do toga, da nitko ne mogne o njoj posumnjati, uza svu njezinu čudesnost i tajnovitost, uza svu njezinu nevjerojatnost ljudskim očima i ljudskim ušima, ljudskom znanju i ljudskim pojmovima. Čitav joj je veliki govor Isus posvetio, u kafarnaumskoj sinagogi, iza velikog čuda umnoženja hljebova (Iv. 6, 1. — 72.), A trojica su evanđelista i četvrti, sv. Pavao, zabilježili, i gdje je, i kada je, i kako je Gospodin ustanovio veliki Euharistijski, pričesni, sakramenat (Mat. 26, 26. — 29.; Mark. 14, 22. — 25.; Luk. 22, 14. — 20.; 1. Kor. 11, 23. — 26.). Sve je savršeno jasno; sve je savršeno sigurno. »Ja sam kruh živi«, govorio je Isus, »koji s neba siđoh. Ako tko jede od ovoga kruha, živjet će uvijek; i kruh, koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta!« (Iv. 6, 51. 52.). »Zaista, zaista vam kažem: Ako ne budete jeli tijela Sina čovječjega i ne budete pili krvi njegove, ne ćete imati života u sebi. Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni, i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan. Jer tijelo moje doista je jelo, i krv moja doista je pilo. Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni, i ja u njemu. Kao što mene posla živi Otac, i ja živim radi Oca, i koji jede mene, i on će živjeti radi mene!« (Iv. 6, 54. — 58.). Eto, i život je vječni svezan uz taj sakramenat, i uskrsnuće, i jedinstvo s Kristom. A izvor je toga sakramenta Križ. Iz Križa je on protekao: plodovi su Muke Kristove i Smrti Kristove, plodovi su križnog Otkupljenja i križne Žrtve u njemu. Pričest je križni i žrtveni sakramenat. Kad je Isus prvi put pričestio apostole, na Posljednjoj večeri, on im to izrijekom kaže: »Uzmite i jedite; ovo je tijelo moje, što se daje za vas!« (Luk. 22, 19.; 1. Kor. 11, 24.); »Ovo je krv moja novoga zavjeta, koja će se proliti za mnoge!« (Mark. 14, 24.; Mat. 26, 28.; Luk. 22, 20.). Kroz Tijelo i Krv Isusovu, pod prilikama kruha i vina, teče, eto, u nas milost Križa i Otkupljenja: novi, Božji, život, koji nam je, svojom Mukom i Smrću, zaslužio i donio Krist. On leži u Pričesti kao zaklano i žrtvovano, ali uvijek živo, Janje Božje, koje oduzima grijehe svijeta (Iv. 1, 29.).

Braćo i sestre! Mi smo, današnji kršćani, na to zaboravili. Mi smo zaboravili, da nas Krist, sve, i zove i duži, da ga, u sv. Pričesti, blagujemo i primamo. I da za nas, bez toga pričesnog blagovanja, nema ni života duše, ni moralne snage, ni vječnog uskrsnuća. Mi se ili bojimo Euharistije i Isusa držimo zaključana u Svetohraništu kao neki pobožni rezervat za svece, pa bez njega duhovno izgladnjujemo i umiremo, — ostajemo bez duševne hrane i milosnih sokova; — ili smo smetnuli s uma, tko je u Euharistiji, pa se pričešćujemo bez strahopočitanja i ljubavi, mehanički, od navade, u ravnodušnosti i mlakosti, i to se zna, — bez ploda. Ne doživljujemo Euharistije živo i autentično. Ne privlači nas Isus: od njega smo se distancirali; učinili smo ga, dalekim, predmetom poklonstva i adoracije, a ne predmetom, svagdanje, ljubavi i posjedovanja. A ako mu možda i dolazimo, ne razumijemo ga: ne veselimo mu se, ne ljubimo ga, nećemo da se s njim čitavom dušom sjedinimo. Uvijek još očijukamo sa svijetom i sa svojim strastima. Nijesmo s njim postali jedno srce i jedna duša, jedna volja i jedna ljubav. Ne predajemo mu se intimno. Ne živi do kraja u nama, jer ni mi ne živimo u njemu, s njim, za njega. Onako, kako je živio Apostol: »A ja više ne živim, nego živi u meni Krist!« (Gal. 2, 20.).

Braćo, ne pričešćujemo se, ili se ne pričešćujemo, kako treba. Eto, to je glavni uzrok, što uvijek iznova griješimo. Eto, to je glavni uzrok, što smo tako slabokrvni i anemični, tako plitki i polovični, u svome kršćanstvu. Eto, to je glavni uzrok, što je između nas gotovo nestalo djevičanstva i čistoće. Eto, to je glavni uzrok našoj kukavštini i našoj slabosti. Zato je naše kršćanstvo u krizi i u agoniji: bez poleta, veledušnosti i ponosa; bez zrelosti i apostolskih pobjeda. Apostolova je to dijagnoza: na zanemarivanje i na nedolično, mlako, primanje sv. Pričesti svodio je on sve manjke vjerskoga života u starokršćanskoj općini u Korintu. »Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi, — Zato su među vama mnogi slabi i bolesni, i zato mnogi spavaju!« (1. Kor. 11, 30.). Naprotiv, kad je god u Crkvi bio živ i dostojan kult svete Pričesti, uvijek je to bilo i vrijeme procvata, preporoda, aktivnosti, revnosti, uspjeha, u vjersko-crkvenom životu. U prvoj Crkvi, u doba iza Tridentinskog sabora, u mučeničkim misijskim periodama, u novije vrijeme, kad je sv. Pijo X. opet stao preporučivati i promicati ranu i čestu, pa i svagdanju, sv. Pričest.

Konsekvencije su to, — logične konsekvencije, — evanđeoske nauke i crkvenih dogmi. Po učenju Crkve Euharistija je »otajstvo vjere« — »mysterium fidei« u najizrazitijem smislu: »per eminentiam«. Ona je središnji i glavni sakramenat Crkve: jedini sakramenat, u kojemu je Isus sam bivstveno nazočan. Njezini su sakramentalni plodovi: i rast, jačanje, milosti u duši, i čišćenje i od lakih grijeha, i sjedinjenje s Isusom i s njegovim

otajstvenim tijelom, Crkvom, po ljubavi, i gašenje požude, i duhovna snaga i neustrašivost, i slavno uskrsnuće. »Lijekom besmrtnosti« zovu je sveti Oci. Kao »kruh jakih« i »vino, što rađa djevice« (Zah. 9, 17) pozdravlja je Crkva u svojoj liturgiji.

Zaboravili smo, braćo, na to. Sjetimo se toga opet, danas: na Bijelu, prvopričesničku, nedjelju; na ponosni Mladi Uskrs Crkve! Uzalud smo se ispovjedili, ako se ne budemo, rado i pobožno, pričešćivali. Svi mi. I mladi i stari. Svi mi. I muško i žensko. Svi mi. I neoženjeni i oženjeni: nije brak grijeh; ne isključuje on nikoga od oltara i svetinje. Sve nas Isus zove k sebi i k svome oltaru. S velikom čežnjom i ljubavlju. »Kako je ljubio svoje, — do konca ih je ljubio!« (Iv. 13, 1.). I nama on govori, kao ono apostolima na Posljednjoj večeri, prije nego što će ih pričestiti: »Željno sam želio da ovu večeru blagujem s vama, prije no trpim, — Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar!« (Luk. 22, 15.).

Ne treba da budemo sveci, ne treba da budemo djevci i djevice, da se pričešćujemo: dosta je, da se otimljemo od grijeha i da budemo željni Krista i njegove pravde. Hrana je duše sv. Pričest; nije nagrada nečijoj svetosti: svi je moraju uzimati, koji neće da duhovno umru. Snaga je i lijek protiv grijeha sv. Pričest: svi je moraju uzimati, koji griješe i kaju se. Što smo grješniji, to nam je potrebnija. Što nam je krv gore otrovana, to češće moramo u sebe primati transfuziju božanske, zdrave i čiste, krvi Kristove. Jedno se samo traži od nas: poniznost pred Isusom i dobra volja. Moraju nam biti teške naše mane i naše nevjere; moramo se uvijek iznova i junački podizati iza svojih posrtaja i pružati ruke za Isusom. Ne smijemo u mržnji, u bludu, u smrtnome grijehu, pristupati k sv. Pričesti: to bi bilo svetogrđe. Ne kaže Apostol badava: »Koji god dakle bude nedostojno jeo kruh ovaj ili pio kalež Gospodnji, griješit će protiv tijela i krvi Gospodnje. — Tko (nedostojno) jede i pije, sud sebi jede i pije!« (1. Kor. 11, 27. 29.). I za sv. Pričest vrijedi ona Isusova riječ iz Evanđelja zločestom uzvaniku na gozbu: »Prijatelju, kako si ovamo unišao, a bez svadbenog ruha?« (Mat. 22, 12.). Ne smijemo pristupati k sv. Pričesti od navade ili licemjerja; ne smijemo pristupati ni s uvijek istim svojim ljubimicama-manama; to bi značilo omalovažavati ljubav Isusovu i izazivati Boga.

Svi, braćo, dolazite k sv. Pričesti! Svi, koji hoćete da stečete i očuvate formu kršćanskog čovjeka ili žene! I djeca. Njihov je Isus. Za njih je Isus rekao: »Pustite k meni malene!«

(Mark. 10, 14.; Luk. 18, 16.). Njih zove Papa. Pa će nam, još od malih nogu, odrasti s vjerom u srcu; pa će nam ostati nevina i dobra. Puštajte ih, kršćanski roditelji, na Pričest, šaljite ih, dovodite ih, ako želite dobro njihovoj duši! I omladina: muška i ženska. Isus će u Pričesti izliječiti njezinu ludost i ugasiti u njoj divlji oganj požude, koji prijeti da je proždre. Opet ćemo onda imati mladih Božjih vitezova i bijelih djevica. I muževi. Ne će nam onda biti ni pijanci, ni psovači, ni preljubnici, ni kukavice: kršćanske ženskonje i Nikodemi, što se sakrivaju. Bit će nam junaci. Mučenici su se u staroj Crkvi pred sud i pred gubilište krijepili Euharistijom. I žene. Oplemenit će nam ih Euharistija: Isus će nam ih ojačiti i za blagost i dobrotu, i za herojske žrtve materinstva. I utješit će ih u njihovim materinskim bolima i suzama (Luk. 7, 13.). I starci i starice. Bit će im to najljepša pokora, najslađa utjeha, najbolja priprava na smrt, neprestana, svagdanja, popudbina. Sazret će za vječnost i za uskrsnuće. Lako će i blaženo umrijeti. I pokornici; i uskrsni obraćenici. Samo će ih Euharistija iskreno i konačno obratiti; samo će ih Pričest učiniti pravednicima.

Nema, braćo, zdravog, punokrvnog, junačkog, radosnog, kršćanstva bez Euharistije! Nema uspješna lijeka od nevjere i grijeha bez Euharistije!

U crkvu ,braćo: pred oltar, na misu, na Pričest! »Tijelo Gospodina našega Isusa Krista neka nas, sve, sačuva za život vječni«, i u nj dovede! Amen.

»A kad vidite Sina čovječjega, da uzlazi gore, gdje je bio prije?« (Iv. 6, 63.)

NEBO JE JEDINO OPRAVDANJE KRŠĆANSKE ŽIVOTNE FILOZOFIJE

Nedjelja, 16. XII. 1962., Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! U jednom dramatičnu času svoga života rekao je Isus ovu svoju kratku, ali veliku riječ. U jednom času dramatičnu i za sebe i za svoje učenike. Zabilježio nam ju je sv. Ivan u 6. poglavlju svoga Evanđelja (Iv. 6, 63.). Bilo je to u kafarnaumskoj sinagogi, iza znamenitog Isusova Euharistijskog govora, kad je Isus, apostolima i narodu, navijestio, da je on živi kruh s neba i da nitko ne će, nadnaravno, milosno, vječno, u Bogu, živjeti, osim ako bude jeo njegovo tijelo i pio njegovu krv, kao kruh i vino života. »Zaista, zaista vam kažem, ako ne budete jeli tijela Sina čovječjega i ne budete pili krvi njegove, ne ćete imati života u sebi. Tko jede moje tijelo i pije moju krv, ima život vječni, i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan!« (Iv. 6, 54. 55.). Mnogi su se, i od učenika, pokolebali u vjeri pred tom, kako oni kažu, »tvrdom besjedom«. Izgubili su vjeru. Ostavili su Isusa. »Tvrda je«, vele, »ovo besjeda, i tko je može slušati?« (Iv. 6, 61.). Odgovor je Isusov bio kratak. On ne uzmiče. Ni za dlaku. On traži vjeru do kraja. A motivira taj svoj, kruti, zahtjev samo jednom riječju.Apelom, pozivom, na svoje božanstvo. Nudi samo jedan dokaz; — brzo će ga apostoli, brzo će ga ljudi dobiti; — uzići će na nebo. Na nebo, s kojega je i sišao, kad je došao na svijet. Na nebo, na koje će jednom uzeti i sve svoje

vjerne. Na nebu će oni vidjeti svu njegovu slavu. Na nebu će im se otkriti sve njegove tajne. I Euharistijska tajna. Na nebu će se na njima ispuniti sva njegova obećanja. »Zar vas to sablažnjuje?«, veli im. »A kad vidite Sina čovječjega, da uzlazi gore, gdje je bio prije?« (Iv. 6, 63.).

Braćo i sestre! Nebo je, vječni je život, u središtu, u centru, čitava našega vjerovanja. Bez njega se ništa ne razumije u kršćanstvu. A s njim se sve razumije: i ono najteže; i ono, što ide do heroizma i do negacije života. Nebo sve objašnjuje. Nebo uklanja sve poteškoće; rješava sve probleme i sve zagonetke. Ono jedino. Samo po nebu dobiva naša vjera smisao; samo u nebu nalazi naša kršćanska životna filozofija, nalazi mudrost Evanđelja, svoje opravdanje.

Svijetu je naša vjera tlapnja; naš mu je kršćanski moral, — moral odricanja, samosavladavanja, čistoće, praštanja, nesebičnosti, žrtvovanja, — nerealan, nerazuman, nemoguć; naši su mu ideali previsoki, nedostiživi, iluzorni.

Njegova je životna logika jednostavnija: Jedamput se živi, kratko se mladuje, — »i to naše zamalo bijaše«, — brzo se umire; uzmi zato od života, što možeš; uzmi odmah; uzmi što potpunije, — »carpe diem!« Ne obaziri se ni na koga i ni na što! Gazi, ako je potrebno, i preko lješina! Šta te se tiču tuđe suze? Šta ćeš imati, ako ih sušiš? Samo to, da ćeš i ti plakati i biti nesretan. Šta ćeš imati, ako budeš dobar? Tko će ti platiti? Past ćeš u grob, bio dobar, bio zao. Šta ćeš imati, ako si druge usrećio? Ako se budeš borio za pravdu? Ako drugima u budućnosti bude bolje? Niti ćeš vidjeti njihove sreće, niti ćeš slušati njihove hvale. Mrtvo se srce ne veseli, baš kao što ni mrtva usta ne govore! Ne griješi se o sama sebe i o svoju sreću!

Braćo! Imaju pravo svi, koji tako govore i koji tako žive, ako nema neba i vječnosti. To je tada jedino logičan moral: moral anarhije i apsurda. Ali baš zato i skrajnje nelogičan, jer — razara život.

Ne vjerovati, a biti idealista i poštenjak, to je pomalo besmisao, a pomalo nedosljednost. To je čin bez svrhe. To je isprazan, tašt, iluzionistički ideal. Ideal, koji ne usrećuje onoga, koji u njega vjeruje i tko mu služi.

Čim ćeš, ako ne vjeruješ, nagovoriti čovjeka, koji je od života udaren, da ne bjesni, da ne kune, da ne zdvaja, da se ne ubije, da ne mrzi na svijet, koji mu je sve oduzeo; da ga i ne potpali?

Čim ćeš, ako ne vjeruješ, dokazati čovjeku, da ne smije ubijati, otimati, krasti; da ne smije drugoga izrabiti i prevariti; da se ne smije provesti i izuživati na tuđi račun; da ne smije posegnuti za novcem iz državne blagajne; da ne smije zavesti djevojke ni preoteti kolegi žene? Ako nema drugoga života, jedino, što vrijedi, to je ovaj život. A on je ovako slađi. Nagon te sam nosi sa cvijeta na cvijet kao lepira. Lakše je ljenčariti nego raditi, lakše je bluditi nego djevovati, lakše je mrziti i svetiti se, nego ljubiti i praštati, lakše je piti i ludovati nego slušati, učiti, brinuti se za ženu i za djecu.

Čim ćeš, ako ne vjeruješ, natjerati jednu majku, da čitav život rađa i pati se s djecom, da se samo za druge troši i vene, da bude vječni rob i vječna mučenica, kad se može, apotekom i pobačajem, svega toga za čas osloboditi, pa uživati komociju, izobilje, zabavu, flirt? Zašto da joj netko drugi, pa i njezino dijete i muž, budu preči od nje same?

Čim ćeš,ako ne vjeruješ, oduševiti bolničarku za njezinu tešku samaritansku službu kroz mnoge godine? Zašto da se negdje u bolnici do iznemoglosti žrtvuje i gleda, dan i noć, tuđu patnju, podnosi tuđu nervozu, vonja tuđi znoj, ako se može izmaknuti? Daj ti meni moju plaću, pa da ja odem k »dečku«, na ples, u kino! A bolesnicima, kako bude: šta ću im ja!

Braćo i sestre! Mi kršćani nijesmo tako nelogični, kad smo idealiste. Logika našeg vjerovanja traži od nas idealizam. Naša nas je vjera u nebo učinila i jakima i dobrima. Naši svećenici i naše djevice znadu, zašto djevuju i zašto se smiješe i u svojoj, ponosnoj, osami. Naše majke znadu, zašto rađaju i zašto gube ljepotu i liniju. Naši misionari znadu, zašto ostavljaju domovinu i odlaze u daleki strani svijet, u žegu i studen. Naše sestre bolničarke znadu, zašto svojim zdravljem, mladošću i besanim noćima vidaju tuđe rane i blaže tuđe boli. Naši namještenici i radnici znadu, zašto preziru nepravedni novac i zašto im je dužnost i savjest svetinja, u koju se ne tiče. Naši junaci i mučenici znadu, zašto pate i umiru i zašto ostaju uspravni i gordi i u okovima, i na stratištu. Mi svi znademo, zašto se čuvamo zla, pokvarenosti i nepravde. A znademo, i zašto se molimo. A znademo, i zašto nosimo križ.

Zato, jer je naš Gospodin uzišao »gore, gdje je bio prije!« U život vječne sreće i slave. I jer ćemo i mi k njemu uzići. Uzići, ako budemo njegovi i ako budemo dobri. A ako budemo zli, ne ćemo uzići. Stropoštat ćemo se onda u nesreću i u pakao. Vječni pakao. A to nećemo. Nijesmo ludi. Ne isplati se.

Eto, braćo, jedna lijepa adventska misao. Jedno veliko adventsko nadahnuće. Tko vjeruje u život vječni, mora biti dobar. A tko hoće da bude dobar, mora vjerovati.

Ne ostaje se na zemlji. Ima drugi život. Gospodin dolazi. Gospodin sudi. Pođimo mu u susret! »Exite obviam ei!« (Mat. 25, 6.). »Živimo trijezno, pravedno i pobožno, — exspectantes beatam spem — očekujući blaženu nadu i dolazak slave — adventum gloriae — velikoga Boga i Spasitelja našega, Isusa Krista!« (Tit. 2, 12. 13.). Apostol nam to kaže. Sav je naš kršćanski život, braćo, samo vjera u nebo; sav je on Advenat! Amen.

»Duh je ono, što oživljava; tijelo ne koristi ništa!« (Iv. 6, 64.)

JEDINI ŽIVOT

Uskrs, 18. IV. 1965.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Materija umire. I sve, što je od materije, umire. I tijelo umire. I sve, što je od tijela. Nema ni u materiji, ni u tijelu života. Trajnog, jakog, otpornog, stalnog, vječnog, života. Materijalni, tjelesni, život samo je fenomen, privid, prolaznost. Materija samo glumi život, a nema ga.

Nije to, braćo, samo žalosni, melanholični, pesimistični, aksiom vjere, kako neki govore. Nije to ni samo metafizika, na koju se danas toliko bune moderni, materijalistički i eksistencijalistički, mislioci. To je i fizički aksiom. I aksiom pozitivne, eksperimentalne, znanosti. Nema u fizičkom svijetu stalnosti: u njemu sve teče; »panta rei«, kako je govorio već stari grčki filozof-panteista Heraklit. Rađaju se i gase zvijezde. Raspada se kamenje. Kemijski se elementi pretvaraju jedni u druge: gube oblik i svojstva. Zemlja se geološki neprestano mijenja: gdje je nekada bilo more, danas su brda, a gdje su bila brda, danas je more. Nastaju na njoj i izumiru biljne i životinjske vrste. Svi ljudi, bez iznimke, — i oni najsnažniji, i oni najljepši, i oni najpametniji, i oni najmoćniji, i oni najslavniji, — s godinama svenu i na kraju se ukoče, unakaze i sagnjiju: ako ih prije nije raznijela kakva eksplozija, progutala vatra, pojela zvijer. I veliki se svemirski procesi i strujanja smiruju: energija prelazi iz forme u formu, dok, na koncu, ne postane od nje inertna, mrtva toplina, po poznatom zakonu entropije. I evolucija će materije jedamput proći. I čovječanstvo će proći. I ljudska će kultura proći. I svijet će proći: makar iza, problematičnih, tisuća i milijuna godina.

Tko ne priznaje duha, tko ne vjeruje u nadsvijet, mora se s tim pomiriti: mora se odreći života i, bespomoćno, kapitulirati pred smrću. Dosljedan matrijalista ne će, — ne smije, — ni pokušati, da bilo sebi, bilo nekome ili nečemu, koga ili što voli, poželi besmrtnost i život bez kraja. Ako on govori s pokojnicima, ako ih apostrofira, počinja sa svoga stanovišta naivnost, pa i glupost: podliježe iluziji; vara sebe i druge; veliča nešto, što više nije ništa. I ne vrijedi više ništa. Nije više subjekt nikakvih svojstava, nikakvih odlika, nikakvih prava.

Braćo i sestre, Vidite li, kako je beskrvna, prazna, besperspektivna, otužna, ta bezvjerska filozofija života: kako malo obećaje; kako malo može čovjeku i svijetu ponuditi? Ništa. Samo razočaranje; samo resignaciju;samo ništavilo; samo apsurd. Sve nas, tada, na koncu čeka, iza svih naših nada, iza svega našeg bučnog pjevanja i smijeha, iza svega našega upinjanja i napinjanja. samo — glavosijek, stratište. Svi smo mi ljudi, onda, doživotni zatvorenici i doživotni osuđenici na smrt. Potrveni ćemo biti kao crvi. Ništa, po konačnom rezultatu, nijesmo ni veći ni sretniji od grude zemlje ili šake gnoja.

Braćo! Tko hoće da živi i da bude velik, tko hoće da čovječanstvu nešto obeća i ponudi, mora, u svijetu i pod svijetom, otkriti, naći, Boga. Vječni Duh, koji je stvorio materiju i koji se njom suvereno igra. Koji je jači od njezinih zakona. Koji ne podliježe prolaznosti ni umiranju. Vječni, božanski, Duh, od kojega partipicira sve, što je u svijetu uistinu veliko: što je u njemu nematerijalno i duhovno. U naravnom redu, i u onom nadnaravnom. Samo po duši može se čovjek pobožanstveniti; samo duša, samo duh može postati nosilac milosti i otkupljenja. Nijedan duh, iza kako je od Boga stvoren, više ne umire. Ni ljudski duh, koji je zatvoren u ljusku tijela i materije. Samo po duši ulazi život i neprolaznost i u tijelo. Ljudsko tijelo umire, ali i uskrsava. Čeka nas sve uskrsnuće: dobre i zle. Uskrsnuće slave i sreće, ili uskrsnuće suda, sramote i, vječne, nesreće. »Ide čas«, kaže Isus u Evanđelju, »kad će svi, koji su u grobovima, čuti glas Sina Božjega. I izići će, koji su činili dobro, na uskrsnuće života, a koji su činili zlo, na uskrsnuće suda!« (Iv. 5, 28. 29.).

»Samo duh oživljuje; tijelo ne koristi ništa!« (Iv. 6, 63.), to je velika uskrsna teza Gospodinova. On ju je tim riječima formulirao u Evanđelju. On ju je i potvrdio i dokazao, — definitivno dokazao, — danas, na Uskrs: svojim slavnim Uskrsnućem od mrtvih. Njegova ljudska duša, puna Boga, opet je unišla u njegovo mrtvo tijelo u grobu, i ono je oživjelo. Krist je postao zauvijek neumrl i besmrtan. Besmrtan u slavi i u sreći: ne besmrtan u sramoti i u nesreći. »Krist,« kako ono veli Apostol, »iza kako je uskrsnuo, više ne umire, — iam non moritur, — on živi Bogu, — vivit Deo!« (Rim. 6, 9. 10.).

Na toj tezi, tezi Uskrsnuća, i na toj činjenici, činjenici Uskrsnuća, izgrađujemo mi kršćanski sav smisao života. I smisao svijeta. I smisao kulture.

Nikada ne ćemo umrijeti, i navijeke ćemo sretno živjeti, ako povjerujemo u Krista i s njim se ujedinimo: vjerom i milošću. Jači smo tada od smrti. Triumfirat ćemo nad svim nevoljama i nad svim protivnicima. Naše su perspektive vedre i bez granica. Naša je sreća neprolazna i beskonačna.

I svijet će oko nas samo tako živjeti. Primi li u sebe Duh; prizna li i posluša li Krista. Unići će i u njega tada princip života i besmrtnosti. Preporađat će se: uvijek iznova i uvijek na bolje. Služit će Božjim osnovama. Rađat će dobrotom i pravdom. Bit će pun nade. Prijeći će, jedamput, u konačni, bolji, svijet vječnosti. Ostajat će od njega besmrtni plodovi u ljudskim dušama: plodovi za život vječni. Onako, kako kaže Apostol, u poslanici Rimljanima: »A sad oslobođeni od grijeha i postavši sluge Božje, imate plod svoj na posvećenje, a svršetak (vam) je život vječni!« (Rim. 6, 22.). Onako, kako veli, u 1. poslanici Korinćanima: »A kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno obuče u besmrtnost, onda će se ispuniti riječ, koja je napisana: »Pobjeda proguta smrt. Gdje je, smrti, pobjeda tvoja? Gdje je, smrti, žalac tvoj?« (1. Kor. 15, 53. — 55.). Onako, kako uči, opet u poslanici Rimljanima: »Znamo, da svako stvorenje zajedno s nama uzdiše i stenje sve dosada —«. Ali »će se i samo stvorenje osloboditi od ropstva raspadljivosti na slavnu slobodu djece Božje!« (Rim. 8, 19. — 22.).

Braćo i sestre! Ako vjerujemo u život, moramo najprije vjerovati u Uskrsnuće i u Duh. A ako hoćemo sreću, — pravu sreću, — sebi i svijetu, moramo Boga i Duh unositi u život, u svijet, u kulturu. Moramo biti vjernici. Moramo biti kršćani. Moramo ići za Kristom i s Kristom. I ići s Kristom, i s njim živjeti.

Uskrs je, braćo. Probudimo danas opet u sebi vjeru! Uskrs je, braćo. Okrenimo se danas opet, čitavim srcem, kršćanstvu!

Sve je drugo ,braćo, smrt. Samo je Duh i Bog život. »Spiritus est, qui vivificat, — Duh je ono, što oživljuje; tijelo, — materija, — ne koristi ništa!« »Et nemo ascendit in coelum, — I nitko nije uzišao na nebo, osim onoga, koji je sišao s neba, (a to je) Sin čovječji!« (Iv. 3, 13.). Naš Uskrsli Gospodin! Amen.

»Riječi, koje sam vam rekao, duh su i život!« (Iv. 6, 64.)

U CARSTVU DUHA

Nedjelja, 28. II. 1971.; Dubrovnik, kapela Sv. Obitelji.

Dragi vjernici! Tkogod, u iskrenoj želji da nađe istinu, čita Evanđelje, složit će se odmah s ocjenom, koju je Isus sam sebi, — i svome propovijedanju, — dao, kad je kazao: »Riječi, koje sam vam rekao, duh su i život!« (Iv. 6, 64.). A kazao je Isus, te riječi, pod konac svoje, Euharistijske, besjede u kafarnaumskoj sinagogi, poslije prvoga čuda s umnoženjem kruha, iza kako je u njoj navijestio, da će se ljudi — vjernici morati hraniti njegovim tijelom i piti njegovu krv, budu li htjeli u sebi sačuvati milosni, vječni ,život. Zabilježio nam je, opširno, tu besjedu, sv. Ivan u 6. poglavlju svoga Evanđelja (Iv. 6, 22. — 72.).

Židovi su, a kasnije i »mnogi od njegovih učenika«, — izrijekom to kaže sv. Ivan (Iv. 6, 61. 62. 67.), — čitavo vrijeme mrmljali i mrštili se, dok su slušali taj Isusov navještaj i obećanje njegove Euharistijske tajne. Činilo im se to čudno, nastrano, besmisleno, nemoguće. Govorili su: »Kako nam ovaj može dati tijelo svoje da (ga) jedemo?« (Iv. 6, 53.). I: »Tvrda je ovo besjeda, i tko je može slušati!« (Iv. 6, 61.). Mnogi su zbog toga i napustili, demonstrativno, Isusovo društvo i nijesu s njim dalje išli (Iv. 6, 67.). No Isus nije popustio. Nije povukao nijedne svoje riječi. Ali je zato upozorio sve one, koji su među njima bili dobre volje, da pred njima stoji Bog. Bog, koji je sišao s neba

i kojemu je moguće i ono, što ljudskim očima izgleda nemoguće. Čudo će biti, božanska će tajna biti, ta njegova sveta gozba, to blagovanje njegova Tijela i Krvi. Ne će nitko zubima gristi i kidati njegova opipljivog i vidljivog tijela: ne će kod toga teći iz njegovih žila vruća i crvena krv. Njegovo tijelo i krv bit će tu pod prilikama ljudske hrane i pića; pod oblikom kruha i vina. Bit će to otajstveni, duhovni, božanski kruh. On će sam, živ, s čitavim svojim božanstvom i čovječanstvom, s dušom i tijelom, biti u njemu i doticati se tako ljudi: ulaziti u njihova usta, a preko usta i u njihove duše. Sjedinjivati se s njima. Pretakati ih u sebe. Pitati ih svojim božanskim životom. Tajna će to biti njegove božanske, otkupiteljske, ljubavi. Ne će to biti hrana tijelu: to će biti hrana duši; samo pod izgledom tjelesne hrane. Duhovni će biti učinci, plodovi, toga božanskoga jela i pića. Plodovi prosvjetljenja i posvećenja; plodovi spasenja. Otajstvo će to biti sakriveno u Bogu :u njegovoj mudrosti, svemoći, dobroti. Valja stoga u njega vjerovati, kao u svako Božje otajstvo; valja ga prihvaćati i primati sa zahvalnom poniznošću ,sa poniznom zahvalnošću. A samo uz pomoć milosti Božje, koju im Isus ,svima, nudi, moći će ga ljudi tako primati. To je smisao Isusova odgovora: ovih Isusovih riječi. »A Isus, znajući u sebi«, piše evanđelista, »da učenici njegovi mrmljaju na to, reče im: Zar vas ovo sablažnjava? A kad vidite Sina čovječjega, kako odlazi gore, gdje je prije bio? Duh je ono, što oživljava; tijelo ne koristi ništa. Riječi, koje sam vam rekao, duh su i život!« (Iv. 6, 62. — 64.). »Zato sam vam (i) rekao, da nitko ne može doći k meni, ako mu ne bude dano od Oca mojega!« (Iv. 6, 66.).

»Riječi, koje sam vam rekao, duh su i život!« Na ustanovu Presvetog oltarskog sakramenta, na Euharistijsko otajstvo, one se, direktno i neposredno, odnose. Za nj su one u prvom redu rečene. Za nj one u prvom redu vrijede. A u duhu i vjeri, — kaže Isus, — valja ih razumijevati i tumačiti. Ne smijemo o toj njegovoj božanskoj tajni sumnjati zato, što ne vidimo Isusa u Euharistiji svojim tjelesnim očima. Ne smijemo je zanijekati zato, što je ne možemo protumačiti našom ljudskom pameću i običnim zakonima: kako to čine toliki bezvjerci, kako su to činili i protestantski »reformatori« u 16. vijeku, kako to, nažalost, čine i mnogi današnji »modernistički« teolozi. Ne smijemo govoriti: Pa to u Euharistiji ni nije pravo i živo Isusovo tijelo i krv; to je obični kruh i obično vino, to je obična vjernička večera, samo povezana s pobožnim spomenom na Isusa i na njegovu Po-

sljednju večeru; to je samo znak, simbol, naše vjere u Krista i naše kršćanske i sveljudske ljubavi u njemu. Nije tako. Isus izrijekom, i iza kako su se neki učenici zbog toga pobunili i ostavili ga, ostaje uz svoju riječ, da je u Euharistiji, pod prilikama kruha i vina, živo i pravo njegovo tijelo i krv: kao izvor nadnaravnog života ljudima, kao sredstvo milosti i spasenja, kao živi Bog među nama. Obnova je to, u sv. Misi, njegove krvne, otkupiteljske, žrtve na Križu ,kako će to on jasno nagovijestiti na Posljednjoj večeri (Mat. 26, 28.; Mark. 14, 24.; Luk. 22, 19. 20.; 1. Kor. 11, 24. 25.). Isti je u njoj Isus, koji se je na Kalvariji žrtvovao za nas Ocu na Križu, a sada mu se još jednom,uvijek iznova, prikazuje i žrtvuje na oltaru, — samo nekrvno, — i dijeli nam tako plodove svoje, otkupiteljske, krvne žrtve. Ista je i ovdje i tamo žrtva, Janje Božje, isti je i glavni, vječni, svećenik, Isus: samo je način žrtvovanja različan. I stanovanje je to Isusovo među nama, na zemlji. Najveći je to Božji dar kršćanstvu i čovječanstvu, Bog je, Isus je, u Euharistiji. Neobuhvatan za našu ljudsku pamet; gospodar svega, pa i prirodnih zakona: mijenja ih, kako hoće. Božanski je, eto, duhovski, svijet vjere iza Euharistijskog otajstva. Dušama je i vječnosti ono namijenjeno.

»Riječi, koje sam vam rekao, duh su i život!« Za Euharistijsko otajstvo one vrijede. Ali ne vrijede samo za nj. I za sva druga otajstva vjere one vrijede. Za čitavu Božju objavu. Za čitavo Evanđelje. Za sve »riječi Isusove«. S neba je sve to došlo. Iz vječnog, nebeskog, svijeta. Iz carstva velikoga, božanskoga, Duha. A Duh ne umire, kašto umire naše tijelo; kaošto umire i prolazi materija; kaošto umire i prolazi ovo vidljivo oko nas: ovo, što je Bog stvorio i po čemu se on objavljuje, ali što nije Bog. U duhovskom svijetu vrijede drugi zakoni. S neba je Isus; Bog je Isus. Zato je i ono, što nam on donosi i naviješta, uvijek životvorno. Riječi su njegove ne samo duh: one su i život. One nijesu ni namijenjene onomu, što je u nama tjelesno i materijalno, — onome, što u nama umire; — one su namijenjene dušama. Ljudskim dušama. Neumrlim dušama. Slikama Božjim na zemlji. Iskrama Božjega Duha u stvorenju. Duše te riječi krijepe, podižu, posvećuju, sve ih više vuku u ono, što je božansko, duhovno, neumrlo, vječno. A sve to na duhovski način: nevidljivim, tajanstvenim, milosnim, Božjim djelovanjem. U ljudskim dušama, po milosti i prosvjetljenju, nalaze, izazivaju, one odjek. Sve ono, što od toga Božjega djelovanja vide ljudske oči, samo je vanjski znak Božje prisutnosti i Božje sile. I sakramenti, i blagoslovine, sakramentali, i blagoslovi Crkve. Iza Euharistijskih prilika krije se Bog, i iza svećeničkog odrješenja u ispovijedi krije se Bog, i iza propovijedi Crkve, i iza svetoga ulja, i iza svete soli, i iza svete vode.

A to sve duhovsko i milosno blago, a sva ta otajstva i tajne vjere, donio nam je Isus na svijet. On ga je navijestio u Evanđelju; on ga je pohranio u Crkvi. U njemu i od njega, po vjeri, živimo. Po njemu ćemo i mi ući u nebesko i vječno carstvo Duha, iz koga je Isus došao i u koje će se, skupa s nama, vratiti.

»Riječi, koje sam vam rekao, duh su i život!« Braćo i sestre! Nemojmo od Isusa ništa drugo ni tražiti, nego duh i život! Nemojmo od njega ni očekivati materijalnih darova, što umiru i prolaze! Nije nam ih on ni obećao. Puno je više, što nam on daje. »Riječ Božju«: i duh i život u njoj. »Ne živi«, — kazao je on na gori kušnje; eno, čuli smo to baš danas, u misnom Evanđelju, — čovjek samo od kruha, nego od svake riječi, koja izlazi iz usta Božjih!« (Mat. 4, 4.; Luk. 4, 4.). Voda je, što nam je on daje, »voda, što teče u život vječni« (Iv. 4, 14.), govorio je on ženi Samaritanki na zdencu u Siharu. A njegov Apostol to izrijekom primjenjuje na naš svagdanji, kršćanski, život. »Nije«, veli on, »kraljevstvo Božje jelo i piće, nego pravda, i mir, i radost u Duhu Svetom!« (Rim. 14, 17.). Ne smiju naše misli i želje, opominje nas on, ostajati ovdje na zemlji; u nebo moramo gledati. »Ako ste«, veli, »uskrsnuli s Kristom, tražite ono, što je gore, gdje Krist sjedi s desne Bogu! Za onim, što je gore, težite, a ne za onim, što je na zemlji! Jer umrijeste i vaš je život sakriven s Kristom u Bogu. A kad se pojavi Krist, život vaš, onda ćete se i vi s njim pojaviti u slavi!« (Kol. 3, 1. — 4.). S neba, kaže on, očekujemo mi jedino spasenje i jedinoga Spasitelja. »Naša je domovina na nebesima!« (Filip. 3, 20.; 1. Sol. 1, 3.; Rim. 8, 23.; Tit. 2, 13.; 2. Petr. 3, 12.).

»Riječi, koje sam vam rekao, duh su i život!« Moramo, braćo, iz te velike Isusove riječi povući sve konsekvencije. Moramo biti ljudi od onoga svijeta, a ne od ovoga. I ljudi duha. Za dušu moramo živjeti, ne za tijelo, za vječnost, ne za svijet, za ono, što se ne vidi, a ne za ono, što se vidi. Dušu u sebi moramo kultivirati kao prvu vrijednost života. S milošću moramo računati kao s faktorom, koji o svemu bitnome odlučuje. I o našoj, jedinoj trajnoj, sreći. Onoj vječnoj. Isusa se moramo držati. Njegove Euharistije, njegovih sakramenata, njegove Crkve.

Svako drugo tumačenje Evanđelja i kršćanstva krivo je. Nije Krist došao na svijet, da ljudima donese materijalno blagostanje i izobilje; nije, ni da zemlju napravi zemaljskim rajem.

Ono, što je on svijetu donio, to je pobjeda duha u čovjeku, to je spoznaja Boga i sreća u Bogu. »A ovo je život vječni«, kazao je on na Posljednjoj večeri, »da upoznaju tebe, jedinoga istinitoga Boga, i koga si ti poslao, Isusa Krista!« (Iv. 17, 3.).

U tom je, braćo, zadnji i najdublji smisao Evanđelja. I svih riječi Kristovih. I svih tajni i misterija kršćanstva. »Da vjerujemo«, kako ono kaže sv. Ivan na koncu svoga Evanđelja, — »da je Isus Krist Sin Božji i da po vjeri imamo život u ime njegovo!« (Iv. 20, 31.).

Bog, duša i vječnost, Duh i život, to je Evanđelje! Amen.

»Gospodine, komu ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnoga!« (Iv. 6, 69.)

PUNO NAM JE KRIST DONIO

Nedjelja (blagdan) Krista Kralja, 27. X 1963., Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Najveća je tragedija današnjeg ,modernog, svijeta, što on, u svojoj zaslijepljenosti, ne vidi, ni šta mu je Krist donio, ni šta gubi, kad Kristu okreće leđa: kad ga ignorira, kad ga od sebe tjera, kad mu osporuje njegova vladarska i kraljevska prava. Pa viče za njim, kao oni drski pobunjenici iz evanđeoske priče o minama: »Nolumus hunc regnare super nos! — Nećemo, da ovaj nama vlada!« (Luk. 19, 14.); Nećemo, da ovaj nad nama kraljuje!

A puno nam je, braćo, Krist donio. Donio nam je sve, što je u životu čovječanstva uistinu veliko i vrijedno. I ako ga između sebe istjeramo, postat ćemo brzo, opet, duhovni beskućnici, ubogari ,očajnici, barbari. Već smo to, napola, i postali. Postajemo svaki dan više. A ako to nijesmo postali do kraja, — ako još nijesmo potpuno duhovno propali i bankrotirali, — to je samo zato, što još, makar i nesvijesno, — po zakonu inercije, po nagonu samoodržanja, — ostajemo uz mnoge, ako ne i uz sve, bitne, tradicije kršćanstva. Makar i parcijalno; makar i površno i nedosljedno. Bunimo se protiv Krista, vičemo na njega, a u stvari jedino od njega živimo. Naša nas ludost i nedosljednost spasava. Umišljamo sebi, da smo se emancipirali od Krista i da smo pronašli

svoju, novu, životnu mudrost, a zapravo kupimo mrvice i ostatke sa njegova stola; vegetiramo od potajne milostinje, koju nam on daje. Dičimo se onim, što nije naše; kitimo se tuđim, njegovim, perjem. Ponosni smo na koješta, što nam je on još davno darovao; samo silom istiremo s toga njegovu etiketu i pravimo se, da smo originalni. A nijesmo: samo Krista kopiramo; sve su to samo plagijati njegovih ideja.

Braćo i sestre! Teško je biti mislilac, — istinoljubljiv i kritičan mislilac, — teško je biti objektivan, oštrouman, kulturni historik, a to ne vidjeti. Odviše udara u oči frapantna, silna, razlika u slici svijeta prije Krista i poslije Krista, u domeni poganstva i u domeni kršćanstva. Odviše sve ono, što odlikuje današnji, kulturni, svijet, podsjeća na zasade i principe Evanđelja. Afinitet je i odviše evidentan; idejna je povezanost, duhovna je ovisnost očita.

Čim se ponosimo, mi današnji ljudi? U čemu gledamo svoju nadmoć nad dalekim tisućljećima prošlosti?

Ponosimo se svojom kulturom. Svojim znanjem. Svojim stvaralaštvom. Svojim izumima. Svojim organizacijskim talentima. Svojom vlašću nad prirodom. Za zar sve to, recite iskreno, ne pretpostavlja u čovjeku duhovnost? Ono neštò, što se samo u čovjeku nalazi, a ne ni u životinji, ni u drvetu, ni u kamenu, ni u kemijskim elementima, ni u atomima. Dušu: razumnu, svijesnu, slobodnu. A tko je, recite mi dalje, dušu ikata toliko isticao i izdizao kao Krist? On je uvijek razlikuje od tijela i od materije. On u njoj gleda centralni, specifični, najbitniji, elemenat u čovjeku: najvišu ljudsku dragocjenost i svetinju. »Šta koristi čovjeku«, kaže on, »ako sav svijet dobije, a duši svojoj nahudi!« (Mat. 16, 26.). Njemu je duša slika Božja u čovjeku; iskra i odsjev vječne istine.

Ponosimo se svojim humanitetom, svojom širokogrudnošću, svojim univerzalizmom, svojom internacionalnošću. Štujemo čovjeka. Ne damo ga obespraviti. Ne damo ga izrabljivati. Tražimo za njega slobodu. Tvrdimo, da su svi ljudi jednakopravni i da svi imaju pravo na život, na blagostanje, na sreću. Pomažemo jedni drugima u nevolji. A je li itko, recite mi, čovjeka uzvisio toliko, koliko ga je uzvisio Krist? On ga je učinio djetetom Božjim; on ga je proglasio besmrtnim; on ga je izuzeo od svake ljudske samovolje i stavio direktno pod zaštitu božanske Providnosti; on mu je raj vječne sreće dao za domovinu. On je sve narode, — sve, bez iznimke, — pozvao k sebi i uveo ih, punopravne, u svoje kraljevstvo.

Ponosimo se svojim pravnim poretkom, svojom tolerancijom i demokratizmom, svojom solidarnošću i pravednošću prema svim ljudima, svim narodima, svim rasama, svim vjerama. A je li, recite mi, itko udario toj solidarnosti jače i logičnije temelje od Krista, koji je učio, da su svi ljudi braća u Bogu, i sve nas obavezao, da budemo milosrdni i dobri: učinio milosrđe, — i ljubav prema neprijatelju, — prvim moralnim zakonom Evanđelja i glavnom zapovijeđu vjere? »Ljubi bližnjega svoga kao sama sebe!« (Mat. 19, 19.; Mark. 12, 31.; Luk. 10, 27.).

Ponosimo se svojom moralnom i svojom etičkom odgovornošću. Vjerujemo u ljudske dužnosti, u ljudske ideale, u ljudsku plemenitost, u neki poredak, koji odgovara dostojanstvu čovjeka i koji se ne regulira instinktom, nego samodisciplinom i razumskim pobudama: jednim višim zakonom. A tko je, recite mi, tu moralnu svijest i odgovornost toliko podvlačio i naglašivao kao Krist u Evanđelju; tko ju je oslonio na jedan tako apsolutan motiv i normu, kaošto je volja osobnoga Boga ,uvijek dobra, uvijek nepromjenljiva, uvijek nepogrješiva: na božanski zakon i božansku sankciju?

Ponosimo se svojom socijalnošću. Sve smo dotjerali u red. Sve smo uskladili. Za sve se podjednako brinemo. Nitko nije ostao nezaštićen. I na druge mislimo, ne samo na sebe. Nikome ne damo, da ima previše, a nikoga ne puštamo, da se pati. Stvorili smo jedan miran i zadovoljan svijet, otupili oštrice društvenih razlika, prepriječili sporove, onemogućili svađe, eliminirali ratove i prolijevanje krvi. A tko je ikada, recite mi, bio socijalniji od Krista; tko je od njega bio miroljubiviji, — »Mir vam ostavljam« (Iv 14, 27.), »Blago miroljubivima, jer će se oni sinovima Božjim nazvati!« (Mat 5, 9.), on je govorio; — tko je od njega nesebičnije volio ljude i spremnije dizao s njih sve njihove bijede, duševne i tjelesne? »Dođite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti!« (Mat 11, 28.).

Braćo i sestre! Sve smo to od Krista naučili. Na sve nas je to on naveo, svojom naukom i primjerom; na sve nas je to on natjerao svojim zakonom. Prije njega nijesmo bili ni kulturni, ni humani, ni solidarni, ni socijalni. Kakva je klaonica bio poganski svijet prije Krista! Kakva je po njemu bila pala duhovna tama i mrak! Kako je bio sav hladan, sebičan, okrutan! Kako se je sav gušio u kalu najstrašnijeg razvrata! Mač, sila jačega, bilo je je-

dino pravo; mržnja, bešćutnost, izrabljivanje jedini socijalni zakon, koji je on poznavao. U kulturnom su Egiptu obožavali bikove i zmije; u Africi su se klanjali fetišima od drveta; na orijentu su žrtvovali djecu; u Indiji spaljivali udovice; Rim i Atena bili su puni robova; bakanalijima i protunaravnim bludom častili su bogove, personifikacije svojih strasti; tiranstvo je, u praksi, bilo jedini oblik vladavine; ratovi do istrjebljenja i do okretanja pod nož čitavih vojski i čitavih naroda nijesu uopće prestajali; krvna osveta, »oko za oko, zub za zub«, bila je najviša i opća sudačka norma; najdraža zabava rimske elite i patricija bilo je prolijevanje ljudske krvi u cirku; demokratizam je bio ono Horacovo »Odi profanum vulgus et arceo« — Mrzim mase, svjetinu, sirotinju, puk; — žene i djeca prodavali su se na trgovima i po sajmovima kao stoka; brak je, na sve strane, bio ponižen do mnogoženstva i zamjenjivan heterama i odaliskama; ljudožderstva je bilo, više manje, na svim meridijanima globusa.

Ako danas nije više tako, imamo, braćo, zahvaliti jedino Kristu. Njegovoj božanskoj moralnoj ofenzivi na svijet. Postepenoj pobjedi njegova Evanđelja. Postepenoj: jer, dugo smo mu se otimali. I po kršćanskim stoljećima padale su sjene sve te iskonske ljudske duhovne bijede. Ali, — po Evanđelju, koje se je u Kristovo ime propovijedalo, nijesu one nikada pale. Dok smo uz njega stajali, uvijek smo, barem, osuđivali svoje mane; uvijek smo se, barem, stidjeli svojih grijeha; uvijek je, barem, naša moralna teorija bila čista i svijetla. Evanđelje nije nikada pravilo kompromisa sa ljudskim strastima; ono je uvijek, dosljedno i apodiktično, opominjalo, poticalo, podizalo, pokazivalo svima na ljudske ideale i na Boga, koji ih je ljudima izdiktovao. Čovječanstvo se je po Evanđelju konstantno, neprestance, moralno podizalo. Makar i malo pomalo, makar i uz posrtaje. Zlo je nazivano zlom, a dobro dobrom.

Nazadak i kriza započeli su istom, kad su se ljudi opet stali Krista odricati. Čovjek je opet počeo postajati duhovnim barbarinom, čim je prestao u Boga vjerovati, čim se je stao emancipirati od Krista i od Evanđelja. Uza svu svoju tehničku civilizaciju i moć! Sve su stare njegove mane počele oživljavati. I oživljuju pred našim očima. Svi se na njih tužimo, i ako nećemo da priznamo, da su se one među nas vratile u isto vrijeme, kad smo Krista od sebe otjerali: kad smo ga detronizirali. I da su nam se vraćale istim tempom, kojim se je dekristijanizirao naš moderni život, naše lajicizirano društvo.

Nemojte reći, da fraziram! Pogledajte radije po svijetu i oko sebe! Nijesu nimalo humaniji bili oni naši suvremenici iz 20. stoljeća, koji su spaljivali nevine ljude u plinskim komorama, od starih pogana, koji su ih klali nožem i žrtvovali na oltarima svojih kumira. Nije naše dojučerašnje kolonijalno izrabljivanje Azije i Afrike bilo nimalo ljudskije od rimskog imperijalnog prava Brenova mača. Nije nimalo čovječnije ubijati djecu u utrobi, kako mi danas masovno radimo, pa makar i u bijelim doktorskim rukavicama, od izlaganja djece-bogalja na spartanskom Tajgetu. Nije blud na našim ulicama i po našim barovima ništa bolji od onoga negdašnjega po Afroditinim hramovima u Maloj Aziji i indijskim Višninim svetištima, ili po orijentalnim haremima. Nije nikakav dokumenat mirotvornosti, što smo mjesto starih mačeva od gvožđa unijeli u svoje arsenale atomske i hidrogenske bombe. A nije ni znak tolerancije, slobode i širine, kad se političkim i načelnim protivnicima kratkim putem skidaju glave. Nije pravda, kad toliki za sebe traže slobodu i samoopredjeljenje, a drugima je otimaju: puškom i topovima, nasiljem »svršenih činjenica«, ratnim diktatima. Pun je svijet oko nas i danas laktanja, laži, intrige, pizme, brutalnosti. I danas mnogi grade svoju sreću na suzama i preko lješina drugih. I danas ih ima, — čitate novine, — pa su spremni pola milijarde ljudi spremiti u atomsku smrt, samo da oni zavladaju svijetom. A ne bismo to mogli raditi ,da još uvijek priznajemo ono evanđeosko: »Sve dakle, što hoćete, da čine ljudi vama, činite i vi njima!« (Mat. 7, 12.).

Čovjek je, braćo, strašan, kad izgubi Boga, kad zaboravi na dušu: on onda vjeruje samo u sebe i u svoje šake. Bez duše i bez straha Božjega čovjek je životinja, barbarin, Kain-bratoubojica, tiranin, titan, demon.

Braćo i sestre! Danas, na blagdan Krista Kralja, mi katolici protestiramo u isto vrijeme i protiv svega toga zla, što nas okružuje u modernom svijetu oko nas, i protiv otpada od Boga, od Krista, od Evanđelja, koji je sve to zlo unio među nas. Nama danas izlazi na usta samo jedna riječ: »Isuse, vrati nam se!«

Isuse, vrati nam se! Mi ćemo te uvijek zvati. I mi ćemo te uvijek braniti. Ti si jedini Spasitelj čovječanstva. »Nec enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus — Nema drugoga imena pod nebom, da je dano ljudima, po kojemu bismo se mogli spasiti!« (Dj. Ap. 4, 12.). Ti si svijetu najveći njegov dobrotvor.

A dobrotvor si mu, jer si mu Spasitelj. Jer si Boga unio u čovjeka. Jer si nas otkupio. Jer si božanskom milošću svoga otkupljenja izliječio naše grješne duše. Nijesi ti samo humanista; ti si Sin Božji, koji je došao na svijet. Božanstveni su tvoji darovi. Jedna riječ tvoga Evanđelja plodnija je mudrošću, dobrotom i životom od svih debelih folijanata ljudske filozofije, stare i nove, skupa.

Samo, jer si nas ti otkupio, isplati se živjeti. Samo tako smo veliki i slobodni, što smo, po tebi, postali besmrtni i što smo sinovi Božji. Samo s tobom ne bojimo se smrti, ne robujemo kruhu, ne strašimo se krute bešćutnosti elemenata i prirode. Nije nam život više sitan kao onima, koji žive samo za dinar, za meso, za zalogaj, za opsesiju sa športskih igrališta, za frivolnosti korza i plaže: za sve ono, što prolazi i umire, što znači prazninu života i poniženje čovjeka, put u beznađe i samoubojstvo. Moramo se ljubiti, moramo biti dobri, jer si ti dobar, Sine Božji, nebeski Kraljeviću!

Isuse, vrati nam se! Ti si »Put, Istina i Život«! (Iv. 14, 6.). Nema ni puta, ni istine, ni života do li u tebi.

S Petrom i mi ti danas, na tvoju kraljevsku svetkovinu, kličemo iz pune duše, od svega srca: »Gospodine, komu ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnog. I mi vjerovasmo i spoznasmo, da si Ti Krist, Sin Božji!« (Iv. 6, 69. 70.). Amen.

»Nijesam li ja izabrao vas dvanaestoricu? A ipak je jedan od vas đavao!« (Iv. 6, 71.)

PRITAJENI ĐAVLI

Nedjelja, 4. VII. 1965.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Evanđelje je, znate, na svakoj stranici puno utješnih i radosnih misli. Misli o ljubavi, dobroti i milosrđu Božjem, o našemu visokom pozivu u Kraljevstvo nebesko, o sreći djetinjstva Božjega, o novom, boljem, vječnom, životu slave, što nas čeka gore na nebu. I ime mu to kaže: »Euangelion, — blaga, radosna, vijest«. a sam mu ga je Isus dao. I riječi, što su Isusu, u Evanđelju, izlazile iz usta, velikom su većinom u tom stilu: utvrđuju nas u nadi i pouzdanju. Nije se Isus volio prijetiti; nije volio strašiti.

Samo, braćo, sve Isusove riječi iz Evanđelja nijesu u tom stilu. Ima ih i vrlo strogih, i vrlo ozbiljnih. Ne da Isus, da mi kršćansku sreću i pouzdanje pretvorimo u nebrigu, u raspojasanost, u lakoumnost. Sjeća nas stoga, od vremena do vremena, da nitko od nas nije dobio bianco-mjenice za nebo. Da osim neba ima i pakao. Da oko nas ne obilaze samo anđeli, nego i đavli. Da u svijetu ne djeluje samo Bog, nego i crna, demonska, sila zla (Luk. 22, 53.). Kojiput Isus o tom progovori na način, da se čovjeku od toga ledi krv u žilama i diže, od straha, kosa na glavi. Postavi nas, Isus nad bezdan, iz kojega kao da ni ne izlazi drugo nego dim i plamen, iz kojega kao da se ni ne čuje ništa do li daleko, potmulo, sablasno, ječanje svijeta, koji je sve izgubio i komu je život samo očaj i kletva: »škrgut zubi« i zavijanje

beznađa (Mat. 25, 30.). Zar se drukčije može doživjeti ono, što je on kazao za Judu: »Bolje bi mu bilo, da se nije ni rodio — —!« (Mat. 26, 24.; Mark. 14, 21.)? Ili ono, što je on rekao na temu napasti i grijeha: »Bolje ti je s jednim okom ući u kraljevstvo nebesko, nego da te s dva oka bace u pakao ognjeni, gdje crv njihov ne umire i oganj se ne gasi!« (Mark. 9, 42. — 47.)?

I Isusova riječ, što sam je stavio ovoj današnjoj propovijedi, na čelo, jedna je od tih ozbiljenih i potresnih Isusovih riječi.

Izrekao ju je Isus u svom znamenitom Euharistijskom govoru u kafarnaumskoj sinagogi, kad je ljudima obećao svoje tijelo za hranu i svoju krv za piće. Došlo je bilo, zbog tih njegovih čudnih izjava, do teškog meteža i u redovima njegovih najbližih. Mnogi su ga, koji su dotle išli s njim, napustili. Demonstrativno su ga ostavili (Iv. 6, 67.). »Tvrda je ovo besjeda, i tko je može slušati!« (Iv. 6, 61.), govorili su. A nastao je bio, osim ovoga vidljivoga, i nevidljivi rascjep u mnogim dušama. Neki su iznutra otpali od Isusa i od vjere, i ako to izvana nijesu pokazali: i ako su to još dugo krili. I Juda je, čini se, tom prilikom, konačno izgubio vjeru. Definitivno je, u srcu, prešao na drugu stranu, u protivni tabor: umro Bogu zauvijek.

Samo, — po tomu i jest ova Isusova riječ najstravičnija, — nitko toga nije znao, osim Isusa. Izvana je Juda i dalje bio jedan od dvanaestorice. Nije na njega bila ni na čas pala sumnja. Svi su za njega mislili, da je dobar i Isusu vjeran. I pravio se je takvim. Sve je na njemu izvana izgledalo najbolje. Bio je, u očima ljudi, — pa i u očima svojih apostolskih kolega, — kao i svi oni drugi, najvrjedniji i najuzorniji, oko Isusa: kao i Petar, i Ivan, i Jakov. Apostoli su ga smatrali potpuno svojim. I u njegovo je ime Petar rekao Isusu, kad im se je, dvanaestorici, potužio »Hoćete li, da i vi otidete?« (Iv. 6, 68.): »Gospodine, kome ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnog. I mi vjerujemo i znademo, da si ti Krist, Sin Božji!« (Iv. 6, 69. 70.). Petar je mislio, da s punom sigurnošću može garantirati za svakoga od njih dvanaest. On je vjerovao u savršenu lojalnost i kompaktnost apostolskog zbora. I još čitavu godinu dana iza toga on je u nju vjerovao. Ni na Posljednjoj večeri nitko još od apostola ne sumnja u Judu (Mat. 26, 21. 22.; Mark. 14, 18. 19.; Luk. 22, 21. — 23.; Iv. 13, 21. — 29.). On je do zadnjega trenutka glumio pravednika i čuvao svoju žalosnu tajnu. A, — ipak su se svi apostoli varali. Ipak je pred Bogom bilo drukčije. Taj dvanaesti »pravednik« među njima bio je »đavao«: čovjek, koji je bio svoju dušu

prodao đavlu i služio mu kao njegov klin, potajno, zavjerenički, zabijen u Isusovo društvo i u Božje osnove. Isus je to, izrijekom, rekao Petru. Na Petrovo samosvijesnu ispovijest on, značajno i misteriozno, odgovara: »Nijesam li ja izabrao vas dvanaestoricu? A jedan je od vas đavao!« (Iv. 6, 71.). Na Judu je mislio. Izrijekom primjećuje sv. Ivan: »A govorio je za Judu Šimunova Iskariota« (Iv. 6, 72.). Isus mu je, kao Bog, gledao u srce.

Braćo i sestre! Veliki je bezdan i velika tajna svaki čovjek, i svako ljudsko srce. Nikakvi ljudski testovi ni aparati, nikakva »psihologija dubina«, nikakva psihoanaliza, ne može u nj pogledati, kad se ono u sebe zatvori. Krije ono, ako samo hoće, bolje od oceana, svoje tajne. I svete tajne. I proklete tajne. I dobrotu i zloću. I pravdu i nepravdu. I vjeru i nevjeru. Ljudske se oči varaju. U nama i u ljudima oko nas. Mi smo drugima knjiga sa sedam pečata, i oni nama. Svaki je čovjek sfinga, zagonetka: sve do dana, dok ga Bog, na dan velikoga suda, javno ne dešifrira i ne skine s njega sve zavjese.

Braćo! I pod svetačkim likom, i pod pravedničkim manirama, i pod posvećenim haljinama, može se kriti, — i krije se, sto puta, — đavao. Strašna je to istina. Taj misterij ljudske duše i ljudske slobode. Sili nas ona na skrajnji oprez i na veliko, načelno, nepovjerenje prema ljudima. Ne smijemo se lako povjeravati. Ne smijemo nikome slijepo vjerovati. Moramo se svakoga, pomalo, i bojati: pa makar nam izgledao ne znam kako dobar. Ne znaš, je li u njemu anđeo ili, zakrabuljeni, maskirani, đavao. Nikoga od ljudi ne treba prije smrti kanonizirati, proglašavati svecem. Pa ni iza smrti, dok to nije učinio Bog ili, u njegovo ime, Crkva. Nitko od ljudi, dok su god na zemlji, nije vrijedan našega stopostotnog povjerenja, niti ga može za sebe zahtijevati.

Prava je ,braćo, metoda samo jedna. Sa svakim budi dobar, — svakoga i štuj, dok nijesi siguran, da je zao, — ali se, bez pridržaja, predaji samo Bogu! A ljude mjeri više po djelima, nego po riječima! I vječno se obaziri na Gospodina: na ono, što on govori u Evanđelju; na ono, što uči Crkva! Čim ti je imalo sumnjivo, da li drugi dobro govori ili radi, rezerviraj se; ne idi predaleko! U cvijeću se mnogo puta krije zmija. I uvijek se čuvaj! I uvijek moli od Boga savjet i prosvjetljenje! I uvijek tvrdo drži uz ono, za što znaš, da je stara i vječna nauka objave i Evanđelja! Opslužuj sve Božje zapovijedi! Kloni se svakoga grijeha!

Nikada, braćo, nemojmo čovjeka zamijeniti s Bogom: ni kad ga mnogi hvale i vole! Možemo se jadno opržiti; možemo se grdno i fatalno razočarati i prevariti; može nas za sobom povući u propast. I u onu vječnu!

Braćo i sestre! Veliki je bezdan i velika tajna svaki čovjek i svako ljudsko srce. I mi smo, i svatko je od nas, takav bezdan i takva tajna. Koliko se puta ljudi, i u nama, prevare! Smatraju nas poštenjacima, svecima, ljudima i ženama čiste duše i neporočna života, hvale nas, stavljaju nas drugima za primjer, guraju nas na prva mjesta, a — mi dobro znamo, da to nijesmo: u stvari smo bijednici i slabići, pa možda, i đavli. Puni smo tajnih grijeha. Licemjeri smo, koji lažu i Bogu i ljudima. Da nam ljudi mogu pogledati u dušu, zgrozili bi se; prezreli bi nas: pobjegli bi od nas. I da umremo, — ovakvi ,kakvi smo, — šta bi bilo od nas? Ljudi bi nam možda nad odrom držali pohvalne govore i dolazili bi nam na grob kao svecima, a mi bismo bili — u paklu.

Braćo i sestre! Ako smo, po nesreći, takvi, odmah napravimo red u svojoj duši! Ne dajmo, da Bog, da Isus, i u nama ugleda đavla, kao u Judi! Nemojmo biti đavolski saveznici, njegova peta kolona u Kraljevstvu Božjem! Nemojmo biti zavodnici duša pod svetim haljinama!

A ako to nijesmo, hvala Bogu! Ali i tada sa strahom i trepetom radimo oko svoga spasenja, kako nas ono opominje Apostol. I uvijek se bojmo sami sebe! »Ne zna čovjek«, rekao je još starozavjetni Mudrac, »je li, — pred Bogom, — vrijedan ljubavi ili mržnje!« (Prop. 9, 1.). Ni za sebe ne zna, a kamo li za druge. Štujmo, braćo, ljude i ljubimo ih, ali ih se i bojmo! Bojmo se svakoga — osim Boga! Amen!

»Bog je rekao: Poštuj oca i mater!« (Mat. 15, 4.)

ČETVRTA ZAPOVIJED

Nedjelja, 30. V. 1965.; Sarajevo, katedrala

Dragi vjernici! Zanimljivo je i značajno, da je Isus, kad je, u prepirci s farizejima, koji su bili navalili na njegove učenike, što jedu, a da nijesu prije, po farizejskom »otačkom običaju«, oprali ruku, — bilo je to u Galileji, negdje početkom treće godine Isusova javnog života; a prizor nam opširno pripovijedaju dvojica evanđelista, Matej (15, 1. — 20.) i Marko (7, 1. — 23.), — htio da zorno istakne svu apsurdnost i iskvarenost farizejskog moralnog učenja, tu apsurdnost ilustrirao baš na primjeru odnosa djece prema roditeljima: na praktičnoj aplikaciji četvrte zapovijedi Božje.

Sve su pojmove i na tome području farizeji bili izvrnuli na glavu. Nametali su ljudima nemoguće terete i obveze i ondje, gdje im je Bog bio ostavio punu slobodu, — nigdje u Mojsijevu zakonu nije bilo propisano, da se prije svakog jela moraju oprati ruke; — a sa najsvetijim prirodnim i Božjim zakonima postupali su kao kakvi pogani: surovo, bezobzirno, neljudski, sa svetogrdnom arogantnošću, s drskim cinizmom. Isus im to, demonstrativno i protestativno, dobacuje u lice: jednom logikom, koja ih tuče po glavi kao malj. Pozvali su ga bili na odgovornost: »Zašto učenici tvoji prestupaju običaje starih? Ne umivaju ruku, kad jedu hljeb?« (Mat. 15, 2.). Isus je, kako se ono u logici kaže, retorkvirao njihov argumenat. Okrenuo ga je, vješto i efekt-

no, protiv njih. Apelirao je na prirodnu ljudsku logiku: upotrijebio »argumentum ad hominem«. A »zašto vi«, kaže im, »prestupate zapovijed Božju za svoje običaje? Bog je rekao: Poštuj oca i mater! i: Tko opsuje oca ili mater, smrću da umre! A vi kažete: Tko rekne ocu ili materi: prilog, — »korban«, — koji je od mene, neka bude tebi na korist, (može biti miran), i više mu ne date ništa učiniti ocu svome i materi, pa ukidate (tako) zapovijed Božju za svoje običaje! Licemjeri, —« (Mat. 15, 3. — 6.; Mark. 7, 9. — 13.). Gdje je zapovijed Božja, jasna i apodiktična, tako duboko ukorijenjena i utemeljena u ljudskoj prirodi, tako plemenita i humana, a gdje je jedna čisto ljudska formalnost: sitna i moralno bez značenja! Tko tako radi, kako u toj stvari rade farizeji, u njemu uopće nema ni pobožnosti, ni vjere, ni straha Božjega. Za prljavi dobitak, za prokleto zlato, navode, navraćaju, ljude na direktan neposluh Bogu i na gaženje najelementarnijih ljudskih osjećaja.

Radilo se o poklonu hramu: u stvari svećenicima. Dopuštali su i svjetovali, da se čovjek pred Bogom otkupi od obveze, da se brine za roditelje i da im pod starost, u nevolji, pomaže, tim, što će, jednom zauvijek, napraviti dar hramu, pokloniti jednu veću svotu novaca za kultičke, bogoštovne, svrhe: utrošit će, tobože, na Boga ono, što bi inače utrošio na roditelje. A gladnim bi roditeljima ostavljao jalovu utjehu: i njihovoj će duši koristiti njegovo pobožno djelo. »Korban«; žrtva je! Bog je preči. Za Boga se isplati i ogladnjeti! Samo, farizeji ne bi od toga ogladnjeli: oni bi tom žrtvom, tim »korbanom«, omastili brkove.

U najveće su, eto, i ljudske i božanske svetinje dirali ti farizejski »pravednici«. U sam su Božji zakon unosili svoju bezdušnost, okrutnost i pohlepu. Pare su im bile svetije od Boga. Pred njima se je i Božji zakon morao poviti i povući. I, to se zna, da je takav postupak, takav mentalitet, Isusa, i kao Boga i kao čovjeka, revoltirao i tjerao na svetu srdžbu. Na farizejizam se je njemu samo gadilo i grstilo.

Nego, braćo, još se nešto, vrlo važno, — i danas, kad farizeja više nema, — jasno vidi iz ove Isusove riječi. Nešto i za nas aktualno. I za naše vrijeme aktualno. Aktualnije danas nego ikada. Vidi se, kako je četvrta zapovijed Božja u Kristovim očima velika; kako ona pred njim visoko kotira na skali moralnih i socijalnih obveza i dužnosti. Nije ju Bog badava zapisao na prvo mjesto među moralnim zakonima na dvije ploče svoga sinajskog zakona sa gore. Odmah iza one tri prve zapovijedi, koje se izravno odnose na Boga. Među zapovijedima, koje se odnose na ljude, ona je prva. »Poštuj oca i mater!« (Izl. 20, 12.; 5. Mojs. 5, 16.). Toliko ju je Bog još u Starom Zavjetu isticao, da je za one, koji bi je teško povrijedili, bio propisao smrtnu kaznu: »Tko udari oca svoga ili mater svoju, da smrću umre!« (Izl. 21, 15.). »Tko opsuje oca svojega ili mater svoju, da smrću umre!« (Izl. 21, 17.).

Braćo! Čovjek je očekivao, da jednom kulturnu vremenu, kao ovo naše, ne treba o četvrtoj zapovijedi ni govoriti. Toliko je ona, baš sa stanovišta ljudstva i prirode, — a ni na čemu se danas, u teoriji, toliko ne insistira, kao na te dvije kategorije, — evidentna. I od tako je elementarne važnosti za zdravu socijalnu strukturu društva i za njegovo normalno funkcioniranje. Njezino bi ignoriranje jednostavno miniralo čitav socijalni poredak. A ipak smo doživjeli sramotu, da smo u tom pogledu danas daleko ispod niveau-a, ispod razine, svojih primitivnih i patrijarhalnih predaka i prethodnika. U svim religioznim i kulturnim sredinama prošlosti ona se je, — četvrta zapovijed, — sakrosanktno poštivala: vrijedila je kao moralni i socijalni aksiom bez pogovora. Stajala je pod stalnom kontrolom i zaštitom društva. Bilo je, dakako, i tada surovih i deklasiranih pojedinaca, koji nijesu štovali roditelja ili su roditelje zlostavljali. Ali to su u ono doba bile samo rijetke iznimke: zajednica ih je uvijek osuđivala, žigosala, onemogućivala. U principu je roditelj bio svetinja. I u principu, i u, općoj, praksi.

Prvo je naše vrijeme pobralo žalosnu slavu, da je princip roditeljskog aauktoriteta i obvezu roditeljskog štovanja dovelo i u teoretsku sumnju. Krivi individualizam, sa krizom svakog auktoriteta kao logičnom posljedicom, s jedne strane, a neodgovorna materijalistička fantazmagorija, s divinizacijom društva kao zamjene za sve, pa i za obitelj, s druge strane, to su učinili. Znamo, šta su neki ljudi bez savjesti i bez kriterija znali, djeci, — i kod nas, i drugdje, — govoriti o njihovim roditeljima. Posljedice toga vidimo: svuda po svijetu. U totalnom raspadanju obiteljskih veza. U nezapamćenoj ćudorednoj krizi omladine.

Braćo! U toj velikoj dilemi kršćanstvo stoji, čitavim srcem, na strani roditeljskog auktoriteta i sinovskih dužnosti. Ono ponavlja s Isusom: »Bog je rekao: Poštuj oca i mater!« Bog: kroz prirodni zakon. Bog: kroz ljudski razum i ljudsko srce. Ni u jednoj drugoj stvari nijesu sentimenat i srce toliko na strani razuma i morala, kao u ovoj. Mora čovjek najprije postati barbarin, pa da može pljunuti na one, koji su ga ljubili, — kojiput

i više od sebe, — i dok im on još nije mogao ništa dati. Mora čovjek biti intelektualni kreten, pa da zaniječe, da su otac i mati uvijek pred djetetom, — ako ničim drugim, a ono godinama i životnim iskustvom, — i da to njihovo iskustvo ignorira i prezire. Mora čovjek biti i bez osjećaja, i bez logike, i bez poštovanja prema samu sebi, da, u svojim roditeljima, ponizi sama sebe, svoju krv, svoju dušu i tijelo. Ako igdje, u potpunosti, vrijedi ona Apostolova: »Nitko nikada nije zamrzio na svoje tijelo, nego ga hrani i topli!« (Ef. 5,29.), ovdje vrijedi. I, mora čovjek biti tuđi rob, bez osobnosti i bez dostojanstva, da može, za volju ženi ili mužu, izbaciti oca i mater na ulicu ili ih zatvoriti u ubožište: u starački dom.

A sve to, braćo, mi danas na veliko radimo. Mi, mladi i stari, razmetni sinovi i kćeri. Kako se i u pokojoj kršćanskoj kući, odraslija, ali katkad i ona mala, djeca sve ne vladaju prema svojim roditeljima, i šta sve sebi prema njima ne dopuštaju! I kako su i mnoga novopečena »gospoda«, i između nas katolika, bezdušna u svojoj vučjoj samoživosti i nebrizi za one, koji su im dali život! Zajimaju; vratit će im se! Od njihove će im se djece vratiti. Sami nijesu ljudi ni kršćani: moraju odgajati neljude i izrode.

Braćo! Naše je, — nas kršćana, koji vjerujemo u Dekalog i u Evanđelje, — da se sustavno borimo protiv savremene profanacije roditeljske ideje i roditeljskog auktoriteta. Naše je, da rehabilitiramo i restituiramo porušenu četvrtu zapovijed Božju. Činimo to: na svakom mjestu; svakom prilikom; u svakoj formi!

Katolička djeco, štujte roditelje, i slušajte roditelje! I u malom i u velikom! Štujte ih, i kad nijesu sveci! Uvijek su vam dobrotvori; uvijek su veći od vas! Braćo i sestre, neka vas vaše životne brige ne učine kamenjem bez srca! Osigurajte lijepu i vedru starost onima, koji su vama priuštili radosnu i sretnu mladost! Gledajte u svojim roditeljima dragu Božju svetinju!

Braćo! Praktični je kriterij kršćanstva četvrta zapovijed Božja. »Bog je rekao, — Bog, —: Poštuj oca i mater, da dugo živiš i da ti dobro bude na zemlji!« Na zemlji, ali i na nebu! Amen.

»Ne pogani čovjeka, što ulazi u usta, nego što izlazi iz usta — —!« (Mat. 15, 11.)

GDJE NEMA ZLE VOLJE, NEMA NI GRIJEHA

Nedjelja, 10. IX. 1961.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Krist je to rekao u jednoj od svojih nebrojenih polemika, prepirki, sa farizejima. Farizeji su ga opet jednom bili napali, što njegovi, Isusovi, učenici jedu na putu, a da nijesu prije toga oprali ruku, kako je to tražila židovska, a zapravo farizejska, tradicija (Mat. 15, 1. 2.; Mark. 7, 1. — 5.). Isus uzimlje u obranu svoje učenike. Nije nimalo važno, jede li tko umivenih ili neumivenih, a čistih ruku. To je samo sitnica, konvencionalnost, stvar običaja. Ne treba da čovjek robuje običajima. Sloboda je čovjeku najljepši dar od Boga. Važno je, da je čovjek plemenit i dobar. To od njega i Bog, prije svega, najviše, zahtijeva. Srce treba da bude dobro i čisto: za ruke je lako; one se svaki čas mogu opirati. A tu su farizeji najgori. To je njihov grijeh. Ruke umivaju, a srce im je prljavo. I u najelementarnije prirodne zakone diraju od pohlepe i gramzivosti. Bog kaže: »Poštuj oca i mater!«; brini se za njih; pomaži ih; a oni su izmislili i uče, da čovjek smije skinuti sa sebe brigu za roditelje, samo ako ono, što bi im dao, pokloni hramu, a zapravo svećenicima i farizejima. Iskvarili su u svojoj nezasitnosti i najosnovniji naravni i Božji zakon (Mat. 15, 3. — 9.; Mark. 7, 6. — 13.).

Njegovi učenici ne će nikada tako raditi. Njima će uvijek biti preča pravda i čistoća srca.

Isus tu svoju misao zaodijeva u jednu pregnantnu i zornu maksimu: jasnu i popularnu. Maksimu, koju svatko razumije i koja je bila uzeta baš isred konkretnog pitanja,oko kojega su se farizeji s njim sporili. »Ne pogani«, veli Krist, »čovjeka, što ulazi u usta, nego što izlazi iz usta —!« (Mat. 15, 11.; Mark. 7, 15.). Hrana uniđe u čovjeka i opet iz njega iziđe, a čovjek ostaje isti: nije ni bolji ni gori (Mat. 15, 17.; Mark. 7, 18. 19.). Duši to svakako ne škodi: ako škodi, škodi samo tijelu. Ali, kad je srce zlo, onda iz njega izlaze odluke, riječi i djela, koja čovjeku kvare dušu. Koja ga čine nečovjekom; zbog kojih se zamjera Bogu i prestupa njegov, božanski, moralni red; za koja će odgovarati i ispaštati na sudu Božjem i postati zauvijek nesretan. Srce je ono, u čemu se začne i bludnost, i laž, i nepravda, i mržnja. »A što izlazi iz usta«, veli Isus doslovce, »iz srca izlazi, i to pogani čovjeka. Jer iz srca izlaze zle misli, ubojstva, preljubi, bludnosti, krađe, lažna svjedočanstva, hule. To pogani čovjeka; a neumivenih ruku jesti ne pogani čovjeka!« (Mat. 15, 18. — 20.; Mark. 7, 20. — 23.).

Iznutra, srcem, mora čovjek biti čist, ako hoće da bude pravi čovjek, pravednik, sluga Božji; ako hoće da bude uistinu sretan: i u ovom životu i u drugom. A srce se ne čisti i ne pere vodom :ono se oplemenjuje i čisti samo iskrenom pokornošću i predanošću dobru i istini.

Braćo i sestre! Sva je savršenost i ljepota kršćanskog morala zbijena u ovu jednu Gospodinovu riječ: »Ne pogani čovjeka, što ulazi u usta, nego što izlazi iz usta — —!« Sve ono, što izvana radimo, pogani nas i kalja samo, ako je, prije toga ili kod toga, naše srce pogriješilo; ako se je ono okaljalo: neposluhom Bogu; pobunom protiv razuma. Grijeh ti je, ne što jedeš ni što piješ, nego što pijanstvom ubijaš u sebi zdravlje i ljudsko dostojanstvo, što u sebi pomućuješ pamet; ne što si pojeo komad mesa, nego što si se prejeo kao nerazumna životinja, ili što si ga pojeo petkom, kad Bog od tebe traži posluh i žrtvu. A gdje nema zla ni krivnje u srcu, nema ni grijeha. Nigdje. Nikada. Nimalo.

Braćo i sestre! Božanstveno je i mudra i utješna ova, naizgled tako kratka i štura, Kristova riječ. Široko je i dalekosežno njezino značenje. Nije Isus njom obranio samo svojih apostola. I nas je sve on njom obranio. I utješio!

Koliko kršćanski duša, najboljih i najidealnijih, svaki dan strahuje i grize se pred Bogom, plače i996 dršće, a badava; a bez razloga! Nijesu ništa krive; nemaju se za što kajati; srce im je

uz Boga: dobro i čisto. Ne izlazi im iz srca grijeh. Grijeh ih samo okružuje i opsjeda. Grijeh ili njegove posljedice. Ali tvrđe im srca nije osvojio: uzalud na nju juriša. Napastima na grijeh ili malodušnošću i duhovnom tamom; svejedno. Da ih zavede. Ili da ih, barem, zbuni, napati, otme im mir i veselje djece Božje.

Takve bojažljive, a dobre duše neka dobro zapamte ovu Isusovu veliku riječ! Oslobodit će ih tjeskobe i straha. Utješit će ih. Smirit će ih. Njima je ona i namijenjena.

Gdje nema zle volje, nema ni grijeha. Grijeh nije u vanjskom činu; grijeh je u zloći srca. Isus im, eto, sam to poručuje. Zna, koliko im je potrebno ovo njegovo objašnjenje.

Ima ih, pa se u ispovijedi tuže: »Bio sam u društvu, gdje se je ružno govorilo«. »Slušala sam, kako drugi psuju«. »U željezničkom kupe-u, u kojemu sam se vozio, pričali su nepristojne šale; pjevali su besramne pjesme«. Jadni, nepoučeni, kršćani misle, da im je to grijeh. Nije nikakav! Ni najmanji: samo ako oni nijesu u tom sudjelovali, ako nijesu tome dali povoda, ako to nijesu odobravali. Ne će valjda zbog toga iskočiti iz željeznice: ne može zato pobjeći iz kancelarije ni sa radnoga mjesta. To je protiv njegove volje; on toga ne traži; volio bi, da to nije čuo. Ako drugi tim griješe, ne griješi on. Ne dolazi to iz njegova srca. I ne pogani ga. Ne mora to ispovijedati. I svetac, kad ide ulicom, čuje, kako ljudi psuju, pa nije zbog toga postao grješnik. Ne ćeš ni ti. On to osuđuje; njega to boli; njemu je to mrsko; on je uz Boga i uz njegovu čast. I ti si.

Ima ih, pa su vječno nemirni i u strahu, jer im na um dolaze svakakve ružne misli i predodžbe, jer im je padalo na pamet, do opsuju, jer su i nehotice vidjeli nešto, što ih je uzbudilo, jer u sebi osjećaju porive strasti i pohote, jer su, tobože, u snu bludno sagriješili ili opsovali, jer su ,opet u snu, nekoga uvrijedili ili udarili. Bez razloga se straše. Bez potrebe se pate i grizu. Ništa im od toga, ni na javi, nije grijeh, ako na to nijesu pristali. Nije im to oskvrnulo duše ni savjesti. Nijesu Bogu ništa skrivili. Mogu to ,ako hoće, spomenuti u ispovijedi, ali ne moraju. Ako su se protiv toga borili. ako nijesu privoljeli, ne samo da nijesu sagriješili, nego su stekli i veliku zaslugu pred Bogom. Lako je ostati čist i dobar, kad ni nemaš napasti, — u djetinjskoj dobi: — to je više naravni dar nego krepost. Ali ostati dobar, i kad ti bura bjesni dušom- — i kad te sve u tebi vuče na zlo i na grijeh, — to je moralno junaštvo; to je vjernost Bogu; to će Bog naplatiti životom vječnim. Nije grijeh u misli, nije ni u osjećaju,

nije ni u fiziološkom, tjelesnom, procesu: grijeh je u volji. Dok je god volja dobra i dok stoji uz pravdu i uz Boga, nema grijeha. Možeš i moraš biti vedar i veseo. Ignoriraj to! Ne brini se za to! Đavao može na tebe lajati, kako kaže sv. Augustin, ali ti ne može ugristi duše, ako ona to neće: svezan je kao pas na lancu. Ne smiješ se dati zbuniti od paklenoga neprijatelja. Prezri ga! Prezri ga, kako ga je Isus prezirao u Evanđelju, kad bi mu se god približio! Bog je uz tebe! A u snu se uopće ne može sagriješiti. Čovjek u snu ne zna za sebe; nije svijestan; ne radi mu um i volja; radi mu samo mašta. A mašti, fantaziji, mi ne možemo uvijek zapovijedati ni na javi ,a kamo li, kad spavamo. Možeš imati svaki dan napasti i svaku noć ružnih snova, a opet biti svetac. Samo ako si čitavim srcem uz dobro. Imali su napasti i sveci: često i velikih, i teških, i dugotrajnih.

Ima ih, pa se tuže, kako su mrzili i proklinjali bližnjega. A nijesu mu rekli ni jedne ružne riječi; nijesu mu učinili ništa na žao: stisnuli su zube i otšutjeli; nazivali su mu Boga; pomolih su se za nj. Ali, eto, u srcu su osjetili prema njemu odvratnost i antipatiju; dolazila im je želja, da mu se osvete; na jeziku im je već bilo, da ga prokunu. Samo što su to u sebi potisnuli i prigušili; samo što su se svladali: Bogu za ljubav; znali su, da kao ljudi i kršćani moraju svakome oprostiti i da moraju biti dobri i onome, tko njima nije dobar. Nijesu sagriješili. Dobri su i dragi Bogu. Ostali su uz pravdu i uz ljubav. Bog će im platiti njihovu vjernost. Drugo je čuvstvo, strast, nagon, afekat, a drugo volja i srce. Srce je njihovo dobro. Osjećaju tuđu zlobu, pate pod njom, osuđuju je, ali ne mrze čovjeka, koji ih je uvrijedio: ne žele mu zla; mole mu obraćenje i milosrđe od Boga. Neka samo budu mirni! Nije zlo unišlo u njihovo srce: ono samo, uzalud, na nj juriša. Dapače ni onda ,kad se čovjeku izmakne iz usta, posve preko volje, psovka, kletva, ružna riječ, nema grijeha. Treba da na sebe pazi, da se čuva; ali nije izgubio milosti Božje.

Ima ih, pa se osjećaju krivi, što se dobro ne mole i što ne osjećaju nikakva veselja u pobožnosti i u duhovnim stvarima. Rastreseni su pod molitvom. Pobjegnu im misli i na ovo i na ono. Muče ih svakakve vjerske sumnje. Ne ide im molitva od srca. Dosadna im je. Dolazi im, da i ne mole: što će se moliti, kad takvom molitvom samo vrijeđaju Boga! Tko kaže, da ga vrijeđaju?! Nijesu došli u crkvu, nijesu u njoj klekli, da Boga vrijeđaju, nego da ga slave. Da ga se ne boje i da ga ne vole ,ne bi ni dolazili, ne bi se ni moljeli. Toliki se drugi ne mole. Nije grijeh takva nehotična rasuta molitva. Nijesu ni te sumnje. Nije ni ta duhovna suša. To je naša ljudska bijeda; to su naše brige, naši umori, naši živci. Bog to razumije; on nam to ne će uračunati u grijeh. On vidi našu dobru volju i našu dobru nakanu. On joj se veseli. Veseli se i našoj molitvi. I takvoj, u kojoj smo nehotice rastreseni. Lud bi bio, tko bi zbog rastresenosti ostavio molitvu i kršćanski život. Sagriješio bi, kad bi ih ostavio. Unesrećio bi se. Nasio bi đavlu. Upropastio bi dušu. Samo se ti moli, vrši svoju dužnost, pružaj ruke za Bogom, pa će sve biti dobro!

Ima ih, pa ispovijedaju, što nijesu bili na misi, toliko i toliko vremena; što nijesu postili. A nijesu, jer su ležali u bolnici ili u postelji, kod kuće, po liječničkom nalogu: bili su uzeti ili bolesni. A nijesu, jer u mjestu nije bilo crkve. A nijesu, jer su se morali hraniti u menzi, gdje se nije moglo dobiti posnoga jela. Nikakav im to nije grijeh! Kad se radi o vanjskim, pozitivnim zakonima, Bog čovjeka ne duži na ono, što mu ni uz najbolju volju nije moguće ili mu je preteško. Nije Bog silnik, tiranin; on je Otac. Zar da ti bude grijeh tvoja muka i patnja?!

Ima ih, pa se žale, kako su radili nedjeljom. A nijesu ni radili, nego su njegovali bolesnika, ili su gasili požar, ili su spasavali ljude od poplave. Nikakav to nije grijeh :nema tu zle volje; to je dobro djelo; to je dužnost kršćanske ljubavi.

Ima ih, pa drže grijehom, i kad im je netko silom utisnuo zalogaj mesa u usta i petkom, i kad ih se je, silom, ružno dotakao, i kad su, u poslu i na dužnosti, kao bolničari i bolničarke, vidjeli tuđu golotinju, i kad su se, nehotice, dotakli svete stvari ili na nju stali, i kad su povratili iza pričesti, i kad im je, slučajno, kod pričesti, spala sveta hostija s jezika na pliticu ili na pod. A ništa od toga nije grijeh: nigdje tu nema zle namjere ni zle volje.

Ima ih, pa drže grijehom, i kad su neku kršćansku dužnost propustili od zaboravi ili nešto krivo učinili od neznanja ili nesvijesno. Nikako se ne moraju zbog toga gristi. Učinili su to bez zle volje: ne bi toga bili učinili, da su znali što nijesu znali.

Ima ih, pa misle, da im je grijeh i krvarenje, i neka bolest, i neko tjelesno stanje: da su stoga nečisti; da ne smiju na pričest. Potpuno su nepoučeni i naivni. Nijesmo više pod ropstvom starozavjetnih obrednih propisa: oslobodio nas je od njih Krist. Ništa nije grijeh, gdje srce nije krivo ni zlo. Ne budimo ludi! Krista ne odbija ljudska bolest ni bijeda: njega odbija samo zloća srca.

Braćo i sestre! »Ne pogani čovjeka ono, što ulazi u usta, nego ono, što izlazi iz usta — —!« Iz usta i iz srca. Bježimo mi srcem od grijeha; čuvajmo se, da nas tuđa zloća ne zarazi i ne zavede; opirimo se napastima; budimo dobri, i kad su drugi oko nas zli; držimo se tvrdo Boga i pravde; pa se ne bojmo nikakve zloće, što nam izvana juriša na dušu, što oko nas buči i bjesni! Budimo sretni i veseli u svome Bogu i usred duhovnih oluja! Slobodni smo sinovi Božji: ne može nam nitko silom oteti iz srca ni milosti ni Boga! Kršćanstvo je vjera duhovne slobode. One slobode, kojom nas je oslobodio Krist: »qua libertate Christus nos liberavit« (Gal. 4, 31.)! Amen.

»Svaki sad, koji nije nasadio Otac moj nebeski, iskorijenit će se!« (Mat. 15, 13.)

TVRDO UZ CRKVU! PROTIV SEKTA!

Nedjelja, 2. VII. 1961.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Nikome se nije lakše ispravno orijentirati, opredijeliti, u životu, u kojoj bilo situaciji, nego nama vjernicima-kršćanima. Treba samo da uvijek ostanemo s Kristom i da se svagdje njega držimo. Njegovih načela; njegove životne mudrosti; njegove Crkve. Krist će, na koncu, u svemu imati pravo: njegova će stvar definitivno i sigurno pobijediti; on ne može izgubiti partije. Gdje je on, tu je i istina, i dobro, i spasenje, i blagoslov; odakle su njega istjerali, istjerali su život i sreću. Opustjet će svaki dom, gdje njega nema; izjalovit će se i izrodit će se svaka civilizacija i kultura, koja se je protiv njega okrenula; iskorijenit će se svaki nasad, materijalni ili duhovni, koji nije na njemu posijan i od njega rasađen: na komu nema njegova biljega. Uvijek je tragično Krista ostaviti. S njim je Bog povezao sve svoje velike, plodne i životvorne osnove s ljudima. Bogu se protivi, Božje planove križa, — na svoju ih nesreću križa, — svatko, tko Krista ignorira; tko o njemu šuti. To je vrhovni, neopozivi, zakon života i povijesti. Sveti ga je Petar svečano i auktoritativno formulirao, još odmah na početku kršćanstva, pred velikim židovskim vijećem. »Nema ni u jednome drugome spasenja«, rekao je on tada o Isusu, »jer nema drugoga imena pod nebom, da je dano ljudima, po kojemu bismo se mogli spasiti!« (Dj. Ap. 4, 12.).

Za svako područje ljudske djelatnosti to vrijedi: svako ono mora, direktno ili indirektno, nositi njegov, Kristov, pečat; — inače, ona nikada ne će biti vitalna, sposobna za život, konstruktivna i pozitivna u svojim rezultatima. Ali na vjersko-moralnom području, za vjersko-moralnu djelatnost, vrijedi to prije svega. Krist je jedini nositelj, konačne i pune, božanske objave. Njemu je dana »sva vlast na nebu i na zemlji« (Mat. 28, 18.). On je jedini nepogrješivi učitelj. Nebo i zemlja proći će, ali riječi njegove ne će proći (Mat. 24, 35.). On je jedini Spasitelj svijeta i duša. Samo on je univerzalni, opći, posrednik između Boga i ljudi: »unus est mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus« (1. Tim. 2, 5.). On je »Put, i Istina, i Život« (Iv. 14, 6.). Nitko ne dolazi k Ocu osim po njemu (Iv. 14, 6.). »Neque Patrem quis novit — — Nitko ne poznaje Oca do li Sin, i komu Sin htjedne objaviti!« (Mat. 11, 27.). Samo tko u njega vjeruje i njega u svemu slijedi, nalazi život vječni. On sam to kaže: »Qui credit in Fillium, — — Tko vjeruje u Sina, ima život vječni!« (Iv. 3, 36.). Ne će biti osuđen, — — »non iudicatur«. A tko u njega ne vjeruje, bit će osuđen; već je unaprijed osuđen: »iam iudicatus est« (Iv. 3, 18.). Tko s njim drži, živjet će, makar i umro; i kad umre: »etiam si mortuus fuerit« (Iv. 11, 25.). Samo tko njemu uzvjeruje i pokrsti se, — prihvati njegov zakon: sve njegove uredbe i sakramente, — spasit će se: »salvus erit« (Mark. 16, 16.). Ne može se omiljeti Ocu, a da se njemu ne omili: »Haec est autem vita aeterna, — — A ovo je vječni život, da spoznaju tebe, jedinoga istinitoga Boga, i onoga, koga si ti poslao, Isusa Krista!« (Iv. 17, 3.). Mimo Krista i protiv Krista nema Božjega zakona. Nitko nije nad Kristom. On je božanski suveren i svijeta i Kraljevstva Božjega; njemu je od Oca predan sav sud: »omne iudicium dedit Filio« (Iv. 5, 22. 27.). Njegov je zakon konačni i vječni zakon. Njegov je zavjet konačni i vječni zavjet: »novi et aeterni testamenti« (Mat. 26, 28.; Hebr. 13, 20.).

Braćo i sestre! Ništa nije fatalnije za naš odnos prema Bogu i prema vječnosti, nego okrenuti leđa Kristu, ako smo ga jedamput upoznali (Hebr. 10, 26. — 31.). To je otpad od Boga. To je apostazija. Samo tko se je posvadio sa svojom dušom, može to učiniti. On ostavlja istinu, koja jedino spasava (Iv. 8, 32.). On ostavlja savršenu Božju objavu i mudrost, pa polazi za ljudskim izmišljotinama i tlapnjama. Napušta, po riječi prorokovoj, izvor žive vode i kopa sebi zdence suhe i raspucane (Jer. 2, 13.).

A, eto, i to smo dočekali u našim kršćanskim i katoličkim redovima. Ima ih, i u Sarajevu, bivših katolika i katolikinja, pa su postali Kristu neprijatelji, i ako još izvana nose njegovo ime. Njima Krist više nije vrhovni i apsolutni auktoritet. Ne priznaju oni njegova Novog Zavjeta. Ne priznaju ni njegove nedjelje, ni njegove mise, ni njegove pričesti, ni njegovih sakramenata, ni njegove Crkve, ni pape, ni biskupa, ni svećeničkog reda i vlasti. Prekrižili su sve to, čega je puno Isusovo Evanđelje, a pošli za novim prorocima. Vraćaju se iz Kristove slobode u Stari Zavjet straha. Idu više za Mojsijem nego za Isusom, i ako je sav Stari Zavjet bio, kako ono kaže Apostol, samo »provodič do Krista«: »lex paedagogus noster fuit in Cristo« (Gal. 3, 24.); i ako su i Mojsije i svi proroci navješćivali i obećavali novo spasenje i upirali prstom u Onoga, što ima doći (Post. 49, 10.; 5. Mojs. 18, 15. 18. 19.; Mat. 11, 3.) i što će ispuniti sva obećanja i usavršiti nesavršenu starozavjetnu objavu: donijeti na zemlju punu Mudrost s neba i puno Otkupljenje; pokazati se kao sam Bog na zemlji. »Deus ipse veniet et salvabit vos!« (Iz. 35, 4.). »I pokazao se je na zemlji i razgovarao je s ljudima, — et cum hominibus conversatus est!« (Bar. 3, 38.).

Braćo i sestre! Ne osporavamo mi nikomu, — ni adventistima, subotarima, ni nazarencima, ni baptistima, — da žive i vjeruju, kako hoće. Ni da uče, što hoće. Imaju razum. Imaju savjest. Imaju slobodu. Odgovarat će Bogu. Mi samo kažemo, — našemu katoličkome svijetu, — da to nije mudrost za nas. Za nas, koji smo, već odavna, u očinskoj kući Božjoj i grijemo se, još od dana naših djedova i pradjedova, na punom suncu Isusove, evanđeoske, istine i ljubavi. Ne damo Isusa. Nijesmo spremni da ga zamijenimo ni za Mojsija, ni za nove proroke od jučer, koji nas pitaju bajkama i koji su nam već toliko puta navijestili sudnji dan, što još nijedamput nije došao.

Braćo! Uz adventizam se i uz sekte može stajati samo, ako je laž sve ono, što piše u Evanđelju. Samo, ako Krist nije bio Bog, nego ili luđak ili zavodnik, koji je sebi arogirao vlast i poslanje, koje mu nije bilo dano. Samo, ako su imali pravo farizeji i saduceji, koji su ga propeli, a on ako je imao krivo i ako je hulio na Boga, kad je govorio: »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji!« (Mat. 28, 18.). Tko polazi za adventizmom i za subotarstvom, taj i prihvaća i opetuje ono, što su židovski svećenici siktali od bijesa za Isusom: »Mi znamo, da je Mojsiju govorio Bog, a za ovoga ne znamo, odakle je!« (Iv. 9, 29.).

Radi se samo o tom, tko je imao pravo. Oni, koji su tako govorili, ili Isus, koji je govorio: »Rečeno je starima, a ja vam kažem — —« (Mat. 5, 21. 27. 31. 33. 38. 43.). I: »Nebo će i zemlja proći, ali riječi moje ne će proći!« (Mat. 24, 35.). I koji nas je unaprijed upozoravao: »Čuvajte se krivih proroka!« (Mat. 7, 15.) i: »Ustat će lažni kristi i lažni proroci«, »nemojte (im) vjerovati!« (Mat. 24, 23. 24.). Radi se samo o tom, tko je imao pravo. Krist, koji za sudnji dan kaže: »A za dan onaj i čas nitko ne zna, ni anđeli nebeski« (Mat. 24, 36.), ili oni nezvani proroci, koji su Krista htjeli dementirati, pa su mu, sudnjem danu, znali i dan i čas, — vodili na nj svijet u procesijama, gonili ga, da rasprodaje kuće i zemlje, — ali su na koncu dementirali i osramotili i sebe i svoje novo »evanđelje«: sudnji dan nije došao; bilo je na Kristovu, a ne na njihovu.

Braćo i sestre! Ne moramo mi i ne ćemo, danas, izlaziti sa apologetikom i dogmatikom u ruci protiv ovih novih sektara: ni prvih ni zadnjih u povijesti Crkve. Nije potrebno da citiramo Sveto Pismo, ni da upiremo u Kristovu božansku veličinu, mudrost i čudesa. Učinili su to veći od nas. Svi ste vi o tom slušali. Mi ćemo protiv njih danas izaći samo s apelom na običnu ljudsku pamet: na ono elementarno, primitivno, u psihologiji religije. S toga gledišta, koje svatko razumije, — i učen i neuk, — napravit ćemo mi usporedbu između katoličkog kršćanstva i onoga, što nam, tako nametljivo i bučno, nude novatori i sekte.

Od religije svatko traži nešto veliko. Nutarnje približavanje Bogu. Široko poimanje života. Velike, vječne, koncepcije i ideje. A tih velikih ideja puna je naša kšćanska vjera. Velike ideje ljubavi ,velike ideje boli i križa ,velike ideje božanstva i vječnosti, velike ideje moralnog dozrijevanja i sličnosti Bogu po svih osam blaženstava s gore. Krist se je, u svojoj duhovnoj veličini, beskrajno izvio, izdigao, nad sve nebitno i relativno u Starom Zavjetu: i nad subotu, i nad post, i nad sve sitne židovske tradicije. On je »gospodar i suboti« (Mat. 12, 8; Mark. 2, 28.; Luk. 6, 5.); on veli, da ne onečišćuje čovjeka ono, što ulazi u usta, nego ono, što izlazi iz usta, iz srca (Mat. 15, 11. — 20.; Mark. 7, 14. — 23.); on se ne da zarobiti ni od kakvih propisa, kada valja da se približi ljudima i grješnicima, koje hoće da spasi (Mat. 12, 1.—8. 10.—14.; 15, 1. — 9.; 23, 23. — 26.; Mark. 2, 18. — 28.; 3, 1. — 6.; 7, 1. — 13.; Luk. 5, 33. — 39.; 6, 1. — 11.; 7, 39. — 50.; 11, 38. — 42.; 13, 10.— 17.; 14, 1. — 6.; 15, 1. — 7.). On ulazi u svaku kuću, svakoga se dotiče, sve jede (Mat. 9, 10. — 17.; Mark. 2, 15. — 22.;

Luk. 5, 28. — 39.; 19, 5. — 10.); njemu je preče milosrđe nego žrtva (Mat. 9, 13.; 12, 7.); on traži službu Bogu »u duhu i istini« (Iv. 4, 23.). A naši nam sektari hoće opet da vrate u središte religije problem svinjskoga mesa, subotnji formalizam i naivnu teatralnost svojih bolesnih vizija sudnjega dana. Hoće da uzvišeno bogonoštvo religije svedu na priče, na post i na tjesnogrudne pokorničke ekhibicije. Hoće da, praktično, Krista između nas uklone. Krista i njegovu evanđeosku blagovijest i veličinu.

Hvala im! Ne treba nam takve zamjene! Nama je draže Evanđelje i njegova sloboda i širina. Nama je draži blagi evanđeoski Krist, pun svoga ispovjednoga oproštenja i svoje euharistijske intimnosti, koji razgovara s nama ljudima i razumije sve naše ljudske boli i radosti. »Sin čovječji«, a ne smrknuti samodržac i gromovnik, koji se prijeti munjama. Svetost je kršćanstva i Evanđelja čovjekoljubiva i svijetla, a nije mračna ni fanatična. Naši su sveci nama najprije braća i prijatelji, ljubitelji Boga i ljudi, a onda istom isposnici i pokornici. Njihova je pokora sva obasjana dobrotom i okupana nadom: sva zagledana u Boga i u raj.

Braćo i sestre! Moralo bi biti jako malo i tijesno naše kršćansko srce, pa da ostavi misu, i pričest, i ispovjedaonicu, i Gospu, i svih dvadeset stoljeća kršćanske veličine, pravde i ljubavi, i sve naše drage svece, i da pođe u duhovnu pustoš sektarstva i njegovih novih, jučerašnjih, mesija.

Ne, ne! Mi samo kažemo, danas i uvijek: Dobro nam je Gospodine, kod tebe (Mat. 17, 4.; Mark. 9, 4.; Luk. 9, 33.)! Ne treba nam novih šatora! Veliko je, božanstveno je veliko, tvoje Evanđelje. Topao je i jak tvoj sveti Križ. Materinski je široka tvoja Crkva. Hvala ti na daru tvoje svete vjere! Nikada je ne ćemo ostaviti. Pokopat će ona, preživjet će ona, — vječna, stara, velika, tvoja opća Crkva, — sve sektre i sektice. Iskorijenit će se, prije ili kasnije, sav taj nasad, kojega nije nasadio Otac tvoj nebeski. A ona će ostati: sveta i vječna. U njoj ćemo i živjeti i umrijeti! Amen.

»Ostavite ih! Slijepci su i vođe slijepcima. A ako slijepac slijepca vodi, oba će pasti u jamu!« (Mat. 15, 14.)

SLIJEPI RODITELJI

Nedjelja, 23. IV. 1961.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Tumači Sv. Pisma, eksegete, nijesu na čistu, je li evanđeoska prispodoba o dva slijepca, što jedan drugoga vode, posve originalna u Isusovim ustima, — je li je on prvi upotrijebio, — ili je to bila židovska poslovica, koju je Isus samo duhovito primijenio na židovski narod i njegove duhovne vođe, farizeje, kad je s njima dospio u spor, u polemiku, u pitanju o pravoj naravi pravde i zakona Božjega (Mat. 15, 1. — 20.). Farizeji su pravdu gledali u opsluživanju vanjskih obrednih propisa: Isusu je glavno pravda srca. On svoje upozoruje, da se nipošto ne daju zavesti od farizeja i njihovih krivih ideja. »Ostavite ih!« veli. »Slijepci su i vođe slijepcima!« Upropastit će duhovno svakoga, tko za njima pođe. »A ako slijepac slijepca vodi, oba će pasti u jamu!« (Mat. 15, 14.). Međutim bila ta prispodoba, ta slika, originalno Isusova, ne bila, iz nje govori veliko iskustvo i velika mudrost. Čitav je problem auktoriteta i vodstva, — koje god vrsti ono bilo, — u njoj izvrsno zahvaćen i osvijetljen. Tko hoće da druge vodi, mora biti pametniji i bolji od njih. Mora biti vidovit, inteligentan, dalekovidan. A mora biti i plemenit, dobronamjeran, karakterno i etički jak. Manjka li mu ijedno od ta dva svojstva, postat će nesreća za one, koje vodi i koji su mu, u svojoj kratkovidnosti, povjerovali, pošli za njim, pouzdali se u nj. Odvest će ih na stranputice. Upropastit će ih: ili od neznanja, ili od zloće i pokvarenosti. Oči su mu duha pomućene. Ne vidi svijetla istine: sakrila se je od njega prava mudrost života.

Svaki dan to gledamo širom svijeta. Skupo i krvavo plaćaju narodi duhovnu sljepoću i svoju i svojih, nezvanih i samozvanih, vođa. A svejedno je, idu li za njima od straha, ili dragovoljno: jesu li im se silom nametnuli ili su ih zaveli himbenom demagogijom i lažnim obećanjima. Rezultat je, konac je, u biti ,uvijek isti: jama, tragedija, razočaranje. Farizejski slijepci odveli su svoj slijepi narod, najprije u bogoubojstvo, a onda u užasnu vjersko-nacionalnu katastrofu, koja je započela razorenjem Jeruzalema po rimskoj vojsci, g. 70., a traje sve do danas. Rasistički slijepci bacili su čitav svijet, ali prije svega i najviše svoj vlastiti narod, u požar i krv, u užas i strahotu najgroznijeg klanja, što ga je vidio svijet. A hiljadu još ima takvih primjera. Ovako ili onako, svaka kriva ideja, svako duhovno sljepilo, koje uspije da se nametne masama, nužno i logično rađa jamom. I u vjersko-religioznom životu! Koliko su samo zla učinili, i vjeri i jadnim ljudima-kršćanima, oni toliki krivovjerci, pa i vjerski fanatici, kroz povijest, kad bi im god pošlo za rukom da duhovno zagospodare masama! Sjetimo se samo albigenza i bogomila u srednjem vijeku; sjetimo se reformacije, Calvina, hugenota, pa Cromwella, u Engleskoj i Irskoj!

Ali, dragi vjernici, mi ne ćemo danas ići tako daleko. Mi ćemo Isusovu prispodobu o dva slijepca primijeniti na jedno područje, koje je svima nama blizu i na očima, i gdje svi, svaki dan, vidimo, šta čine duhovni slijepci i od onih, koji su im najbliže i najdraži. O slijepim roditeljima mi ćemo danas govoriti. Šta oni rade od svoje, isto tako slijepe, djece! U kakvu ih bijedu survavaju; u kakvu ih nesreću, — duhovnu prije svega, — guraju!

Svi se tužimo na moralnu podivljalost današnje djece i mladeži. Svi nad tim mladim, nesretnim, naraštajem plačemo. Svi sa zebnjom gledamo, gdje će se i kako će se to svršiti: i za njih i za nas. A dobro ne će. Niti imaju straha od Boga, niti stida od ljudi. Ne priznaju nikakva auktoriteta; ne prezaju ni od kakve grubosti; nemaju nikakvih viših težnja ni ideala. Ne znaju se obuzdati ni svladati. Neće da se nikome pokore, ni nikome prilagode. Ne mare ni za kakve moralne zakone. Daleko su od sva-

ke duhovne finoće: prepotentni i sebični. Smrdi im dužnost i rad; žive samo za igru i zabavu.

A tko je za sve to glavni krivac? Roditeljski duhovni slijepci najviše. Po onoj, staroj i mudroj, narodnoj: »Kruška ispod kruške nikud!« — »Kakav otac, takav sin!« Uvijek je velika iznimka, uvijek samo sretan slučaj, a zapravo čudo milosti, ako od loših roditelja budu dobra djeca. Nije, braćo, ozbiljno svaljivati svu odgovornost samo na vanjske faktore. Protuslovi to činjenicama. Svi živimo u istom svijetu; sve nas zapljuskuju isti idejni i društveni utjecaji; svi se krećemo istim ulicama i idemo u istu školu; a ipak, i danas, svagdje, susrećemo dva tipa djece: odgojenu i neodgojenu; finu i surovu. I svagdje susrećemo dva tipa omladine: ozbiljnu, discipliniranu, pristojnu, i — neozbiljnu, nediscipliniranu, nepristojnu. Čim im pogledate u kuću, vidite, u čemu je razlika. U roditeljima. U odgoju. Dobri su u manjini; barem po gradovima: to je očito. Ali u manjini su i roditelji, koji znadu odgajati. Većina su slijepci: duhovni slijepci. Ne mogu, ni da hoće, djece provesti, čitave, mimo zamki i jama života. A djeca su, — u tomu i jest sva tragedija: kulturna, društveno-socijalna, narodna, religiozna, — ipak njihova. Nitko im je ne može oteti. I ne smije im je oteti. Jedino oni mogu svoje sinove ljubiti. Pravo ili krivo, svejedno. Jedino su oni uvijek uz njih: od prvoga koraka, što ga učine; od prve riječi, što je progovore; od prvoga zalogaja, što ga pojedu. Djeca su prikovana i privezana uz svoje roditelje. Zakonom prirode. Glasom krvi.

Slijepi roditelji. Teško je reći, je li veća njihova krivnja ili njihova nesreća. Njima se prvima osvećuju njihovi propusti i njihove mane. Mjesto da im djeca budu radost i kruna, ponos i utjeha, — što više rastu i zriju, to veća utjeha, — postaju im, svaki dan više, žalost i križ, razočaranje i sramota. I njima bi Isus mogao doviknuti, kao onim majkama židovskih bogoubojica: »Ne plačite nada mnom, nego plačite nad sobom i nad djecom svojom!« (Luk. 23, 28.).

U čemu je, braćo, to roditeljsko sljepilo? Ako smo kršćani znamo, u čemu je.

Slijepi su, ti moderni roditelji, za ono veliko sunce, za ono božansko svijetlo, koje jedino, pravo, obasjava svakoga čovjeka, koji je došao na ovaj svijet: »lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum« (Iv. 1, 9.). To je — Bog. Jedini smisao života; jedini cilj postojanja, koji može zadovoljiti

ljudsku dušu; jedino veliko dobro, koje smiruje i usrećuje. Nema ni logične ni harmonične orijentacije u životu bez vjere u Boga. Moral tada ostaje bez temelja, život bez uzroka i norme, ideali bez sadržaja i plaće, dužnosti bez motivacije, pogreške i zlodjela bez sankcije, bez kazne. Svatko onda određuje sebi put, koji hoće; svatko uzimlje od života, što hoće; svatko je sebi i gospodar i cilj. Mora onda doći do kaosa i do sudara. Neomeđena sloboda uvijek je i bespravlje, i anarhija, i bezakonje. Ako nemamo zajedničkog gospodara i oca, koji je, plemenito i pravedno, regulirao naše odnose i naša prava i dužnosti, ostala je još samo sila, ostao je još samo sebični interes, da ih regulira. Roditelji ne vjeruju ili, bar, ne žive po vjeri, — ostali su svojom krivnjom bez životnog kompasa, — pa su i djeca ostala bez vjere i bez kompasa. Ne mole se, ne sjećaju se Boga, ne idu u crkvu, baš kao što ne idu ni njihovi roditelji. Nije čudo, da su divlja i da samo na sebe misle. Da ne misle ni na smrt, ni na ono, što dolazi poslije smrti; da ne osjećaju nikakve odgovornosti; da ne slušaju; da neće da se ničega odreknu.

Slijepi su, ti moderni roditelji, za ljudsko dostojanstvo: za pravu veličinu čovjeka. U sebi je ne osjećaju, na sebi je ne ostvaruju i ne štuju, pa je, razumije se, ne mogu dati ni svojoj djeci. Nitko ne može drugome dati, čega sam nema: »Nemo dat, quod non habet!« Čovjek može biti istinski velik, samo ako u sebi nosi svijest djeteta Božjega, svijest otkupljenja, svijest vječne odgovornosti i vječnih nada. Onda se stidi svega, što je u njemu životinjsko i nagonsko; diže se nad robovanje i materiji, i pohlepi, i mržnji, i seksusu; ne bjesni, ne psuje, ne opija se, ne provodi samovolje, pazi na stid. Boga u sebi štuje; Boga se boji; Boga nasljeduje. A naši moderni roditelji rade baš protivno od toga. A djeca se, onda, u njih ugledaju: prilagođuju se atmosferi grubosti, raskalašenosti, obijesti. Slijepci idu za slijepcima.

Slijepi su, ti moderni roditelji, za svaku višu sreću u životu. Ne vide Boga u svijetu, pa ne vide, ni da je svijet pun njegove, fine, ljepote i njegove, čiste, radosti. Ne umiju se obradovati prirodi, ne znaju uživati u dobroti i bratstvu sa svakim, ne osjećaju slatkost nutarnjeg mira, ne nadaju se boljemu svijetu, što dolazi, ne vide smisla strpljivosti i patnji, zaboravili su na inspiracije sa Križa. Pa traže samo prozaične, frivolne, radosti sjetila: ono, što je bučno i opojno, što rastresa i omamljuje, što je nemirno i nervozno; utapaju se samo u zalogaju, erotici, luksuzu, trci, plesu, bježanju od sama sebe, zaboravi. A djeca ih

slijede: slijepci slijepce. Ostaju, i jedni i drugi, bez prave, više, ljudske, sreće.

Slijepi su ti moderni roditelji, za sve ono, što svijet čini dobrim i širokim. I za tuđa prava, i za tuđe radosti, i za tuđe boli. Umro je u njima osjećaj kršćanskoga bratstva u Bogu; osjećaj jednakopravnosti sviju ljudi; osjećaj altruizma, solidarnosti, slobode, milosrđa. Ne misle, da i druge Bog zaštićuje i voli, kao i njih. Pa su sebični, pa su gramzljivi, pa su okrutni, pa su zlobni, pa su bez srca. Vide svagdje samo sebe i traže svagdje samo svoj interes. Ne štuju nikoga drugoga; ne štede nikoga drugoga. Glože se i otimaju kao životinje. Prolaze suhih očiju mimo bijede i mimo suza i krvi. Grubi su i samoživi: bez kršćanske ljubavi. Oci, pa i djeca. Na ulici te vrijeđaju, a majka im i otac to gledaju, a da ih ne povuku ni za ruku, a da im ni ne kažu: »Nemoj, sine! Budi pristojan! Šta ti je čovjek kriv!« Vandalski razbijaju prozore i ruše spomenike, urlaju kao barbari, a nitko da ih prekori: Ne valja to, djeco! Slijepci vode slijepce!

Slijepi su, ti moderni roditelji, i za sve psihološke zakone odgoja. Izgubili su, grijehom i nevjerom, nutarnju skladnost, duševnu harmoniju i ravnovjesje, duh autokritike, finoću osjećaja, pa niti vide niti opažaju, ni što je dobro, ni što je zlo na njihovoj djeci. Ne vide svojih mana; ne vide ni dječjih. Ne osjećaju više, da će im djeca biti jača i vitalnija, ako se moradnu mnogočega odreći: ako ne budu razmažena i mekoputna; ako više slušaju, a manje zapovijedaju i zanovijetaju. Zaboravljaju, da je zlo u čovjeku jače od dobra, pa da ga valja sustavno uzdati i suzbijati: i zabranom, i ukorom, i kaznom. Ne opažaju, da je obitelj, da je brak, to socijalniji, što je plodniji porodom. Sami su razmaženi i egocentrični, pa nam i rađaju samo jedince i odgajaju maze i moralne dekadente i anarhiste. Slijepci vode slijepce.

Slijepi su, ti moderni roditelji, i za sve drugo. I za pogibli, koje i na njih i na djecu vrebaju. I za posljedice i svojih i dječjih zastranjenja. I slijepi su i gluhi. Gluhi i za opomene Crkve. Gluhi i za glas savjesti i milosti.

Braćo i sestre, da napravimo samo jednu aplikaciju; samo jednu konkretnu primjenu! Ako ste roditelji, progledajte! Progledajte, prije nego što panete u jamu: i vi, i vaša djeca, i svijet naših dana! Zagledajte se opet u Božje i Kristovo svijetlo: orijentirajte opet i sebe i svoju djecu na Evanđelju! I na oltaru! I na Kristu! Evanđeoska je pedagogija jedina prava pedagogija! A ako ljubite svoj narod, ako želite dobro čovječanstvu i svijetu od sutra, molite se, puno se molite, da barem naši kršćanski roditelji ne budu slijepi kod zdravih očiju! Nije, braćo, roditeljski poziv igra; nije ni amaterstvo; roditeljski je poziv velika i sveta dužnost: polagat ćemo za nj vječni račun! »Bolje ti je umrijeti bez njih«, kaže starozavjetni Mudrac, »nego ostaviti iza sebe bezbožnu djecu!« (Crkv. 16, 4.). Amen.

»Ženo, velika je tvoja vjera! Neka ti bude, kako hoćeš!« (Mat. 15, 28.)

KAD NAS BOG NE ČUJE

Nedjelja, 28. VI. 1970.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Velika je to riječ iz Isusovih usta; ono »Ženo, velika je tvoja vjera!« (Mat. 15, 28.). Pohvala je to i komplimenat iz božanskih usta. A on, braćo, nije bio upravljen nekoj pobožnoj Židovki. Njom je Isus počastio jednu poganku. Majku — poganku.

Zgoda, u kojoj je pala ova Isusova riječ, odigrala se je u poganskoj zemlji: u staroj Feniciji, u današnjem Libanu. Bila je to zemlja u neposrednom susjedstvu Palestine. Na obali Sredozemnog mora. Pod poznatim planinama Libanonom i Karmelom. Nekada, do dolaska Grka i Rimljana u te krajeve, Fenecija je bila prva trgovačka i pomorska sila u Istočnom Sredozemlju. Zemlja cvatna, bogata i kulturna. Čitavo malo kolonijalno carstvo. Njezini glavni gradovi Tir i Sidon plivali su u izobilju, sjaju i raskoši. Po čitavu su Sredozemnom moru plovile feničke lađe: na mnogo ključnih točaka Sredozemlja osnovali su bili Feničani svoje kolonije. Najslavnija od njih bila je Kartaga, u današnjem Tunisu. Ona se je kasnije osamostalila i bila dugo vremena najopasniji takmac Rimu. I u Italiju su provaljivale kartaške vojske, nekoliko su puta do nogu potukle Rimljane, — na pr. na Trasimenskom jezeru i kod Kane, pod Hanibalom, — i držale neke rimske provincije pod svojom vlašću, sve dok rimski konzul i vojskovođa Scipion Afrikanski nije Kartagu definitivno pobijedio, razorio, uništio. A bili su Feničani po vjeri pogani, i jako su nepovoljno, u vjersko-moralnom

pogledu, djelovali na svoje židovske susjede. U doba izraelskog kralja Ahaba, koji je bio oženjen sidonskom kraljevnom Jezabelom, bio je okrutni i razbludni kult Bala i Astarte preplavio čitavo židovsko, sjeverno, izraelsko, kraljevstvo. Protiv njega se je najviše borio veliki prorok Ilija. No u Isusovo vrijeme bila je Fenicija već odavno rimska provincija, pripojena Siriji, pa se zvala Sirijska Fenicija, Siro-Fenicija, za razliku od one u Sjevernoj Africi. Ipak vjera je u njoj još uvijek bila poganska: mješavina starih feničkih vjerovanja i grčko-rimskoga poganstva.

Veze su tih krajeva sa židovskom zemljom i u Isusovo vrijeme bile vrlo žive. Bili su, Židovi i Sirofeničani, prvi susjedi, a usto su i jedni i drugi politički bili pod Rimljanima i u istoj provinciji: granice uopće nije bilo.

U taj kraj došao je, eto, jednom i Isus. Odmah nekako brzo iza svoga sukoba sa farizejima zbog svoga euharistijskog govora u Kafarnaumu i zbog Isusova ignoriranja njihovih, smiješnih i samovoljnih, obrednih zakona: na početku treće godine svoga javnog djelovanja.

Možda se je Isus baš zato i bio povukao, na neko vrijeme, iz Galileje: htio se je ukloniti farizejima s očiju. Da se malo odmori. Da može na miru poučavati i odgajati svoje apostole. Ili je bio otišao u Feniciju, da tamo propovijeda židovskim zemljacima i kolonistima, kojih je bilo mnogo po feničkom primorju. A svakako je za tim stajao i jedan viši Božji plan, u koji se je imala uklopiti i ova zgoda za ženom-majkom iz Sirofenicije. Poganima nije Isus, u principu, propovijedao, — on će to istaknuti i ovom zgodom, — ali im je htio barem najaviti blagu vijest Evanđelja, koju će im, bro iza njegove smrti i Uskrsnuća, donijeti njegovi učenici. Htio je, da im, makar iz daleka, navijesti, da su i oni uključeni u Božji, milosni, plan spasenja.

Zgodu su nam zabilježila i opisala dvojica evađelista: Matej, u 15. poglavlju, i Marko, u 7. poglavlju. Uglavnom jednako. Ali svaki je od njih zabilježio pokoju zanimljivu pojedinost, koja samo upotpunjuje kompletnu sliku i slijed događaja.

Eto Isus je bio, — to kažu obojica evanđelista, — u krajevima oko Tira i Sidona (Mat. 15, 21.; Mark. 7, 24.). A očito je želio ostati u inkognitu: ako je gdje javno govorio, govorio je samo u židovskim kućama i pred židovskm publikom (Mark. 7, 24.). Ali nije mu to uspjelo. Davno je već bio u te krajeve dopro glas o njegovoj nauci i njegovim čudesima: dosta je i svijeta iz tih krajeva išlo u Galileju, da ga vidi i čuje. Izrijekom to Evanđelje,

na više mjesta, spominje. I kad je propovijedao na gori blaženstva, bilo ih je među njegovim slušateljima iz Sirije (Mat. 4, 24.) i »iz primorja Tirskog i Sidonskog« (Luk. 6, 17.). Pa ga je već tkogod od tih na putu prepoznao i razglasio njegov dolazak. A nijesu, sigurno, ostali diskretni ni svi Židovi, koji su ga primali u svoje kuće na stan i u goste.

Čula je tako za njega i jedna Siro-feničanka, poganka: oboje to za nju kaže sv. Marko (Mark. 7, 26.). Sveti Matej zove je Kananejkom. Kananejci su bili poganski prastanovnici Palestine, koje su Židovi, kad su osvojili Svetu Zemlju, bili ugavnom istrijebili: ostalo ih je bilo samo malo. Ali Židovi su, kojiput, i sve druge pogane iz susjedstva nazivali »Kananejcima«: bilo je to nešto kao pogrdno ime za pogane iz okolnih krajeva. Žena je, poganka, bila u velikoj nevolji: kćer joj je bio opsjeo đavao; teško se je mučila u čestim epileptičkim napadajima i konvulzijama. Majci joj je, to se zna, pucalo srce, dok ju je gledala u takovu stanju. I, čim je čula, da je čuveni prorok i čudotvorac iz Nazareta došao u njihov kraj, poletjela je do njega. Zna, da je tolike ozdravio. Čula je, i kako je dobar i milosrdan. Zna, i da ga zovu »Sinom Davidovim«. Čim je Isusa sustigla, povikala je za njim, sva uplakana: »Smiluj mi se, Gospodine, Sine Davidov! Moju kćer vrlo muči đavao!« (Mat. 15, 22.). Isus nije reagirao. Kao da je nije ni čuo, ide on dalje svojim putem. Ni da se obazre na nju. Ni da je pogleda. »A on joj ne odgovori ni riječi« (Mat. 15, 23.) kaže kratko sv. Matej. No žena se ne da odbiti. Njojzi je na pameti samo njezina kći. Prorok joj mora pomoći. I pomoći će joj. Ona to osjeća negdje u dnu duše. Milost Božja jača njezinu vjeru. To prorok hoće samo da je iskuša. Vidi mu se na licu i u očima, da on ne može nikoga ucviliti. I sve dalje za njim pristaje, i sve ga dalje, iza glasa, moli i zaklinje. Učenicima Isusovim učinilo se čudno, kako se Isus, protiv svoga običaja, drži ovako hladno prema jadnoj ženi. Bit će, da se i njima sažalilo na nesretnu mater. Neka je poganka. Ali mati je. Plače. Pa govore Isusu: »Otpusti je, jer viče za nama!« (Mat. 15, 23.). Drugim riječima kao da mu kažu: Usliši je! Ozdravi joj kćer! Vidiš i sam, kako je uporna i koliko te moli. Viče za nama. I vikat će, dok je god ne uslišiš!

Sigurno je Isusu bila draga ova plemenita intervencija njegovih apostola. Vidi se, da su se od njega naučili milosrđu i širini srca, a odbili se od židovske, farizejske, krutosti prema poganima. Ipak on još ne popušta. Daje im samo objašnjenje. »Ja sam poslan«, odgovara im, »samo k izgubljenim ovcama doma Izraelova!« (Mat. 15, 24.). On se u svemu, pa i ovdje, drži misije, koju mu je dao Otac. A po Božjim planovima Isus je imao započeti svoje spasiteljsko djelo od izabranoga naroda. U njemu je imao osnovati Kraljevstvo Božje. A onda bi ga Židovi sami dalje ponijeli u svijet i uveli u nj sve narode. Istom kad Židovi definitivno odbiju to svoje veliko poslanje, okrenut će se Kraljevstvo Božje direktno k poganskim narodima. Samo, Isusa tada ne će više biti na zemlji. Učinit će to njegovi apostoli. Isus stoga nije ni išao ni u jednu drugu zemlju osim židovske. Sa poganima se je susretao samo na teritoriju odabranoga naroda, u židovskoj zemlji. Susreti s poganima na nežidovskom tlu, kao ovaj ovdje sa Kananejkom, bili su samo iznimka. Iznimka, koju je jedini Otac mogao odobriti. A odobrit će je u ovom slučaju: čut ćemo.

Međutim je Isus ušao s puta u jednu židovsku kuću. Htio je, da se tako ukloni s očiju i ženi i drugim poganima. Izrijekom to kaže sv. Marko: »I ušavši u kuću, htio je, da nitko ne dozna« (Mark. 7, 24.). Ali i dodaje: »No nije se mogao sakriti« (Mark. 7, 24.). »Jer odmah«, nastavlja, — žena »dođe i pade k nogama njegovim« (Mark. 7, 25.). Jednostavno je provalila u kuću. I stala ga opet moliti, »da istjera đavla iz kćeri njezine« (Mark. 7, 26.). Klanja mu se (Mat. 15, 25.). Vapi: »Gospodine, pomozi mi!« (Mat. 15, 25.).

Tim scena ulazi u kulminaciju. Isus kao da postaje prema ženi-majci još krući, još odbojniji. Ni s kim i nigdje drugdje u Evanđelju nije postupao tako naoko grubo. Kaže ženi: »Nije dobro uzeti hljeb od djece i baciti psima!« (Mat. 15, 26.; Mark. 7, 27.). Bila je to, čini se, poslovica, kod Židova. Ali u ovom kontekstu zvonila je ona kao direktno vrijeđanje i pogana i siromašne žene. Kao da i Isus potvrđuje židovsko mišljenje o poganima. Psi su pred vratima Kraljevstva Božjeg: pod njegovim stolom. Do kraja su pokvareni. Nedostojni su Božje ljubavi i Božjeg spasenja. A Isus zapravo tim riječima samo ponavlja, što je već, malo prije, rekao apostolima. Židovi su sada, kao djeca Božje kuće, prvi na redu. »Pusti, da se najprije djeca nahrane!« (Mark. 7, 27.).

A u isto vrijeme sjeća, tim riječima, poganku, strašne bijede, u koju je đavao bio uvalio čitav poganski svijet. Samo poniznošću i pokorom može on opet naći Boga.

Kananejka će ga tako i naći. Ona se odmah, dragovoljno, svrstava među te nevrijedne i ponizne. Ali ne gubi vjere u dobrotu Božju i u Isusovu ljubav. Jača će ona biti i od najveće kušnje. Duhovito, — mnogi iz toga zaključuju, da je poganka bila odli-

čnijeg roda i više kulture, — parira ona Isusu i hvata ga za riječ. Ako je šalje pod sto, ako nema prava na kruh s djecom, ima na mrvice, što s njega padaju, »Tako je«, veli ona. »Gospodine! I psići jedu od mrvica, što padaju sa stola gospodara njihovih« (Mat. 15, 27.), »od mrva djetinjih« (Mark. 7, 28.). Tolika vjera i poniznost prinudila je Isusa, da na koncu »kapitulira«: da se napokon otvori i objavi. Ne treba više, da ženu kuša. Zrela je njezina duša za Božju milost i za Božji dar. Isus sada, glasno, zadivljeno, hvali njenu vjeru. I uslišava joj želju i molbu. »Ženo«, kaže, »velika je tvoja vjera! Neka ti bude, kako hoćeš!« (Mat. 15, 28.). »Za tu riječ idi; izišao je đavao iz kćeri tvoje!« (Mark. 7, 29.). »I ozdravi kći njezina od one ure« (Mat. 15, 28.), stoji kod sv. Mateja, u zaključku njegova izvještaja o ovoj zgodi. A kod sv. Marka: »I kad (žena) otiđe kući svojoj, nađe djevojku, gdje leži na postelji, i da je đavao (iz nje) izišao« (Mark. 7, 30.).

Braćo i sestre! Primjena i pouka, što nam je Isus ovdje daje, kao na dlanu je. Moramo je dobro upamtiti. Nije Isus gluh ni tvrd na naše jade i muke, ni kad to nama tako izgleda, ni kada uporno šuti na naše molbe i vapaje. I kad nas Bog ne čuje i kad nas kuša, on je uvijek dobar i milosrdan. Braćo i sestre! Budimo i mi pred Bogom ljudi velike i ponizne vjere! I ljudi jake, ustrajne, ljubavi. Vjera i ljubav sve mogu. Braćo i sestre, pune su i naše kuće, danas, mladih bjesomučnika i bjesomučnica: naše otpadničke i nevaljale djece. Puca nam nad njima srce. Zaveli su ih na krive staze đavao i svijet. Ne zdvajajmo, braćo! Molimo se, braćo! Usrdno se molimo; kako se samo otac i majka znadu moliti, kad se radi o životu i sreći njihova djeteta! Jedamput će ih, — prije ili kasnije, — Isus smiriti i ozdraviti. Da ništa, zagrlit ćemo ih u nebu.

Braćo i sestre, vjerujmo i molimo! Vi, žene i majke, napose! Vas je vaše ženstvo, vas je vaše materinstvo, vas su vaše patnje, najviše približile k Bogu! Amen.

»Efeta — — !« (Mark. 7, 34.)

GLUHI I NIJEMI PRED BOGOM

Nedjelja, 25. VIII. 1957.; Samobor, kapela sv. Ivana.

Dragi vjernici! Današnje nam Evanđelje, — evanđelje XI. nedjelje po Duhovima, — pripovijeda, kako je Isus, u kraju Deseterogradskom, s onu stranu Jordana, čudom, izliječio gluhonijema čovjeka i povratio mu sluh i govor. Izveo ga je iz naroda nasamo, metnuo svoje prste u njegove uši i svojom se pljuvačkom dotakao njegova jezika: sve očito, da mu tim znakovima kaže, što misli učiniti, i da ga tako pripravi na vjeru i pouzdanje. A onda je pogledao na nebo, — potakao je tako i nesretnoga čovjeka pred sobom, da se uteče Bogu, — sućutno uzdahnuo nad njegovom nevoljom i ozdravio ga, — povratio mu sluh i govor, — samo jednom božanskom riječi: »Efeta«, — aramejsko-židovski je Isus govorio, — a to na našemu jeziku znači: »Otvori se!« Odmah je čovjek pročuo i stao, posve dobro, govoriti. I narod se, i ako ih je Isus smirivao, počeo glasno diviti: izvikivali su za Isusom: »Sve je dobro učinio; i gluhe je učinio da čuju, i nijeme da govore!« (Mark. 7, 31. — 37.). Nije Isus, vidi se iz toga, ni u onom kraju ozdravio samo jednoga :ovo je bio samo najmarkantniji slučaj. Zato nam ga je sv. Marko i opisao.

Eto, braćo, gluhonijem je čovjek danas pred nama. A gluhonijemi su ljudi nesretnici i bogalji posebne vrsti. Karakteristično je za njih, da su to, makar da se, u biti, radi o fizičkom, organskom, manjku, ipak više duhovni bijednici, a manje tjele-

sni. Gluhonijem čovjek nema nikakvih osobitih fizičkih tegoba: obično ga ništa ne boli; često je naizgled posve zdrav i snažan. Kreće se normalno; radi kao i drugi ljudi; dorastao je svakome fizičkom naporu. Nije invalid u onomu običnom smislu te riječi: gdje to čovjek odmah opaža i gdje je svatko, čim ga vidi, gotov da ga požali.

A ipak je takav čovjek težak nesretnik: invalid puno teži od onih, kojima invalidninu odmjeravaju po stupnju nepokretnosti ruku i nogu ili po lošoj kondiciji srca i pluća. Tragika je takova čovjeka, što mu je duh sputan. Ono, što je u čovjeku najviše i što ga, jedino, čini čovjekom u punu smislu te riječi, i izdiže ga nad životinju, to je u njemu zakržljavilo. Uskraćena mu je blagodat slobodne porabe sluha i jezika: riječi, govora. Potrgane su glavne naravne veze, koje čovjeka vežu uz vanjski svijet, uz prirodu, uz druge ljude. Za njega je svijet prirode mrtav: on ne čuje njegovih glasova ni njegove čudesne glazbe. Ne čuje ni šuma vjetra, ni šuštanja lišća, ni žuborenja potoka, ni pijeva slavuja, ni zujanja pčele, ni laveža psa, ni topota konjskih kopita, ni javljanja životinje, ni huke mora, ni grmljavine groma, ni tutnjave stroja, što ga je izumio čovjek. Ne može ni da se na vrijeme ukloni opasnosti, koja se najavljuje. Pola prirodnih radosti, — tih najčistijih i najplemenitijih radosti u ljudskom životu, — njemu je neopozivo uskraćeno. I fini, umjetnički, užici pjesme i glazbe isto tako. A, onda, ono najgore: zbog manjka govora, — toga najuniverzalnijeg i najpotrebnijeg sredstva općenja, komunikacije, među ljudima, — onemogućeno mu je, posve ili, barem ,djelomično, dioništvo na kulturnim tekovinama čovječanstva. Za njega ne postoje pouke, iskustva, tradicije: on niti ih potpuno doznaje, niti ih dovoljno shvaća. I religiozni su mu pojmovi teže dostupni nego drugima: nejasni su mu i mutni. On i govori, i sluša, i uči, samo očima: djelomično, jednostrano, nesigurno. Po ljudsku on je samo napola čovjek. Najbliže je luđaku i divljaku: javlja se jedino krikovima, kao životinja. Drugi ga ljudi gledaju sa žaljenjem, a kojiput i sa prezirom i sa porugom: djeca ga se plaše i od njega bježe. Drugim riječima, gluhonijem je čovjek nesretnik. I danas, kad mu znanost i medicina, uz velike napore i teške žrtve i učitelja i učenika, pomažu, koliko mogu. Duševni nesretnik prije svega. Nepravilno govori, teško se sporazumijeva, uvijek je drugim ljudima nepoželjan, tuđ, čudan; uvijek je društvu na teret.

Gluhonijem je čovjek stoga kao stvoren da bude simbol, slika, duhovne bijede. I kada danas, u evanđelju, takav čovjek izlazi pred nas, nama se same od sebe nameću analogije s drugom jednom kategorijom duhovne gluhoće, — gluhoće i nijemosti, — ne fizičke, organske, tjelesne, već one milosne, nadnaravne, moralne. Gluhoće i nijemosti srca i savjesti. Gluhoće i nijemosti pred Bogom.

A ima, braćo ,takvih duševnih gluhonjemaka među nama ljudima more. Sto su, i tisuću, puta brojniji od onih tjelesnih. Ali su zato sto, i tisuću, puta od njih i nesretniji. Zdrave su im uši: čuju sve ljudske i zemaljske i glasove i zovove; odazivaju im se i previše spremno. Pokretan im je i okretan jezik: katkada i previše okretan; potrčan na svaku grješnu, zlobnu i ružnu riječ. Ali su im zato duše i srca gluha za Božje glasove i za dozivanja milosti; ali su im zato usta nijema za slavu Božju i za riječ istine, ljubavi i dobra.

Gluhoća pred Bogom; duševna gluhoća. Nije ona nikome prirođena kao ona tjelesna. Nije ona nikada neuračunljiva i neubrojiva. Svaka je ljudska duša čula Boga, gdje joj se javlja i gdje joj govori. I dovoljno ga je jasno čula. Sve one spasonosne misli, svi oni prosjevi i svjetlice uma, svi oni plemeniti porivi, pobude, nadahnuća, što ih toliko puta osjetimo u srcu, sve ono, što nas k Bogu podiže, k Bogu upućuje i zove, — na koji bilo način; vanjskim događajima ili neposrednim, nutarnjim, doživljajem, tiše ili glasnije, šaptom ili zvonjavom svih zvona duše, — sve su to, po učenju Crkve, direktni Božji zahvati u duši; sve je to glas milosti. Bog to zove i vuče dušu k sebi: u svoj božanski svijet; u svoj, viši, život; život istine i pravde, otkupljenja i milosti, djetinjstva Božjega, upokojenja i usrećenja u Bogu. Tko posluša taj glas, tko mu se odazove i obraduje, čut će ga sve češće; on će mu se javljati sve snažnije i milije; on će ga, jednim svetim nasiljem, vući k Bogu i pravdi, punit će mu srce mirom i srećom, jačat će mu i snažit će mu dušu u dobru. Sve, dok ga, jednom, i posve ne uzme k sebi: u nebu, zauvijek.

Ljudi duševno ogluše samo svojom krivnjom. Onda, kad se ne odazivaju Božjemu zovu; kada ga neće da čuju; kada silom pred njim zatiskuju uši duše; kad od Boga bježe, sve dalje, u buku svijeta, u zaglušni žamor, u divlju ciku, sjetilne obijesti i uživanja; kad se opijaju grješnom radošću tijela i omamljuju demonskim, đavolskim, blještavilom svjetske slave i sjaja: samo da nadglase Boga, da uguše, udave, u sebi savjest, što im se javlja

i što im govori o višemu svijetu i svetijim, svjetlijim, idealima i dužnostima. Bog zove, Bog se nudi, ali on se ne nameće; on nije prosjak. Odbija li ga duša, nelijepo i tvrdokorno ,on se počne od nje povlačiti, stane se udaljivati: njegov se glas tada čuje sve tiše i sve rjeđe; on dušu, koja ga je prezrela, pušta na miru. Duhovni sluh duše, njezina osjetljivost prema istini i dobru, slabi: baš kao organ, kojega nikako ne upotrebljavamo ili ga upotrebljavamo krivo i protuprirodno. Malo pomalo duša, utopljena u zemaljštinu, u svjetske brige, u slast grijeha i materijalnih užitaka, zaboravi na Boga: pred njezinim nutarnjim očima blijede i gase se problemi vječnosti, sve jedan za drugim, kao daleke zvijezde na jaru vreline i sunca. Divna, mistična, Božja »noć« uzmiče pred prozom i sivilom običnih zemaljskih dana. I, — čovjek se konačno oslobodi Boga: stekne »mir«, koji je tražio. Oglušio je duhovno; za njega više, praktično, Bog ne postoji; on sada zna samo za jednu stvarnost; onu, koja se pipa i kuša; jezikom ili prstom, svejedno. To je fatalno, konačno, otvrdnuće, okorjelost duše; to je nevjera; to je ravnodušnost, ogrezlost, u zlu.

A, razumije se, tko je gluh, on je i nijem. To je dvoje i uzročno i vremenski u logičnoj vezi. Gluha duša ne reagira više ni jednom riječi na Božje stvari. Ona o njima šuti; ne interesiraju je; zaboravila je Božji jezik. Na Boga ne misli, pa mu se ni ne moli, pa ga ni ne slavi, pa mu se ni ne ispovijeda, pa ga ni ne brani. Prema Bogu je pasivna, inertna, nepokretna, mrtva. Od Božjega djeteta ostao je samo duhovni grob. Gluhonijemi bijednik.

A jedini krivac toj duhovnoj gluhonijemosti naša je duša: njezina sloboda, koju je zlorabila. A zavodnici su joj đavao i svijet. Oni oko nje plešu svoj sotonski ples: oni sve čine, da je; da je što prije i što potpunije zagluše i u njoj nadviču rastresu; dostojanstveni, blagi, glas Božji, sveti zov milosti.

Braćo, budimo iskreni! Zar i nmogi od nas ne boluju od te duševne gluhoće i nijemosti? Nijesmo još posve oglušili za Božje zovove: da smo, ne bi nas više bilo u crkvi, kašto u njoj nema onih drugih, gluhonijemih, duševnih mrtvaca. Bog nam se još javlja u srcu. Ali sto se puta javlja uzalud. Nećemo da ga čujemo. Već nam je ušlo u naviku, da ga odbijamo. Možda smo i mi već na putu, da steknemo tragični mir, ledenu ravnodušnost, odmetnika. A nekada je to bilo drukčije. Bili smo mu, Bogu, poslušna, dobra djeca. Nevina nam je bila duša i toplo srce u očinskoj kući. Molili smo se redovito, pristupali smo k sakramentima, živo smo vjerovali, čisto smo živjeli, bili smo puni Božjega idealizma i apostolske revnosti. Sve, dok i pod našim prozorima nije zasvirala strastvena, pomamna, glazba, divlji »jazz«, svijeta i njegove razbludne raskoši, njegove bučne, obijesne, radosti, njegova otrovnog sjaja. Zamamljivala nas je sve više, privlačila nas je sve silnije, zaokupljala nas sve potpunije. Na koncu nas je posve zatravila, opila, zarobila: pošli smo slijepo za njom. Bog nas je uzalud zvao: sve smo ga manje slušali, sve smo mu se jače tuđili. Srce nam se je kvarilo, ideali su nam tamnili, množili se grijesi, redale se sumnjive veze. Ogadila nam se je i molitva. Sve smo slabije išli u crkvu; počeli smo propuštati ispovijed, — možda i onu godišnju, uskrsnu; — izgubili smo malo pomalo kršćansku dušu i kršćanske poglede na život; ugasila se u nama vjera i ljubav Kristova; postali smo moderni i mondeni; i, evo, danas smo, hladni i mlaki, polukršćani. Ako već nijesmo duševno gluhonijemi, jesmo polugluhonijemi: reagiramo na život i na događaje i ovako i onako, samo ne kršćanski. Otisnuli smo se niz kosinu, i Bog zna, gdje ćemo se ustaviti.

A oni vani? Oni, što više ne dolaze ni u crkvu? Samo je još kršćansko ime na njima, od Boga, ostalo. I njegov krst. Sve su drugo izgubili. Duševno su gluhi kao topovi i nijemi kao sfinge. A nijesu ni oni uvijek bili takvi. I oni su nekada bili kršćanska djeca i išli su na vjeronauk i u crkvu; i oni su primili prvu sv. pričest; i oni su s radošću slušali, kad smo im govorili o Bogu, i bili puni dobre volje i plemenitih težnji. A evo, što je s njih učinio najprije prvi grijeh, prva nevjera, a onda sve češće odbijanje milosti! Evo ,što je s njih učinila zavodnička zloba svijeta i njegova otrovna mudrost, njegov lažni sjaj, njegov hinjeni smijeh! Mrtvi su Bogu, mrtvi su kršćanskoj ljubavi, mrtvi su idealima. Mrtvi su i Crkvi. Postaju, ako već nijesu i postali, kršteni pogani. Postaju bezvjerci. Ne teoretski bezvjerci; — teško je, nemoguće je, s religijom uspješno teoretski obračunati; za svakoga iskrena i lojalna mislioca i odviše su neuvjerljivi svi ti materijalistički nazovi-dokazi protiv nje; previše usiljeno i simplicistički zvone. Odviše su prazni i nejaki pred velikom simfonijom svemira, što iz svakoga svoga kutka silovito viče za Tvorcem i Uzrokom, za Arhitektom i Režiserom (Mudr. 13, 1.): to silovitije, što ljudski um više ulazi u prirodne tajne i u beskrajno kompliciranu i inteligentnu svrhovitost svijeta. Ne teoretski bezvjerci, ali oni praktični. Komotnije je, puno je komotnije, o tom ne misliti, žmiriti pred vječnim problemima, zatiskivati uši glasu Božjemu, koji te uznemiruje, pa kao miš griskati svoj mali život

od danas do sutra i uživati ga, koliko se da, ne pitajući, ni odakle ti, ni zašto ti.

A đavao i svijet brinu se već dobro, da ih što više unovače u šarenu vojsku gluhonijemih. Zaglušuju im i dalje, neutrudivo, uši duše, od jutra do mraka. I starima i mladima. I onima najmlađima: ne daju im misliti; ne daju, da im veliki problemi života uopće iziđu pred oči; zatrpavaju ih, još od mladih nogu, vikom, igrom, zabavama, ljubakanjem; guraju ih, silom, sve više, u pomamni, ludi ples života.

Braćo i sestre: jedno samo spasava i njih i nas; jedno spasava sve te gluhonijeme duševne bijednike. To, da je Bog dobar. To, da on nikada posve ne ostavlja nijedne ljudske duše, doklegod je ovdje na zemlji. I najtvrđem srcu on se kojiput ponovo javi. A na sto raznih načina zna on to učiniti. Nečim izvana ili nečim iznutra. Možda kaznom, nesrećom, tragedijom. Tragedijom individualnom ili kolektivnom, pojedinačnom ili skupnom. Možda nutarnjim strahom, olujom u duši, velikim nekim razočaranjem, prazninom i besmislom života bez Boga i bez vječnih nada. Možda nečijom apostolskom riječju ili plemenitim primjerom. Ili, jednostavno, iznenadnim šapatom dobroga božanskog Oca u duši, njegovim blagim apelom na staru ljubav i na mladu, negdašnju, sreću u očinskom domu. U »nježnom lahoru« (3. Kralj. 19, 12.; Job. 4, 16.) milosti.

Braćo i sestre, i nama Bog govori u srcu. Na koji način, to je njegova i naša tajna. To znamo samo mi i Bog. Da ništa, svima nam se javlja ovom teškom krizom duha i sreće, koje je, uza sav svoj usiljeni smijeh, pun današnji otpadnički svijet oko nas. I zove nas natrag k sebi. Zove nas, da se opet počnemo moliti, da se dobro i iskreno ispovjedimo, da junački priznajemo vjeru, da počnemo prakticirati apostolat istine i ljubavi. Odazovimo mu se: odmah danas! Odazovimo mu se, dok još nije kasno! Uvijek je to čas milosti. Možda i zadnje milosti (Ps. 94,8.; Hebr 3, 7. 8. 15.; 4, 7.; 2. Kor. 6, 2.).

Kriste, učini, da gluhi pročuju i da nijemi progovore! Izvedi i nas iz mnoštva i reci nam: »Efeta! Otvori se!« Rekao si nam to već jednom, kad smo se krstili, — krsni je obred Crkve sav nadahnut ovim evađeoskim prizorom; — reci nam to opet: danas, kad smo izgubili sluh i glas krsne milosti i vjere! Odvedi nas u svoju svetu tišinu duha! Odvedi nas na novo krštenje obraćenja, pokore, ispovijedi! Amen.

»Otvori se!« (Mark. 7, 34.)

SAKRAMENTI CRKVE *

Nedjelja, 2. VIII. 1959.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Kad čovjek sluša, u današnjem nedjeljnom Evanđelju (XI. nedjelje po Duhovima), šta Isus radi sa gluhonijemim bolesnikom, kojega je iscijelio, učini mu se i nehotice, kao da prisustvuje krštenju djeteta. Očito se je Crkva, birajući obred za taj sakramenat, nadahnula Isusovim primjerom iz ovog prizora. I svećenik, kad krštava, dotiče se kršteniku ušiju i usta. I on se moli: gleda duhovno u nebo. I on kršteniku govori: »Otvori se!« (Mark.7, 34.).

A nije to, dragi vjernici, samo neka slučajna vanjska analogija, sličnost. Ima taj sakramentalni postupak, obred, i svoje nutarnje značenje. U njemu dolazi do izražaja sama ideja sakramenta, kako tu ideju shvaća i tumači katolička Crkva. Ti su vanjski znaci baš ono karakteristično na svakom sakramentu. Bez vanjskoga znaka ni nema sakramenta.

Rekli smo, prošle nedjelje, govoreći o molitvi, da bi molitva bila besmisao i glupost, kad ne bi bilo Boga. Isto to, — možda još više, — vrijedi i za sakramente. I oni bi bili komedija, i oni bi bili obične čarke, vradžbine, da za njima ne stoji Bog svojom snagom, da nad njima nema božanskog auktoriteta Kristova, da iza ljudskoga tijela, nad kojim svećenik uime Crkve vrši neki sveti

* Ovo je prvi put, da na istu Isusovu riječ donosimo dvije propovijedi. Učinit ćemo to još kojiput, kad nam se budu dvije teme učinile jednako aktualne.

vidljivi znak, ne stoji i ljudska duša, na koju, u isti čas, djeluje nevidljiva milost Boga Posvetitelja. Bezvjerstvu i materijalizmu, koji ne vjeruju u Boga i u dušu, i bili su stoga sakramenti Crkve uvijek samo smiješno praznovjerje, neka vrst naivnog hipnotizma i autosugestije, svijesno obmanjivanje neukih i neprosvijetljenih ljudi od svećenika i od Crkve ,trgovina s ljudskom nevoljom i glupošću.

I bili bi to, ja opet kažem, kad bismo mi kršćani u njima gledali samo ono, što se očima vidi. Šta čovjeku, šta djetetu, može dati, u fizičkom, materijalnom, smislu, ono škropljenje vodom, ono zahukivanje, ono mazanje uljem, ono doticanje rukama, one riječi o posvećenju, o istjerivanju đavla iz duše, o ulasku Duha Svetoga u nju? Ništa. Isto toliko, kao i da ga netko od šale poškropi ili ga, slučajno, dirne rukom po glavi.

Ali situacija je sasvim druga, kad čovjek vjeruje u dušu i u osobnoga Boga i kada Krista smatra Otkupiteljem i Sinom Božjim. To su onda akcije, — ono bitno u njima, — od Krista naređene i ustanovljene: uz njih je on povezao jedan milosni, nadnaravni, učinak; učinio ih je sredstvom, uvjetom, vrelom, posvećenja.

A to je ideja kršćanskog sakramenta. Nije sakramenat ni obična molitva ni obični sveti obred, ustanovljen od Crkve, da u nama budi pobožnost i da nam, po toj našoj vjeri i po molitvi Crkve, isprosi Božju pomoć i blagoslov. Takvih je molitava i obreda u Crkvi bezbroj. Sakramenti su nešto bitno više. Oni su ustanovljeni od sama Krista: s točno određenom svrhom, koju im je on sam dao; u broju, koji je on sam odredio. Od pamtivijeka samo ih je sedam i u istočnoj i u zapadnoj Crkvi; ne mijenjaju se; ne može ih Crkva dokinuti; ne može im ona dati ni, bitno, novi oblik, ni novu svrhu. Sve je tu u ruci Kristovoj: sve to pripada njegovoj objavi i njegovu otkupljenju. On je te svete obrede, sakramente, — sakramenat na latinskom znači tajnu, svetinju, — učinio živim, otajstvenim, kanalima, kroz koje u vjernike, u ljude, teče njegova križna milost. Vidljivim, tjelesnim, ljudima dao je on i vidljive svetinje i tajne. Tajne, kojima se njegovo otkupljenje subjektivno primjenjuje i individualno aplicira čovjeku pojedincu. Uzročnošću, kako teolozi kažu, instrumentalno-intencionalnom.

Koji ste učili vjeronauk, znate, kako se u katekizmu i dogmatici označuje, definira, sakramenat. Sakramenat je vidljivi znak, naređen od Isusa Krista, po kojemu nam se daje nevidljiva milost i nutarnje posvećenje. K pojmu sakramenta pripadaju prema tome, bitno, tri elementa: on je neki vidljivi znak; taj je znak naređen i ustanovljen od Isusa Krsta; učinak je i svrha toga znaka nadnaravna milost i duhovno posvećenje.

Stvarni je uzročnik sakramentalne milosti Bog. Nije ona voda, ni ono ulje, ni ona svećenikova vanjska gesta, ni ona njegova molitva. Sve to, samo od sebe, nema nikakve nadnaravne snage: ne čisti to dušu, ne preporađa je, ne ulijeva joj života milosti. Milost sakramenta direktno je, neposredno, nevidljivo, djelo Božje. Ali djelo, koje je sam Bog, po Isusovoj odredbi i ustanovi, povezao uz neki vidljivi vanjski znak, neki čin, materiju, i neku riječ, formu, kao uz instrumenat i titul. Kad se taj znak učini, na način, koji je Krist odredio, s namjerom, koju mu je on dao, sigurno se i nepogriješivo čovjeku daje, u čovjeka ulijeva, milost Božja. I to neovisno od svih ljudskih elemenata: neovisno od svetosti i nutarnje vrijednosti ili nevrijednosti čovjeka, koji je izvršio taj vanjski znak. Ne ovisi učinak sakramenta o moralnim kvalifikacijama njegova djelitelja, nego samo o njegovoj duhovnoj vlasti i o znaku, koji je Krist odredio. Krst valjano podjeljuje i pravednik i grješnik, samo ako se služi vodom, ako kod toga izgovara riječi, kako je to Isus naložio, i ako ima namjeru, da sve to učini po njegovoj volji i želji. Grijehe valjano, u ispovijedi, oprašta i svećenik u smrtnom grijehu, samo ako ima na sebi sv. red i ako je dobio za to ovlaštenje od Crkve. A tako je i u svim drugim sakramentima: u krizmi, u sv. pričesti, u zadnjoj pomasti, u sv. redu, u ženidbi. Nije to ljudsko djelovanje; to je božansko djelovanje. Ne dolazi to od čovjeka: »ex opere operantis«, nego od duhovne sile, koju je Bog, stalno i neopozivo, privezao uz jedan određen vidljivi čin: »ex opere operato«.

Sedam je, rekli smo, u Crkvi sv. sakramenata. Svi im vi, koji ste u vjeri poučeni, znate imena: krst (krštenje), potvrda (krizma), Presveti oltarski sakramenat (Euharistija), pokora (ispovijed), zadnja pomast (sv. ulje), sv. red i ženidba. Nekima je od njih, — opet po odredbi Kristovoj, — djelitelj svećenik (ili biskup: u potvrdi i sv. redu); drugima može biti svaki čovjek (krštenju i ženidbi).

Glavni im je učinak svima zajednički: posvetna milost, djetinjstvo Božje. U svima se ta milost ili nanovo dobiva (ako je čovjek još nema: u krštenju i pokori), ili umnaža i pojačava (u svim drugim sakramentima). Krštenje i pokoru može stoga

primiti i čovjek grješnik: zato se ti sakramenti zovu i sakramenti mrtvih (sakramenti grješnika). Drugi sakramenti traže, ako ih čovjek hoće dostojno primiti, pravdu i milost u duši: zato se zovu sakramenti živih (sakramenti pravednika). Primi li ih čovjek valjano, a nedostojno, — s teškim, neokajanim, grijehom na duši, — milost mu se sakramenta daje kasnije, ako i kada ukloni zapreku; ona oživljuje. Ne oživljuje jedino u nevaljanoj ispovijedi i u svetogrdnoj pričesti. Ne može se grijeh oprostiti bez kajanja, a ne može se ni, duhovno, mrtav čovjek hraniti božanskim jelom.

Uz taj opći plod, učinak, sakramenta, — posvetnu milost, — svaki sakramenat ima i svoj posebni, tzv. sakramentalni, milosni učinak; po svakomu se dobiva, uz posvetnu milost, i neka osobita milost, radi koje je sakramenat i ustanovljen: sakramentalna milost. Krštenjem se dobiva opravdanje: čovjek postaje dijete Božje i član Crkve. Potvrda je sakramenat duhovne jakosti u kršćanskom životu: sakramenat apostolata i žive, tvrde, vjere. Presveti je oltarski sakramenat sakramenat ljubavi i sjedinjenja s Isusom: hrana duše. Pokora je sakramenat izmirenja s Bogom: praštanje grijeha i ustuk grijehu. Zadnja je pomast sakramenat Božje pomoći u bolesti i priprave, opremanja, za smrt. Sveti je red sakramenat svećeničke vlasti i posebne milosti zvanja. Ženidba je sakramenat osposobljenja za kršćanske bračne i obiteljske dužnosti: roditeljski sakramenat.

Oni sakramenti, koji kršćanina nauvijek vežu s Bogom u poseban odnos, — djeteta Božjega, vojnika Božjega, svećenika Božjega, — mogu se valjano primiti samo jedamput u životu: njima je čovjek zauvijek posvećen Bogu, — kroz svu vječnost; — oni mu označuju, biljeze, dušu posebnim, neizbrisivim, biljegom. To su sakramenti krštenja, potvrde i sv. reda. Ostali se sakramenti mogu i više puta primiti; ili u neograničenu broju, kao sv. pričest i sv. ispovijed, ili onda, kad su čovjeku potrebni: ženidba, ako čovjek sklapa novi brak iza smrti prijašnjeg bračnog druga, i zadnja pomast, u slučaju nove teže bolesti.

To je nauka katoličke Crkve o sakramentima. Tisućljetna njezina i nauka i praksa: još od apostolskih vremena. Zabacili su je, — od kršćana, — jedino protestantski krivovjerci, s Lutherom, Kalvinom i Zwinglijem na čelu, kada su, protiv čitava dotadanjeg učenja Crkve, postavili tvrdnju, da čovjeka spasava samo vjera i pouzdanje u Krista, a sakramente su ili dokinuli ili pretvorili u obične molitve i simbole, vanjske izraze vjere,

znakove nutarnjeg opravdanja kroz vjeru. A od katolika su bili za njima pošli, početkom 20. stoljeća, tzv. modernisti, koje je osudio papa Pijo X., g. 1907.

Katoličko je kršćanstvo, naprotiv, sakramentalno kršćanstvo. Bez vjere u sakramente ne može čovjek biti pravovjernik, a bez primanja sakramenata ne može biti pravednik ni praktičan kršćanin. Oni su božanske isprave, božanske povelje, kojima nam Krist dijeli plodove Križa: milost otkupljenja i nadnaravne snage. Simboli su oni i slike samo u toliko, što već i svojim vanjskim oblikom na neki način označuju i prikazuju ono, što se po njima događa u duši: nutarnju milost, koju daju. U krštenju je pranje vodom znak duhovnog čišćenja i preporoda duše; u krizmi je i zadnjoj pomasti mazanje sv. uljem znak nadnaravnog osnaženja i ozdravljenja; u sv. pričesti je blagovanje euharistijskih prilika znak duhovnog hranjenja duše Tijelom i Krvlju Kristovom; u svetomu je redu polaganje biskupovih ruku na glavu ređenikovu znak silaska milosti i vlasti Duha Svetoga na ređenika. I tako redom.

Eto, i u sakramentima Bog i Isus, kao i svagdje drugdje, s ljudima ljudski postupaju. Ljudi žive u vidljivome svijetu: kroz elemente ih toga vidljivoga svijeta Bog i posvećuje. Jasno, vidljivo, sigurno. Po sakramentima se Krist vidljivo dotiče čovjeka svojom tajinstvenom, nevidljivom, vječnom, snagom. A po čovjeku se onda spušta i na zemlju, ulazi u svijet.

Drugoga puta do Boga i do spasenja za nas nema do li toga, poniznoga, puta vjere i sakramenata. Vjere u sakramente i dostojnoga primanja sakramenata.

Neka nam se bezvjerci zbog toga slobodno smiju: mi više vjerujemo riječi Kristovoj. Riječi su njegove i ovdje »duh i život« (Iv. 6, 64.). I ovdje Apostolova i naša vjera govori Kristu: »Komu da (od tebe) idemo? Ti imaš riječi vječnoga života!« (Iv. 6, 69.).

Isuse, mi se ponosimo, što smo kršteni tvojim krstom; mi smo ti duboko zahvalni na božanskom daru tvoje potvrde i tvoje ispovijedi; mi ćemo radosno i ponizno pristupati k pričesnom stolu tvoje milosti i ljubavi; mi ćemo svoj brak posvetiti tvojim sakramentom i u njemu uvijek gledati »veliku tajnu — sacramentum magnum, — u Kristu i u Crkvi« (Ef. 5, 32.); mi ćemo uvijek iz ruku tvojih svećenika primati tvoje božanske i životvorne tajne; mi ćemo se, i na kraju našega života, mirno, predano, i s puno pouzdanja, okrijepiti tvojim svetim uljem, pred

veliki put u vječnost. I vapit ćemo ti uvijek, iz puna srca, svome Gospodaru, s Crkvom, Majkom našom, — i u današnjoj misi; u popričesnoj molitvi: — »Daj molimo te, Gospodine, da po primiću tvoga sakramenta osjetimo pomoć i na duši i na tijelu, — caelestis remedii plenitudine gloriemur!« I razglasivat ćemo uvijek tvoju dobrotu i slavu: Sve si dobro učinio. I gluhe si učinio, da čuju, i nijeme ,da govore! (Mark. 7, 37.). Amen.

»Žao mi je ljudi!« (Mat. 15, 32.)

KRŠĆANSKI HUMANIZAM

Nedjelja, 27. III. 1960.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Humanizam je, čovjekoljublje je ideal, o kojemu se danas u širokoj javnosti najviše govori. I ideal vrlo popularan. On danas, naprosto, mnogima zamjenjuje vjeru. Čovjek je prva vrijednost u svijetu i u životu. Njega valja štovati. Njemu valja zajamčiti sreću i napredak. Njemu valja dati sva prava. Njega valja osigurati od obespravljenja i izrabljivanja. Njemu valja pomoći u nevoljama, koje ga taru i pritištu. Ljudi moraju biti solidarni, složni, širokogrudi, tolerantni. Ista im je narav, isti interesi, iste nevolje. Upućeni su jedni na druge. Ne može nikome biti dobro, ako nije svima dobro. Suradnici su, supatnici, drugovi.

Treba priznati , da je to jedan vrlo lijep ljudski ideal. I vrlo razuman i prirodan. U naravnom redu, — ako šutimo o Bogu, ako apstrahiramo od vječnosti, — čovjek je najviše, što ima na svijetu. I logika je humanizma sasvim ispravna. Kako ćeš uskratiti drugome čovjeku, koji je u svemu kao i ti, ono, što sebi želiš? Ako je tebi drago biti sretan, i njemu je. Ako tebe boli poniženje i prezir, boli i njega. Ako ti patiš, kad si gladan, bolestan i nesretan, pati i on. Moraš mu zato, ako prirodno i zdravo misliš, dobro željeti kao i sebi. I dobro činiti. Prirođeni te ljudski osjećaj na to goni. Vlastiti tvoj interes to od tebe traži. Budeš li bešćutan prema drugima, i oni će biti bešćutni prema tebi: sam ih na to navodiš; sam im daješ primjer. Budeš

li ti prema njima hladan, okrutan, bez srca, nepravedan, nemoj se čuditi, ako ti se to vrati! Svijet će onda oko nas postati divlji, grub, krvav.

Humanizam je velik i lijep: on je prirodni zakon. I što je tko više čovjek, to je više i humanista, i čovjekoljub. Da smo svi humanisti, pravi humanisti, svijet bi oko nas bio zemaljski raj. Ne bismo se vrijeđali i grizli; ne bismo jedan drugome otimali i jedan drugoga robili i varali; ne bismo bešćutno prolazili mimo ljudi, koji pate i plaču.

Sva je nevolja, braćo, u tome, što humanizam bezbrojnim ljudima ostaje samo na ustima; što je on velikim dijelom samo fraza. Za njega se manifestira, o njemu se govori, ali ga malotko vrši i provodi. Ljudi su nedosljedni: u praksi i životu izdaju ideale, za koje se ustima i teoretski oduševljavaju.

Zar je humanista i demokrata, — oba se ta imena danas upotrebljavaju za isti pojam, — čovjek ,koji se sav satr od izvikivanja humanističkih parola po skupštinama i novinama, ali je zato vazda spreman, bez skrupula i bez grižnje savjesti, zavesti i upropastiti svaku siromašnu i naivnu djevojku i onda je bezdušno i cinično ostaviti njezinoj nevolji: bez časti, s djetetom, na ulici? Ponizio je u njoj čovjeka; unesrećio je; od djevice napravio bludnicu. Zar je humanista, — pravi humanista, — onaj, koji se satr demonstrirajući za opću jednakost i drugarstvo, za jednaka prava i dužnosti svima, a amo sebi jagmi i grabi, koliko više može, i po zakonu i mimo zakona; koči se i peči, a ne boli ga duša, što drugi oko njega nemaju ni kruha; prolazi oholo, bez srca, ravnodušno, pokraj tuđe bijede; gospoduje: neće ni da progovori sa ubogarom sa periferije, sa seljakom, sa prosjakom; misli samo na sebe: svejedno mu je, da propadne i čitav svijet? Zar je humanista, — pravi humanista, — čovjek, koji uživa da drugoga ponizi, natjera na suze, unesreći, pa makar taj drugi bio i njegov protivnik? Čovjek je: ako odista štuješ čovjeka, moraš i njega i štovati i žaliti. Nijedno uživanje u mržnji i osveti, bio mu motiv koji mu drago, nije čovječno, nije ljudsko. Zar je humanista, — pravi humanista, — čovjek, koji piše čitave sveske o ljudskom dostojanstvu, o veličini ljudskog duha i stvaralaštva, o nepovredivosti ljudskoga života i slobode, o medicinskoj zaštiti svakoga živoga ljudskoga bića, a amo otima život nerođenoj djeci, budućim ljudima, a možda i genijima: nemilice ih ubija još u materinoj utrobi? Gdje je tu logika? Veličati čovjeka, a istodobno ga tjerati iz svijeta: oduzimati mu eksistenciju! Zar je humanista, — poštivač ljudskoga dostojanstva, — čovjek, koji se opija, bludi, psuje, bjesni, tuče, griješi, sam sebe snizuje do životinje i ispod životinje? Sve je to humanizam bez humanizma: karikatura čovjekoljublja. Modernom humanizmu manjka temelj, manjka motiv, manjka zakon, manjka sankcija.

Braćo i sestre, kako od te karikature humanizma u ljudskim ustima beskrajno odudara božanski humanizam Kristov?! Može li Kristu itko prigovoriti, da nije volio ljude? Da ih nije toplo i djelotvorno volio? Da ih nije volio sve bez iznimke? Eno, i u današnjem ste ga Evanđelju (IV. nedjelje u korizmi) gledali, kako hrani gladni narod u pustinji (Iv. 6, 1. — 15.)! Eno, čitamo u Djelima Apostolskim, kako sv. Petar za njega kaže, u svojoj propovijedi u Cezareji, da je prolazio zemljom čineći dobro svima: »pertransiit benefaciendo« (Dj. Ap. 10, 38.)! Je li Krist ikoga, s kim se je sreo u životu, ponizio ili ucvilio? Je li odvratio glavu ili oči i od čije bijede? Je li bježao od gubavaca? Je li se uklanjao s puta siromasima ili bolesnicima, da se ne uprlja ili ne zarazi? Je li ikada prošao suha oka mimo ljudi, koji su plakali? Je li se oglušio ikome, tko je k njemu zavapio za pomoć? Je li ikada iz njegovih usta izišla i jedna jedina riječ mržnje na njegove protivnike i progonitelje? Je li on i u čemu bio nedosljedan u svome humanizmu? On, »Sin čovječji«, kako sam sebe najvoli zvati u Evanđelju; on »prijatelj carinika i grješnika« (Mat. 11, 19.), kako ga drugi, posprdno, zovu! On ,koji je došao na svijet, — sam to kaže, — »ne da ljude upropašćuje, nego da ih spasava« (Luk. 9, 56.), ne da im sudi, nego da ih spasi (Iv. 3, 17.; 12, 47.) i da »život svoj dadne u otkup za mnoge: redemptionem pro multis« (Mat. 20, 28.)! Da im dadne život, i to život u izobilju: »ut vitam habeant, et abundantius habeant« (Iv. 10, 10.)! Slušajte, kako on siromahe proglašuje blaženima u svojoj besjedi na gori (Mat. 5, 3.; Luk. 6, 20.); slušajte, kako tvrdim židovskim »humanistima« dovikuje: »Ja hoću milosrđe, a ne žrtvu!« (Mat. 9, 13.; 12, 7.); slušajte, kako na vječnu propast i na vječni pakao osuđuje sve one, koji nijesu htjeli da nahrane gladne i pohode bolesne (Mat. 25, 41. — 43.); slušajte, kako k sebi zove sve nesretne i ojađene i obećaje im pomoć i utjehu: »Dođite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti!« (Mat. 11, 28.)!

Braćo i sestre! Pravi je humanizam i došao istom s Kristom na svijet. Pravoga humanizma ni nema bez Boga. Ljudske stra-

sti bile su u čovječanstvu uvijek jače od svih čovjekoljubivih ideala, dok Bog u Kristu nije ušao u svijet i unio u nj nove božanske snage milosti. Humanizam je kršćanstvom izliječen, očišćen, usavršen, preobražen, napunjen višim, nadnaravnim, sadržajem. On je u kršćanstvu od drugarstva i solidarnosti postao bratstvom i ljubavlju u Bogu. On je sašao s neba. »Benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, — Pokazala se je dobrota i čovjekoljublje Boga, našega Spasitelja!«, kako ono kaže Apostol (Tit. 3, 4.; 2, 11.). On se je utjelovio i u svojoj osobnoj spasiteljskoj dobroti i u vječnoj karitativnosti, milosrđu i apostolatu svoga otajstvenoga tijela, Crkve. Kršćanstvo je, baš jer je Kristovo, uvijek humano. Mora biti!

Braćo, ako budemo kršćani Evanđelja, bit ćemo, sigurno, i najbolji humanisti. I nijesmo kršćani Evanđelja, ako nijesmo čovjekoljubivi i humani.

Dobro će biti, da se toga sjetimo: danas, pred licem našega Gospodina, koji hrani gladni narod i plače nad zapuštenim masama: »Miserior super turbam, — Žao mi je ljudi!« (Mark. 8, 2.; Mat. 15, 32.); izmučeni su i leže kao ovce bez pastira: »iacentes sicut oves non habentes pastorem« (Mat. 9, 36.).

A pet je, braćo, značajki toga kršćanskog humanizma. S lika ih Isusova uzimljemo i kopiramo.

Kršćanski je humanizam djelotvoran. Ne smije on ostati na jeziku (1. Iv. 3, 18.). On mora biti aktivan. On mora tvoriti dobro. On mora pomagati, brisati suze, biti uvijek otvorena oka za tuđu bijedu, činiti milosrđe (Mat. 5, 7.; Luk. 6, 36.). Pun je svijet patnje. Nebrojena su ljudska srca ucviljena, žalosna, sjetna.

Kršćanski je humanizam univerzalan, općeljudski. On ne zna ni za kakve granice i ni za kakve iznimke. On grli svakoga čovjeka: dalekog i blizog, poznatog i nepoznatog, prijatelja i neprijatelja. Gdjegod ima ljudskih potreba i ljudske bijede, tu se mora naći i milosrdna kršćanska ruka i dobro kršćansko srce. Tko probire, nije kršćanski human.

Kršćanski je humanizam neposredan, bratski, ljubezan, širok. On se, prvotno, okreće k masama; on najviše gleda u one male, siromašne, ponižene. On ne smije biti gospodstven, služben i hladan. On mora biti nasmijan i blag, nježan i dobrohotan, demokratičan i ponizan. On u svakom čovjeku mora gledati brata. Bez dobrote, bez ljubavi, bez širine srca, nema kršćanskog humanizma.

Kršćanski je humanizam nadnaravan. On nam je nametnut od Boga. On je utemeljen na vjeri, da su svi ljudi djeca Božja i braća Kristova. On na čovjeku računa u prvom redu s dušom i spasava je. On je apostolski. On štuje, kao i Bog, čovječju ličnost, čovječju slobodu, čovječje dostojanstvo. Ne čini čovjeka robom. Ostavlja mu njegovo najveće blago: osobnost. Ne dira ni u čije uvjerenje i čast. Vjeruje u moć istine i u moć milosti, a ne samo u silu i diktat. Radi Bogu na slavu, Kristu za ljubav, za Božju plaću. Ne traži ljudske slave ni priznanja.

Kršćanski je humanizam ponosan. On najprije sama sebe štuje. Dušu u sebi. Boga u sebi. Hram Duha Svetoga u sebi. On ne puza pred ljudima. On se čuva robovanja nagonu, strasti, grijehu. On je svijestan svoga otkupljenja i svoga djetinjstva Božjeg. On je uvijek krepostan, čist i pravedan.

Humanizam. Čovjekoljublje. Kad ga god ljudi spomenu, odali su čast Kristu, prvom, božanskom, humanisti. Kad nas god ljudi njega sjete, sjetili su nas jedne velike kršćanske dužnosti: izašao je pred nas lik Kristov.

Braćo i sestre! Pogledajmo često na Isusa, pa će nam se srce odmah stopliti, pa će nam se lice odmah zasvijetliti dobrotom, pa će nam se ruka odmah, sama od sebe, otvoriti i raširiti. Bit ćemo braća braći.

Naš je Gospodin čovjekoljubiv i human. »On je sam sebe poništio i uzeo na sebe obličje sluge« (Filip. 2, 7.), — »formam servi accipiens«, — postao čovjek, — »in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo« (ib.), da čovjeka učini velikim, da ljude ljudski ljubi i da ih nauči, da i oni jedan drugoga ljube, — ljudski i bratski! Amen.

»Žao mi je naroda!« (Mark. 8, 2.)

KRŠĆANSTVO I MASE

Nedjelja, 25. IX. 1966.; Uroševac, župska crkva.

Dragi vjernici! Mi se svi toliko puta tužimo, da su ljudi, da je »svijet«, da je »narod«, što, u tom svijetu, oko nas živi, zločest i zao. Sve su mane pri njemu. Ljudi su sitničavi, sebični, oholi, zlobni, zavidni, neiskreni, obijesni, raspušteni, pokvareni, nepravedni, gramzivi, bezbožni. Nemaju srca za bližnjega. Nemilosrdni su i okrutni. Ismijavaju se svakoj vrlini i svakome idealu. Samo im je do novaca i do »uživanja«. I ludi su: šuplje su i prazne glave. Kao papige su. Govore samo, što su čuli od drugih. Kao majmuni su. Samo oponašaju, što drugi rade. Kao krdo su životinja. Idu, kuda idu i drugi. Kao da nemaju ni glave ni duše. Moda im zamjenjuje i pamet, i ukus, i savjest. I nesocijalni su, i nesložni. Samo jedan drugome pakoste, prkose, piju krv. A svi su skupa jadni i nesretni. Vječno su nemirni: uvijek nešto traže, a ne nalaze. No zato njih, sve, na koncu, nađe, stigne, nevolja, razočaranje, nezadovoljstvo duše, bolest, starost, smrt. Zato ih, sve, progoni krvava mora straha i rata. I nas, s njima i po njima. Mrski su nam stoga. Gade nam se. Bježimo od njih. Preziremo ih. Ne žalimo ih. Radujemo se, skoro, njihovoj nesreći. Ništa bolje nijesu ni zaslužili. Trebalo bi, da ih Bog sve potare kao gamad i pobaca u pakao. I poželimo im to. I prokunemo ih. Osobito, ako su p r e m a n a m a bili zli; ako su nas ucvilili i ponizili; ako smo m i morali od njih štogod prepatiti.

Svijet je, eto, — ovaj oko nas, — zao i pokvaren. I jest. Nitko toga ne može zanijekati. Zločest je. I ako nije baš onoliko zločest, koliko mi sebi umišljamo u svojoj ojađenosti i nestrpljivosti. Ima u svijetu i dobrih, i plemenitih ljudi. Ali i u onom najgorem od njih ima uvijek barem nešto dobro. Vrag nije ni on. Jest: svijet je oko nas zao i pokvaren. Ali zar nije bio zao i pokvaren, zar je bio bolji, onda, kada je Isus živio na svijetu? Ništa nije bio bolji. Možda je bio još i gori. I onda su se, oko Isusa, ljudi zlobili i krvili. I onda su ljudi bili puni licemjerja i himbe: sjetite se farizeja! I onda su bili prevrtljivi i nepostojani: danas su Isusu povlađivali i kovali ga u zvijezde, sutra su za njim vikali: »Propni ga, propni!« Izrabljivali su i varali jedni druge: lihvarstvo je i zelenaštvo carevalo i za cariničkim stolovima i po kneževskim i velikosvećeničkim palačama (Mat. 23, 14.; Luk. 16, 14.). Sablažnjivali su i zavodili jedni druge. I djecu. Koliko im se je puta Isus zbog toga zaprijetio (Mat. 18, 6.; Luk. 17, 2.). I mrzili su jedni druge: saduceji farizeje, a farizeji saduceje, carinike, Rimljane.

I pogana je bilo oko Isusa. A znate, kakvi su bili pogani. Treba samo da pročitate, šta sv. Pavao u svojim poslanicama piše o njihovim bogumrskim opačinama (Rim. 1, 18. — 32.). Bilo je, pogana, sigurno i u masi onih, koji su se tiskali oko Isusa ondje u pustinji, na pozornici Evanđelja, kad je Isus rekao onu svoju veliku riječ: »Žao mi je naroda!« (Mark. 8, 2.); prilikom drugoga umnoženja kruha, što se o njemu čita u misnom evanđelju VI. nedjelje po Duhovima. Svi oni krajevi oko židovske zemlje, i na zapadu, i na istoku, i na sjeveru, i na jugu, bili su ili poganski ili polupoganski. I u samoj je Judeji bilo pogana: vojnika, činovnika, trgovaca; Rimljana i Grka.

Bili su, eto, ljudi i u Isusovo vrijeme zločesti i ludi. I grješni su bili, baš kao i ovi oko nas. I nesretni su bili: još nesretniji nego ovi oko nas. Nije onda bilo ni bolnica, ni antibiotika, ni vitamina, ni socijalnog osiguranja. A nije bilo ni utjehe vjere i Križa. Na svakom je koraku Isus nailazio na bezbrojne ljudske nesretnike: na uzete, na gubave, na kljaste, na slijepe, na bjesomučne; na siromahe i prosjake; na odrpance i beskućnike; na gole, bose i gladne.

A, eto, braćo, Isus opet od toga svijeta nije okretao glavu. Njemu ti ljudi nijesu bili mrski. Nijesu mu se gadili. Nije ih prezirao. Nije ih proklinjao. Žalio ih je. Trpio ih je. Volio ih je. Spasavao ih je. Nije ih tjerao od sebe. Nije tražio od Boga, da

ih zatare i uništi. Ni da ih baci u pakao. Dobar im je bio. Parala mu je srca njihova nesreća. Misli samo, kako da im pomogne. »Žao mi je naroda!« (Mark. 8, 2.), veli. »Nemaju šta jesti!« (Mark. 8, 2.). »Oslabit će na putu!« (Mark. 8, 3.). »Neki su od njih došli izdaleka!« (Mark. 8, 3.). Čini ponovo, po drugi put, veliko čudo, samo da ih nahrani. Neki ih je dan nahranio, sa pet hljebova i dvije ribe, pet tisuća (Mat. 14, 13. — 21.; Mark. 6, 32. — 44.; Luk. 9, 10. — 17.; Iv. 6, 1. — 15.). Danas će ih opet, obilato, nahraniti: sa sedam hljebova i malo ribica, njih četiri tisuće (Mat. 15, 29. — 39.; Mark. 8, 1. — 10.).

Braćo i sestre, Isus nas tim svojim primjerom ispravlja. Isus nas njim kori. Isus nas njim poučava. Jesu ljudi zli. Jesu i ludi. Ali su i — nesretni. Ibaš su zato nesretni, i najviše su zato nesretni, što su zli i ludi; i kad su zli i ludi. Ne mrzimo ih! žalimo ih! Budimo im dobri!

Bog i njih voli. Bog i njih hoće da sposi. Moramo ih i mi, — već radi Boga, — voljeti i spasavati. Dužnost nam je to kao kršćanima. Sirote su. Žrtva su đavolske zlobe i ljudske zloće. Dok su bili djeca, svi su oni bili dobri, kaošto su i danas djeca, sva, dobra, dok su malena. Drugi su ih pokvarili i zaveli. Strasti su ih duhovno iznakazile. Đavao ih je upropastio. Sinovi su i kćeri Božje i danas. Djeca su Božja. Otkupljeni su. Zakon je Gospodinov, da ih ljubimo. Braća su nam. I u našemu je to interesu. I mi smo, kao i oni, grješnici i nesretnici.

Braćo! Nikada ne prezirimo i ne proklinjimo ljudi ni svijeta! Ni kad su zli! Uvijek ih žalimo! Uvijek se za njih molimo! Uvijek im budimo dobri! Govorimo i mi uvijek, s našim Isusom, blago i samilosno: »Žao mi je naroda! — Miserror super turbam!« Amen.

»Lice — nebesko znate rasuditi, a znakove vremenima da ne možete raspoznati?« (Mat. 16, 4.)

BOG U POVIJESTI. ČOVJEČANSTVO NA VELIKIM RASKRŠĆIMA

Nedjelja, 19. XII. 1965.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Isus je izrekao ove riječi u prepirci s farizejima i saducejima, kad su oni, iza kako je Isus i po drugi put čudom umnožio kruh u pustinji, izašli preda nj, puni nevjere, pa ustvrdili, kako tobože ova Isusova čudesa na zemaljskim stvarima, na kruhu i na ribama, nijesu dosta, da dokažu njegovo nebesko poslanje: treba da im pokaže kakav znak, kakvo čudo, »s neba«: onako valjda kao proprok Ilija kralju Ahabu i narodu na gori Karmelu, kad je oganj iz oblaka pao na Ilijinu žrtvu i sažegao je. »I pristupiše k njemu«, pripovijeda nam to sv. Matej, u 16. poglavlju svoga Evanđelja, a slično i sv. Marko (Mark. 8, 11. 12.), — »farizeji i saduceji i kušajući ga iskahu, da im pokaže znak s neba. A on im odgovori: Kad pane večer, govorite: Bit će lijepo, jer je nebo crveno, a ujutro: Danas će biti oluje, jer se nebo crveni i muti. Lice dakle nebesko znate rasuditi, a znakove vremenima da ne možete raspoznati? Rod, zločest i preljubnički, traži znak, i ne će mu se dati znak, osim znaka Jone proroka!« (Mat. 16, 1. — 4.). Misli Isus na svoje uskrsnuće od mrtvih, treći dan iza smrti, kako im je to, uostalom, već jednom prije i otvoreno rekao: »Jer kaošto je Jona bio u utrobi ribe tri dana i tri noći, tako će biti Sin čovječji u srcu zemlje tri dana i tri noći!« (Mat. 12, 40.).

Braćo! Isus i ovdje, očito, pretpostavlja, govori, da Bog daje, šalje, svoje znakove ljudima. Mnogo puta i inače on to kaže u Evanđelju. I vidljive znakove, na prirodi, — znakovi, koje svi vide, i dobri i zli, — i one druge, nevidljive, moralne, ali isto tako jasne, koje razaznaje svaka duša dobre volje. »Znakove vremenima«. Kada govori o sudnjem danu, Isus ih izrijekom spominje, — svojim apostolima i vjernicima na ravnanje; — osobito one najvidljivije i najdramatičnije (Mat. 24, 3.; Luk. 21, 7.). »I bit će znaci na suncu i na mjesecu i na zvijezdama, i na zemlji tjeskoba među narodima poradi silovite huke mora i valova« (Luk. 21, 25.). »Ustajat će narod na narod — I bit će potresi veliki« (Luk. 21, 10. 11.); »sunce će pomrčati, — i sile će se nebeske pokrenuti« (Mat. 24, 29. 30.). Sve će to biti navještaj, predznak, njegova velikog Adventa na koncu vremena; njegova konačnog dolaska na sud. Baš kaošto je i izlistavanje smokve siguran navještaj, predznak, skoroga proljeća (Mat. 24, 32. 33.; Luk. 21, 29. — 31.). I za propast Jeruzalema dao im je Isus znak. »A kad vidite«, veli, »da je vojska stala opkoljavati Jeruzalem, znajte, da se je približilo opustošenje njegovo!« (Luk. 21, 20. — 24.; Mat. 24, 15. — 22.). A najveći opet, — nevidljivi, — znak, što ga je Bog bio dao izabranom, židovskom, narodu, bio je sam Isus: njegov život, njegova čudesa, njegova, očito nadzemaljska i nebeska, nauka, sva ona starozavjetna proroštva, što su se na njemu ispunila, svjedočanstvo Ivana Krstitelja. Morali su po njima prepoznati u Isusu poslanika Božjega, obećanoga Mesiju, da je u njima bilo imalo dobre volje. Morali su ga priznati i primiti, da su vjerovali Mojsiju i prorocima (Iv. 5, 31. — 47.; 10, 25. — 28.; 12, 37. 38.). A nijesu. Zato ih je i stigla strašna Božja kazna: konačnog zasljepljenja i konačnog odbačenja. »Jer nijesu spoznali dana pohođenja svojega« (Luk. 19, 44.), kako ono Isus kaže, kad je, na Cvjetnicu, sa Gore Maslinske, ugledao Jeruzalem i nad njim zaplakao: »O kad bi ti znao, i to u ovaj svoj dan, što je za mir tvoj!« (Luk. 19, 41. 42.). Židovi su, tvrdokorno, ignorirali Božje znakove i Božje pozive; i oni, i njihove vođe i učitelji. »Jeruzaleme, Jeruzaleme, koji ubijaš proroke, — i najvećega proroka: svoga Mesiju, Sina Božjega, — i zasipaš kamenjem one, što su poslani k tebi, koliko sam puta htio skupiti čeda tvoja, kaošto kvočka skuplja piliće svoje pod krila, ali ti ne htjede. Eto će vam se ostaviti kuća vaša pusta!« (Mat. 23, 37. 38.). To je bilo, — iz Isusovih

usta, — Božji sud ljudima, koji su se oglušili o njegove božanske znakove i poruke.

Braćo i sestre! Bog govori svima ljudima. Svakoj se ljudskoj duši i svakoj ljudskoj generaciji on javlja. Svakoj on daje svoje znakove. »Znakove vremenima«. I svatko te njegove znakove i može i mora prepoznati, ako samo iskreno traži istinu: ako samo, hotimice i zlonamjerno, ne zatiskuje očiju pred Božjim svijetlom (Iv. 1, 9. — 14.; 3, 19. — 21.; 8, 12.; 12, 35. — 36.; Mat. 6, 22. 23.; Luk. 11, 34. — 36.).

Zatisne li ih, nikada se to za njega ne će dobro svršiti. Boga i njegovih spasiteljskih planova s ljudima nitko još nije nekažnjeno ignorirao. Mimo njega i protiv njega može se samo u tragediju i u kaos (Mat. 15, 13.). Kaos duhovni i socijalni. Povijest to, — i ona novija, — vrlo uvjerljivo dokumentira. Nije samo jedna ljudska generacija krvavo platila svoju lakoumnost i kratkovidnost u susretima s Božjim »znakovima vremena«.

Čitati te Božje »znakove vremenima« umjetnost je nad sve umjetnosti; mudrost nad svaku drugu mudrost. Umjetnost i mudrost tako velika, da joj ljudi, sami od sebe, nijesu nikada dorasli. Moraju se najprije dati prosvijetliti i povesti od Boga. Sve, što mogu, — ali što i moraju, — učiniti, to je, da u taj posao unesu dobru volju. Da dobro upru oči, najprije u događaje, a onda u Boga. Bog će im tada, sam, otvoriti oči i pokazati put.

Ljudima ga izvan Crkve pokazuje najviše kroz savjest. Tko sluša njezin glas u sebi, — lojalno i iskreno, — ne će se lako prevariti u ocjeni. Glas savjesti Božji je glas. A nama ga, kršćanima, pokazuje na još lakši i sigurniji način. Dao nam je u ruke Evanđelje. I u njemu božansku mudrost života: onu mudrost, po kojoj sam Bog ocjenjuje ljude, ideje, događaje. I dao nam je — Crkvu. Veliku učiteljicu istine. Prosvijetljenog tumača Božjih želja i Božjih osnova. S vodstvom i nadahnućem Duha Svetoga u pozadini.

Braćo i sestre! I u naše dane ispisuje prst Božji svoje »znakove vremenima« po ploči, po tabli, historije. I one savremene. I one moderne. Ne ćemo ih nikada dobro pročitati, ako se, gledajući u njih i strašeći se njihove fatalnosti i njihove zagonetnosti, ne budemo neprestano obazirali, najprije na onaj tajanstveni glas, što ga čujemo u duši, a onda, u jednakoj mjeri, na načela Evanđelja i na savjete i direktive Crkve.

Braćo, valja se bojati Boga u sebi i Boga u svijetu, ako hoćemo da odgonetnemo »znakove vremenima« i da se, ispravno,

orijentiramo pred, komplikovanim, problemima modernoga svijeta: na velikim raskršćima povijesti. I valja Evanđelje Gospodinovo uzimati ozbiljno. Krist je u njemu jasan: treba se samo prikloniti i pokloniti onome, što on uči; gledati u tome vječnu istinu i jedinu, veliku i pravu, mudrost. I valja Crkvu slušati, kad nam govori i kad nas opominje.

A ona uvijek govori i opominje. Ona za nas čita Božje »znakove vremenima«. Pametnija je od nas, jer Bog u njoj i kroz nju djeluje.

Progovorila je ona i u ove naše dane. Progovorila je i sa nedavnog općeg sabora: II. vatikanskog. Progovorila vrlo otvoreno i vrlo ozbiljno. Svim klasama i svim narodima. Probudila je, — pokušala je barem da probudi, — u svim ljudima savjest, koja je u njima bila zaspala i zamrla. Proklamirala je još jedamput, i, posve konkretno, aplicirala životnu mudrost Evanđelja.

Braćo, slušajmo Boga u sebi, čitajmo Evanđelje, pođimo za Crkvom, pa ćemo razumjeti Božje »znakove vremenima«. I ovima atomskima. Pa nas ne će stići, — ni nas, ni naš naraštaj, — tragedija ni prokletstvo ignoriranog i zaboravljnog Boga: Boga svijeta i povijesti.

Očito se je, braćo, današnji svijet opet našao pred fatalnom dilemom, da ili Boga posluša ili se Bogu ogluši. Adventsko je danas vrijeme povijesti. Vrijeme velikih Božjih znakova. Crveni se nad nama nebo: ili vedrinom ili olujom. Gledajmo u Boga! Gledajmo u njega barem mi kršćani! Da spoznamo dan pohođenja svoga. I da pomognemo i svijetu oko sebe, da ga spozna! Amen.

»Čuvajte se kvasca farizejskoga i saducejskoga!« (Mat. 16, 6.); »Vi se dakle jako varate!« (Mark. 12, 27.)

PROBLEM »DVOSTRUKOG MORALA«

Nedjelja, 1. IX. 1963.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici!

Dvije su među Židovima u Evanđelju organizovane skupine, koje prema Isusu nastupaju antagonistički, neprijateljski. Obje su s njim u neprestanom, oštrom, sukobu; obje mu rade o glavi; obje su, jednakopravni, glavni akteri u njegovoj kalvariskoj tragediji. Mase se klimaju: one su samo igračka u ruci ovih zlobnih i moćnih. Obje se češće i spominju u Evanđelju. To su farizeji (židovski »ferizim«: odijeljeni, savršeni) i saduceji (židovski »sadohim«, sinovi ili učenici Sadokovi).

Farizeji su puno češće pred nama na evađeoskoj pozornici od saduceja. Oni Isusa prate na svakom koraku; uhode ga, zlorado, dan i noć; neprestano ga napadaju i protiv njega intrigiraju. A i Isus se protiv njih najviše bori; najčešće s njima polemizira; najviše ih kori i osuđuje. Bilo ih je puno više nego saduceja; imali su puno veći upliv na puk; uspjeli su bili da svoj mentalitet, svoja shvaćanja, nametnu židovskim masama; od njih su se najviše novačili učitelji zakona, »književnici«, »pismoznanci«: i oni za katedrama u Jeruzalemu, i oni, koji su putovali po židovskoj zemlji i po inozemstvu, pa misionarili, propovijedali po sinagogama. Farizejizam je davao židovstvu u vrijeme Kristovo karakteristično

obilježje, diktovao ton čitavu tadanjem židovskom javnom životu. A farizeji nijesu bili ni racionalisti, ni skeptici, ni bezbošci, bezvjerci, liberalci, vjerske mlakonje. Oni su bili, barem izvana, fanatici vjere i Mojsijeva zakona. Bili su nositelji i predstavnici pravovjerja, koje je, iza babilonskog sužanjstva, bilo općenito prevladalo u židovskom narodu. Insistirali su na zakonu do u sitnice; Bog im je uvijek bio na ustima; puno su se molili i postili; vjerovali su u duhovni svijet, u uskrsnuće, u nebo, u život vječni; mrzili su svakoga, tko nije bio pravovjerni Židov; prezirali su otpadnike i grješnike; nijesu htjeli da imaju nikakva ni dodira ni posla sa poganima i strancima: nijesu im zalazili ni u kuće; nijesu se s njima ni pozdravljali na ulici. Rimskih osvajača nijesu mogli ni da smisle; samaritanskih krivovjeraca isto tako; carinici su im, kao prišipetlje i slugani Rimljana, bili trn u oku. Farizeji nijesu bili bezvjerci. Ali su bili mrzitelji, i zlobnici, i licemjeri, i oholice. Nijesu razumjeli Boga. Nijesu shvaćali, da je Bog, prije svega, ljubav i dobrota. I da je Božja pravda u srcu i u duši, a ne u vanjskim djelima. I da Bog sve ljude voli i spasava. I da su pred Bogom svi ljudi maleni i grješni: da se s Bogom ne sklapaju ugovori kao s ljudima; da Bog sve, što daje, badava daje, iz čiste milosti; da on nije nikome ništa dužan. Farizeji su sebe držali Božjim vjerovnicima: pravedni su, ispunjaju njegov zakon; imaju stoga pravo na Božju plaću, na Božju zaštitu, na Božje priznanje, na kraljevstvo nebesko. Nijesu Boga ljubili. Nijesu mu bili zahvalni. Nijesu bili pred njim ponizni. Iskrivili su, eto, bili vjeru; napravili su bili karikaturu od službe Bogu; protivili su se svemu, velikome i lijepome, što je Isus učio o Bogu i o općeljudskom i duhovnom Kraljevstvu Božjem. Oni su očekivali političkog Mesiju. Njima je ideal bila zemaljska vlast Židova nad cijelim svijetom. Ljudsko su, sebe i svoje ideje, stavljali ispred božanskoga i na njegovo mjesto. Ustima su, kako je ono rekao Isus citirajući proroka (Mat. 15, 7. 8.; Mark. 7, 6.), slavili Boga, ali srce je njihovo bilo daleko od njega. I Bog ih je stoga ostavio. Šuplja je bila njihova pravda; u potaji su svašta radili;gradili su sve svecima, a bili su pokvarenjaci i sebičnjaci.

Saduceji su bili drukčiji. Oni su bili otvoreni liberalci i materijalisti. Oni su bili napola pogani. Njima je sve bio ovaj svijet. Para, uživanje, vlast. U Boga su tobože vjerovali, ali u duhovni svijet, u besmrtnost duše i u život vječni, nijesu. Od Svetog Pisma priznavali su samo knjige Mojsijeve, proroka nijesu, a ni tradicije. Od Boga su očekivali plaću samo na ovom svijetu. Prezirali su siromahe i puk. Zazirali su od borbe i žrtava. Politizirali su i diplomatizirali. Držali su se za skute najprije hasmonejskim knezovima, a kasnije Rimljanima. Paktirali su sa neznabožačkom grčko- - rimskom, helenističkom, kulturom i običajima. Malo ih je bilo, ali su bili moćni i bogati. Korupcijom i dodvoravanjem Rimljanima dograbili su se bili najviših položaja; bili su veliki svećenici, hramske starješine, najuplivniji članovi sinedrija, najvišeg židovskog nacionalno-vjerskog vijeća. Farizeje su mrzili i prezirali; ismijavali su se njihovu zelotizmu i njihovim »iluzijama«. I Gospodina su mrzili. Njima je on bio napola farizej, a napola sanjar i luđak. Opasan sanjar i luđak. Ako narod za njim pođe, gotovo je s njihovim položajima. Fanatizovane mase okrenut će se protiv bezvjeraca, materijalista, bezdušne i sebeznale gospode. A može doći i do bune protiv Rimljana. Ako ljudi Galilejca priznaju za Mesiju, srušit će se čitav sistem, koji oni podržavaju i od kojeg žive. Valja ga stoga ukloniti. Milom ili silom. Kao buntovnika, kao bogohulnika, kao lažnoga Mesiju. Oni su to i učinili. Veliki svećenici, koji su po Isusa poslali vojsku u Maslinski vrt i izveli ga preda se na sud, bili su saduceji. Saducej je bio veliki svećenik Kajifa, koji je visokom židovskom vijeću dao cinički savjet: Bolje je, da jedan čovjek umre za narod, nego da sav narod propadne!« (Iv. 11, 50.). Saduceji su bile i one hramske starješine, protiv kojih je Isus dvaput, javno i energično, s bičem u ruci, ustao u hramu, jer su od kuće Oca njegova bili napravili kuću trgovačku (Iv. 2, 16.), od doma molitve pećinu razbojničku (Mat. 21, 13.): mjesto za spekulaciju i varku. Saduceji su, veliki svećenici, i kupili Judu, i nahuškali narod, da viče Pilatu za Isusa: »Neka se razapne!« (Mat. 27, 20. 23.), i prijetili se Pilatu: »Ako ovoga pustiš, nijesi prijatelj caru!« (Iv. 19, 12. 15.). Oni su se i pod Križem izrugivali Isusu i sadistički se naslađivali njegovim mukama. Oni su podmitili i stražare iza Uskrsnuća.

Saduceji. Rijeđe se Isus s njima sukobljuje nego sa farizejima. Ali zato s njima još strože postupa nego i s farizejima. Potpuno ih ignorira: i na suđenju pred Anom i Kajifom, i u Pilatovoj sudnici. Neće ni da odgovara na njihova pitanja i tužbe (Mark. 14, 60. 61.; Mat. 27, 12. — 14.). To su pokvarenjaci; to su trgovci u svetištu. Njima nije ni do istine ni do pravde. A kad se jednom upuštaju s Isusom u polemiku, u prepirku, oko uskrsnuća od mrtvih (Mat. 22, 23. — 33.; Mark. 12, 18. — 27.; Luk. 20, 27. — 40.), Isus odlučno staje na stranu farizeja i oduševljeno brani život poslije groba; drži pravu apologiju vjere, duhovnoga svijeta, pre-

kogrobnoga života, vječnih nada. I svečano ih osuđuje: — saduceje. Programatski. U načelu. »Vi se dakle jako varate«, veli im (Mark. 12, 27.).

Farizeji i saduceji. Zli su i jedni i drugi. Daleko su od Istine i od Evanđelja i jedni i drugi. I jednih se i drugih moraju čuvati Isusovi učenici. »Čuvajte se«, kaže im Isus jednom prilikom, »kvasca farizejskog i saducejskog!« (Mat. 16, 6.). Zli su i jedni i drugi. Ali saduceji su još gori od farizeja. Puno gori.

Braćo i sestre! Ima i danas u svijetu i oko nas i farizeja i saduceja. Ima ih, i ako se više tako ne zovu. Ima ljudi, koji se grade dobrima, a nijesu dobri. A ima ih, koji se uopće ni ne grade dobrima, nego se javno deklariraju za zlo. Ima ih, koji sakrivaju svoje grijehe, i ako ih, i kad ih čine. A ima ih, koji se svojim grijesima razmeću i hvastaju. Nema danas više puno licemjera, koji se prave pobožnima, kao farizeji u vrijeme Kristovo. Pobožnost nije danas više u modi. Ali moral jest i danas. Barem na papiru i izvana. Ljudi ni danas neće, u velikoj većini, da ih se smatra nepoštenima. Ako čine zlo, čine ga u tajnosti. Na drugima ga osuđuju. Bune se protiv nepravde i nemorala. Nitko neće da prizna, da je varalica, kradljivac, pronevjeritelj, lažac, uhoda, izdajica, pa ni bludnik. Svaka djevojka tvrdi za sebe, da je poštena i nevina; svaka žena, da je vjerna. Štuju, eto, i brane dobro, makar i samo izvana; makar i samo u principu.

Mnogi danas napadaju taj »licemjerski moral«. »Dvostruki moral«, kako ga oni nazivaju. Drukčiji u teoriji i na jeziku, a drukčiji u praksi i na djelu. Drukčiji na javi, a drukčiji u potaji. Nećemo mi tako, govore. Ne treba nam društvenog licemjerja. Ako griješimo, mi ćemo otvoreno griješiti, A ne griješimo. Mi samo radimo ono, na što nam daje pravo naša narav, na što nas tjeraju naši prirodni nagoni. Mi samo odbacujemo popovske priče i prodike. Živimo slobodno. Ljubimo se slobodno. Ne stidimo se »ljubavi« ni »života«.

Eto, braćo, to su moderni saduceji. Ljudi, koji krivi, licemjerni, »dvostruki«, moral liječe — otvorenim nemoralom. Niječu i odbacuju moral, jer nijesu spremni da ga se drže. Hoće da budu slobodni i dosljedni i uz cijenu, da budu zli. Pljuju po dobru, jer je teško i jer drugi nijesu u njemu dosljedni. To je danas moral naše ulice; to je moral »emancipiranih« i bestidnih.

A mi? Mi, s Isusom, kažemo, da su još uvijek i farizeji bolji od saduceja. Bolji je i »dvostruki moral« nego nikakav. Bolji je i moral na riječi, i nedosljedan moral, i moral samo u teoriji, nego nemoral i u teoriji i u praksi.

Tko hoće da pobija licemjerni »dvostruki moral«, tko hoće da ga pretvori u iskreni i »jednostruki«, mora to raditi tako, što će uvijek, — i u srcu, i kad ga nitko ne vidi, — živjeti po onomu, što ispovijeda i štuje riječima. A nikada tako, što će svoju nemoralnu praksu proglasiti istinom, vrlinom, slobodom.

Zao je farizejizam; saducejizam je još gori. »Čuvajte se kvasca farizejskoga i, — još više, onoga, — saducejskoga!« Amen.

»Idi kući svojoj; i kad uđeš u selo, nikome ne kazuj!« (Mark. 8, 26.)

NE GOVORI PUNO! ŠTO MANJE GOVORI O SEBI!

Nedjelja, 5. VII. 1970.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Ove riječi: »Idi kući svojoj; i kad uđeš u selo, nikome ne kazuj!« rekao je Isus slijepcu, kojemu je, čudom, povratio vid u Betsaidi. Zgodu nam je zabilježio sv. Marko, u 8. poglavlju svoga Evanđelja (Mark. 8, 22. — 26.).

Bilo je to negdje u prvom dijelu treće godine Isusova javnog života, brzo iza drugoga Isusova čuda sa umnoženjem kruha. Isus je to veliko čudo učinio u, pretežno poganskoj, Gerazenskoj zemlji, s onu stranu Jordana (Mat. 15, 29. — 39.; Mark. 8, 1. — 9.). I odmah se je iza toga uklonio od naroda i prešao na drugu, zapadnu, stranu Jezera, u okolinu mjesta Dalmanuta, blizu Magdale (Mark. 8, 10.; Mat. 15, 39.). Tu su ga, opet, napali farizeji i zatražili od njega znak s neba, ako hoće, da mu vjeruju. Isus ih je odbio, — uzalud bi njima bila sva čudesa, i najveća; nemaju oni dobre volje (Mat. 16, 1. — 4.; Mark. 8, 11. 12.), — a onda ih i ostavio, pa se, preko Jezera, lađom, prevezao, sa svojim apostolima, u grad Betsaidu, na sjeveroistoku Genezaretskog jezera (Mark. 8, 13. 22.; Mat. 16, 4.). A dok su se vozili, tumačio je apostolima, kako se moraju čuvati, — Isus se slikovito izrazio, — kvasca farizejskog i saducejskog: krive nauke i krivoga duha tih dviju glavnih židovskih sekti (Mat. 16, 5. — 12.; Mark. 8, 14. — 21.).

Kad su stigli u Betsaidu, odmah se je oko njih počeo kupiti narod, a najviše, kao uvijek, oni, koji su htjeli, da ih Isus ozdravi: njih ili njihove.

Tako su tu, kako kaže sv. Marko, k njemu doveli i jednoga slijepca i molili ga, — Isusa, — »da ga se dotakne« (Mark. 8, 22.). U stvari, da na njemu učini čudo: da mu otvori oči; da mu povrati vid. Ali kako je Isus to obično činio tako, što bi se bolesnika dotakao, oni naprosto mole, »da ga se dotakne«.

No Isus to ovaj put nije učinio odjednom: samo zapovijeđu; samo dodirom. Odabrao je drugi način. Sporiji, ali poučniji i korisniji za slijepca. I nije htio da to učini javno, na ulici; da odmah izazove strku, a možda i ponovan sukob sa farizejima. Mjesto toga uhvatio je on, ljubezno, slijepca za ruku i poveo ga u stranu, na polje, izvan grada (Mark. 8, 23.). A sigurno su za njim pošli i oni, koji su mu bili doveli slijepca. Možda i drugi iz naroda. I apostoli, dakako.

Isus će sada primijeniti jednu metodu, koju je i inače, kojiput, rabio. Poslužit će se simboličkim, slikovitim, akcijama, znakovima, koji treba da u bolesniku probude vjeru i ojačaju mu čežnju i pouzdanje, a apostolima postanu, danas sutra, podsjetnik na duhovno ozdravljenje ljudi po božanskim, sakramentalnim, tajnama. U njima će se, — u sakramentima, — otvarati oči i uši duhovno slijepima i gluhima i razvezivati jezik duhovno nijemima: da progovore Bogu; da mu se mole; da ga slave. Crkva će, kasnije, baš ove Isusove simboličke, slikovite, znakove preuzimati u svoje obrede: osobito pri svetom krštenju.

Kad su izašli iz grada i ustavili se, Isus je uzeo iz svojih usta pljuvačke i namazao njom oči slijepcu: kao da mu ih hoće da ispere, očisti, otvori. I stavio je na nj ruke: u znak, da će sila Božja na nj saći. Pa ga onda upitao, vidi li što (Mark. 8, 23.). Slijepac je upirao svoje ugasle oči preda se, a onda se najednom trgnuo iz svoje letargije i bezvoljnosti. Dotle se nije, izgleda, puno ni nadao: možda su ga drugi više dovukli pred Isusa, negošto je on sam to htio. Bio je valjda već otupio u svojoj nesreći i izgubio svaku volju za život. No sada iznenada osjeća, da mu Prorok može pomoći. Pred očima mu se nešto bistri i miče. I on, sav u čudu i radostan, viče: »Vidim ljude gdje idu (prolaze) kao drveta!« (Mark. 8, 24.). Opaža im samo konture, obrise. Izgledaju mu kao neke sjene: kao neke klade, stupovi, što se miču. Čovjek očito nije bio slijep od rođenja,

nego je kasnije oslijepio, od očne bolesti ili nesretnim slučajem, pa zna, kako ljudi normalno izgledaju.

Slijepac je, eto, na neki način već bio pristupio k Bogu. Pružao je za njim ruke. Svijestan je Božje i Isusove moći, veličanstva, svetosti, dobrote. Vrijedan je milosti ozdravljenja. Ali i milosti vjere. I Isus ponovo stavlja na nj ruke: ovaj put stavlja mu ih na oči. Kao da na njih prenosi princip života i svjetla. A slijepcu međutim postaje pred očima sve vidnije i jasnije, dok nije i posve progledao. »I poče gledati«, stoji u Evanđelju, »i iscijeli se tako, te je vidio sve dobro« (Mark. 8, 25.).

Eto, opet je Isus učinio jedno veliko čudo. Sv. Marko ne ulazi ni u kakve druge pojedinosti. Ne govori ništa ni o tomu, kako je bivši slijepac na čudo reagirao. Ni kako je reagiralo mnoštvo. On samo kaže, da je Isus slijepca poslao kući. Vjerojatno on nije ni bio iz grada, iz Betsaide, nego iz kakva okolnog sela. Svakako Isus ne želi, da se oko ozdravljenika kupi narod. A ni da ozdravljenik puno govori i svraća na sebe pažnju ljudi. Radije neka on odmah ode kući, u svoje selo. A i tu neka se, ako je pametan, drži povučeno i neka u tišini zahvaljuje Bogu, a ne da po selu hoda i pokazuje se seoskim radoznalcima kao neko čudo. »I posla ga«, piše sv. Marko na koncu svoga izvještaja, »kući njegovoj s riječima: Idi kući svojoj; i kad uđeš u selo, nikome ne kazuj!« (Mark. 8, 26.).

Braćo i sestre! Kod ove ćemo zadnje Isusove riječi i mi danas ostati. Značajna je za Isusovo shvaćanje. Često je puta i inače Isus tako govorio bolesnicima, koje bi ozdravljao. U njima je i za nas zdrave velika, — i praktična, — pouka.

Braćo, ne voli Isus, da puno govorimo. A pogotovu da puno o s e b i govorimo. Ne vole ni ljudi. Čovjeka brbljavca, žene brbljavice nitko ne cijeni. Još je starozavjetni Mudrac napisao: »Tko puno govori, ne će ostati bez grijeha!« (Posl. 10, 19.; Crkv. 20, 8.). A i naša narodna poslovica kaže: »Šutnja je zlato!« Tko puno govori, kazat će i koješta, što nije ni pametno ni lijepo. I uvrijedit će lako drugoga. I zamjerit će se nekomu. Stavit će, mnogo puta, bez potrebe, u nepriliku i sebe i druge. Na teret je okolini i društvu. Ne će znati čuvati nikakve tajne. Raznosit će novosti po susjedstvu, po selu, po gradu. Pričat će i ono, što jest, i ono, što nije.

Tko puno govori, malo misli. Ne mjeri ono, što kaže. Ne možeš se u njegovu riječ pouzdati. Ni u njegov sud. Ni u njegov savjet. Ni u njegovo obećanje. Ni u njegovu diskreciju. A

tko puno govori, obično malo i radi. Brbljavci su redovito površni ljudi. A mi kršćani ne smijemo biti površni. Ni u čemu. Mi moramo, u svemu, biti ozbiljni, odgovorni, savjesni, savršeni, slični Bogu. I moramo biti mislioci, radnici, molitelji. A ne ćemo to nikada biti, budemo li puno govorili. Suvišan govor rastresa: onemogućuje svaku koncentraciju i svaku sistematičnost.

A kad još čovjek ne samo puno govori, nego i uvijek samo o sebi govori, to je gotova karikatura od karaktera. Ali i karikatura od kršćanstva. Ispada u svakim pametnim očima smiješan. Djetinjasto je to i naivno. Znak male pameti i ograničena, nekritična, duha. Zar je zbilja itko od nas tako velik, da vas svijet mora u njega gledati? Većina nas nije ni bolja ni gora od milijuna drugih. Pa po čemu mora onda svaka naša briga, svaki naš problem, svaka naša tobožnja prednost zanimati svakoga oko nas? Razumije se: svatko je sebi drag. Bog je to tako uredio, kako se čovjek ne bi zapustio i propao. Ali zato nam je Bog dao i pamet: da ni u čemu, pa ni u tome, ne prevršimo mjeru. U pameti je čovjeku cijena i dostojanstvo, ne u slijepom, egoističnom, instinktu samoljublja, koji ima i životinja. Ima u svijetu i puno većih stvari od nas i od našega ja. O njima valja nam više govoriti nego o sebi. O općim ljudskim potrebama i pitanjima, o općim radostima i nevoljama, o općim svetinjama i idealima. I o drugima. I o Bogu: ako smo kršćani. I govoriti i misliti.

A onda, tko o sebi puno govori, malokada da objektivno i pravedno govori. Naše nas sitno samoljublje zavede i prevari. Umislimo sebi, da smo veći, pametniji, bolji od drugih. Pa i mi druge varamo. Iznosimo o sebi samo ono, za što mislimo, da će nas podići u ljudskim očima, a pomno prikrivamo sve, što je na nama nelijepo i zlo. Predstavljamo sebe u krivom ogledalu: boljima, nego što jesmo. Druge kudimo i omalovažavamo, sebe izdižemo i hvalimo. Lažemo zapravo. Krivotvorimo činjenice. Nijesmo od istine. A najmanje smo od Božje istine. I od Božje pravde. Tko o sebi puno govori, o Bogu govori malo. I ne boji se Božjih sudova. Da ih se bojimo, radili bismo drukčije. Bog je jedini, koji o svemu, pa i o nama, pravo sudi. Na njegov bismo vječni pravorijek morali pričekati. Da nam svakome bude »hvala od Boga«, kako veli Apostol (1. Kor. 4, 5.). Ova iz naših usta ništa ne vrijedi. Davno su pametni ljudi rekli: »Tko se hvali, sam se kvari!« A stara je latinska poslovica:

»Laus in proprio ore vilescit, — Jeftina je, bezvrjedna je, hvala u vlastitim ustima!« Bogu otimamo slavu, kad je sebi svojatamo!

Braćo i sestre, nemojmo nikada o sebi puno govoriti! Nije to kršćanski. Pravi je kršćanin uvijek prema sebi strog i nepovjerljiv. Boji se sam sebe. I pravi je kršćanin uvijek ponizan.

Ne govorimo, braćo, puno ni o onome, što nam je Bog dobro dao! Bilo da nas je uvijek kroz život vodio i čuvao, bilo da smo nekada bili zločasti, pa nas on svojom milošću izveo na pravi put. To je samo Božja i naša stvar. I Božja svetinja. S Bogom o tom razgovarajmo, ne s ljudima! Tajna je to Božje dobrote. I Božje ljubavi. Ne bacajmo je na ulicu! Ne mećimo je na bubanj! Ne pravimo od nje reklamu i propagandu! Bogu toga ne treba. Bog to ne voli. On voli tihu hvalu srca. Ako već govorimo,govorimo o onome, što će i nama i drugima biti od koristi! I neka uvijek Bog bude u središtu naših razgovora, a ne mi! Onako, kako je govorio psalmista: »Ne nama, Gospodine, ne nama, nego Imenu svojemu daj slavu!« (Ps. 113, 1.). I opet: »Milosrđu Gospodnjem pjevat će do vijeka!« (Ps. 88, 2.).

Eto, braćo i sestre, prokritikujmo jedamput i s te strane svoj kršćanski život! Neka odsele riječ »ja, ja« bude rjeđe u našim ustima! Odmah će onda Bog biti bliže našem srcu. Bog i bližnji. Bog i kraljevstvo Božje. Isusova nam je to poruka. I nama on dovikuje, kao i slijepcu iz Betsaide: »Idi kući svojoj, — i nikome ne kazuj!« I nama pruža ruku, da nas povede k svjetlosti i k Ocu. Amen.

»Ti si Petar (stijena), i na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju, i vrata paklena ne će je nadvladati!« (Mat. 16, 18.)

ČUVAR EVANĐELJA

Petrovo, 29. VI. 1970.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Puno ste puta već čuli propovijed na ove Isusove riječi Petru. Svakog Petrova, kad se one čitaju u misnom, blagdanskom, Evanđelju, iz 16. poglavlja Matejeva Evanđelja (Mat. 16, 13. — 19.). Kazao ih je Isus u Cezareji Filipovoj, gradu na sjever od Jezera Genezaretskoga, negdje na početku treće godine svoga javnog života. A kazao ih je Petru, iza kako je Petar, na Isusovo pitanje: »A što vi kažete ,tko sam ja«? (Mat. 16, 15). srčano i zanosno ispovjedio, ispred sviju apostola, njihovu tvrdu vjeru u Isusovo božanstvo: »Ti si Krist, Sin Boga živoga!« (Mat. 16, 16.). »Blago tebi, Šimune, sine Jonin«, odgovorio mu je Isus, »jer tijelo i krv nijesu ti to objavili, nego Otac moj, koji je na nebesima! I ja tebi kažem: Ti si Petar, — a Petar na grčkom, Kefa na aramejskom, znači stijena, — i na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju, i vrata paklena ne će nadvladati. I tebi ću dati ključeve od kraljevstva nebeskoga. Pa štogod svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima, i štogod razdriješiš na zemlji, bit će razdriješeno i na nebesima!« (Mat. 16, 17. — 19.).

A uvijek bi se, znate, ta propovijed vraćala na troje: na Isusa, na Crkvu, na Petra. Mora tako biti. O Isusovu se obećanju tu radi. Obećanju, koje se je tako sjajno ispunilo: protiv svih ljudskih predviđanja, protiv svih zakona historije. Sin je Božji,

— onaj, koga je Petar u Isusu ugledao i pozdravio, — progovorio iz tih riječi; on ih je i ispunio. O Crkvi se tu radi: ona tu stoji pred nama, u svoj svojoj veličini; sa svih 20 stoljeća svoje duge, čudne, neobične, po ljudsku neprotumačive, povijesti. Isus nam ju je tim riječima predstavio; on ju je njima ovjerio: moramo uz nju stajati. O Petru se tu radi: on će, galilejski ribar-pučanin, biti, po Božjim osnovama i po Božjoj snazi, garancija opstanku i životvornosti Crkve. On: najprije osobno, a onda u svojim nasljednicima, rimskim biskupima, papama. Ne može biti drugačije: ostale bi inače bez pravoga smisla ove velike Isusove riječi.

Obično se svećenici u tim, petrovskim, propovijedima o Petru i o Crkvi ustavljaju, zadržavaju, na veličanstvenoj vanjskoj slici, pojavi, Crkve na pozornici povijesti i čovječanstva. Na dvije tisuće godina njezina neprestanog i neprekinutog postojanja i aktivnosti. Na činjenici, da se je Crkva kroz sve te duge i burne vjekove uvijek okretala k Rimu i u Papi, Petrovu nasljedniku, gledala svoga vrhovnoga učitelja, vođu, vidljivu glavu.

U tome je, — i čovjeku, koji puno ne misli, — najlakše uočiti, prepoznati, ruku Božju. I previše udara u oči razlika između one šake prvih kršćana u Jeruzalemu, između onih njezinih, nepoznatih i siromašnih, prvih vjernika, koji su kao kakvi putujući prosjaci išli od grada do grada, od zemlje do zemlje, između onih njezinih, totalno obespravljenih, starokršćanskih mučenika, koje su pribijali na križ, — i Petra među njima, — kao zločince i koje su klali i razdirali, kao ovce, lavovi po rimskim amfiteatrima, i današnje Crkve, o kojoj su napisane čitave biblioteke knjiga, koju svaki dan spominju na stupcima svih svjetskih novina, koja drži svoje veličanstvene, svesvjetske, opće sabore, kojoj otvaraju vrata Ujedinjene nacije, koja duhovno vodi stotine milijuna ljudi. Previše je to velika razlika, previše je to neobična i čudna pojava, da se čovjek ne bi morao pred njom ustaviti i zamisliti. I previše je dugo to njezino neslaženje s pozornice povijesti, a da ne pobudi pozornost i ne izazove mnoge upitnike. Puno je dvije tisuće godina. Svjetska carstva mnogo su kraćega vijeka. I svjetski pokreti, politički, socijalni, kulturni. Dolaze i odlaze. Neprekidno mijenjaju lik i lice. A lice je Crkve čitavo to vrijme uvijek jednako. Vječno nosi na sebi lik i biljeg Kristov. I uvijek se veže s Petrom. Nešto očito nadljudsko stoji iza toga. Ovo obećanje iz Cezareje Filipove. Ova riječ o Ocu, i objavi, i stijeni, i nebu, i paklu. Božanska je to stvarnost. Tajna je to od onoga

svijeta. S Bogom se čovječanstvo susreće u Crkvi i u papinstvu.

Samo, braćo, ima ideja Crkve, ima ideja popinstva, i jedan drugi aspekat, i jedan drugi izgled. Manje na prvi pogled uočljiv, ali zato još dublji po svome značenju. Aspekat, koji napose privlači mislioce.

I odviše je očito, da Bog podržava Crkvu i daje joj vitalnost. Ali, na koji način on to čini? S čim on to veže? Kojim se sredstvom služi? To je najdublje pitanje. Koji je to nutarnji princip, kojima on Crkvu drži na okupu i čini je vječno živom i produktivnom? Čim joj to osigurava kontinuitet i čuva joj uvijek isti lik i fizionomiju? Koja je to glavna funkcija Petrova u Crkvi? Po čemu je on najviše njezina stijena? U čemu je mistika te Petrove prisutnosti u Crkvi?

Braćo, reći su vam to danas. Sva je ta čudesna, paradoksalna, mistična, vitalnost Crkve samo u jednom. Crkva čuva u čovječanstvu vjeru u Isusa. I na Isusa se oslanja. Na ono nebesko, što je on donio s neba i Crkvi predao. Na božansko oružje, ne na ono ljudsko. Na objavu Evanđelja. Na milost otkupljenja: u Euharistiji, u misi, u sakramentima. Crkva je tomu nosilac i čuvarica. Ona to čuva i dijeli. S Petrom i preko Petra. S Papom i preko Pape. Petar je tomu vjerni svjedok. On ne da, — po posebnoj povlastici Duha Svetoga, — da itko u Crkvi iskvari poklad Isusove istine u Evanđelju. On uvijek naučava i brani ono, što je Isus učio. On Crkvu uvijek veže uz sve Isusove božanske ustanove i sredstva spasenja. Ne da, da itko odbija vjernike od sakramenta Crkve. Ne da, da ih itko uči drugom moralu osim onomu, koji je Iusus propovijedao. Ne da, da svećenici i vjernici Crkve bilo ispovijedaju, bilo slijede ikakvu drugu mudrost života osim one, koju je Krist donio s neba: mudrost vječnosti i Križa.

Svjedočanstvo Evanđelju, vjernost Evanđelju. U tome je, braćo, jakost i nesavladivost Crkve. U tome je, braćo, poslanje i zadaća papinstva. Istinu Evanđelja Papa uči. Uzvišeni moral Evanđelja Papa brani. Evanđeosku ljubav i jedinstvo Papa propovijeda. A po istini je Crkva jedna i životvorna. A po svetosti je ona blizu Bogu i puna Boga. A po ljubavi je ona iznutra složna i kompaktna, a izvana plodna mirom i pravdom: dobrotvorka i usrećiteljica čovječanstva.

Braćo i sestre! Istina nam dolazi preko Crkve i preko Pape: istina Božja. Neiskvarena i nerazvodnjena. Put nam pravde i svetosti pokazuju Crkva i Papa: milost nam Božju posreduju

i dijele. Sveto nam jedinstvo duha i akcije Crkva i Papa čuvaju. Po Petru, po Papi, svi isto vjerujemo; svi težimo za Bogom i za svetošću; svi smo jedno i u ciljevima, i u nastupu, i u organizaciji. Papina nas riječ ujedinjuje i izglađuje među nama sve nesporazume i sporove. Na Papinu riječ mobilizira se, kao jedan čovjek, sva Crkva: u Evropi jednako kao i u Aziji, Africi, Americi. Papina riječ otklanja od Crkve zablude i sve ono, čim one rađaju. Papina riječ ne da moralnoj pokvarenosti u naše redove. I ako hoćemo, da nas Bog povede, ojača, posveti, moramo gledati u Papu, u Petra; moramo se osloniti na tu tvrdu pećinu Crkve. Dok smo s Petrom i s Papom, ne će nas, — čuli smo to iz Isusovih usta,— »nadvladati vrata paklena«.

U tome je, braćo, i glavna praktična pouka današnje svetkovine za nas. Aktualna pouka. Danas mnogi i u Crkvi neće da slušaju Pape; ispravljaju ga; protuslove mu; hoće da oni budu učitelji istine njemu i nama. Danas mnogi i u Crkvi uče i prakticiraju novi moral: drukčiji od onoga, koji uči Papa i koji je Crkva uvijek učila. Polaze za tijelom i za svijetom, a ne za Kristom i za Evanđeljem. Danas mnogi i u Crkvi hoće da nas dijele po lokalnim i nacionalnim granicama i udaraju na tobožnji rimski centralizam: niječu Papi pravo, da u svakom kraju Crkve, kadgod i gdjegod to smatra potrebnim, osobno i neposredno intervenira. Hoće da budu samostalni; traže, da ih Papa u svemu pita i za svaku svoju odluku dobije prije njihov pristanak; zahtijevaju demokratizaciju Crkve.

A čim to rađa, vidimo. Upadaju u sve moguće zablude. Gube smisao za osobnu svetost života. Sve se manje mole, a sve više padaju u duhovnu mlakost. Slabe pozicije Crkve: razbijaju katoličke redove. Ubijaju Crkvi ugled u očima svijeta i javnosti. Zanemaruju apostolsku i misionarsku akciju Crkve: sve se manje odazivaju Božjim pozivima u svećenički stalež i na samostanski život savršenosti i evanđeoskih savjeta. Postaju žrtve svoje vlastite slabosti i ludosti. Sami će se izgubiti; i druge će zavesti, unesrećiti, povući u propast.

Braćo i sestre! Mi nećemo za tim krivim pordicama. Mi ćemo za Petrom, za Papom. U svemu, što uči. U svemu, na što nas puti. U svemu, što od nas očekuje i zahtijeva. A znamo, što od nas zahtijeva. Znamo, i što nam preporučuje. Sve nam ono preporučuje, što je Crkva oduvijek vjerovala; sve ono, što su učili Sabori Crkve; sve ono, što stoji u njezinu i našem Vjerovanju; sve ono, što su radili i kako su živjeli njezini sveci. Molitvu, ispovijed, pričest, čistoću, samozataju, pokoru, milosrđe, želju za nebeskim dobrima. Pobožnost svetom Križu, štovanje naše Drage Gospe, zazivanje anđela i svetaca. Pravi kršćanski život u braku i obitelji.

Čuvajmo se, braćo, »osporavatelja«, »kontestatora«, pobunjenika u Crkvi! Nitko, tko napada Papu ili mu se protivi, nije naš. Pa bio on i biskup. Pa bio on i teolog. Pa bio on i svećenik. Pa bio on i katolički organizator ili novinar. Mi ćemo uvijek stajati uz neporušivu stijenu Crkve. Uz onoga, kojmu je jedinome Krist dao u ruke ključeve Kraljevstva nebeskoga. Braćo, katolička je Crkva samo ondje, gdje je Papa, gdje je Petar! Amen.

»I tebi ću dati ključeve od kraljevstva nebeskog!« (Mat. 16, 19.)

STIJENA I KLJUČAR

Petrovo (nedjelja), 29. VI. 1969.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Previše smo često mi čuli Isusove riječi Petru iz današnjega Evanđelja, — davno smo se već na njih naučili; odavna ih već znamo napamet, — a da bismo bili potpuno svijesni svega njihova značenja i da bismo se u njih mogli do kraja udupsti i povući iz njih sve konsekvencije. A pogotovu da bismo osjetili svu njihovu aktualnost baš u naše dane: ove pokoncilske napose.

Braćo i sestre, ja bih htio da vas toga danas sjetim. Danas, na blagdan sv. Petra; danas, u predvečerje Papina dana. Na sutrašnji dan, 30. lipnja, bio je Pavao VI., pred šest godina, g. 1963., svečano okrunjen za Papu, u bazilici sv. Petra.

Zamislite se dobro, šta znače te riječi iz Isusovih usta! I kome su rečene: ondje, u Cezareji Filipovoj. I u kojemu kontekstu. Prvi put je Isus u Evanđelju, na ovom mjestu, u ovim riječima, spomenuo svoju Crkvu. I zbacio s nje zastor, pa je pokazao, svojim apostolima, u svoj njezinoj veličini, kao veličanstvenu viziju budućnosti. Bit će ona, njegova Crkva, jedno čudesno, misteriozno, zdanje na pozornici, pred licem, svega svijeta. Njegovo zdanje. Zdanje božanski vitalno: dok će toliko zaokupljati pažnju sotonskog kraljevstva, »vrata paklenih«, i izazivati na sebe njihov bijes. Nesavladiva će i neporušiva biti ta njegova Crkva: vječno će biti napadana, ali nikada je nitko ne će moći ni uzdrmati, ni srušiti, ni nadvladati. Na stancu će kamenu, na »stijeni«, biti izidana. Ostat će uvijek njegova i Božja. Ostat će uvijek uz istinu: ostat će uvijek uz doro. Bit će to ono Kraljevstvo nebesko, koje on, Isus, propovijeda i navješćuje. Velika Božja zajednica i obitelj, u koju će biti pozvani svi narodi. Sa svojim posebnim ustrojstvom i sa svojim posebnim zakonima: on će joj ih, Isus, dati. I sa svojim starješinama. I sa svojom glavom. S čovjekom, koji će u svojim rukama, simbolički, držati ključeve toga Božjega grada: biti njegov kaštelan, čuvar, šef. S jednom širokom, univerzalnom, trajnom, jurisdikcijom, vlašću, nad dušama: sa ovlaštenjima, koja će mu dati sam Isus. U njegovo ime, s jednim nadzemaljskim auktoritetom, on će rješavati sve probleme duša; sve stvari na zemlji, koje se odnose na život vječni.

A Petar će, jedan od učenika i apostola Isusovih, biti ta tvrda, neporušiva, stijena, na kojoj će biti izidana Crkva Božja. Petar će biti ključar toga Božjeg kraljevstva. Petar će, u ime Isusovo, u zadnjoj i vrhovnoj instanci, vezati i odrješivati sve duhovne čvorove čovječanstva. On. Petar, galilejski ribar, što je u onaj čas, u zanosu, klečao ondje pred Isusom i ispred sviju svojih apostolskih kolega ispovjedio njihovu zajedničku vjeru u Isusovo sinovstvo Božje, u njegovu otkupiteljsku misiju, u njegovo božanstvo: »Ti si Krist, Sin Boga živoga!« (Mat. 16, 16.; Mark. 8, 29.; Luk. 9, 20). »Blago tebi, Šimune, sine Jonin!«, rekao mu je nato Isus. »Jer tijelo i krv nijesu ti to objavili, nego Otac moj nebeski. I ja tebi kažem: Ti si Petar, — stijena, —i na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju, i vrata paklena ne će je nadvladati. I tebi ću dati ključeve od kraljevstva nebeskoga. Pa, štogod svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima, i štogod razdriješiš na zemlji, bit će razdriješeno i na nebesima!« (Mat. 16,17. — 19.).

Braćo, očito Isus tim riječima daje Petru jednu veliku i božansku vlast. I očito mu je daje za sve vrijeme, dok bude postojala njegova Crkva i dok se budu na nju zalijetala, obarala, vrata paklena. Do konca svijeta: do konačnog dolaska Gospodinova. Nije to, očito, bilo rečeno samo Petru u njegovoj fizičkoj osobi, Petru u tijelu. Petru, koji će već g. 67., samo četrdesetak godina iza Isusova odlaska na nebo, odseliti sa svijeta, umrijeti, — propet kao i njegov Gospodin, — tamo na Vatikanskom brežuljku, u Rimu, kao žrtva prvoga, tiranskog, progonitelja Crkve i predstavnika »vrata paklenih«, zloglasnog i okrutnog rimskog cara,

Nerona. Taj će Petar i dalje, i iza smrti, duhovno živjeti: u Crkvi i s Crkvom. U nasljednicima svoje vlasti i službe: u komu bi drugome? Bit će uvijek Crkvi stijena i temelja: bit će uvijek njezin ključar i šef; bit će uvijek opunomoćenik, namjesnik, zastupnik, Isusov na zemlji. U papinstvu će i u papama Petar živjeti. Bez toga ove velike Isusove riječi ne bi imale nikakva pravog smisla. Petra u tijelu, već 1900 godina, nema više na zemlji. Ali je zato papinstvo i danas među nama. I bilo je, neprekinuto, uvijek, sve dvije hiljade godina postojanja Crkve. Petra u tijelu slušali su, — svega nekoliko desetaka godina, — samo oni malobrojni kršćani prve Crkve. I to onda, kad je on Crkvi bio puno manje potreban, nego danas: dok su još živjeli apostoli, njegove kolege. I to onda, kada se je njegova vlast priznavala više u principu i u vjeri Crkve, nego što se je pokazivala u njezinoj svagdanjoj i vidljivoj praksi. Daleko je u ono doba bilo do Petra. Nije se on onda mogao puno javljati; nije mogao ni puno putovati; nije onda bilo ni aviona, ni radija: na terenu su tadašnji vjernici bili upućeni više na druge crkvene starješine nego na njega. Kasnijim je vremenima i periodama puno više trebala Petrova, duhovna, riječ i ruka. Onda, kad je Crkva bila već ispunila čitav svijet: onda, kad je u njoj trebalo ujedinjavati i upravljati milijune. U svim onima, tolikim, historijskim burama i krizama, koje su, kroz stoljeća i tisućljeća, tresle Crkvom i jurišale na Grad Božji, na Kraljevstvo Božje, na državu Božju.

Braćo, što je Petar i što su Isusova obećanja Petru, to se pravo vidi samo iz povijesti Crkve i papinstva. Rim je, Petrov Rim, — kroz sve to vrijeme; kroz sva ta duga stoljeća, — čuvao netaknutu pravu vjeru i apostolske predaje i odmah, na vrijeme, osuđivao sve zablude i sva krivovjerja. Rim je branio slobodu Crkve i održao nedirnut, intaktan, njezin duhovni suverenitet sve do danas: protiv svih presizanja svjetskih vlasti i svjetskih mogućnika. Rim je najviše širio Evanđelje i organizirao misionarsku djelatnost Crkve po svemu svijetu. Rim je uvijek bio pouzdan zatočnik i zalog katoličkog jedinstva: on je ujedinjavao sve akcije i napore Crkve: po njemu je katolička Crkva u svim očima institucija neviđene snage i svesvjetskog ugleda; monolitna, kompaktna, bez trvenja i sekta u svom krilu. Po papinstvu je katolička Crkva postala čudo historije: živi znak Božjega prisustva na zemlji. A tražite, kolikogod hoćete, toj čudesnoj pojavi odgonetku i obrazloženje, ne ćete ga naći osim u Petrovoj baštini, u Kristovim obećanjima Petru, u Petrovu nasljedstvu: u institucij papinstva. U Isusovim riječima: »Ti si Petar, stijena —« (Mat. 16, 18.), »Pasi jaganjce moje, pasi ovce moje!« (Iv. 21, 15. — 17.), »A ja sam se molio za tebe, da se ne pokoleba vjera tvoja, — utvrđuj braću svoju!« (Luk. 22, 32.).

Braćo i sestre, nikada nije bilo potrebnije, da se toga sjetimo, nego baš danas. Opet se, pred našim očima, jasno pokazuje, šta je Petar, šta je Papa, Crkvi. Vidite, čujete, čitate, u kakvu je tešku krizu dospio ovih zadnjih godina čitav naš crkveni život. Duh revolucije prodro je danas i u Crkvu. I duh svijeta: njegov nutarnji nemir, njegova kriva sloboda, njegova nezasitna pohlepa za materijalnim dobrima, njegova neobuzdana oholost i samoobožavanje, njegova raskalašenost i utapanje u erotici i seksusu. Na sve se strane i teoretski i u praksi ignoriraju prava duha, načela Evanđelja, mudrost Križa, ideali od onoga svijeta, vjera u grijeh, u otkupljenje, u milost. I to se razlilo po Crkvi naših dana kao lavina, kao poplava, kao zaraza. Pometnja je općenita i potpuna. I u svetište je prodrla. Ne znamo više, ni što je pravo, ni što je krivo. Čovjeku je, kršćaninu, željnu Boga, da zdvoji. Sve ih je manje. — i u Crkvi, i među svećenstvom, — koji jasno gledaju i koji dosljedno pokazuju na jedini pravi put: na Onoga, koji je »Put, i Istina, i Život« (Iv. 14, 6.). Sve ih je manje: onih, iz čijih usta, iz čijeg lika odmah prepoznajemo glas i lice Dobrog Pastira (Iv. 10, 11. 14.) i duh Isusov.

Braćo, rasuli bismo se danas i propali, i mi katolici, — svi to osjećamo, — da još među nama nema Pape. I na Saboru i iza Sabora jedini se Papa nije ni za tren pokolebao. On je ostao uz Evanđelje; on je ostao uza sve ono, što su vjerovali Apostoli i Oci Crkve. On i danas otklanja sve koncesije modernom bezvjerju i razvratu; on i danas brani sve svetinje vjere, — i besmrtnost duše, i vječni život, i sakramente, i Mariju, i kršćanski brak, i svećenički celibat; — on nas i danas neprestano poziva na molitvu, na duhovnost, na samozataju, na životnu skromnost, na budnost i oprez, na plemenito žrtvovanje.

Braćo i sestre! I danas je Papa stijena Crkve: i danas je on ključar Kraljevstva Božjega; i danas je on onaj, koji razvezuje sve čvorove čovječanstva, osvjetljuje sve njegove puteve, objašnjuje sve njegove probleme.

Hoćemo li da ostanemo uz Boga; hoćemo li da sebe osiguramo od svake zablude i svake stramputice, — i u ovoj smrtnoj pomrčini i bespuću oko nas; — hoćemo li da budemo prava djeca, branitelji, apostoli Crkve, ne treba nam ništa drugo: samo

slušajmo Papu; samo se njega držimo! Tko je s Papom, taj je na Božjoj stijeni, taj je u Kraljevstvu Božjem, taj će biti odriješen i opravdan pred Bogom. Kristovo je kršćanstvo, katolička je Crkva ondje, gdje je Papa. Samo ondje!

Braćo! Pružimo danas opet, puni pouzdanja i vjere, ruku prema Svetom Ocu! I pomolimo se za nj Gospodinu, čiji je namjesnik: »Pomolimo se za Papu našega Pavla! Gospodin neka ga čuva, i neka ga poživi, i neka ga blaženim učini na zemlji, i neka ga ne preda na volju neprijateljima njegovim!« Amen.

»Odstupi od mene, sotono, — jer ne misliš ono, što je Božje, nego ono, što je ljudsko!« (Mat. 16, 23.)

SOTONSKA SUGESTIJA. KRŠĆANSTVO BEZ SAMOZATAJE I KRIŽA.

Nedjelja, 11. VII. 1965.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Zadnje nedjelje govorili smo u propovijedi o jednoj od strogih, ozbiljnih, Isusovih riječi iz Evanđelja. Isus nas je njom upozorio, da je duhovni teren oko nas vrlo sklizak i nepouzdan; da na nas sa sviju strana vrebaju zasjede: mnogo puta i pod pravedničkim likom, i pod svetim haljinama. I među učenicima Gospodinovim kriju se Jude: ljudi, koji su prodali dušu đavlu. Nikome ne piše na čelu, kakav je. »Nijesam li ja izabrao vas dvanaestoricu? A ipak je jedan od vas đavao!« (Iv. 6, 71.). Dobro moramo paziti; dobro se čuvati. Samo se Boga i Evanđelja smije čovjek tvrdo i slijepo držati.

Danas ćemo govoriti o drugoj jednoj, isto tako strogoj i ozbiljnoj, riječi Gospodinovoj. A na istu temu. Njom Isus samo još proširuje dimenzije nesigurnog terena oko nas: samo još intenzivira nepovjerenje i oprez, što ga moramo osjećati prema ljudima. Đavao nas ne zavodi i ne smućuje samo preko ljudi, koji su posve njegovi, — koji su, javni ili tajni, neprijatelji Božji; — on to mnogo puta čini i preko ljudi, koji nijesu u duši pokvareni i nijesu zla srca: koji vjeruju u Boga, kao i mi; koji ga se i boje; i ljube ga. Ali su, uza sve to, još uvijek previše ljudi, a premalo kršćani: nijesu dovoljno shvatili Boga; nijesu još unišli

u pravi duh Evanđelja. Nijesu se još ni posve predali pravdi. Još je u njima previše jak niži čovjek; još misle, u svojoj slabosti i bijedi, više glavom svijeta, nego glavom vjere.

Eto, za Petra Isus nikada nije rekao, kao za Judu, da je đavao. Petar nije nikada bio izdajica. Bio je, možda, Isusu privrženiji od svih apostola. I vjerovao je u Isusa, čitavim srcem. I u njegovo je nebesko poslanje, i u negovo je božanstvo, vjerovao. Iz njegovih usta izašla je bila ona velika ispovijest vjere u Cezareji Filipovoj: »Ti si Krist, Sin Boga živoga!« (Mat. 16, 16.). Ispovijest, kojom je zaslužio najveće Isusovo priznanje. I priznanje. i nagradu. »Blago tebi, Šimune, sine Jonin!« (Mat. 16, 17.), rekao mu je Isus u odgovor. »Jer tijelo i krv nijesu ti to objavili, nego Otac moj na nebesima!« (Mat. 16, 17.). Toliko je Petar bio velik u Isusovim očima, toliko Isusu drag radi te svoje žive i tvrde vjere, da ga je učinio kamenom temeljcem svoje Crkve i ključarom, šefom, poglavicom, Kraljevstva Božjega na zemlji. »I ja tebi kažem«, rekao mu je, »ti si stijena, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata je paklena ne će nadvladati. I tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga. Pa štogod svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima; i štogod razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima!« (Mat. 16, 18., 19.).

Petrova lojalnost i njegova vjera nije nikada dolazila u Isusovim očima u pitanje. Petar nije bio samo vjernik i pravednik: on je bio Isusov iskreni i intimni prijatelj, apostolski prvak, svetac.

Pa ipak, braćo, i on je, zavaran od đavla, odigrao jednu partiju, koja je, — i ako, sigurno, ne subjektivno, a ono objektivno, — bila u sotoninu stilu: služila je đavolskim interesima, a okretala se protiv Božjih želja i namjera.

Sveti Matej, — a s njim i druga dvojica sinoptika (Mark. 8, 31. — 39.; Luk. 9, 21. — 27.), — zabilježio nam je taj prizor, odmah i neposredno, iza onoga u Cezareji Filipovoj. U istom, šesnaestom, poglavlju (Mat. 16, 13. — 28.). Veže obje te zgode.

A čini se, da ih je i Isus povezao. Baš, iza kako su apostoli, na Petrova usta, Isusa priznali za Sina Božjega, hoće im on da rastjera i rasprši krive predodžbe, koje su oni s tim bili povezali u svojoj glavi, još uvijek punoj židovsko-farizejskih predrasuda. A hoće i da ih pripravi na buduće događaje. Ne smije ih njegova Muka zateći nespremne: mogli bi se razočarati, pasti u zdvojnost, izgubiti vjeru. Neka je on Sin Božji: opet on nije i ne će biti Mesija, kakva su očekivali Židovi: — kralj od ovoga

svijeta. Druga je njegova misija; drukčije će biti njegovo kraljevstvo. Kraljevstvo od onoga svijeta. Kraljevstvo, koje će na ovom svijetu ostati nepriznato i progonjeno. Ne će ga Židovi primiti. Njegov će se zemaljski život završiti tragedijom, na Križu. Istom iza Križa doći će Uskrsnuće. A istom iza Uskrsnuća, — ali u dalekoj budućnosti, u dalekoj perspektivi, — ostvarit će se slavno, nebesko, Kraljevstvo Božje. A sasvim im je jasno Isus to rekao. Bez ikakva okolišanja, uljepšavanja, prikrivanja. Sv. Marko kaže izrijekom: »A govorio im je o tom otvoreno« (Mark. 8, 3. 2.). »Otada«, čitamo doslovce kod sv. Mateja, »poče Isus razlagati svojim učenicima, da mu valja poći u Jeruzalem i mnogo pretrpjeti od starješina i velikih svećenika i književnika, i da će ga ubiti, i treći dan da će uskrsnuti« (Mat. 16, 21.; Mark. 8, 31.; Luk. 9, 22.).

Samo, te Isusove otvorene aluzije na Kalvariju i na Križ nijesu se nimalo dopale njegovim učenicima. Takova raspleta situacije i događaja oni nijesu ni očekivali ni željeli. Ni svome Učitelju, ni sebi. Na njih je ta, iznenadna, najava katastrofe djelovala kao hladan tuš. Sve se je protiv toga u njima pobunilo. Šta to učitelj govori! Bože, zakloni! Od neprilike gledali su preda se. Ali govorili, čini se, nijesu ništa. Teško je bilo otvoreno protusloviti Učitelju. Jedini Petar, onako sangviničan, — naučan da se uvijek prvi javi, — nije mogao da dugo šuti. On će to malo pretresti sa Učiteljem. Nasamo. Povjerljivo. Da drugi ne čuju. Uvijek se je smatrao zrelijim i pametnijim od drugih. Povukao je, — kaže izrijekom Evanđelje (Mat. 16, 22.), — Isusa na stranu, i stao mu, zabrinuto, iznositi svoje prigovore. Uspio je samo da kaže prve riječi: da uvede razgovor; da ga intonira. »Daleko to od tebe, Gospodine! To se tebi ne smije dogoditi!« (Mat. 16, 22.). Isus ga je odmah prekinuo. Uzbuđeno i ljutito otresao se je na Petra. »A on«, čitamo u Evanđelju, »okrenuvši se reče Petru: Odstupi od mene, sotono; ti si mi na smutnju, jer ne misliš ono, što je Božje, nego što je ljudsko!« (Mat. 16, 23,; Mark. 8, 33.). A onda Isus, — sva trojica sinoptika to navode, — prelazi, odmah, u protuofenzivu. Brani odlučno svoju križnu nauku. Ne može, veli, nitko biti njegov, tko se ne odreče sam sebe, ne uzme na sebe svoj križ, svaki dan, i ne pođe za njim. To je njegov put. Samo tim se putem dolazi u život. Samo se tako spasava duša. Tko čuva tijelo, tko bježi od pokore i križa, od priznavalaštva i borbe, izgubit će dušu! (Mat. 16, 24. — 28.; Mark. 8, 34. — 39.; Luk. 9, 23. — 27.).

Eto, braćo, Petar je ovdje sasvim bio ispao iz uloge. Sotona je iz njega progovorio. Sotona govori i iz svakoga onoga, tko hoće da iz kršćanskog života ukloni križ, samozataju i pokoru. Iz svakoga, tko bi htio kršćanstvo, tko bi htio Kraljevstvo Božje, bez odricanja, bez borbe, bez trpljenja. Iz svakoga, tko bi htio, i da Bogu služi i da pusti uzde svome tijelu i svojim nižim nagonima: da slijepo poleti za svjetskim užicima i za svjetskom ljubavlju.

A koliko smo puta, braćo, i mi svi ovakve sotone, — ili, barem, sotonski šegrti, advokati, agitatori, — i sebi, i svojoj kršćanskoj braći i sestrama! »Čuvaj se!«, govorimo jedan drugome. »Ne idi u crkvu: misli na svoju obitelj, na svoje mjesto, na svoju eksistenciju!« »Iživi se!« govorimo jedan drugome. »Jedamput se samo živi. Jedamput si samo mlad!« »Sa svijetom!« govorimo jedan drugome. »Toliki su se samo civilno vjenčali, pa šta im fali? Ne će ni u tebe grom udariti, ako se ne vjenčaš u crkvi!« »Nemoj biti lud! Ne budi bijela vrana!« govorimo jedan drugomu. »Kad svi idu na plažu, idi i ti! Kad svi nose »šorceve« i »bikini-kostime«, nosi ih i ti! Kad se svi provode, provodi se i ti! Kad svi luksuziraju i nagađaju svojoj duši, nagađaj joj i ti!« »Šta će nam pokore i postovi! Sve to valja ukinuti. Valja živjeti veselo i prirodno. Ima li uopće veće besmislice i gluposti, nego gurati od sebe radost, koja se je našla pred tobom na pladnju, koju ti sam život pruža i nudi! Samo luda može sam sebe mučiti!«

Braćo i sestre! Svaki dan nam i mnogi kršteni ljudi tako govore. To sve više postaje tipični mentalitet naših novih, modnih, kršćana. »Bježi od samozataje! Bježi od križa! Daleko to od tebe!«

Krist je, braćo, to predvidio. On je znao za tu našu vječnu, ljudsku i kršćansku, opoziciju odricanju i križu. Zato je onako odlučno i bez rukavica s njom i obračunao. U Petru i u nama. Sotonski je to duh. Sotonska je to mudrost; nije Božja. Mudrost tijela i puti, a ne mudrost duha. Kapitulacija je to pred onim nagonskim u nama; napuštanje pozicija otkupljenoga čovještva; silazak s Božjega puta.

Braćo, nemojmo nikada više ni pokušati, da igramo tu sotonsku ulogu! Nemojmo oponirati našemu Gospodinu! Ne slušajmo sotonskih došaptavanja: ni kroz kršćanska usta! Isus ih je, eto, principijelno i svečano, dementirao. On se je deklarirao, na čitavoj liniji, za nevidljivi i vječni svijet, u koji se ulazi samo

plemenitom rezervom prema onom vidljivom i prolaznom: putem samozataje, odricanja i križa. I on na toj svojoj deklaraciji ostaje i danas: uz inat starom i novom poganstvu.

Petar je, kao poglavar Crkve i učitelj kršćanstva, dobio u tom pogledu, čuli smo, apodiktičnu direktivu: nalog, koji zauvijek obvezuje Crkvu i kršćanstvo. Široki je put, bezuslovne i pune afirmacije tijela, sotonski put. Kristov je onaj tijesni i uski. »A koji su Kristovi, propeše svoje tijelo, — crucifixerunt carnem suam, — sa strastima i požudama!« Amen.

»Ako tko hoće da ide za mnom, neka se odreče sama sebe —!« (Mat. 16, 24.; Mark. 8, 34.; Luk. 9, 23.)

RIVAL VJEČNIM VRIJEDNOSTIMA

Nedjelja, 27. IX. 1964.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Zadnje smo nedjelje, u propovijedi, spomenuli, kako se kršćanstvo bez straha predaje samo Bogu, a svega se drugoga boji i prema svemu drugome nastupa sa rezervom. I prema ljudima. Ne povjerava im se lako ni slijepo. Oprezno, pažljivo, bira sebi između njih prijatelje i drugove. I prema stvarima: prema svemu onome, što nije Bog. Prema svim vrijednostima i dobrima od ovoga svijeta. Materijalnim, zemaljskim, tjelesnim, prije svega.

Uzalud bi tu bilo i pokušavati s nekim kompromisom: toliko je Evanđelje u tome jasno; toliko je u tome naš Gospodin apodiktičan, odlučan, strog. Na čitavoj liniji on od nas traži uzdržljivost, superiornost, rezervu: i prema ljudskoj časti, i prema sjetilnoj ljubavi, i prema zemaljskom blagu, izobilju, uživanju. Njegov je ideal u tom pogledu: što manje, a ne što više! On u dragovoljnom siromaštvu, u nutarnjoj slobodi, gleda duhovnu nadmoć čovjeka i kršćanina. On samozataju i odricanje proglašuje bitnim svojstvom kršćanskoga duha: postavlja ga nužnim preduvjetom spasenju. Dosta je pročitati njegovih osam blaženih sa gore (Mat. 5, 2. — 12.): siromašni su, uplakani, gladni, progonjeni, njegovi favoriti; oni su prvi na listi izabranih; »njihovo je kraljevstvo nebesko« (Mat. 5, 3. 10.). »Križ« mu je uvijek na ustima. Samozataja i odricanje isto tako. Sva tri sinoptička evanđelista spominju, — doslovce istim riječima, — njegov zahtjev, da se svatko, tko hoće da bude njegov učenik, mora najprije odreći sebe i svojih nižih, zemaljskih i tjelesnih, želja, pa se svijesno opredijeliti za više težnje duha i za križ istine i dobra. »Ako tko hoće da ide za mnom, neka se odreče sam sebe —!« (Mat. 16, 24.; Mark. 8, 34.; Luk. 9, 23.). Službu mamonu, novcu i bogatstvu, on svečano deklarira nespojivom, inkompatibilnom, sa službom Bogu. »Nitko ne može dvojici gospodara služiti, — Ne možete Bogu služiti i mamonu!« (Mat. 6, 24.; Luk. 16, 13.). On emfatično insistira na izvjesnoj svetoj nebrizi, nonšalantnosti, za probleme materijalnog života. »Sve to neznabošci ištu!« (Mat. 6, 31.), kaže. »A vi se ne brinite, šta će biti sutra! Sutrašnji će se dan sam za sebe brinuti. Dosta je svakome danu njegove nevolje!« (Mat. 6, 34.).

Braćo i sestre! Moramo se s tim pomiriti. Nije to stvar slobodnoga izbora. To je za nas kršćane moralni princip. To je nama zapovijed Gospodinova. To je mentalitet i mudrost Evanđelja. Počnemo li precjenjivati zemaljštinu, postanemo li obožavaoci i poklonici materije, prekinuli smo sa kršćanstvom, prešli smo na drugu stranu bojne linije.

I za, po sebi, dopuštene užitke to vrijedi. I za pravedno imanje i blago. Nije svaka kuća lihvarski stečena: koliko je činovnika pred rat desecima godina otkidalo sebi i svojoj djeci od usta i od grla, da steknu, da sagrade, svoj skromni dom i da ga, danas sutra, ostave sinu ili kćeri u baštinu! Nije svaka njiva otimačina i krvarina: toliki su seljaci postali imućni samo zato, jer su radili kao crvi, od zore do mraka, dok su njihovi susjedi spavali, ljenčarili, plandovali i pili rakiju pod lipom. Nije ni svatko, tko je sebi nabavio televizor ili auto, ni pronevjeritelj ni kriomčar: mnogo su puta i muž i žena mjesecima radili preko vremena, prikraćivali sebi san i odmor, gubili živce, — u kancelariji, u tvornici, u ambulanti, u školi, — samo da se domognu toga nesretnoga televizora; ili su ga dobili na dar, od svojih u inozemstvu.

A ipak Isus na sve te bogataše, — na sve bez iznimke, — gleda pomalo sažalno, a pomalo i zabrinuto, — da ne kažem krivo i prijekorno (Luk. 6, 24.; 12, 21.; 18, 24. 25.; Mat. 19, 23. 24.; Mark. 10, 23. — 25.); — ipak im on govori, kako im, svima, valja, dobrotvornošću i ljubavlju, sticati prijatelje, da ih brane

od toga »nepravednoga bogatstva«, — »de mammona iniquitatis«, — i od njegovih jada i zamki za dušu (Luk. 16, 9.).

Nije svako bogatstvo ni imanje nepravedno po svome porijeklu, po svojoj provenijenciji. Ali svako je, — to stoji iza ove Isusove jake riječi, — nepravedno po svojoj fatalnoj nutarnjoj tendenciji: opasno je po dušu; lako čovjeka navede na zlo, na nepravdu, na zaborav na Boga. Po svojoj je naravi rival višim i vječnim vrijednostima u čovjeku. Lako se hipertrofira, — previše naraste, — na račun duha i ideala. Previše čovjeka fascinira i privuče. Pretjerano ga okupira, jednostrano ga svega zaokupi. Zaslijepi ga. Onemogući mu pravu perspektivu na objektivni red stvari. Takvi smo već mi ljudi: materijalno nam je bliže od duhovnoga; tijelo nam volju silovitije povlači za sobom nego duh. Lakše je uživati u onome, što se vidi, nego u onome, što se ne vidi. Lakše je, na zemlji, biti veseo i sretan nego dobar. Duhovni su kapitali biser, zemaljski kamenje: a kamenja je uvijek u brdima nesravnjivo više nego bisera u školjkama. Bezvrjedne su, vodenaste, tikve uvijek veće od plemenitoga voća. Kukavče brže raste od slavujeva ptičeta i domalo ga nemilosrdno izgura iz gnijezda. Trnje i korov bujaju jače od pšenice: uguše je, ako ih ne plijevimo, kako ono Isus zgodno kaže u svojoj poznatoj priči o sijaču (Mat. 13, 7. 22.; Mark. 4, 7. 18. 19.; Luk. 8, 7. 14.).

Braćo i sestre! Eto, zašto moramo biti duhovno siromašni i srcem slobodni! Eto, zašto se moramo, ako hoćemo, da budemo elitni i idealni kršćani, odreći i mnoge dopuštene radosti, komocije, uživanja! Zaboravit ćemo inače na Krista i na vječnost. Postat ćemo duševno, karakterno, voljno, anemični, nemoćni, impotentni. Razmazit ćemo se; omekoputit ćemo. Bježat ćemo od posla, od rada, od žrtava, od svake ozbiljne dužnosti. Zamrzit ćemo na križ. Utopit ćemo se u zemaljskom i vidljivom.

A to je vječna šteta i sudbonosan riziko. Uzdržljivost štedi energije za više ciljeve. Samozataja i odricanje jačaju i školuju volju. Povlačenje od svjetske taštine i od sjetilnih užitaka otvara oči i uči misliti. Plemenita, otmjena, samoća i izolacija odalečuje od nas grijeh i napast. Slobodnoj se duši Bog najčešće i najlakše javlja.

Ne će, braćo, naše kršćanstvo nikada biti jako, bude li se izgubilo u sticanju, uživanju, standardu i luksusu. I ne će nikada biti atraktivno; ne će nikomu imponirati. Bit će previše obično. Uživača je i gospode i bez nas pun svijet. Ne traži se puno ni pameti ni mudrosti, da čovjek dobro jede i dobro spava. Vrlo

je lako pjevati i smijati se, tjerati loptu i pljeskati na sportskom igralištu, vozati se autom i škljocati fotografskim aparatom. A još se je lakše igrati karata, sijeliti uz crnu kavu, plesati, sjedjeti po vas dan u fotelju i gledati televiziju ili slušati sa radija sevdalinke, pa, ako hoćete, i opere.

Sve je to vrlo lako. Samo, Krist nas zove na više. On nam upravlja oči na drugu stranu. On nam pokazuje i nudi svoje bisere vječnosti. Tko hoće da ih od njega kupi, mora, kao onaj mudri evanđeoski trgovac iz Isusove priče (Mat. 13, 45. 46.), prodati mnogo štošta drugo: što nije tako vrijedno. Mora se koncentrirati na više i vječne vrijednosti i težnje.

Braćo ,svi smo mi danas, — i mi kršćani, — previše zinuli za udobnošću i za zabavom, za uživanjem. Svi mi danas imamo i previše zahtjeva. Nikada nam nije dosta. Štogod vidimo, da drugi imaju, htjeli bismo i mi imati. A na svoju nesreću! Svi smo zbog toga danas nemirni, nervozni, nezadovoljni, blazirani, umno inferiorni i kulturno površni. I svi, glavom bez obzira, bježimo od svake kršćanske samozataje. Sve ono, što tijelu godi, a što nije grijeh, — barem smrtni, — hoćemo da okušamo. Zato smo ovako i siromašni pravdom. Zato smo ovako i slabi u vjeri. Zato je ovako i plitko naše kršćanstvo. Zato među nama i ima ovako malo pravednika: kršćana, u koje se čovjek može pouzdati i na njih s ponosom uprijeti prstom. Kršćanske nam samosvijesti manjka. Nemamo duhovnog ponosa. Ponosa otkupljenih. Ponosa djece Božje. Isus nije hlepio za zemaljskim blagom i uživanjem, baš jer je bio iznutra sit Boga i u njemu bogat i sretan. I sveci isto tako.

Braćo! Moramo se u tom pogledu temeljito popraviti. Kršćanin si: nemoj sebi baš sve priuštavati, ni kad bi to mogao! Jedi skromno i nosi se jednostavno, i kad imaš novaca! Čovjek si: nijesi voštana lutka iz konfekcijskog modnog izloga! Ne daj ni svome djetetu svega, što mu dune u glavu: pa ni kad ti to dopuštaju kućne financije! Neka se obuzdaje, neka se uči sobom vladati: to će mu biti kud i kamo veći kapital i za život i za vječnost od luksusnih opravica, od čokolade, od sladoleda, od skupih igrački! Ponosi se, da možeš u kući biti bez mnoge modne ludosti! Čuvaj svoj kućni mir! Čuvaj živce: i svoje i svoje djece! I kad imaš televiziju, — a blago tebi, dok je još nemaš, — ne daj, da ti djeca vas dan u nju pilje: šta će dobra na njoj vidjeti! Ne uči djeteta na buku, svirku ,ludovanje, sentimentalnosti, od jutra do mraka! Ne treba da ti iz kuće uvijek trešti

radio! Bit ćete, svi, bez toga i zdraviji, i prirodniji, i jači, i moralniji. Svladavaj se i sam, u svemu, posti kojiput i dragovoljno, — od cigare osobito, od vina osobito, od kave osobito, — školuj volju! Ali zato budi dobar i pobožan! Ali zato se uvijek bavi nečim korisnim, radi, stvaraj, pomaži drugima: duhovno i tjelesno!

Braćo, nije Kristovo siromaštvo, nije njegovo odricanje ludost: ono je mudrost. Mnogi već danas po svijetu, — i mnogi nekršćani, — dižu uzbunu protiv prevelikog standarda i luksusa. I u Americi! Sve je više zbog toga oko nas dekadenata, degenerika, kretena, neurotika, propalica, kriminalaca. I gospodskih, i bogataških kriminalaca! A kršćanstvo uvijek vene i nazaduje svagdje, gdje su i kršćani masovno pošli za gospodovanjem i uživanjem. Prazne se samostani. Nitko neće u svećenike. Pošli smo za mamonom: ne možemo više slijediti Krista!

Nije, braćo, Papa (Pavao VI.) badava, u svojoj nedavnoj enciklici, čitavo jedno poglavlje posvetio pozivu na duhovno siromaštvo i pokoru. I pokoru za uspjeh koncila! Zove nas natrag na Kristov put. Ništa drugo! Dozivlje nam u pamet veliku i vječnu Gospodinovu riječ: »Ako tko hoće, da ide za mnom, neka se odreče sam sebe —!« Amen.

»Šta koristi čovjeku, ako sav svijet dobije, a duši svojoj nahudi?« (Mat. 16, 26.; Mark. 8, 36.; Luk. 9, 25.)

STANDARD I KRŠĆANSTVO

Nedjelja, 12. II. 1961.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Nama, katolicima, kojiput prigovaraju, da smo protiv tako zvanog životnog standarda. Da smo i protiv životnog veselja i protiv udobna i imućna života. Da smo protiv toga u načelu. Samo navraćamo ljude na siromaštvo, na patnju, na pokoru, na tugu i plakanje. Da je na našu, vele, ljudi bi još uvijek ostajali na puri i opancima; stanovali bi u potleušicama, kolibama i daščarama; spavali bi na zemlji: na slami i na kukuruski; odijevali bi se u kostrijet i dronjke.

Nije istina. Nijesu ozbiljni, kad nam to spočitavaju. Protuslove činjenicama. Nijesu razumjeli ni naših propovijedi ni našega, odnosno Gospodinova, evanđeoskoga, učenja.

Kad smo se to mi protivili, da ljudi, i u materijalnom pogledu, dobro žive, ako to mogu: časno, pošteno i zakonito? Kad smo koga odvraćali, da sebi ne sagradi lijepu kuću, da ne uhrani krme za zimu, da ne unese u sobu krevet, perinu, tanjure, ormare, sagove, peć, pa, ako mu može biti, i centralno grijanje, i električni štednjak? Koga smo to natjerivali, u ispovijedi ili sa oltara, da sa sebe skine otmjeno odijelo ili modernu haljinu, pa i onu od svile? Nikada to nijesmo činili. A bili bismo smiješni i nedosljedni, da to makar i samo pokušamo. Ljudi bi nam odmah rekli: »Skinite onda i vi, svećenici, kapute i šešire

sa sebe! Iznijet ćemo i iz vaših soba peći i krevete. Ne ćete ni vi više imati po kućama sestara i kuharica, da vam kuhaju: natjerat ćemo i vas na puru!« Rekli bi nam: »Pa ni vaši redovnici i redovnice, što su zavjetovali siromaštvo, ne leže po noći na podu, i nijesu ni goli ni gladni. Samo o trapistima se priča, da spavaju na daskama i da nikada ne jedu mesa!«

Nijesmo mi katolici ni protiv standarda ni protiv udobna života u principu. Bog je čovjeku dao zemaljske stvari, da se njima služi; pa i da u njima uživa. »Rastite i množite se, i napunite zemlju, i vladajte njom, i budite gospodari —!« (Post. 1, 28. — 30.), »I sve, što se miče i živi, neka vam bude za hranu; sve vam dadoh —!« (Post. 9, 1. — 3.), rekao je on ljudima najprije još u zemaljskome raju, i opet iza potopa. Čitav Stari Zavjet pun je molitve za kruh i za Božji blagoslov; pun zahvaljivanja na Božjim darovima. Mnogi su starozavjetni sveci i pravednici, od Abrahama pa do Joba i do pobožnih izraelskih kraljeva, bili imućni, i bogati ljudi: bogata je bila i Božja junakinja i pokornica Judita. Ni bogoduhi starozavjetni Mudrac ne želi da bude prosjak. On se moli Bogu: »Mendicitatem et divitias ne dederis mihi, — Ne daji mi ni siromaštva ni bogatstva; daj mi samo ono, što mi treba, — tribue tantum victui meo necessaria!« (Posl. 30, 7.). I on, eto, sebi želi kakav takav standard.

A ni naš Gospodin nije bio prosjak, i ako je bio siromah: dragovoljni, duhovni, siromah prije svega (Mat. 5, 3.); slobodne i nesebične duše, neprikovane ni na što od ovoga svijeta, ni na što zemaljsko i prolazno. I nije on nikoga nagonio na prosjačenje. I nije nikoga istjerivao iz njegove kuće; nije nikoga korio ni osuđivao, što zove ljude u goste, ni što im je za ručak zaklao ugojeno tele (Luk. 15, 23. 30.) i priredio veliku večeru (Luk. 14, 16.), metnuo na sto vino i čaše. Bilo je i vrlo imućnih ljudi, kojima je bio prijatelj i s kojima je sjedao za sto (Luk. 5, 29.; 19, 5.; 22, 11. 12.; Mark. 14, 15.); navraćao se je na noćište i u obitelji, gdje su mu po glavi i po nogama izlijevali i dragocjene pomasti (Mat. 26, 7.; Iv. 12, 3.), iz posude od alabastra (Mark. 14, 3.). A kad bi se našao među gladnima i golima, on ih je žalio i hranio, a nije im govorio, da je to sreća i radost. Križ je to. Ni onih, koje je bio pozvao na savršenost i siromaštvo, apostola i učenika, nije on nikada patio glađu, ni silio, da idu poderani. I oni su imali i meda i ribe na svome stolu (Luk. 24, 42.). A Apostoli osuđuju izjelištvo, obijest i škrtost (Rim. 13, 13.; 1. Kor. 5, 10. 11.; 6, 10.), ali ne one, koji jedu za ručak meso

(Rim. 14, 1. — 23.), ni one, koji doduše imaju i blaga i imanja od ovoga svijeta, ali imaju i ljudskosti, i srca, i milosrđa (1. Iv. 3, 17.; Ef. 4, 28.).

Ne, nijesmo mi katolici, nije ni Evanđelje, protiv standarda u principu. Nijesmo mi protiv toga, da ljudi dobro i dolično žive. Mi bismo se samo veseljeli, kad oko nas ne bi više bilo ljudi, koji spavaju po šupama i kojima su prsti ispali iz cipela. Kad bi svatko imao čitav kaput, pristojan stan i naloženu sobu; kad bi spavao na krevetu i kad bi mu se na štednjaku uvijek pušio dobro začinjen ručak i vruće mlijeko sa pšeničnim kruhom. Mi se za to i molimo: »Kruh naš svagdanji daj nam danas!« (Luk. 11, 3.). Mi sve potičemo, da rade, kolikogod mogu, na otklanjanju socijalne bijede i na podizanju sveopćega blagostanja među ljudima, svuda po svijetu. Mi skupljamo za one, koji nemaju, a one, koji imaju, dužimo, da daju i dijele. Nijesmo ni mi protiv standarda u principu. Nijesmo ni protiv onoga visokoga. Bože, daj, da dočekamo, da i mali, obični, ljudi imadnu jednom svoj auto i mognu u njemu putovati po svijetu! I mi bismo s njima prislonili: koliko toliko.

Nijesmo mi katolici protiv standarda u principu. Mi smo protiv obožavanja standarda. Mi smo samo protiv standarda, pred kojim ljudi padaju na koljena kao pred svojim jedinim bogom i zbog kojega zaboravljaju na vječnost i gube dušu. Mi smo protiv standarda, koji od ljudi, djece Božje i sinova duha, čini neljude i životinje: robove zlata i uživanja. Mi smo protiv onoga standarda, na koji je Isus udarao, kad je u Evanđelju propovijedao protiv nepravednoga bogatstva, protiv bezbožnoga mamona (Mat. 6, 24.; Luk. 16, 9. 11. 13.).

A toga ima i danas, koliko hoćeš. I danas ima »bogataša«, i ako se kušaju prikriti, kamuflirati, pod tobože nevinim i socijalnim idealom »standarda«. Ljudska se duša, ljudska se psihologija, nikada ne mijenja. Ni ljudska se zloća nikada ne mijenja.

Tri su značajke toga bezbožnog standarda, toga bezdušnog bogatstva, starog i novog. Samo u zemlju gleda, samo u tijelo gleda, u Boga i u vječnost nikako ne gleda. Ne bira uživanja; ne brine se, je li dobro ili zlo ono, na što je zinuo; ne obazire se uopće na Božji zakon; duševna dobra pred njim ne kotiraju; ne priznaje nikakvih moralnih kriterija. Ničega se ne odriče. Nikada mu nije dosta. Ne vlada sobom. Izgubio je slobodu duše. Robuje svakoj nasladi: i jezika, i očiju, i spola.

Obazrite se samo oko sebe! Pogledajte samo na sebe i u sebe! Ne zna im se broja: onima, koji ni na što drugo ne misle, nego samo na uživanje, na izobilje, na gospodstvo. Jedino im je to, po vas dan, i po danu i po noći, i na pameti i u ustima. Plaća, plaća, plaća. Stan, stan, stan. Kaput, kaput, kaput. Namještaj, namještaj, namještaj. Frižider, frižider, frižider. Televizor, televizor, televizor. Auto, auto, auto. Utakmica, utakmica, utakmica. Izlet, izlet, izlet. Ljetovanje, ljetovanje, ljetovanje. Kino, kino, kino. Ples, ples, ples. Zabava, zabava, zabava. Ljubav, ljubav, ljubav. Kao da ničega drugoga nema ni na nebu ni na zemlji. Nikada ni da pomisle, da imaju dušu; nikada da se potrude, da im ona bude plemenita, čista, pravedna; nikada da se obraduju dobru i u dobru uživaju; nikada da se sjete, da valja umirati i da će se jednom sastati s Bogom, pa da mu se pomole, pa da odu u crkvu, pa da požele da nešto čuju ili pročitaju o vječnim problemima i istinama života.

Ne zna im se broja: kojima je uživanje, izobilje i gospodstvo jedini zakon. Mora se uživati i gospodovati, a ne pita se, pod koju cijenu. Ne pita se, dopušta li ti to stalež i plaća; je li to plemenito i pametno; možeš li to učiniti bez povrede poštenja i tuđih prava. Za uživanje se sve čini; sve je dopušteno i slobodno. Prodaje se tijelo, gubi karakter, ruši brak, gazi tuđe srce, intrigira, uhodari i denuncira, laže i krivotvori, krade i pronevjeruje. Ostavljaju se djeca, ubijaju životi, izdaje vjera i domovina, zatajuje Bog. Ne misli se na druge. Cinički se ismijavaju ideali. Glavno je »dečko«; glavno je krzneni kaput; glavno je provod i pun trbuh. Sve je ostalo »za krajcar«.

Ne zna im se broja: onima, koji uopće nijesu u stanju da kažu: »Ne. Ne treba mi to. Dosta mi je. Neću!« Ne mogu se oteti ničemu, što im se nađe pred očima. Nema tu: preskupo je. Nema tu: korizma je; petak je; nedjelja je. Nema tu: ja sam oženjen; ja sam udata; ja sam djevojka; to je tuđi muž. Kao da u nama nema više ni volje ni slobode: kao da smo lepirovi ili golubice.

Bezbožni standard. Standard bez Boga, bez duše, bez milosti, bez morala, bez ljudskog dostojanstva. To je standard, to je bogatstvo, koje je Krist osudio. To je standard, koji i mi s njim zabacujemo i otklanjamo. Za takve je on govorio: »Kako će teško oni, koji su se bacili na bogatstvo, unići u kraljevstvo Božje!« »Lakše će deva proći kroz iglene uši —!« (Mark. 10, 23. — 25.; Luk. 18, 24. 25.; Mat. 19, 23. 24.). Tima se je prijetio: »Jao

vama, bogati!« (Luk. 6, 24.). Te je opominjao: »Što koristi čovjeku, ako sav svijet dobije, a duši svojoj nahudi?« (Mat. 16, 26.; Mark. 8, 36.; Luk. 9, 25.). Tima se je rugao: »Još ovu noć zatražit će od tebe dušu tvoju; a ovo, što si skupio, čije će biti?« (Luk. 12, 20.). Tima je pred oči stavljao pakao, koji ih čeka: »A umrije i bogatun, i bi zakopan u pakao!« (Luk. 16, 22.).

Braćo i sestre! Živite vi samo dobro i udobno, ako vam je Bog dao! Nitko vam to ne brani: Isus najmanje. Ali ne budite nikada obožavatelji ni svijeta, ni tijela, ni standarda! To vam Isus brani. Obožavajte samo Boga! »Gospodinu se Bogu svojemu klanjaj i njemu jedinome služi!« (Mat. 4, 10.; Luk. 4, 8.). A od svijeta uzimljite samo ono i onoliko, što vam i koliko vam dopušta kršćanska savjest, pravda i moral! Samo ono i onoliko, što vam ne će ni iskvariti ni zarobiti duše! Braćo i sestre, vjerujmo u Boga, mislimo na vječnost, dolazimo u crkvu, pa ćemo vidjeti, da ima i viših stvari od kaputa i od frižidera, od auta i od dresova, od muškarca i od žene. Pa ne ćemo pasti na koljena ni pred čim, što prolazi i trune. Pa ne ćemo nikada kupovati gospodovanja pod cijenu pravde, kreposti i vjere. Braćo i sestre, budimo velike i plemenite duše i fina, bratskoga, srca, činimo dobro, tješimo i pomažimo, pa ne ćemo nikada biti bolesno gladni ni jela, ni tijela, ni uživanja; pa ne ćemo nikada biti jalni ni zavidni, što netko ima od nas ljepši kaput i gospodskiji stan; pa ćemo biti mirni i sretni, i kod ostanemo neljubljeni i neudati; — imat ćemo u srcu veće blago, ljepšu radost, vječnu nadu. »Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi, što izlazi iz usta Božjih!« (Mat. 4, 4.; Luk. 4, 4.). Braćo i sestre, volimo svoju kršćansku slobodu duše, pa ćemo se, stoput, rado odreći i koječega, što bismo mogli imati, — i mi, i naša djeca, — samo da ne budemo razmaženi; samo da budemo jači od svojih strasti i od svake slatke napasti! Pa ćemo i u običnom kaputu ponosno i s visoka gledati na one nagizdane; pa se ne ćemo stidjeti, što naša djeca ne izgledaju kao lutke iz žurnala; ali ćemo se zato dičiti, da su nam brojna, poslušna, trijezna, nevina, pobožna, blagoslovljena!

Nikada, braćo i sestre, nemojmo uzimati od života sve, što nam nudi! Nikada se ne nadmećimo s drugima u izobilju i obijesti! Nikada se ne nadimajmo zbog imanja i gospodstva! Luksus, — vidimo to svaki dan, — blazira, rađa životnom dosadom i nervozom, upropašćuje i tijelo i dušu. A samozataja i skromnost, i usred izobilja, čini ljude i narode velikima. Još su stari

poganski mislioci bili to proglasili prvim zakonom mudrosti: »Abstine! Sustine! — Odreci se! Podnesi!« Nijesmo protiv standarda, ali jesmo, i moramo biti, protiv luksusa!

U duhovnom siromaštvu, u nutarnjoj slobodi, u primatu, nadmoći, duševnoga i vječnoga u nama, sva je i veličina i snaga kršćanstva. Po onoj Isusovoj: »Sabirite sebi blago na nebu, gdje ni rđa ni moljac ne kvari i gdje kradljivci ne potkopavaju niti kradu; — jer gdje je blago tvoje, ondje je i srce tvoje!« (Mat. 6, 20. 21.; Luk. 12, 33. 34.). Amen.

»Ustanite i ne bojte se!« (Mat. 17, 7.)

UTJEHA I NEUTJEHA U DUHOVNOM ŽIVOTU

Nedjelja (II. korizmena), 22. II. 1959.; Sarajevo, katedrala.

Đragi vjernici! Prizor iz današnjeg nedjeljnog Evanđelja (II. korizmene nedjelje) tako je nebeski lijep. Isus je na čas objavio trojici svojih izabranih učenika svoju slavu: nešto malo od svoga božanskog i nebeskog veličja. Prenio ih je, u duhu, za trenutak, — možda i za sat, dva, — u limb, u tadašnje, privremeno ‚nebo starozavjetnih pravednika; uveo ih među svece. Tračak se je rajskoga svijetla prosuo po Taboru i po očima i licima trojice sretnika. I toliko su odmah bili zabliješteni od toga višnjega svijetla i toliko očarani od nebeskog glasa, koji im se je iz njega javio, da su u svetom strahopočitanju ničice pali na zemlju i prekrili rukama oči. I toliko su bili ushićeni tim osjećajem nebeske sreće, da su u svetom bunilu zaželjeli, da zauvijek ostanu u tom slatkom, taborskom, blaženstvu. »Gospodine, dobro nam je ovdje. Ako hoćeš, daj, da napravimo ovdje tri sjenice, tebi jednu, Mojsiju jednu i Iliji jednu!« (Mat. 17, 4.; Mark. 9, 4.; Luk. 9, 33.). Sa Isusom i sa njegova dva sveta, nebeska, gosta.

Ali kratak je bio taj njihov zanos: kratka ta njihova radost. Brzo je oblak zakrilio svece, ugasilo se svijetlo s nebesa, apostoli su se prenuli, probudili, iz ekstaze. Tabor i njegove planinske šume opet su bili pokriveni noćnom tamom. Uz njih je opet stajao samo Isus, u svom običnom izgledu, bez nebeskog sjaja oko glave, bez vidljivog veličanstva, u svagdanjem, običnom,

smrtničkom, obličju. Vratili su se bili opet časovi životne svagdanjosti i proze života. S brda su apostoli silazili već kao obični ljudi. Ostat će im samo, sve doklegod budu živi, u duši slatka i draga uspomena na taborsko viđenje. Još kao starac, pred smrt i mučeništvo, sjeća se sv. Petar Tabora: on mu je čitav život služio kao dokaz veličine i božanstva njegova Gospodina, ali mu je i vječno živio u duši kao neutaživa čežnja za nebesima, koja će mu se opet, skoro, otvoriti. U svojoj drugoj poslanici poziva se on izrijekom na taborsko viđenje i na glas, što ga je tom prilikom čuo s neba, da kršćane utvrdi u vjeri i da im poželi, neka im nebeska nada bude kao svjetiljka, koja će im svijetliti u tami zemaljskog progonstva sve, dok ne osvane dan i ne pomoli se danica u srcima njihovim: »donec dies elucescat et lucifer oriatur in cordibus estris« (2. Petr. 1, 16. — 19.).

I drugi je veliki apostol, sv. Pavao, bio na sličan način utvrđen i utješen od Boga u svojoj vjeri i u svojim zemaljskim kušnjama. I on, s ponosnom i sa živom zahvalnošću, spominje, u 2. poslanici Korinćanima, — čitali smo to i slušali na poklade, u poslanici nedjelje pedesetnice, — kako je, još pred 14 godina, u zanosu viđenja bio odnesen na nebo i čuo ondje »tajinstvene riječi, kojih čovjeku nije slobodno govoriti«. Toliko je bio, u tim časovima, izvan sebe od sreće, da ni ne zna, je li to bilo samo u duhu ili i u tijelu (2. Kor. 12, 2. — 4.). Ali od veličine i ljepote te sreće živi, evo, i iza 14 trudnih apostolskih godina i živjet će sve, dok zauvijek ne ode k svome Gospodinu.

To su oboje bili časovi čudesnog duhovnog zanosa, časovi mistične utjehe duše. I drugi su ih, mnogi, sveci imali. U ovom ili onom obliku. Padali bi u ekstazu, gubili se u duhu, ukočili bi se ili lebdjeli u zraku, licem bi im se prosuo neki čudni sjaj, usne bi im se micale, kao da s nekim gore u visinama razgovaraju, oči bi im bile nepomično uprte u nebo: s izrazom neiskazanoga blaženstva. A onda bi se i oni budili iz ekstaze, baš kao i sv. Pavao i trojica apostola sa Tabora: započinjao bi opet i za njih obični, mukotrpni, svagdanji život rada, križa i molitve. A katkada i život napasti, žalosti, suza, duhovne tame i osamljenosti, gdje bi se još samo, u svome zemaljskom progonstvu, sjećali onih sretnih taborskih časova i živjeli od njihove utjehe, nadali se novom pohodu Gospodinovu i uzdisali za konačnim, vječnim, sjedinjenjem s njim.

Eto, i u životu svetaca izmjenjuju se dani utjehe i dani neutjehe, poezija i proza duha, plima i osjeka pobožnog života.

Ali se zato duša svetaca nikada ne mijenja. Ona je Božja i u danima svijetla i u danima mraka. Nijesu sveci ni zahtijevali od Boga utjeha: oni su nastojali da mu i bez njih vjerno služe. Ali Bog ih im je slao. I da im budu nagrada, i da im budu okrepa i snaga u, kasnijim, danima kušnje. Nijesu sveci zahtijevali od Boga utjeha. Ali zahvalni su mu na njima bili. Smatrali su ih nezasluženim darom dobrote Božje i velikom milošću. I radovali su im se.

Mi, obični vjernici, nemamo takvih čudesnih Božjih utjeha i zanosa. Nijesmo nikada dosada imali ekstaze. Ne ćemo je, — sva je prilika, — nikada imati ni u budućnosti. Nije naša vjera jaka vjera svetaca. Nijesmo mi zaslužili tolike milosti: ni svetošću života, ni žarom ljubavi, ni heojskim, dragovoljnim, žrtvovanjem za Boga.

Ali neke vrsti taborske časove imamo i mi. Barem, ako smo iole revni u kršćanskim dužnostima; ako se češće, a pobožno molimo; ako vodimo koliko toliko ozbiljan duhovni život. Osjetimo i mi kojiput blizinu Božju u srcu: vjera nam oživi, Bog nam je drag, mili nam se molitva, budi nam se u srcu sreća i ponos, što smo djeca Božja i kršćani; kao da pipamo blagu ruku Providnosti, koja nas vodi kroz život; sretni smo i vedri u Bogu; nije nam teška ljubav k bližnjemu, a nijesu nam teške ni druge naše dužnosti; velikih napasti ni nemamo; u duši nam je i u kući mir; spremni smo, čini nam se, za Boga sve učiniti i podnijeti. Bog nas miluje kao svoju djecu. Kao da samo čekamo, kad ćemo k njemu odletjeti u raj.

Samo, malokad da dugo traje to lijepo vrijeme, taj sjaj i to sunce, u duši. Odjedamput osjetimo, kako se iznad nas opet nebo oblači. Hvata nas tuga, poklapa neki duhovni mrak. Sve nam, što je dobro, postaje nekuda teško. Sve nam, što je u vezi s vječnošću, izgleda nekuda daleko i hladno. U srcu nam počinje kopkati crv sumnje. Nekako nemamo prave volje za molitvu: dosadna nam je. Osjećamo se nezadovoljnima i osamljenima. Uvijek smo u napasti, da izgubimo strpljivost. Sve je oko nas nekako prazno. Progoni nas osjećaj, da smo nesretni, i kao da se u nama budi zavist prema onima, koji oko nas bezbrižno i obijesno uživaju život. Vjerske su nam i moralne dužnosti kao kakvi lanci na rukama: najvoljeli bismo ih zbaciti. Nervozni smo. Svatko nam smeta. Križevi nam izgledaju nepodnosivi. Napasti je sve više, i sve su teže: i kao da im se već predajemo. Kao da su nam noge od olova, kad valja učiniti štogod dobro ili nešto žrt-

vovati Bogu za ljubav. Na sve crno gledamo; pesimisti smo: utučeni, apatični, bezvoljni. Kao da više nijesmo oni od jučer. Ne možemo skoro sami sebe više ni prepoznati.

Došlo je, eto, na nas vrijeme duhovne tame, neutjehe, suše, krize. Bog se je sakrio od nas: ostavio nas same na našemu životnom i duhovnom putu.

Kako? Zašto? To je u ovoj stvari najvažnije pitanje.

Imaju dvije vrsti te duhovne suše. Gdjekada smo, — obično, najčešće, — mi sami krivi. Popustili smo u revnosti. Upali smo u mlakost. Ne molimo se onoliko ni onako pobožno kao prije. Zavrtjela nam je glavom neka ljudska ljubav ili briga. Sve manje pazimo na sebe u duhovnom životu. Sve više pravimo pogrešaka. Sve češće upadamo u lake grijehe. Sve više olako prelazimo preko »sitnica«. Sve se češće oglušujemo glasu milosti: zovu Duha Svetoga u duši. Sve se više prilagođujemo stilu i manirama svijeta. Pa se Bog, na koncu, ispred nas i od nas povlači: uvrijeđen je; kažnjava nas. Milost, toliko puta odbijena, u nama slabi. Ne prenemo li se brzo, ne okrenemo li odlučno natrag, bivat ćemo sve gori; posve ćemo se pokvariti; upast ćemo i u teške grijehe: i u otpad, i u nevjeru. Zar je jedan, zar je jedna, pošla tim putem: od nekadašnjih Božjih zvijezda; od nekadašnjih uzornih katolika i katolikinja.

A gdjekada, — rjeđe, — mi nijesmo krivi. Trsimo se, koliko više možemo; molimo se; borimo se protiv napasti, što znamo bolje; savjesni smo i u staleškim dužnostima i u radu za Boga; ne popuštamo ni u čemu; nastojimo da silom budemo vedri i prijazni s drugima; čuvamo se, da i pred kim pokažemo svoju žalost i svoje sumnje; ostajemo u svemu kad svojih ideala, dobrih odluka, apostolskih akcija, i ako nam sve to ide nekako preko srca. Ne damo se slomiti ni prevladati od čuvstva: slijedimo razum i vjeru.

U tomu je slučaju duhovna neutjeha samo kušnja naše vjere i naše ljubavi. Bog nam je sam oduzeo svoje svijetlo i svoj mir, da iskuša našu vjernost; da nam očeliči dušu. Šalje nam taj križ kao svojim jakim vojnicima, u koje ima pouzdanja, pa ih je odredio za najteže zadaće. Kako bi nas učinio duhovno još jačima. Kako bi umnožio naše zasluge. Kako bismo i mi, kao njegovi intimni prijatelji, okusili njegov kalež boli i tjeskobe iz Maslinskog vrta. »Žalosna je duša moja do smrti!« (Mat. 26, 38.; Mark. 14, 34.), »I poče se plašiti, zgražati, žalostiti« (Mark. 14, 33.; Mat. 26, 37.), »I znoj njegov bi kao kaplje krvi, što teče na

zemlju« (Luk. 22, 44.). Lako je u sreći i u veselju Bogu služiti. Ali, tko Bogu ostane vjeran i u muci, — i kada mu duša krvari, — njegova je vjera velika; njegova je ljubav jaka i čista.

Braćo i sestre! U kojemu smo od ova tri stanja mi?

Ako smo u ovom zadnjemu, ako nam je duša žalosna i u mraku, ali opet čista i vjerna, ne bojmo se! Izdržimo do kraja; budimo junaci; nosimo svoj, izabranički, križ za Isusom ustrpljivo i dostojanstveno! A ne popuštajmo ni za dlaku u svome kršćanstvu ni u svojim dobrim odlukama! Ostanemo li jaki i vjerni i u tami duha, velika će biti naša plaća na nebesima. Blagoslov će i milost pratiti svako naše dobro i apostolsko djelo: blagoslov žrtve i križa. Ojačat će nas Bog, da ne klonemo. I pohodit će nas opet, prije ili kasnije, utjehom svoje blizine i svoga mira. Dječicu svoju, koju je on sam, po diktatu svoje očinske ljubavi, na čas ucvilio. Vjernost Bogu i u neutjesi put je do još veće utjehe. A kada će ona doći, to ćemo ostaviti Bogu. Naše je za njim uzdisati, a njegovo je, kad će nam se javiti. Bogu se ne diktuje; Bogu se ne zapovijeda; Bogu se samo moli.

Ako smo u onom drugom, — ako smo sami krivi za duševni mrak oko sebe, ako smo zapuštali molitvu, ako smo popustili u revnosti, ako padamo u uvijek nove i veće pogreške, ako se sve više predajemo svijetu i njegovim taštim željama, ako je naša ljubav ohladila, — prenimo se odmah: dok je još vrijeme! Poslušajmo glas Božje milosti, koja nas kara i zove! U krizi smo spasenja. U teškoj krizi. Mlakost psihološkom nuždom gura čovjeka, uvijek dublje, u zlo i u grijeh. Što više popuštaš tijelu i grijehu, to mu više robuješ: to si nemoćniji pred njim. Daleko će te odvesti tvoja nevjera Bogu. Najgore se, — davno su to rekli iskusni duhovni ljudi, — pokvari onaj, koji je nekada bio dobar: »Corruptio optimi pessima!« Postane i odviše lako duhovnim janjičarom, otpadnikom, izdajicom, prebjegom. Bog ne voli polovičara: on ih od sebe goni i odbacuje. »O da si«, veli Gospodin u Otkrivenju, »hladan ili vruć, ali jer si mlak, ispljuvat ću te iz svojih usta!« (Otkr. 3, 16.).

A ako smo u onom prvom, — ako uživamo duhovni mir i radost, — pazimo na sebe! Zahvaljujmo na tome dobroti Božjoj kao na veliku i nezasluženu daru! I budimo ponizni: inače ćemo ga izgubiti! Nije to naše pravo: to je milost. I budimo revni: inače će nas Bog kazniti; ugasit će se malo pomalo u našoj duši njegovo višnje svijetlo! I čuvajmo se obijesnih zemaljskih radosti: one uvijek potamnjuju i truju dušu! I nipošto ne vežimo

svoje službe Bogu uz te vanjske utjehe: spremajmo se na to, da će nam ih Bog jednoga dana oduzeti; doći će i za nas dani njegove kušnje! Pa tvrdo odlučimo, da ćemo i tada ostati dobri i Božji! Preporučimo se unaprijed Bogu za te dane pohođenja i suše! I budimo uvijek spremnni na Križ! Nikada ne smije naša pobožnost biti samo čuvstvena: ona uvijek mora biti i voljna, razumna i jaka. I kad panemo u tamu duha, i živimo, i molimo se, i radimo, i govorimo isto onako, kako smo to radili i u danima duhovnog svijetla! Bog je isti i danas i jučer. I obećanja su njegova ista. Ista i vrijednost i cijena pravde. Ista je prava, kršćanska, mudrost života. Dobro je uvijek dobro; zlo je uvijek zlo.

Braćo i sestre! Svi mi doživljujemo i taborske i maslinske časove. Budimo svijesni, da su oni i jedni i drugi pred Bogom jednako vrijedni: sve ovisi samo o tomu, je li Bog s nama; je li Isus, Spasitelj, u našem srcu.

A ako hoćemo, da on uvijek bude s nama, — da nas i što češće utješi i ogrije, i što čvršće drži uza se u časovima duhovne tame, — pružajmo za njim ruke; tražimo ga! A ne ćemo ga naći, — ni njegova mira, ni njegove snage u suprotivštinama života, — ni u kinu, ni na goloj plaži, ni u krčmi, ni na čajankama i igrankama, ni u sportskoj pomami i groznici, ni u romanima, ni u ljubavnom sanjarenju i ognju. Boga ćemo naći u molitvi, u crkvi, u tihom krilu svoje kršćanske obitelji, ako je ona puna vjere i pravde, u lijepoj i djevičanskoj Božjoj prirodi, u društvu dobrih, u čitanju Svetog Pisma i ozbiljne, plemenite literature, u djelima milosrđa i kršćanske ljubavi, u apostolatu istine. Od toga počinje kršćanski život: to ga čuva. I kad nas povede na Tabor, i kad nas povede u Maslinski vrt.

Prije svega, braćo, molite se: ako hoćete da budete kršćani mirne i jake duše, i u radosti i u žalosti! I uozbiljite se: okrenite se k duši i k vječnosti!

A korizma je vrijeme za to. Ono, što nam Crkva preporučuje i nudi u korizmi. Korizmena pokora. Korizmene propovijedi. Križni put. Korizmena ispovijed. Nemojte, da naše crkve budu prazne u ove svete dane milosti, gdje je Bog tako blizu našim dušama! Nemojte, da vaša djeca, da naši mladići i djevojke, ostanu daleko od križnoga spasenja i od životne mudrosti Evanđelja! Čuli ste Apostola, kako nas je sve, u današnjoj nedjeljnjoj misnoj poslanici, ozbiljno opomenuo: »Braćo, molimo vas i zaklinjemo u Gospodinu Isusu, da tako hodite, kako ste primili od nas ——. A ovo je volja Božja: vaše posvećenje!« (1. Sol. 4, 1. 3.). Amen.

»Nikomu ne kazujte, što ste vidjeli!« (Mat 17, 9.)

PORUKA SA TABORA

Nedjelja, 19. VII. 1970.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Riječi, što sam ih naveo kao motto ovoj propovijedi, upravio je Isus trojici svojih apostola, koji su bili svjedoci njegovu Preobraženju na gori Taboru.

Ne ću vam danas opširnije tumačiti taj događaj, to otajstvo iz Isusova života. Oduljilo bi se. A uglavnom svi i onako znate, kako je ono teklo. Svake se je godine, dosada, čitalo o tomu Evanđelje na II. korizmenu nedjelju, a onda i na blagdan Preobraženja, 6. kolovoza. Jedno je to od centralnih otajstava u Isusovu životu. Zato su nam ga i zabilježila sva trojica sinoptičkih evanđelista: Matej (17, 1. — 13.), Marko (9, 1. — 13.) i Luka (9, 28. — 36.).

Nekoliko dana, iza kako je Petar, ispred svih apostola, onako svečano ispovjedio vjeru u božanstvo Isusovo, u Cezareji Filipovoj (Mat. 16, 13. — 20.; Mark. 8, 27. — 30.; Luk. 9, 18. — 21.), i iza kako je Isus, brzo zatim, prvi put, apostolima otvoreno navijestio svoju muku, smrt i uskrsnuće (Mat. 16, 21. — 28., Mark. 8, 31. — 39.; Luk. 9, 22. — 27.), poveo je Isus jedne večeri trojicu svojih najvjernijih apostola, Petra, Jakova i Ivana, sa sobom na jednu goru (Mat. 17, 1.; Mark. 9, 1.; Luk. 9, 28.). Kršćanska predaja jednodušno uzima, da je to bilo gora Tabor, usred Galileje, visoka skoro 800 metara, s divnim, dalekim, vidicima na sve strane: na zapadu sve do Sredozemnoga mora. A poveo ih je Isus, da se s njima pomoli (Luk. 9, 28.). Druge je apostole ostavio, da ih čekaju podno gore (Mark. 9, 13.; Luk. 9, 37. — 40.). Dok su se Isus i tri apostola molila gore na vrhu brda, na nekom planinskom proplanku, u tišini i pod zvijezdama, apostoli su bili zadrijemali: (Luk. 9, 32.) Isus se je dugo molio, a oni bili umorni od penjanja na planinu i opojeni svježim i prohladnim gorskim, šumskim, zrakom. No brzo ih je probudilo neko žarko svijetlo oko njih (Luk. 9, 32.). Otvorili su oči. Isus je pred njima stajao, — ili je lebdio u zraku, — sav preobražen i u nekom nebeskom sjaju. Evanđelje kaže, da je njegovo lice sjalo kao sunce, a haljine mu bile bijele i sjajne kao snijeg (Mat. 17, 1. 2.; Mark.9, 1. 2.; Luk. 9, 29.). A uz nega su stajali, također u slavi (Luk. 9, 31.), i s njim razgovarali (Mat. 17, 3.; Mark. 9, 3.; Luk. 9, 30. 31.) Mojsije i Ilija, dva najveća sveca Starog Zavjeta: Mojsije, preko kojega je Bog dao Izraelcima zakon na Sinaju, i Ilija, neustrašivi prorok i borac Božji. O otkupiteljskim planovima Božjim oni su s Isusom govorili, — toliko su već razabrali apostoli iz njihovih riječi; — o njegovu »svršetku u Jeruzalemu« (Luk. 9, 31.): o Isusovj muci, smrti i uskrsnuću. Poslao ih je bio Bog, da ovdje, pred Isusovim izabranicima apostolima, posvjedoče za nega. Isus je onaj Obećani, koga su oni navješćivali i za kojim su uzdisali. Priznaju ga; klanjaju mu se; prihvaćaju tajnovite planove Božje s njim. I na apostole je prešlo nešto od te nebeske slave. Puni su bili blaženstva i sreće: komadić neba bio je pred njima i oko njih. Zanijemili su bili od čuđenja, strahopočitanja, zanosa, nebeske slasti. Samo je Petar, uvijek vatren i nagao, kad mu se učinilo, da se Mojsije i Ilija spremaju da otidu, — dobacio Isusu, kao u bunilu: »Gospodine, Učitelju, dobro nam je ovdje. Da načinimo tri sjenice: tebi jednu, Mojsiju jednu i Iliji jednu!« (Mat. 17, 4.; Mark. 9, 4. 5.; Luk. 9, 33.). Vječno bi Petar ostao ovdje: tako mu je srce bilo puno mira i radosti. No najedamput zakrilio je Isusa, Mojsija i Iliju gust, sjajan, oblak (Matej 17, 5.; Mark. 9, 6.; Luk. 9, 34.). Apostoli su se uplašili. Oborili su oči i pali ničice na zemlju (Mat. 17, 6.; Luk. 9, 34.). Osjetili su, da je to znak blizine Božje, baš kao ono jedamput kod Mojsija na Horebu (Izl. 19, 9.; 20, 21.); ili nad škrinjom od zavjeta (Br. 9, 15.; 3. Kralj. 8, 10. — 12.; 2. Dn. 6, 1.). Židovi su se bojali, da će oslijepiti ili umrijeti, ako Boga vide. U isto vrijeme zaorio je iz oblaka gromovit glas: »Ovo je Sin moj ljubljeni, koji je po mojoj volji; njega slušajte!« (Mat. 17, 5.; Mark. 9, 6.; Luk. 9. 35.). To

se je Bog javio s neba: isto kao na Jordanu, kad se je Isus krstio (Mat. 3, 17.; Mark. 1, 11.; Luk. 3, 22.), i u Jeruzalemu, neposredno pred Muku Isusovu (Iv. 12, 28. 29.). Nebeski Otac svjedoči za svoga Sina. Neka apostoli dobro upamte to njegovo svjedočanstvo! Čuli su ga. A malo su prije vidjeli i Isusovu nebesku slavu. Neka se toga sjete, kad budu, baš ova trojica, gledala Isusa u njegovu najdubljem poniženju i slabosti u Vrtu Maslinskom (Mat. 26, 37.; Mark. 14, 33.), i gdje umire na križu! Da ne izgube vjeru u danima kušnje. I neka uvijek svjedoče za njegovo božanstvo i ustrajno, do kraja, propovijedaju i šire njegovo kraljevstvo! Apostoli su se sada još više prepali i nijesu se usuđivali dignuti sa zemlje. Isus ih se stoga dotiče i kaže im: »Ustanite, i ne bojte se!« (Mat. 17, 7.). Na tu njegovu riječ plašljivo su sada digli glave. Ali o čuda, ništa više nijsu vidjeli od nebeskog viđenja i slave. Nije više bilo ni Mojsija ni Ilije. Pred njima je stajao samo Isus u svom običnom liku (Mat. 17, 8.; Mark. 9, 7.; Luk. 9, 36.). Poveo ih je dolje niz goru, k drugim apostolima. I upozorio ih, dok su silazili: »Nikomu ne kazujte, što ste vidjeli, dok Sin čovječji iz mrtvih ne ustane!« (Mat. 17, 9.; Mark. 9, 8. 9.; Luk. 9, 36.). Treba da se prije do kraja izvrše svi planovi Božji. Treba da slava Isusova ostane sakrivena, sve dok on ne prinese svoju veliku žrtvu na križu, a onda ne uskrsne i ne ode u nebo.

Braćo i sestre! Mi ćemo danas ostati samo kod ovoga zadnjega dijela otajstva i događaja na Taboru. Kod njegova, naizgled prozaičnog, svršetka. Objava je i utjeha za apostole i došla i prošla. Brzo. A vratio se obični, svagdanji, život rada, borbe, muke i križeva.

Uvijek su, braćo, učitelji duhovnog života u ovom prizoru sa gore gledali ilustraciju, — zgodnu, zornu, efektnu ilustraciju, — jednom velikom zakonu našega kršćanskoga života.

Bude i u njemu, — u našem kršćanskom životu, — dana i časova, kad nam je duša puna Boga i njegova božanskog svijetla. Mirna, zadovoljna, sretna u Bogu. Nosi je milost. Bog joj daje krila. Sve je u takovu času čovjeku lako. Lako mu se je i moliti. Lako mu je i biti Božji. Lako mu je i Boga ljubiti. Lako mu je i Bogu služiti. I što je tko Bogu vjerniji, i što je tko pred njim bolji, — u molitvi, u ljubavi, u životu, — to ga češće, — bar obično, — Bog ovako pohađa i tješi. Radost mu se, prosvjetljenje, mir obilato prospu u duši. Samo, braćo i sestre, rijetko kada to, — i kod sveca, i kod svetice, — traje dugo.

Nezasluženi je to Božji dar. Bog ga, kad hoće, daje, i opet ga, kad hoće, oduzima. Pa nas opet prepusti našoj ljudskoj slabosti. Postane nam opet težak put pravde i služenja Bogu. Na dušu nam opet pane mrak: Bog kao da nas je ostavio i kao da je od nas daleko. Gubimo pouzdanje. Gubimo i volju za molitvu. Spopada nas nervoza i malodušnost. Muče nas napasti. Osjećamo svu težinu križa na svojim leđima. Najvoljeli bismo, čini nam se, sve pustiti, pa se predati svome beznađu i svojoj zloći. Grijehu i svijetu.

Braćo, računajmo s tim! Budimo realisti u duhovnom životu, ne fantasti! Nije glavno, da uživamo mir i utjehu u duši. Glavno je, da budemo Božji ljudi, da živimo pravedno, da služimo Bogu: u radosti ili žalosti, svejedno. Tko vjerno služi Bogu, svet je i Bogu drag, i ako je uvijek napastovan, i ako je uvijek na mukama i u borbama. Još je Bogu draži, ako je njegov i u nevolji, i u mraku. Bilo je svetaca, i velikih svetaca, pa nijesu nikada doživljavali kakvih osobitih duhovnih zanosa. Put je dužnosti, borbe i križa najsigurniji put do Boga i u nebo.

Ne smijemo, braćo, od Boga zahtijevati duhovnih utjeha. Nemamo na to prava. Moramo njemu prepustiti, hoće li nam ih dati ili neće. On svaku dušu vodi drukčije: sa svakom ima druge planove. Molimo ga samo, neka nas on održi u svojoj milosti i u vjernosti sebi! Ali: ako nam ih ipak pošalje, svoje utjehe, — ako u duši osjetimo njegovu prisutnost i mir, — budimo mu na tome od srca zahvalni! Velika će nam biti pomoć u duhovnom životu, Jača nam to vjeru. Olakšava nam to put pravde. Bog nas tada nosi i tetoši kao djecu u svome očinskom naručju. I ponizni budimo u takvim časovima! Nemojmo sebi umišljati, da je to naša zasluga! Nemojmo to sebi pripisivati! Nemojmo se radi toga uzdizati nad druge! Učinimo li to, Bog će se odmah od nas povući: ostavit će nas u našoj nemoći i tami. Kaznit će nas. Dopustit će, i da panemo u grijehe. Poniznošću se najbolje i zaslužuje i čuva taj duhovni mir. I revnošću. I predanošću. Kako Bog hoće i dokle Bog hoće! Ne ljutimo se stoga, kad opet osjetimo suhoću u duši: kad nam se opet sakrije Božje sunce! Bog je i dalje s nama, baš kao što je i Isus bio sa svojim apostolima. Svejedno: da li na svijetlu ili u sjeni. Vršimo mi samo u svemu volju Božju, a sve ostalo prepustimo Bogu: višoj pedagogiji Božje mudrosti i dobrote!

No zato se u časovima duhovne tame i neutjehe uvijek rado vraćajmo mislima na vrijeme, gdje nam se je Bog bio objavio

i gdje smo očito osjetili njegovu prisutnost i njegovu ruku! Ugledali smo tada jasno Boga pred sobom. Ne možemo i ne smijemo više o njemu podvojiti. Baš kaošto su se i ona trojica apostola sa gore uvijek sjećala sjaja i lica Isusova u onom blagoslovljenom času. Kad bi im god bilo teško. Sv. Petar u svojoj drugoj poslanici izrijekom spominje, još pred smrt, prizor sa Tabora. Ugledali smo, veli, njegovu veličinu. Čuli smo Očev glas i Očevo svjedočanstvvo s neba, kad smo s njim bili na svetoj gori. Nije priča, što o njemu vjerujemo i učimo (2. Petr. 1, 12. — 18.). I uvijek, i u najtežim duhovnim krizama, ostanimo vjerni onome, što smo u takvim časovima, nošeni milošću Božjom, bili odlučili i preduzeli! U svemu! Ne mijenjajmo nikada svojih dobrih odluka i navada, kad nas spopane malodušnost! Molimo isto onako, kao i onda, kad nam je srce bilo veselo i bodro u Bogu! Bog se nije promijenio, ako se je promijenilo naše raspoloženje. Nijesu se promijenili ni njegovi zakoni, ni njegove želje. On je u svakom času vrijedan naše službe i ljubavi, našega pouzdanja i nade.

I, na koncu, još nešto, braćo! Čuli ste, kako Isus kaže apostolima: »Nikome ne govorite, što ste vidjeli!« Nemojmo ni mi puno govoriti o onomu, što smo intimno doživjeli s Bogom u svetištu svoga srca! Božanska je to tajna. Nije to za bubnja, a pogotovu nije za samohvale. Ostanimo radije sami s Bogom, kad nam se on približi duši! Previše je on velik, da bismo ga smjeli izmiješati s ljudima i prepustiti ga svome i njihovu neopranom jeziku!

Braćo! Gledajmo uvijek u Boga i tražimo uvijek Boga! I obveselimo se uvijek, kad nam se javi! Taborski časovi najljepši su i najveći časovi u našem kršćanskom životu! Amen.

»Ilija će, doduše, doći i sve će urediti; ali vam kažem, da je Ilija već došao, i ne poznaše ga, nego učiniše s njim, što su god htjeli!« (Mat. 17, 11. 12.)

DUH ILIJIN

Nedjelja, 19. VII. 1964.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Sutradan, u ponedjeljak, 20. srpnja, pada ove godine blagdan sv. Ilije: najvećega od starozavjetnih proroka; zaštitnika, još od davnine, kršćanske i katoličke Bosne. A velik je bio sv. Ilija. Velik i po svojoj historijskoj pojavi. Velik i po, neslomljivoj, odlučnosti u službi Bogu, kojoj je izraziti, tipični, predstavnik. Velik i u Isusovim ustima. Više ga je puta Isus spomenuo u Evanđelju. Uvijek s najvećim pohvalama. I susreo se je s njim: na dan svoga Preobraženja, na gori Taboru (Mat. 17, 3. 4. 10. — 13.; Mark. 9, 4. 5. 10. — 13.; Luk. 9, 30. 31. 33.).

Reći ćemo, stoga, danas, u predvečerje njegove svetkovine, o njemu, — o sv. Iliji, — nekoliko riječi. Manje o njemu: više o njegovu duhu. Taj duh, »duh Ilijin«, spomenuo je izrijekom arkanđeo Gabrijel, kad je starome svećeniku Zahariji, u hramu, navijestio, da će mu se roditi sin: preteča Gospodinov, Ivan Krstitelj. Ivan će biti drugi Ilija. »Hodit će pred njim, — pred Gospodinom, pred Isusom, — u duhu i sili Ilijinoj«, »praecedet ante illum in spiritu et virtute Eliae« (Luk. 1, 17.).

Braćo i sestre! Svi vi znate, iz biblijske povijesti, ponešto o sv. Iliji. Živio je i djelovao u doba najdublje religiozne dekadence, najgorega otpada od Boga, u izraelskom kraljevstvu: u

vrijeme bezbožnoga kralja Ahaba i njegove opake žene, poganke, Jezabele. Na njezin poticaj i nagovor kralj je bio pregnuo, da potpuno iskorijeni vjeru u jednoga, pravoga, Boga u Izraelu i da narod prevede na kult feničkih idola Bala i Astarte. Porušio je bio sve oltare Gospodinove i sva njegova svetišta. Pobio sve Gospodinove svećenike i proroke. A i narod je, što milom, što silom, bio pošao za bezbožnim kraljem: utopio se je bio u idolopoklonstvu i u, pravom poganskom, razvratu. Ilija je, na koncu, bio ostao jedini prorok Gospodinov u čitavoj zemlji. Ali prorok, koji se nije dao slomiti ni ustrašiti. Prorok, kojemu nitko nije mogao začepiti usta. Čitav se je život borio protiv bezbožnoga kralja. Čitav je život nastojao da izraelski narod vrati natrag k Bogu. S vatrenim žarom, sa silnom rječitošću, s velikim znacima i čudesima. »A ustade prorok Ilija kao oganj, i riječ je njegova plamtjela poput zublje« (Crkv. 48. 1.): tim je riječima emfatično, proroka Iliju karakterizirao starozavjetni židovski Mudrac, slaveći velike ljude izabranoga naroda. Očito je Bog bio s njim. Što bi god prorekao, ispunilo bi se. I kada je, narodu i kralju, proricao kazne, što će ih zateći zbog njihova otpada: sušu i glad (3. Kralj. 17, 1. — 18, 46.); krvavo istrjebljenje i propast Ahabove loze (3. Kralj. 21, 21. — 24.; 4. Kralj. 1, 2. — 17.; 9, 1. — 10, 17.). I kad je Boga zamolio da munjom, gromom, dvaput, pobije vojnike, koji su, na nalog Ahabova sina Ohozije, bili za njim pošli u potjeru (4. Kralj. 1, 9. — 12.). I kada je s neba, svojom molitvom, snio vatru nad svoju žrtvu na gori Karmelu, u dokaz opstojnosti i svemoći Gospodinove: Bog ju je sam zapalio (3. Kralj. 18, 30. — 40.). I kad je, najprije, čudesno umnožio ulje, a, onda, uskrisio od mrtvih sina udovice iz Sarepte, za nagradu njezinoj plemenitosti i vjeri i za svjedočanstvo svome poslanju (3. Kralj. 17, 9. — 24.). I nikada nije uzmaknuo ni klonuo, i ako su ga, kao divlju zvijer, gonili čitav život (3. Kralj. 18, 10.; 19, 2.; 4. Kralj. 1, 9. — 13.). Uvijek je bio na bijegu ili u pustinji, ali uvijek je dalje propovijedao. I s uspjehom. Iza njega se je još dugo, koliko toliko, držao kult pravoga Boga među narodom: u doba njegova nasljednika, proroka Elizeja. A i za njegova života uvijek je jedan dio naroda, pa makar i manji, ostajao uz Iliju i uz Gospodina. Sam mu je to Bog jedamput rekao: »Sačuvao sam sebi sedam tisuća ljudi u Izraelu, koji nikada nijesu savili koljena pred Balom!« (3. Kralj, 19, 18.). Ali, dakako, Ilija je to morao skupo plaćati. Bio je vječni beskućnik i patnik. Ni dana mira nije imao. A nije ga ni tražio. Ni. koliko je mogao. Živio je tvrdo: pokornički i isposnički. Svi su ga poznavali po njegovoj kostrijetnoj haljini i po osmaglom, mršavom, vjetrom i suncem isprženom, bradatom, licu (4. Kralj. 1, 8.). Živio je samo za Boga i za svoju misiju. Od svijeta nije ni tražio ni uzimao ništa.

Braćo! Iza ovoga kratkog prikaza njegova života nije potrebno ni da vam govorim, kako sv. Ilija nije bio čovjek iz mase. I kako nije bio simpatija osrednjaka i računaša: ljudi male duše. Tko je, i u ono doba, tražio, na zemlji, jedino udobnost i mir, tko je samo čuvao svoja leđa i gledao samo na svoj materijalni interes i na svoju kesu, morao se je držati daleko od Ilije. I nije, sigurno, volio ni njegovih pokorničkih propovijedi, ni njegove kostrijeti, ni njegova trajnog potucanja po pustinji. Takvima je Ilija donosio samo neprilike i unosio nemir u njihove kuće i u njihove, razmažene i sebeznale, duše. Nije im dao da sjede na dvije stolice. Silio ih je na odluku. Govorio im je: »Dokle ćete teturati i na jednu i na drugu stranu? Ako je Gospodin Bog, slijedite ga; ako je Bal, slijedite njega! (3. Kralj. 18, 21.). Ahab mu je to jedamput i izrijekom spočitnuo, kad su se sreli: »Ti li si«, rekao mu je, »onaj, koji unosiš bunu u Izrael?« (3. Kralj. 18, 17.). A za njegova dvojnika, drugoga Iliju, sv. Ivana, Isus sam kaže, kako su ga dočekivali njegovi savremenici: »Velim vam, da je Ilija već došao, i ne poznaše ga, nego učiniše s njim, što su god htjeli!« (Mat. 17, 11. — 13.).

Ni modernim ljudima od danas, — ni modernim kršćanima ili, bolje, pseudokršćanima, nazovikršćanima od danas, — nije Ilija drag. Ne vole ni oni kostrijeti ni pokore. A ne vole ni borbe, ni junaštva za Boga. Previše ih to stoji. Previše bi ih angažiralo. Oni vole mir sa svijetom. I onaj truli: ako drukčije ne može biti. Neće borbe: ni one duhovne. Neće rizika: ni Bogu za volju. Glavno je, da oni mogu, bez smetnje, griskati svoj komadić kruha i mesa i — spokojno spavati. Glavno je, da oni imaju svoj automobil i da ih nitko ne pometa pri čašici i ljubavnim avanturama. Glavno je — standard. A Bog neka šuti sa svojim zahtjevima! Neće oni da se zbog njega posvade sa svojom eksistencijom i sa svojom srećom. Njih neka razne Ilije, razni religiozni fanatici, puste na miru! Ne treba njima ni krštenja, ni vjenčanja, ni katehizacije, ni ispovijedi, kad je sve to tako skupo!

Samo, braćo i sestre, Isus je, — već smo rekli, — drukčije gledao na Iliju. On je u njemu gledao svoga čovjeka: ideal od ka-

raktera, Božjega velikana, sveca, vjernog slugu i savršenog borca Gospodinova. Njemu je Ilija bio kvalificirani, auktoritativni svjedok istine, koji je, na Taboru, skupa s Mojsijem, autentično predstavljao starozavjetnu objavu Božju: Otac ga je sam bio poslao k Isusu kao svoga delegata i opunomoćenika. On, Isus, stavlja Ivana Krstitelja, — najvećega između rođenih od žene, kako ga je sam nazvao (Mat. 11, 11.), — u isti red s Ilijom i daje mu tim najveće priznanje i najvišu pohvalu. On, izrijekom, kaže apostolima, na njihov upit, da će Ilija još jedamput doći, na koncu svijeta, kao Božji poslanik i propovjednik pokore bezbožnom i otpadničkom naraštaju onih zadnjih, apokaliptičkih dana (Mat. 17, 10. 11.; Mark. 9, 10. 11.; Otkr. 11, 3. — 13.). Zato je i bio, na čudesan način, u ognjenim kolima, živ odnesen sa zemlje (4. Kralj. 2, 1. — 18.).

Duh Ilijin, braćo! To je duh Božji, duh kršćanstva. Isus od svojih, i u Evanđelju, uvijek traži junaštvo i borbu. On oko sebe hoće da vidi vojnike i svjedoke, a ne mekušce i prelivode. On ne da, da išta ljubimo više od Boga. Ni oca, ni mater, ni kuću, ni život. Tko to čini, nije njega dostojan: »non est me dignus!« (Mat. 10, 37.; Luk. 14, 26.). On se odriče, — i odreći će se, i na sudnji dan, — pred Ocem svojim nebeskim, onih, koji se njega odriču ili stide, od straha pred ljudima; za zalogaj, za karijeru, za ljudsku ljubav, za uživanje: »negabo et ego eum coram Patre meo, qui in coelis est!« (Mat. 10, 33.; Luk. 9, 26; 12, 9.). On traži tvrdoću duše i odricanje u službi Bogu; ne želi oko sebe poklonika i robova luksusa. Takvi će izgubiti dušu; nijesu vrijedni Kraljevstva Božjeg. Tko neće da uzme na sebe križa, nije njega dostojan: »Et qui non accipit crucem suam, — non est me dignus!« (Mat. 10, 38.). Pokora, ozbiljnost života, jedini je put k spasenju i u nebo. »Ako ne budete činili pokore«, veli, »svi ćete redom propasti, — omnes similiter peribitis!« (Luk. 13, 5.). »Pokoru činite, jer se je približilo kraljevstvo Božje!« (Mat. 3, 2.; 4, 17.). »Ulazite na tijesna vrata!« (Mat. 7, 13.; Luk. 13, 24.). »Kraljevstvo nebesko silu trpi!« (Mat. 11, 12.).

Braćo! Samo kršćanski karakteri i junaci dostojni su Boga. Samo junaci prodiru. Samo junaci rade i stvaraju. Samo junaci povlače za sobom, imponiraju, osvajaju: računaši, strašivice i prelivode nikada!

Braćo i sestre, molimo se, danas i sutra, na blagdan sv. Ilije, za taj »duh Ilijin« sebi i Crkvi Božjoj! Neka nam Bog, u ova vremena nezapamćene nutarnje praznine i bijede, u ova vremena žalosnoga i sramotnoga duhovnoga dvospolstva, u ova vremena duboke karakterne i moralne krize, u ova vremena totalne idejne konfuzije i iskrivljavanja svih vrijednosti, pošalje što više svojih Ilija! Krvavo nam ih danas treba! A budimo i mi, ako već ne heroji pravde i istine, kao veliki sveti Ilija iz Tezbisa, a ono barem njezini poklonici i vjerni vojnici: makar i oni obični; makar i redovi! Respektirajmo uvijek Boga kao prvu vrijednost svijeta i života! Ne bojmo se ljudi! Ponosimo se, da stojimo uz istinu i dobro, pa makar ostali i u manjini; pa makar ostali i sami! I sveti je Ilija ostao sam. Ono je on jedamput rekao Bogu: »Ostavili su zavjet tvoj sinovi Izraelovi, razorili su tvoje oltare, pobili su mačem tvoje proroke: ostao sam (od njih) ja sam, i evo traže, da i meni dignu glavu, — quaerunt animam meam!« (3. Kralj. 19, 10. 14.). Ne budimo mekušci i bonvivani! Budimo ljudi kršćanske ozbiljnosti, trijeznosti, pokore! Ljudi duha! Ljudi od onoga svijeta! Svjedoci Božji! Amen.

»Ako možeš vjerovati: sve je moguće onome, koji vjeruje!« (Mark. 9, 22.)

VJERA RJEŠAVA POTEŠKOĆU. PROSNE MOLITVE.

Nedjelja, 23. V. 1965.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Ove riječi: »Ako možeš vjerovati: sve je moguće onome, koji vjeruje!« (Mark. 9, 22.) rekao je Isus ocu opsjednutog, padavičavog, dječaka, što ga je, na očevu molbu, ozdravio, odmah sutradan po Preobraženju (Luk. 9, 37.), kad je silazio sa gore Tabora. Prizor je poznat i znamenit: zabilježila su ga sva trojica sinoptičkih evanđelista: Matej (17, 14. — 20.), Marko (9, 14. — 29.) i Luka (9, 37. — 44.). I puno ima u njemu, i za nas, značajnih pouka.

Čovjek je doveo bolesnog dječaka, sina-jedinca (Luk. 9, 38.), naprije k apostolima, — Isusa, izgleda, u onaj čas nije bilo među njima; bio je još sa trojicom njihovih drugova na Taboru (Mat. 17, 14.; Mark. 9, 13.), — i oni su pokušali, da ga sami, čudom, ozdrave. Isus im je već bio podijelio tu vlast; i vršili su je: na svome prvom, pokusnom, apostolskom putovanju (Mat. 10, 1. 8.; Mark. 6, 7. 13.; Luk. 9, 1. 2. 6.). Ali ovdje nijesu uspjeli. Nijesu mogli istjerati sotone; dječak nije ozdravio; pao je opet, i pred Isusom, u epileptički napad, kad su ga k njemu doveli. A doveo ga je i k Isusu otac, i u svojoj ga muci i očaju zamolio, da mu se smiluje i da pomogne njegovu nesretnom djetetu. »Dovedoh ga k učenicima tvojim, i ne mogoše ga iscijeliti!« (Mat. 17, 15.; Mark. 9, 17.; Luk. 9, 40.). Isus je to i učinio. Ali se je tom prilikom najprije i gorko potužio na narod, koji je od njega tražio samo čudesa i zdravlje, a uskraćivao mu vjeru. »O rode nevjerni i pokvareni, dokle ću biti s vama; dokle ću vas trpjeti!« (Mat. 17, 16.; Mark. 9, 18.; Luk. 9, 41.), rekao je. I od oca je dječakova najprije zatražio vjeru. Duboku i živu vjeru u svoju božansku moć. Ne onu polovičnu, kakva je govorila kroz prve očeve riječi: »Ako što možeš, pomozi nam, smiluj se na nas!« (Mark. 9, 21.). Rekao mu je, po Marku: »Ako možeš vjerovati: sve je moguće onome, koji vjeruje!« (Mark. 9, 22.). Istom kad je čovjek, i sam, do suza potresen dostojanstvenom, božanskom, pojavom Isusovom, zavapio: »Vjerujem, Gospodine, pomozi mome nevjerju!« (Mark. 9, 23.), Isus je učinio čudo. Izišao je sotona iz dječaka na Isusovu riječ: »Duše gluhi i nijemi, ja ti zapovijedam, iziđi iz njega i više ne ulazi u njega!« (Mark. 9, 24.).

Vjeru on traži od sviju: i prije molitve, i prije uslišenja, i prije čudesa. I od svojih je apostola traži. Kad su ga oni, poslije, na samu, upitali, kako to, da oni nijesu mogli pozdraviti dječaka: »Zašto ga mi, — demona, — ne mogosmo izagnati?« (Mat. 17, 18.; Mark. 9, 27.), on ih uprijeko kori: »Radi nevjere vaše!« (Mat. 17, 19.). A da su je imali, — valjanu vjeru, tvrdu i prosvijetljenu, — mogli bi. Mogli bi sve. »Zaista vam kažem: ako uzimadnete vjere, koliko zrno gorušično, reći ćete gori ovoj: Prijeđi odavde tamo, i prijeći će. I ništa vam ne će biti nemoguće!« (Mat. 17, 19.). Moliti su se morali i postiti, da pokažu, da sve samo od Boga očekuju. »A ovaj se (đavolski) rod izgoni samo molitvom i postom!« (Mat. 17, 20.; Mark. 9, 28.).

Čitav taj evanđeoski prizor kao da, eto, ni nije drugo nego samo jedna velika propovijed i objava o vjeri. Zato su mu i dali, svi evanđelisti, tako opširno i istaknuto mjesto u svojim izvještajima o Isusovu životu.

Vjera je prvo, kad čovjek dolazi pred Boga. I kad se moli Bogu. I kad hoće da nešto od Boga isprosi.

Braćo i sestre! U vjeri je i jedino rješenje velikog problema prosne molitve: problema, s kojim se mi kršćani toliko mučimo još od početka. A pun je on, taj problem prosne molitve, za naše ljudske oči protuslovlja i tajni. Amo Isus obećaje, toliko puta u Evanđelju, da će svojim vjernima uslišiti svaku njihovu molbu, a tamo mu se, svaki dan, naizgled, badava molimo. Godinama i godinama ostaje on na naše vapaje gluh. Amo govori: »Ištite, i dat će vam se; tražite, i naći ćete; kucajte, i otvorit će vam se; jer svaki, koji ište, prima —! (Mat. 7, 7. 8.; Mark.

11, 24.; Luk. 11, 9. 10.); amo nas svečano i darežljivo poziva, i skoro sili, da svaki dan s velikim pouzdanjem pred njega izlazimo sa svojim potrebama i željama: »Zaista, zaista vam kažem, ako što uzištete od Oca u ime moje, dat će vam. Dosada ne iskaste ništa u ime moje; ištite, i primit ćete, da radost vaša bude potpuna!« (Iv. 16, 23. 24.), a tamo svaki nas dan taru iste, stare, nevolje, za koje mu se, Bog zna, otkada, molimo, da ih digne s nas; a tamo svaki nam dan umiru naši najdraži, i ako ga u suzama zaklinjemo, da nam ih pokloni; a tamo kao kamen tvrdi ostaju toliki, kojima ništa drugo od Boga ne molimo, nego da Boga nađu; da ih Bog obrati. Promukli smo već od vapaja i uzdisaja; ukočili se od krunica i zavjeta; istrli koljena od klečanja i od neprekidnih devetnica. Ni broja se ne zna tim razočaranim moliteljima među nama: deset puta češće ne budemo uslišeni, nego što budemo.

Braćo, vjera rješava poteškoću. K Bogu ne smijemo pristupati kao k čovjeku. A ne smijemo ni na njega prenositi ljudskih svojstava, ljudske logike, ljudskih pojmova. Bilo bi to naivno. Baš kao što bi bilo naivno, i kad bismo mislili, da će Bog poći za svakom našom željom. Gotovo bi onda bilo sa svim njegovim božanskim planovima. Ne bi ništa ostalo od njihove grandiozne, božanske, veličine. A ne bi ništa ostalo ni od slobode: ni Božje ni ljudske. Sve bi to bilo strahovito pojednostavljeno, simplificirano, materijalizirano: sve bi bilo maleno, jednolično, sivo. Nitko od nas ne bi bio ni siromašan ni bolestan. Svi bismo bili bogati i zdravi. Nitko od nas ne bi, dovijeka, umro. Nebo, carstvo Božje, sašlo bi po nama na zemlju; okrenulo bi se u neki zemaljski raj: u neku, pomalo i dosadnu, turističku atrakciju, opersku dvoranu, luksusan hotel prve kategorije, neprestani televizijski prijenos, sladunjavo ljubakanje bez mjere i bez kraja. Sve bismo mi to sebi unaprijed osigurali svojim molitvama i svojim »Zdravomarijama«. A na svijetu ne bi bilo ni herojstva, ni borbe, ni velikih duša.

U Boga, braćo, valja vjerovati i gledati, kad se molimo. Valja vjerovati u njegovu beskrajnu mudrost, u njegovu božansku moć, u njegovu veliku ljubav. On bolje od nas zna, što nam treba, — »scit enim Pater vester» (Mat. 6, 8. 32.); — on će sve to ljepše od nas udesiti; u njegovoj će se božanskoj ruci sve to svršiti najvećom srećom, božanskim »happyend«-om: puno finije, nego što bismo mi mogli i poželjeti. Voli nas, pametan je, siguran je za svoju stvar: možemo, i moramo, biti bezbrižni i mirni, i kad nam,

po ljudsku, izgleda, da se sve okreće protiv nas. Šta, ako nam netko drag umre, a Bog ga uzme k sebi, u veliku sreću! Šta, ako se i dugo, i teško, patimo, a postanemo zato njemu još draži i bliži kroz svu vječnost! Šta, ako nas pusti, da i oči sklopimo, a da nijesmo vidjeli obraćenja svoga djeteta, a ugledamo ga jedamput na nebu, kako se ,skupa s nama, klanja i veseli Gospodinu, i panemo mu u zagrljaj! Njemu, ili, ako ono ne htjedne, ako ne bude vrijedno života vječnog, — Bog nikoga silom ne gura u nebo; on štuje svačiju slobodu, — onda drugom jednom djetetu Božjem, koje nam je Bog poklonio; doveo ga k sebi, po našim molitvama. Šta, ako nam sve oko nas i u svijetu izgleda tamno, bezizlazno, beznadno, a na kraju se Bog, baš kroz to, proslavi i svijetu objavi svu, neshvatljivu, božansku, ljepotu i veličinu svojih planova i svog milosrđa! Zar nas tada nije, svaki put, uslišao? Zar smo mu se molili uzalud? Zar smo mu badava služili? Zar smo se bez osnova i razloga u njega uzdali?

Samo, braćo, treba vjerovati u Boga, samo treba živo osjećati, tko je Bog, — moliti mu se do kraja i ljubiti ga do kraja, — pa ćemo od Boga sve dobiti; pa se nikada ne ćemo u njemu razočarati ni u njemu prevariti; pa će svaka naša molitva, sigurno i nefaljivo, biti pred njim primljena i uslišana: svaka naša plemenita želja ispunjena. Drukčije možda, negošto to mi zamišljamo, ali i neprispodobivo ljepše i punije. I uvijek ćemo u molitvi, — i u onoj, po ljudski, neuslišenoj, — naći mir. Naći ćemo ga, jer ćemo u njoj naći i proslaviti Boga: Boga, koga volimo; Boga, koji je naša sreća.

To je, braćo, molitveni mentalitet, koji je jedino dostojan kršćanina: mentalitet kršćanske punoljetnosti. Tako su se u Boga uzdali, i tako su se Bogu molili, apostoli i sveci. U tom je duhu i smislu napisao Apostol, u poslanici Efežanima: »A Onome, koji može neizmjerno više učiniti od svega, što molimo ili mislimo, — superabundanter, quam petimus aut intelligimus, — po sili, koja djeluje u nama, Njemu slava u Crkvi i u Kristu Isusu, u sve naraštaje, od vijeka do vijeka, amen!« (Ef. 3, 20. 21.). A to je smisao i najveće Gospine molitve Bogu: »Fiat mihi — Neka mi bude po riječi tvojoj!« (Luk. 1, 38.).

Braćo, ne budimo nigdje, — ni u molitvi, — ljudski, djetinjski, naivni! Budimo svagdje, — i u molitvi, — kršćanski prosvijetljeni, zreli, punoljetni! Znao je Krist, šta govori, kad nas je pozivao, da se molimo. Nije on bio demagog. Nije nam on obećavao kula u zraku, raja na zemlji. On je obećavao veli-

ku, — svoju, — sreću onima, koji mu vjeruju i koji mu se predaju. »Ako možeš vjerovati: sve je moguće onome, koji vjeruje!« On ju je obećavao veledušnim tražiteljima Kraljevstva Božjega. Ne uvijek, jadni, komad kruha, ribu, jaje, nego »dobroga duha onima, koji (ga) u njega ištu — spiritum bonum petentibus se« (Luk. 11, 13.). Čut ćete ga sutra, kako to govori: u Evanđelju Prosnih dana.

Zapamtite to! S vjerom molite! U Boga gledajte, kad se molite! Pa ćete uvijek biti uslišeni! Amen.

»Ovaj se (đavolski) rod ne istjeruje osim molitvom i postom!« (Mat. 17, 20.)

NAJBOLJI USTUK SVAKOM ĐAVOLSKOM UTJECAJU. MOLIMO SE I POSTIMO!

Nedjelja, 18. IX. 1966.; Uroševac, župska crkva.

Dragi vjernici! Ovoga tjedna, u srijedu, petak i subotu, padaju jesenske, miholjske, kvatre. A kvatre su, znate, za nas kršćane dani molitve, pokore i posta. Crkva se, — a s njom i svi pravi i svijesni njezini sinovi i kćeri, — na te dane moli, više nego inače. Na svaki je od tih dana posebna pokornička misa, a u srijedu su i u subotu i prigodna pokornička čitanja. Moli se, Crkva, na te dane, osobito za samu sebe: za Crkvu, za Kraljevstvo Božje u svijetu, za dobar duh svojoj hijerarhiji, svome svećenstvu, svojim redovima, za procvat vjerskog i moralnog života u kršćanskom puku, među svojim vjernicima. A uporedo s molitvom poziva Crkva na kvatre svoje vjernike i na djela pokore: preporučuje im, — a do nedavna im je i propisivala, — post i nemrs, kroz sva tri kvatrena dana, u sva četiri kvatrena doba: u adventu, u korizmi, u duhovskoj osmini, i sada pred Miholje.

Molitva i pokora. Danas ih ima puno, — i među kršćanima; i među katolicima, — pa ne vole ni molitve ni pokore. Uvijek im je molitve previše. Sate i sate utroše, svaki dan, u brbljanje, na šetnje, na sport, na televiziju, a za molitvu neće da odvoje ni pet minuta kroz dan. Molitva je njima samo besmisleno traćenje, gubitak, vremena: vremena, koje se može i bolje, i korisnije,

upotrijebiti. Budi ti pošten, govore, radi ti svoj posao, kako znaš najbolje, ne čini ti nikome nepravde, ne mrzi nikoga, pomaži sirotinji, pa ćeš, i bez molitve, biti dobar i Bogu drag. Djela Bog hoće, govore, a ne molitve. Pa neće da se mole. A neće ni da poste: preziru post; traže, da se on zauvijek i potpuno dokine. Koju to svrhu ima, kažu, što ćeš ostati gladan? Nijesi zato ništa bolji. Samo bez potrebe sam sebe patiš. Nijesi za posla. Nervoziraš se. Nemaš ni za što volje. Šta ima post sa ljepotom i dobrotom duše? Zar nije svejedno, jesi li za ručak pojeo komad mesa ili zalogaj dobre tjestenine, pite, gibanice, sira, ribe, jaja?

A nije tako, braćo i sestre! Nijesmo mi na svijetu ni samo zbog ljudi, ni samo zbog sebe. Ima, postoji, i netko neizmjerno viši i od nas i od ljudi oko nas. Ima Bog. Od njega smo. On je neprispodobljivo i bolji i vrjedniji od sviju nas. I jači je od nas. Što mi ne možemo, on može. On nas je jedini kadar učiniti i velikima i dobrima. Njegova milost. Valja stoga da ga se sjećamo. Valja da mu se javljamo. Valja da mu zahvaljujemo. Valja da ga slavimo. Valja da mu se preporučujemo. Valja da od njega tražimo oproštenje, kad smo pred njim i prema njemu bili zločesti. A ničega od toga nema bez molitve. Sve to možemo učiniti samo po molitvi: po kontaktu, po razgovoru, s Bogom. Sav naš rad i život mora zato pratiti molitva: inače ne vjerujemo; barem ne živo i djelotvorno. Po molitvi mora on sav ostati u sjeni Božjoj i pod Božjom rukom i blagoslovom. Ne može nam bez molitve biti ni plodan, ni velik, ni sretan; otcijepili smo ga od njegova temelja i korijena. Zaboravit ćemo, bez molitve, na ono glavno: na Boga, na dušu, na vječnost. A ne može nam ni duša biti dobra i slobodna, ako prije nijesmo svladali i upokorili tijela. U nama je, ljudima, vječna borba između višega i nižega čovjeka, između duha i puti. Osjećamo je svi u sebi svaki dan. Ne naučiš li, ne prisiliš li, tijela, da dušu sluša, ne nametneš li mu uzde, odvući će te, kao vilovit, divlji, konj, u zlo, na stramputicu, u nesreću. Ne smiješ stoga svome tijelu u svemu ni ugađati ni udovoljavati: valja da ga svezeš i pritisneš; osobito kad te je već jednom navelo na zlo. A to činiš pokorom i postom. Kažnjavaš pred Bogom sam sebe za zlo, što si ga počinio. Oduzimaš tijelu, da dadeš duši: da je rasteretiš i oslobodiš; bit će onda jača i povući će te na svoju stranu; k Bogu, k dobru.

Braćo! Pravda su i ljubav u kršćanskom životu i pred Bogom glavno: to je istina. Više i od molitve, a pogotovu više od pokore i samozataje: od posta. Samo, braćo, bez molitve i pokore nikada ne ćemo, mi ljudi, postići ni pravde ni ljubavi. Ovakvi duhovno slabi, kakvi smo. Ovako skloni zlu: iza prvoga, istočnoga, grijeha. Ovako usred svijeta, koji nas rastresa, smućuje i zavodi.

To je bilo uvjerenje kršćanstva od početka, po kroz sve kasnije vjekove. Uvijek se je Crkva molila, a uvijek je i propovijedala, — i propovijedala i prakticirala, vršila, — pokoru i samozataju. I svi njezini apostoli. I svi njezini sveci. I sva njezina, vjerna i pobožna, djeca. Čitajte »Djela Apostolska« i apostolske poslanice! Čitajte životopise svetaca! Tko je ustanovio korizmu, i petke, i kvatre, nego prva, apostolska, Crkva? Tko je uveo javne, liturgijske i bogoslužne, molitve i uvijek preporučivao kršćanima, da se i sami, privatno, mole, nego Crkva? Što je sv. Misa, nego molitva? Najviša, žrtvena, molitva. Što su blagoslovi i procesije nego molitve? Što je časoslov, nego svagdanja, službena i obligatna, svećenička molitva? Što je »Očenaš«, i »Zdravo Marija», i krunica, nego molitva? Što su redovi Crkve, i muški i ženski, nego, prije svega, zajednice molitelja?

A iza svega toga stoji, braćo, Gospodin i njegovo Evanđelje. Ako itko, Isus je, Spasitelj je, radio, dan i noć, i činio dobro ljudima. Propovijedao je, liječio, tješio. A opet je, Isus, molio. Puno i često molio. Kojiput i sate i sate: kao u Maslinskom vrtu. Kojiput i po čitavu noć: kao ono pred izbor apostola, na gori blaženstva (Luk. 6, 12.). Nije njemu trebala molitva, da ga brani od napasti i grijeha, kaošto treba nama. Ali mu je bila potrebna, da razgovara sa svojim nebeskim Ocem i da ga slavi. I da njom zagovara pred Ocem sve nas: čitavo čovječanstvo. Ako itko, Isus je bio svet, — on nije imao za što zadovoljavati Bogu; nije u sebi nosio strasti, da ih pokorom lomi, — a opet je i on živio skromno i strogo; a opet je i on postio: čitavih četrdeset dana u pustinji (Mat. 4, 2.; Luk. 4, 2.). Za nas. Nama za primjer.

Krist je, eto, i sam molio i postio. A nama je izrijekom naređivao, da se molimo. Uvijek, često, molimo. Doslovce on jednom kaže: »Oportet semper orare, — — Uvijek se valja moliti i nikada ne prestajati!« (Luk. 18, 1.). Blagoslov i milost Božju obećaje on samo onima, koji se mole: »Molite i dobit ćete, tražite, i naći ćete; kucajte, i otvorit će vam se! Svaki, koji moli, dobiva —« (Mat. 7, 7. 8.; Luk. 11, 9. 10.). Jedino će nas molitva, veli on, sačuvati u časovima teških pogibli po dušu: »Bdijte i molite se, da ne padnete u napast!« (Mat. 26, 41.; Mark. 14, 38.). I samozataju, Isus, uvijek propovijeda. I propovijeda i

preporučje. »Pokoru činite, jer se je približilo kraljevstvo Božje!« (Mat. 4, 17.). »Ako ne budete činili pokore, svi ćete od reda popropadati!« (Luk. 13, 3. 5.). »Tko hoće da mene slijedi, neka se odreče sam sebe!« (Mat. 16, 24.; Mark. 8, 34.; Luk. 9. 23.). Izrijekom on kaže i za svoje apostole, da će činiti pokoru. I da će postiti. Onda, »kad se uzme od njih Zaručnik« (Mat. 9, 15.; Mark. 2, 20.; Luk. 5, 35.). Iza Isusove smrti i uskrsnuća, pa sve do drugog, slavnog, dolaska Gospodinova, na sudnji dan. Uvijek će, — svi, koji su njegovi, — činiti pokoru i samozatajom se otimati zemlji i njezinim zavodničkim čarima. U Boga će i u nebo gledati, ne u svijet. Đavla će i njegove zasjede najlakše i najsigurnije odbijati i savlađivati baš postom i molitvom. Od riječi do riječi on tako kaže. »A ovaj se (đavolski) rod«, — onaj najgori i najtvrdokorniji, — »ne istjeruje osim molitvom i postom!« (Mat. 17, 20.; Mark. 9, 28.), odgovorio je on apostolima, kad je istjerao đavla iz padavičavog dječaka podno Tabora, a apostoli ga upitali, kako to, da ga oni, prije toga, nijesu mogli istjerati.

Braćo i setre! I danas je đavao opsjeo i zaposjeo bezbrojne ljudske duše. I bezbrojne krštene duše. A u svakoj se od njih, i u našoj, on, da ništa drugo, javlja i osjeća. I svijet je on, vas, opsjeo. Vidite, kakav je: pokvaren, bezbožan, nemiran. Ako hoćemo da đavla prevladamo, — najprije u svojoj duši, a onda i u svijetu, u dušama drugih, — molimo se i činimo pokoru! I postimo! I kad nam Crkva to naređuje, i kad nam ne naređuje: dragovoljno, od svoje dobre volje. Ako u hotelima i menzama ne poste, — ni mi u njima ne moramo postiti, — postimo barem mi, u svojim, kršćanskim, kućama i obiteljima! Ne, dakako, pretjerano i ludo, da naškodimo zdravlju, nego umjereno i pametno! Ali s voljom i u duhu pokore. Ni u tuđoj kući ne treba da, petkom, jedemo mesa. Ne stidimo se svoga kršćanstva! A ne stidimo se ni kršćanskog posta! Nije on nikakva ludost. Posluh i samozataju Bog od nas traži, kad nam naređuje ili preporučuje post: nije njemu do onoga, jadnog i smrdljivog, komada mesa na našem pladnju. I molimo se, braćo! Često. Rado. I ujutro, i navečer, i na Pozdravljenje, i prije i poslije jela. I kod kuće, i u crkvi. I pojedinačno, i zajednički. I djecu svoju učimo, da se mole! Šaljimo, ih, svaki dan navečer, da u crkvi, skupa s nama, glasno izmole krunicu! Ne smije se iz vaše župe izgubiti taj sveti običaj,

ta lijepa tradicija. A slabo to ove godine čine. Prijašnjih godina puno ih je više dolazilo.

Braćo, molimo se, pa će nas Bog spasiti! Braćo, činimo pokoru, pa ćemo svladati đavla i osloboditi dušu! Amen.

»Uzmi ga, te im podaj za mene i za sebe!« (Mat. 17, 26.)

ISUS I PETAR

Petrovo, 29. VI. 1963.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Danas je Petrovo. Danas je svetkovina sv. Petra; danas je spomendan, blagdan papinstva. Govorit ćemo stoga na jednu Isusovu riječ, rečenu sv. Petru. Spomenut ćemo jednu zgodu, događaj, epizodu, iz Evanđelja, u kojoj je sv. Petar bio glavni akter: igrao prvu ulogu. I značajnu ulogu. Pravu papinsku ulogu.

Da vam najprije doslovce iznesem, što o tom piše u Evanđelju! Prizor je zabilježio sv. Matej, u 17. poglavlju svoga Evanđelja (Mat. 17, 23. — 26.): odmah negdje iza onoga, još značajnijeg, u Cezareji Filipovoj, što ste ga, malo prije, čuli u evanđelju današnje blagdanske mise (Mat. 16, 13. — 19.). A čut ćete ga i u svakoj papinskoj misi. I sutra, na radiju, ako Papa bude pjevao misu, iza svoje krunidbe.

»A kad dođoše u Kafarnaum, pristupiše k Petru oni, što kupe hramski porez, i rekoše mu: Zar vaš učitelj ne će platiti poreza? A on, — Petar, — reče: Hoće. A kad uđe u kuću, dočeka ga Isus govoreći: Šta misliš, Šimune? Od koga kraljevi zemaljski ubiru carinu ili porez? Od svojih sinova ili tuđih? A on, — Petar, — reče: Od tuđih. Reče mu Isus: Dakle su sinovi slobodni. Ali, da ih ne sablaznimo, idi na more i baci udicu, pa onu ribu, koju prvu uhvatiš, uzmi i , kad joj otvoriš usta, naći

ćeš, — u njima, — stater: uzmi ga, te im ga podaj, za mene i za sebe!«

Epizoda je to, braćo, vrlo značajna. Sa svake strane. Siromašan je, vidi se, bio Isus. Nije uza se imao ni toliko para, da plati tu malenkost od poreza: didrahmu, dvije drahme: po prilici kao dva srebrna dinara pred prvi svjetski rat, ili kao dvadeset dinara pred drugi svjetski rat: a toliko se je, g. 1940., plaćalo za jedan obični ručak u hotelu. Bio je to kod Židova vjerski propis. Svaki odrasli Izraelac morao je uplatiti dvije drahme na godinu za uzdržavanje hrama u Jeruzalemu: za troškove bogoslužja. Baš, kaošto mi danas dajemo priloge za popravak crkve i kupimo milostinju za razne sitnije potrepštine bogoslužja: za cvijeće na oltarima, za svijeće, tamjan, mišno vino, crkveno ruho i posuđe. Siromašan je Isus novcem. Ali je zato bio svijestan svoga božanstva. I bio je bogat sveznanjem i svemoću. Zna on, što drugi misle i govore, i kad ih ne vidi i ne čuje. A zna, i šta se krije u morskoj dubini. Zapovijeda čitavoj naravi i stvara, šta hoće i kako hoće. Tvori, kad hoće, i čudo i objavljuje tako svoju božansku moć.

Eto, sabirači hramskog poreza bili su došli i u Kafarnaum, gdje je Isus najčešće boravio, kao Petrov gost, u njegovoj kući, dok je djelovao i dok bi propovijedao u Galileji. Kafarnaum je, u ono doba, bio živ trgovački grad, na Genezaretskom jezeru, na glavnom karavanskom putu iz Sirije i Mezopotamije na Sredozemsko more, u Tir i Sidon. Pa pokucali i na vrata Petrove kuće ili ribarnice. Zatražili, odmah onako s vrata, porez od Petra. A zainteresirali se, izdaleka, učtivo, i za njegova gosta, učitelja zakona, koji je u njega na stanu: za Isusa. Da li i on misli platiti porez? Ili, možda, smatra, da ga nije dužan plaćati: kao prorok i zakonoša? Petar, uvijek nagao i brz, ni ne pita Isusa, nego u sebi misli: da šta će, nego platiti? Njegov se Meštar u svemu drži zakona. I kaže im: »Hoće!« A onda ulazi u sobu, k Isusu, da mu javi, da su došli sakupljači poreza. Ali, Isus ga pretječe. On i bez Petra zna, što je Petar malo prije rekao. A nije zapravo dobro rekao. Nije mislio, tko je Isus. Da je on Sin Božji, kako ga je sam Petar neki dan nazvao (Mat. 16, 16.). A za Boga se, za kuću Božju, kupi hramski porez. Od njega ga, od svoga ga Sina, Otac ne traži. I nitko ga, u Božje ime, ne može od njega tražiti. Kraljevi su sinovi slobodni od poreza. I on je, Sin božanskog Kralja na nebu, slobodan od Božjeg, od hramskog, poreza. Ali, eto, nastavlja Isus: tko će to sada ljudima tumačiti? Da se to

shvati, treba vjerovati u njegovo božanstvo. Petar to zna: i morao bi na to misliti. Ali ti ljudi iz svijeta! Oni bi se još začudili, pa i sablaznili, da im Isus uskrati porez. Pomislili bi: priča nam i propovijeda o Bogu, a sam ne vrši njegova zakona. Žao mu je za Božji hram i te jadne didrahme. I Isus naređuje Petru, da plati porez. On će ga, Isus, i za Petra platiti. Čudom. Neka Petar siđe dolje na jezero, pod kuću, pod ribarnicu, i neka baci udicu. Odmah će mu se na nju uhvatiti riba. I u ustima će joj biti stater, dvije didrahme: baš koliko treba za njega i za Petra.

»Uzmi ga, te im podaj za mene i za sebe!« (Mat. 17, 26.). »Za mene i za sebe!« Braćo i sestre, uvijek su bogoduhi ljudi zastajali kod ove značajne Isusove riječi. Isus plaća porez za sebe i za Petra. Samo za Petra. Ni za jednoga drugoga apostola! Hoće i ovdje, kao i na toliko drugih mjesta u Evanđelju, da pokaže, kako je Petar na poseban način njegov. Sastavio ga je zauvijek sa sobom. Uzeo ga je posve pod svoje. Kao da su on i Petar jedna osoba. Kao da su nerastavljivi. Kao da su dvojnici. Gdje je Isus, i Petar je. Gdje je Petar, i Isus je. Što je Isusovo, to je i Petrovo; a što je Petrovo, to je i Isusovo. Zauvijek su, intimno, povezani. Po Petru je pala zauvijek sjena Kristova. Petar je sav umotan u Isusovu osobu, u njegov auktoritet, u njegove božanske povlastice.

Za Petrom je i s Petrom uvijek Isus. U Petru Isus duhovno živi. Kroz njega on djeluje. Po Kristu je Petar stijena Crkve: »Ti si Stijena, i na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju!« (Mat. 16, 18.). Po Kristu je Petar utvrditelj braće: »A ti, kad se obratiš, utvrđuj braću svoju!« (Luk. 22, 32.). Po Kristu je Petar pastir svih ovaca i svih jaganjaca: »Pasi jaganjce moje! — Pasi ovce moje!« (Iv. 21, 15. — 18.).

Braćo i sestre! Za Petrom je i s Petrom uvijek Isus. S prvim Petrom, i sa svakim Petrom: sa svakim Petrovim nasljednikom; sa svakim Papom.

Osjetimo to duboko: danas, na Petrovo; danas, na svetkovinu papinstva! Pa ćemo odmah razumjeti čitavo čudo papinstva. Razumjet ćemo, i zašto je Papa toliko ljubljen, i zašto je Papa toliko mržen. Isusa u njemu ljube i mrze. Anđeli, đavli, ljudi. Razumjet ćemo, i zašto je papinstvo uvijek bilo nepobjedivo; i zašto je, kao nijedan drugi faktor u ljudskoj povijesti, bilo, i jest, tvrdo, stalno, jako i dosljedno u obrani svake istine i svake pravde. Isus kroza nj govori i djeluje. Razumjet ćemo, i zašto ga Crkva, kompaktno, slijedi i sluša kroz sve vjekove:

unatoč svim ljudskim bijedama i na papinskoj stolici. Isusa kršćani gledaju iza Petra, iza Pape. Razumjet ćemo, i zašto Papa ne može biti ničiji politički podložnik. Dvojnik je božanskog Suverena. Izuzet je od ljudskih kompetencija. A razumjet ćemo, braćo, i zašto pape — ljudi dolaze i prolaze, umiru, padaju u grob, a papinstvo ne umire i ne mijenja se. Već prvi dan, kad iza Pija dođe Ivan, i iza Ivana Pavao, svaki nam je novi Papa odmah i drag, i blizu, i velik. Papa je ljudski neosoban. Ljudsko je na njemu u zasjenku. Svi, kad u Papu gledaju, zaboravljaju na čovjeka, — na Pacelli — ja, na Roncalli — ja, na Montini — ja, — a u njemu gledaju, uvijek istoga, Petra. Duhovnog Petra, vječnog Isusova dvojnika. Svi u njemu gledaju Isusa.

Braćo i sestre! Božanstveno je velika i značajna ova kafarnaumska Isusova riječ: »Uzmi ga, te im podaj za mene i za sebe!« Sva je odgonetka papinstva u njoj. Jedno su Isus i Petar. Svaki Petar! Svaki Papa! Amen.

»Koji hoće da bude prvi, neka je od sviju najzadnji i svima sluga!« (Mark. 9, 34.)

AUKTORITET U KRŠĆANSTVU

Nedjelja, 18. IX. 1960.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Nijedan ljudski ideal nije bio kroz povijest toliko iskrivljivan, zloralbljen, profaniran, kao ideal, ideja, auktoriteta, ugleda, vlasti, poglavarstva, starješinstva.

Auktoritet je u sebi svet i velik. Ljudske zajednice, — sređena, uredna, organizovana života, — ne može uopće među ljudima ni biti bez nekoga, tko zajednicom rukovodi, tko joj stoji na čelu: individualno ili kolektivno. Mora svagdje netko biti stariji. U braku je, u obitelji, to muž, otac; u poslovnici, radionici, vlasnik, majstor, direktor; u uredu šef; u školi učitelj ili profesor; u župi župnik; u državi vladar ili vlada. Auktoritet traži sama, socijalna, ljudska narav; traži ga interes udruženih pojedinaca i čitave društvene zajednice; traži ga opće dobro. On je s te strane blagodat i dobročinstvo svima.

Ali, eto, kad je čovjek tako nesavršen i zao, po sve iskvari svojom ohološću, svojom sebičnošću, svojom zlobom, svojim tvrdim i nebratskim srcem!

Ne treba da puno teoretiziramo. Ima li išta svetije i više u životu, nego biti otac i glavar obitelji? Hranitelj, branitelj, zaštitnik, oslon, ženi i djeci? A šta je od očinstva, toliko puta, učinila pogana ljudska duša? Muž i otac postane silnik, tiranin. Učini ženu robinjom: samo zato, što je od nje jači tjelesnom snagom; traži od nje, da mu bude sluškinja i rob; da mu pere

noge. Ne da joj u kući ni probijeliti: ne smije mu prigovoriti, ni kad je najkrivlji. Ponizuje ju, na svakom koraku. Sili je, da slijepo, nijemo, bezvoljno ispunja svaki njegov hir. Zlostavlja je, tuče, sramoti; ostavlja je na cesti: gladnu, golu i bosu. Otjera je, ni krivu ni dužnu, kad mu je dodijala. A djecu terorizira, zapušta, proklinje, mlati, naziva svakakvim imenima. Ne da se ni poljubiti od svoga djeteta: smatra to sramotom i poniženjem. Djeca pred njim dršću. Kćeri i sinove udaje i ženi, kim i za koga on hoće. Ima krajeva, u poganskim zemljama, pa otac djecu i formalno prodaje. U pretkršćanskom Rimu davali su mu zakoni, stvoreni od neljudi kao i on, pravo, da, nekažnjeno, i ubije svoje dijete. I kako, — da se sada okrenemo k ženama, — mnoga maćeha, ta druga majka, umije upravo sadistički piti krv svojoj pastorčadi! A još je gore s drugim auktoritetima. Kako nečovječno postupaju toliki majstori sa svojim šegrtima, tolike gospodarice sa svojim služavkama, toliki poslodavci sa najmljenom radnom snagom! Kako nebratski i neljudski odnosi vladaju često po kancelarijama, između nadređenih i podređenih! Sve je s jedne strane u znaku nadutosti i hladnoće, a s druge u znaku bespomoćnosti, servilnosti, straha. Koliko se je već suza prolilo po školama zbog drakonske strogosti i bezobzirnosti ovoga ili onoga nastavnika! Ide se na njegov sat kao pod vješala Koliko se je u izvjesnim sistemima zlorabila i vojna disciplina! Dobro se sjećam, gdje bi, dok sam bio dijete, pričali, kako jedan čovjek već godinama vreba priliku, da drugoga ubije, samo da mu se osveti za poniženja, koja mu je taj nanosio, dok je, kao vojnik, bio pod njegovom komandom. A kako su tvorničari, — nekada, dok je to o njima ovisilo, — postupali sa svojim radnicima, pljačkali ih i nemilosrdno izrabljivali, o tome su napisane čitave knjige. Kao i o plemićkom i kraljevskom despotizmu. Puna ga je historija. Od slobodnih podanika, koji su im se s početka dragovoljno utjecali pod okrilje. da im budu oci, zaštitnici i usrećitelji, napravili su, malo pomalo, bespravno roblje: kmetove. Sve bogatstvo zemlje služilo je samo njima, za najluđu raskoš i obijest, dok je narod grcao pod porezima i tlakama, hodao u dronjcima, umirao od gladi i ginuo u bezbrojnim, nepotrebnim i osvajalačko-pljačkaškim, ratovima, za slavu i veličinu svojih gospodara. I danas ima, na istoku, vladara, pa stotine milijuna dolara, što ih dobivaju za naftu, ide lavskim dijelom u njihove džepove, dvorove i hareme, a narodnim masama dobacuju se samo mrvice. I opet su tražili, da im mase iskazuju

čast: da ih nazivaju »velikima« i »milostivima«, da pred njima kleče i da im ljube skute. Rimski su carevi bili otišli toliko daleko, da su sebi prisvajali i božanske počasti: gradile su im, ropske duše, oltare i nazivale ih »božanskim cezarima«: »divus imperator«.

Ljudi su, eto, tokom vjekova, fatalno bili iskrivili visoku ideju, pojam, auktoriteta, starješinstva. Iskrivili su ga bili fatalno i, više manje, općenito. Bilo je uvijek, sigurno, i čestitih otaca, i plemenitih maćeha, i majstora, koji su bili kao oci svojim naučnicima, i finih, taktičnih šefova, i uzornih dinasta i vladara: povijest im, ovim zadnjima, čuva časno ime i nazivaju ih »ocima domovine«. U poslovicu su neki otišli, kao u Francuskoj Dagobert ili kod nas Kulin-ban: »od Kulina bana i dobrijeh dana«. Ali, braćo i sestre, više je, puno više, bilo onih, zbog kojih su ljudi plakali. A i plemenitost onih najboljih bila je, skoro uvijek, zasjenjena silom običaja i tradicije. I najbolji kralj, — i onaj, kojega su nazivali »dobri«, — bio je ipak gospodin i imao hiljadu puta više nego njegovi podanici.

Historijska je slika s te strane vrlo mračna. Ljudi su u velikoj većini podlijegali kušnji i čaru vlasti.

No zato, braćo, na toj tamnoj pozadini, još grandioznije odskače, po zakonu kontrasta, visoko i čisto poimanje auktoriteta, kako ga u Evanđelju iznosi Krist. I riječju, i primjerom. S jasnoćom i uvjerljivošću, koja zapanjuje. U oštrom protuslovlju sa žalosnom stvarnošću, koju je svuda oko sebe gledao. Uz inat stoljetnim, i tisućljetnim, tradicijama i običajima. I ovdje se tako jasno opaža, da iz njega govori nešto nadljudsko i božansko. Da je on učitelj istine i pravde, koji je došao s neba.

Dva momenta Isus ističe u svom poimanju auktoriteta, starješinstva, vlasti, kao središnja i bitna. Oba su, s lapidarnom kratkoćom i jedrinom, formulirana u Kristovoj riječi, što smo je na početku citirali: »Koji hoće da bude prvi, neka je od svijü najzadnji i svima sluga!« (Mark. 9, 34.). Pravi auktoritet, kršćanski i crkveni prije svega, mora biti ponizan i mora biti nesebičan, požrtvovan.

Ljudi su, nužno, po svojoj naravi, i u bitnosti, jednaki, i među sobom braća. Svi su smrtni i ograničeni; svi su pred Bogom maleni, — štogod imaju, od Boga imaju; — svi su, bez tuđe pomoći i suradnje, nemoćni; svi su samo praške u svemiru; svi su grješnici; svi će jedamput davati Bogu račun. Muško i žensko, otac i sin, poglavar i podložnik, učitelj i učenik, gospodar i sluga, kralj i mali čovjek iz puka. Samoobmana je, fikcija je, kad se uznosi. Nadutost, oholost, i nerazumna je, i nepravedna, i smiješna, i mrska Bogu, pred kojim su svi ljudi djeca. I kralj, i car, i biskup, i papa: bili su gološava i uprljana nejačad kao i drugi; i kralj, i car, i biskup, i papa, ležat će u grobu, ukočeni i truli, kao i svi drugi. Ako im je dana vlast, moć, pamet, od Boga im je dana: da na njoj Bogu zahvaljuju i da se njom služe, kako Bog hoće, a ne da se njom diče i da u njoj uživaju na tuđi račun. Pravi kršćanski poglavar mora toga biti uvijek svijestan, i uvijek biti ponizan i skroman. Mora štovati svoje podložnike kao i sebe: mora se među njima osjećati samo ocem i starijim bratom; mora biti sa svakim ljubezan, blag i dobar. Ne smije se vladati kao neko božanstvo; ne smije tražiti, da mu itko laska, ni da ljudi pred njim puzaju i dršću.

I, — to je isto tako važno, — vlast je u društvu radi zajednice, nije radi pojedinca. Nijesu se ljudi udružili i okupili, da između sebe maze i tetoše ovoga ili onoga mezimca sreće, nego da imaju nekoga uza se i nad sobom, tko će se brinuti za njihovo, opće, dobro, pomagati im, braniti ih, krojiti im pravdu, biti im savjetnik, otac i uzor. Nijesu podložnici radi poglavara, nego je poglavar radi podložnika. Nije država radi vladara, nego je vladar države. Nije glavno lični interes starješinin: glavno je interes zajednice, opće dobro. Poglavar nije tu, da, osobno, uživa, nego da radi, da se trudi, da služi, kako bi svi oko njega bili zadovoljni i sretni. Treba da bude sluga svima, kako je to, snažno i duhovito, izrazio Krist. Zlorabi svoj poglavarski položaj, tkogod ga smatra sinekurom, šansom za bogaćenje i luksus, gospodovanjem nad drugima, prilikom, da se istakne i proslavi. Pravi poglavar misli najmanje na sebe; on će se sav dati na to, da usreći one, koji su mu povjereni. Pravi poglavar od sviju u zajednici najviše radi i najviše se brine. On je sebi u svemu zadnja briga.

Braćo i sestre! Pred veličinom i uzvišenošću ovih Kristovih koncepcija može čovjek samo pasti na koljena. Može samo reći, kao oni ljudi u Evanđelju: »Nikada čovjek nije govorio kao ovaj čovjek, — Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo!« (Iv. 7, 46.). Beskrajno mnogo može od njih naučiti svijet. I beskrajno se mnogo njima okoristiti. I veliki svijet. I kraljevi, i vladari, i parlamenti. I mi, crkveni ljudi. I mi svećenici. Nama je Isus, prvima, i namijenio svoju lekciju. Apostolima je on go-

vorio: i na Posljednoj večeri (Luk. 22, 24. — 27.), i kad im je dijete stavio za uzor (Mat. 18, 1. — 5. ; Mark. 9, 32. — 36,; Luk. 9, 46. — 48.), i kada je smirivao njihovu uzbunu na častohlepne njihove kolege, sinove Zebedejeve (Mat. 20, 25. — 28.; Mark. 10, 42. — 45.). Nije ni nama svećenicima dana naša duhovna vlast, da rušimo, nego da gradimo: »in aedificationem, et non in destructionem« (2. Kor. 13, 10.; 10, 8.). Da ih svi, te Gospodinove koncepcije, realiziramo, provedemo, blagoslov bi ušao u svijet.

I vi, braćo, možete mnogo od njih naučiti. I morate. I vi, i ako nijeste ni kraljevi, ni pape, ni šefovi visokih institucija.

Otac si, mati si. Ne gospoduj, ne provodi se, ne zapovijedaj: služi, žrtvuj se! Ne traži, da te dvore i da te se boje; budi dobar, blag, brižan, požrtvovan: da te ljube i da ti budu zahvalni! Da ispuniš svoju dužnost pred Bogom. Da usrećiš svoje najdraže.

Imaš služavku u kući; gospodarica si, »gospoja«: budi joj više sestra i majka, nego gospodarica! Ne izrabljuj je! Sjeti se, kako sv. Pavao kaže, da i ti imaš gospodara na nebesima (Kol. 4, 1.)! Gledaj, da joj kod tebe bude kao kod kuće; drži je kao kćer; čuvaj joj obraz; nasavjetuj je; učini sve, što možeš, za njezinu budućnost i sreću: u ovom životu i u vječnosti!

Učiteljica si. Voli djecu! Imaj srca s njihovom bijedom! Zamijeni im i nadoknadi majku!

Nadzornik si, predradnik, poslovođa, šef: negdje u tvornici, negdje u kancelariji. Ne pravi se važnim! Ne diži nosa! Budi drug i brat i onome najnižemu oko sebe! Imaj za svakoga lijepu riječ! Pomozi svakomu! Bit ćeš sretan u duši; volit će te ljudi; platit će ti Bog, što si poslušao Isusa.

Stariji si negdje; prvi si po položaju i po ugledu. Ne nameći se, ne peči se, ne afektiraj, ne diktuj, ne traži, da sve bude po tvome, poslušaj kojiput i druge! Budi najbolji, najponizniji od sviju! »Sluga sluga Božjih«, kao onaj veliki i sveti papa (Grgur Veliki), koji je sebe tako nazvao, znajući dobro, što Isus od njega očekuje, kad mu je, u sv. Petru, rekao: »Voliš li me više od ovih? —— Pasi jaganjce moje! —— Pasi ovce moje!« (Iv. 21, 15. 16. 18.). Pomozi braći svojoj: »confirma fratres tuos!« (Luk. 22, 32.).

Braćo i sestre! Naš Gospodin nije samo jedamput ovako govorio. Na bezbroj mjesta u Evanđelju on tako govori. I govori, i, što je glavno, čini. On, božanski Kraljević, on, vladar neba i zemlje, ponizno služi i ponizno čini dobro svojoj ljudskoj braći. »Sin čovječji nije došao, da njemu služe, nego da on služi i da život svoj dade u otkup za mnoge!«, kaže on (Mat. 20, 28.; Mark. 10, 45.). A na Posljednjoj večeri, »sciens, quia —— znajući, da mu je Otac sve dao u ruke i da je od Boga izišao i k Bogu da ide«, ustaje on od stola i pere noge svojim učenicima, kao zadnji sluga (Iv. 13, 1. — 5.). I uči ih onda: »Znate li, što vam učinih? Vi mene zovete Učiteljem i Gospodinom, i pravo velite, jer i jesam. Kad sam dakle ja, Gospodin i Učitelj, vama oprao noge, i vi ste dužni prati noge jedan drugome. Primjer sam vam dao: kaošto ja vama učinih, da i vi tako činite!« (Iv. 13, 13. — 15.). »Kraljevi neznabožački zasužnjuju narod, i koji vrše vlast nad njima, zovu se dobrotvori. A vi nemojte tako! Nego najveći među vama neka bude kao najmanji, i poglavar kao sluga! Jer tko je veći: koji sjedi za stolom ili onaj, koji služi? Nije li onaj, koji sjedi za stolom? A ja sam među vama kao sluga« (Luk. 22, 25. — 27.). »Jedan je vaš učitelj, a vi ste svi braća!« (Mat. 23, 8.).

Braćo i sestre! Ovim Isusovim riječima ne treba komentara. Ovo samo treba zapamtiti i izvršiti. Pa, zapamtite je, zauvijek, veliku riječ Gospodina i Učitelja: »Koji hoće da bude prvi, neka je od sviju najzadnji i svima sluga!« Amen.

»Nemojte mu braniti! — Tko nije protiv vas, s vama je!« (Luk. 9, 50.)

KRŠĆANSKA TOLERANCIJA

Nedjelja, 9. X. 1960.; Sarajevo, katedrala.

Dragi vjernici! Nama kršćanima, osobito baš onima boljima i revnijima, često prigovaraju, da smo fanatici. Kojiput i s pravom. Ima među nama fanatika. I bilo ih uvijek. To više, što je naše kršćanstvo bilo pliće i površnije.

Nama to mogu kazati. Ali našemu Gospodinu nitko to ne može kazati. Isus nije bio fanatik: on je za to bio previše dobar i previše duhom velik.

Isus je, sigurno, bio načelan. On je, dosljedno i nepokolebivo, stajao uz istinu i uz pravdu. On niti se je bojao ljudi, niti je popuštao obzirima, niti je ikada pravio kompromise na račun svojih božanskih ideja i ideala. On je uvijek ostajao na liniji i borio se za dobro: integralno i radikalno; i u velikom i u malom. On, — sam to kaže, — insistira i na zadnjoj črknji u božanskom zakonu (Mat. 5, 18.; Luk. 16, 17.). On svako zlo kara i osuđuje, — i na svojim apostolima (Luk. 9, 55.), i na svojoj rodbini (Iv. 7, 6. — 8.), — čim ga opazi. On neustrašivo propovijeda istinu, i gdje ona nije ljudima po volji. Ne šuti ni pred mogućnicima. Čitav je život bio u duhovnom ratu sa farizejima i sa židovskim svećenstvom, svejedno što su ga zbog toga smrtno mrzili i uvijek gledali da mu se osvete, da mu napakoste, da mu dođu glave. I došli su na koncu: izveli su ga na sud; propeli su ga na križ. Ali on nije ni tada pred njima ni pokleknuo ni reterirao. Ni jednom riječi. »Vi kažete; ja jesam!« (Luk. 22, 70.; Mat. 26, 64.; Mark. 14, 62.), kaže on i na sudu, pred velikim svećenicima, kad su ga upitali, je li Sin Božji, i plaća to svoje svjedočanstvo glavom. Kralj ga Herod uhađa i goni (Mat. 14, 13.; Mark. 6, 14.; Luk. 13, 31.), ali on ga se ne boji, ni na slobodi (Luk. 13, 32. 33.), ni u lancima, kad su ga pred njega doveli (Luk. 23, 8. — 12.). Nije se htio pred njim poniziti, ni učiniti pred njim čudo: za ljude bez dobre volje nije on činio čudesa. I pred rimskim upraviteljem, Pilatom, on je jednako dostojanstven; on je i tu samo svjedok istini (Iv. 18, 33. — 38.). Ne moli milosti, ne dršće, i ako mu se upravitelj prijeti: »Zar ne znaš, da imam vlast raspeti te, i vlast imam pustiti te?« (Iv. 19, 9. — 11.). Ni puku, ni masama, on ne laska; poziva ih na pokoru, bilo im to pravo ili krivo: »Ako ne budete činili pokore, svi ćete redom izginuti!« (Luk. 13, 5.). I ono, što je ljudima i ljudskoj naravi najteže, on, otvoreno i odlučno, od njih traži. »Koji pusti ženu svoju i oženi se drugom, čini preljubu na njoj. I ako žena pusti muža svojega i uda se za drugoga, čini preljubu!« (Mark. 10, 11. 12.; Mat. 19, 9.), govori on, i ako se Židovi pozivaju na Mojsijevu knjigu raspusnu (Mat. 19, 7.; Mark. 10, 4.); i ako apostoli kažu: »Ako je tako čovjeku sa ženom, nije se vrijedno ni ženiti!« (Mat. 19, 10.). »Što je Bog sastavio, čovjek neka ne rastavlja!«, »Tko može shvatiti, neka shvati!« (Mat. 19, 6. 12.; Mark. 10, 9.), jedini je njegov odgovor. Nikad nije Krist otšutio ni na jedan grijeh; nikada nije, od straha ili od računa i politike, odstupio ni od jedne dužnosti, ni od jednog moralnog zakona, ni od jednog principa Božje istine. Ni drugima, koji su htjeli da budu njegovi, nije to dao. Njemu je najmanji u kraljevstvu nebeskom svaki onaj, tko prestupi i jednu od najmanjih zapovijedi (Mat. 5, 19.). Tko s njom ne sabire, rasipa! (Mat. 12, 30.; Luk. 11, 23.). Tko zataji Boga i istinu pred ljudima, i on će njega zatajiti na dan suda, pred svojim Ocem nebeskim (Mat. 10, 33.; Luk. 12, 9.).

Isus je uvijek bio tvrd i gord u afirmaciji i obrani istine. Nepopustljiv i beskompromisan. Nije se prenavljao, i nije lavirao. U tom je smislu on i postavio u Evanđelju načelo: »Tko nije sa mnom, protiv mene je!« (Mat. 12, 30.). Nije uz istinu; nije uz dobro; nemojte mu se prilagođavati; ne smijete mu popuštati.

Ali, fanatik Isus nije bio. Fanatik je uvijek tijesne duše; fanatik je čovjek, koji neće da razumije drugih; fanatik ne koncedira i ne priznaje ništa svome protivniku: ni njegove dobre

volje; ni onoga, što je na njemu dobro. Fanatik je strastven, pristran i neobjektivan. Fanatik, kad mrzi grijeh i zabludu, mrzi s njima i čovjeka, koji griješi i koji je zabludio. Fanatik ne voli, iskreno i duboko, ni istine ni dobra: ako ih voli, voli ih samo, jer on stoji uz njih: on zapravo sebe ljubi; a i sebe ljubi neuredno, pretjerano, neljudski. A Krist nije nikada ljudi mrzio: ni pogana, ni Samaritanaca, ni Rimljana, ni grješnika, ni svojih najljućih protivnika i progonitelja. On nije nikoga od sebe gonio; on je sa svakim razgovarao; on je bio spreman da svakoga pouči, da svakome pomogne, da svakoga obrati. Pogani mu dolaze, da ga vide, — »volumus Iesum videre, — htjeli bismo da vidimo Isusa« (Iv. 12, 21.); — i on ih ljubazno prima. S carinicima, Matejevim kolegama, sjedi za stolom (Mat. 9, 9. — 11.; Mark. 2, 14. — 16.; Luk. 5, 27. — 30.; 15, 1. 2.). Razgovara s poganskim rimskim časnicima (Mat. 8, 5. — 13.; Luk. 7, 2. — 10.). Oprašta i najvećim grješnicima: i razbojniku na križu (Luk. 23, 40. — 43.), i Magdaleni (Luk. 7, 37. — 50.), i ženi preljubnici (Iv. 8, 3. — 11.). Strpljiv je i sa farizejskim licemjerima i zlobnicima: pušta, da mu dolaze i da se s njim prepiru, poučava ih, mirno i stvarno, nikada ih ne proklinje i ne tjera od sebe, moli se za njih i sa Križa (Luk. 23, 34.), ozdravlja i kćer zborničkog starješine, kad se je u nuždi na njega obratio (Mat. 9, 18. 19. 23. — 26.; Mark. 5, 22. — 24. 35. — 43.; Luk. 8, 41. 42. 49. — 56.), dolazi im u goste, kad ga pozovu: iskreno ili himbeno, svejedno (Luk. 7, 36.; 14, 1.). On i poganima obećaje spasenje (Mat. 8, 11.; Luk. 13, 29.; Iv. 10, 16.). Uči svoje učenike, da se mole za sve ljude i da opraštaju i uvrjediteljima i zlobnicima (Mat. 5, 44.; 6, 15.; Mark. 11, 25. 26.; Luk. 6, 27. 28. 37.). I nikada Isus nije neobjektivan: nikada on nikoga unaprijed ne osuđuje; na komu god vidi neko dobro, on ga hvali. Hvali veliku vjeru pouzdanje poganke-majke iz Sirofenicije (Mat. 15, 28.; Mark. 7, 29.); hvali zahvalnoga gubavca Samaritanca (Luk. 17, 18. 19.); hvali velikodušnost i dobru volju cariničkog starješine Zaheja (Luk. 19, 9.). I ništa na Isusu nema sektarsko, strančarsko, strastveno: on je uvijek ljudski i božanstveno širok. Ni od koga on ne bježi i ne okreće glave. Tako je fin i otmjen u susretu s Pilatom (Iv. 18, 33. — 37.; 19, 11.); ne obazire se nimalo na židovske predrasude: on traži da se napije vode i od žene Samaritanke (Iv. 4, 7. — 29.), ulazi u samaritanski grad (Iv. 4, 39. — 42.; Luk. 9, 52.), ne smeta mu ništa, što siromašni ljudi oko njega jedu neopranih

ruku (Mat. 15, 2. 16. — 20.). Sa svakim je on spreman živjeti, općiti, surađivati, tko ima imalo dobre volje. Ne da, ni da njegovi apostoli budu neki zagriženi revnitelji, koji neće ni da govore s onim, tko nije od njihova društva i iz škole njihova Učitelja. Kad apostolima nije bilo pravo, što se je našao neki neznanac, pa i on stao zaklinjati i izgoniti đavle u ime Isusovo, — htjeli su da mu to zabrane; potužili su se Isusu: »ne ide s nama, — non sequitur nos« (Mark. 9, 37.; Luk. 9, 49.), — on im to ne odobrava; on ih opominje »Ne branite mu! Jer nema nikoga, koji bi u moje ime učinio čudo, a onda brzo iza toga zlo govorio za mnom. Tko nije protiv vas, s vama je!« (Mark. 9, 38. 39.; Luk. 9, 50.).

Braćo i sestre, — kršćanska braćo i sestre, — duh je našega Gospodinna duh dobrote i širine, duh finoće i čovjekoljublja, a nije duh tjesnoće, zloradosti, ljubomore, fanatizma. Duh kršćanstva isto tako.

Ne budimo ni mi ni u čemu tijesni ni fanatični! Uvijek i sa svakim budimo dobri, uvijek i sa svakim pravedni, uvijek i sa svakim puni plemenštine i ljubavi!

Neka drugi griješe, neka su zločasti, neka nas i vrijeđaju, i čine nam nepravdu: nije to razlog, da ih mrziš i proklinješ. To je razlog, da ih žališ; da se za njih moliš; da im budeš dobar, pa da se i oni postide i dođu k sebi. Ne budi ni s njima grub; ne zatvaraj se od njih; ne pokazuj, da ih ignoriraš i prezireš! Nasmiješi se i njima; pomozi i njima, kad su u nevolji; budi bolji od njih! Sjeti se, da je i tvoj Gospodin bio »prijatelj carinika i grješnika, — publicanorum et peccatorum amicus« (Mat. 11, 19.), i da je sjedio s njima za stolom! Sjeti se, da je on molio i za svoje neprijatelje: »Oče, oprosti im, jer ne znaju, što čine!« (Luk. 23, 34.).

Neka su drugi u zabludi, neka su na protivnoj strani fronte, neka su u drugome taboru: nije to razlog, da ih odmah proglasiš lopovima; da o njima samo crno govoriš, da na njih lažeš, da ih klevećeš, da im odmah u svemu podmećeš zle namjere i niječeš im dobru volju, da im ne priznaš, kad učine štogod dobro, da od njih napraviš žive vragove. Tvoj Gospodin nije tako radio. On je volio istinu i grlio pravdu, gdje bi je god našao. Budi i ti objektivan i istinoljubiv, ako hoćeš da budeš pravi kršćanin! Što je zlo, pokudi, ali, što je dobro, pohvali i priznaj, gdjegod bilo i na komugod bilo! Svako je dobro od Boga; svaka je istina od Boga; svaka je plemenština srca od Boga. Pravedan budi i s pro-

tivnikom! Nemoj mu podvaljivati, zato što ga ne voliš! Budi spreman, da i s njim raspravljaš mirno i trijezno: bez žestine i strasti! Pozdravi se i s njim na ulici, ako ga poznaješ!

Neka drugi pripadaju narodnosti, s kojom smo mi možda u rivalstvu i sporu, vjeri, koju mi smatramo krivom: nije to razlog, da ih odmah držiš zlotvorima, prokletnicima, ljudima bez duše i bez poštenja, neprijateljima Boga i pravde. Isus nije tako rezonirao. On je bio Bog i gledao je u srca. Pa je i u mnogome inovjercu našao zlatnu dušu, i dobro srce, i živ osjećaj za pravdu, i strah pred Bogom, i želju za vječnim dobrima. A dobra volja uvijek nalazi Boga. Tko nije kriv svojoj zabludi, ne smeta mu ona, ni da bude u milosti Božjoj, ni da se spasi. Bog voli takve, čestite, duše. I njih je Krist otkupio i otvorio im je raj. Dušom svojom one pripadaju i Crkvi i Kraljevstvu Božjem. I štovati ih moramo, i ljubiti. Nije vjerski ni narodni fanatizam od Boga. Ni vjerska mržnja. Ona je protiv Boga. Pravo kršćanstvo svakoga, tko je čovjek, voli, a svakoga, tko je dobar, cijeni. U svakom narodu ima i dobrih i zlih; i poštenih i nepoštenih. Ne ćeš zato biti manji kršćanin, ako pomiluješ inovjerno dijete na ulici, ako lijepo pozdraviš inovjerca, kad se sretnete, i s njim se prijateljski upitaš za zdravlje, ako ga obiđeš u bolesti, ako mu čestitaš Božić ili bajram. Naprotiv, bit ćeš veći i bolji kršćanin.

To je ono, što se zove građanska tolerancija, građanska snošljivost. A tu je snošljivost prvi prakticirao i propovijedao Krist. On je svakome bio dobar i svakome prijatelj. I tako je predobivao ljude. Budimo i mi takvi, pa će svi i cijeniti i štovati naše kršćanstvo! I bit će nam bliže. Osjećat će, da nas je naše kršćanstvo oplemenilo i da je Bog u njemu i za njim. Ne pokazuješ ljubav k Crkvi tim, što mrziš sve, koji nijesu u njoj, nego tim, što ih ljubiš i što si bolji i plemenitiji od njih. A kad se radi o inovjercima, koji živo vjeruju i pravedno žive, oni su nam pravi, rođeni, saveznici: suborci za prava Božja, za opću istinu vjere. Mole se istom Bogu kao i mi, padaju pred njim na koljena, žive po svojoj savjesti: Bog će ih sigurno spasiti. I surađivati možemo s njima, i pomagati se. Za njih dosloovoce vrijedi Isusova riječ: »Ne branite mu! — Tko nije protiv vas, s vama je!«

Braćo i sestre! Budimo tvrdi i ponosni u vjeri! Nitko ne smije krivo shvatati ovih riječi o toleranciji. Crkva osuđuje vjerski indiferentizam; ona brani mješovite brakove; ona odvraća od sudjelovanja u tuđem kultu i od društvenih pogibli za vjeru. Ali,

ne budimo fanatici i mrzitelji! Budimo ljudi i kršćani! Dobri sa svakim! Pravedni prema svakome! Kao naš Gospodin i Učitelj! Spasitelj sviju. »Prijatelj carinika i grješnika«! Amen.

»Moraju doći i sablazni!« (Mat. 18, 7.)

I SABLAZNI SVJEDOČE ZA CRKVU

Sarajevo, katedrala, nedjelja, 11. VIII. 1963.

Dragi vjernici! Toliko puta farizeji u Evanđelju pozivaju na odgovornost Isusove učenike, što tobože krše zakon ili što, po njihovu mišljenju, nijesu onako dobri, kako bi morali biti. Prigovaraju im, što dosta ne poste. Kažu Isusu: »Zašto učenici Ivanovi i farizeji poste, a tvoji učenici ne poste?« (Mark. 2, 18.). Kore ih, što se dovoljno ne svladavaju, pa i subotom, kad su bili ogladnjeli, rune rukama pšenično klasje, dok su prolazili kroz polja, i jedu zrnje. »Eto učenici tvoji rade, što se ne smije raditi subotom«, tuže ih Isusu (Mat. 12, 2.; Mark. 2, 24.). Krivo im je, što i apostoli, s djecom i pukom, na Cvjetnicu kliču Isusu kao Mesiji. Vele Isusu: »Učitelju, ukori učenike svoje!« (Luk. 19, 39.).

Bilo je, dakako, u tim farizejskim prigovorima puno i zlobe, i licemjerja. Farizejima je zapravo Isus bio trn u oku; nijesu učenici. Ali na Isusa se nijesu usuđivali otvoreno napasti. Bojali su se, da će ih isplatiti, kako zaslužuju. Dogodilo im se je to bilo već mnogo puta, pa se ne žele ponovo obrukati. A na Isusu nije bilo lako ni otkriti kakve mane. On je, baš farizejima, i izrijekom jedamput za sebe bio rekao, s puno božanske samosvijesti: »Tko će me od vas prekoriti za grijeh?« (Iv. 8, 46.). Njegov je nastup uvijek bio božanski savršen; nije na njemu bilo ljudskih slabosti, kojih smo mi drugi puni. A puni su ih bili i apostoli. Isus je uvijek publiku oko sebe zadivljivao; on je moralno imponirao svakomu, tko bi mu se približio. Na njega nije bilo lako frontalno udariti. Zato farizeji toliko i vrebaju na pogreške Isusovih učenika; zato se tako često o njih i spotiču, i na njima sablažnjavaju. Kojiput možda i iskreno, a još češće neiskreno. Preko apostola hoće da napakoste Gospodinu; hoće da njega ponize. Vidiš, — kao da mu kažu, — kakvi su tvoji učenici! Što ih nijesi bolje od gojio? Šutiš na njihove mane: nijesi ni ti onako svet, kako se praviš. I nijesi od Boga, kako za sebe govoriš. Što je od Boga, mora biti potpuno sveto i savršeno. Sramota učenika pada na učitelja, misle oni. Svaka sjena na Isusovu djelu, na njegovoj okolini, na onima, koji su za njim pošli, kompromitira i njega. »Nije ovaj čovjek od Boga!« (Iv. 9, 16.), to je konsekvencija, koju oni odatle povlače.

A zapravo, braćo, farizeji nijesu tim ni naškodili Isusu; nijesu ga osramotili. Zapravo su mu tim samo odali čast. Tko je zao, od njega nitko ni ne očekuje dobrih djela, ni plemenitih gesta. Nitko se ne čudi ni ne iznenađuje, kad zao čovjek počini zlo i nepravdu. Ne govori nitko djeci s ulice ili iz loše obitelji: »Stid te bilo! Zar i ti?« Govori: »Ma, pusti fakina!« »Od zla oca, od gore matere!« »Kruška ispod kruške nikud!« Ali svi se mi čudimo, kad nepodopštinu počini dijete iz dobre obitelji. Žalimo mu oca i majku. Govorimo mu: »Kako te nije stid? Od onakovih roditelja, pa kakav si! Nije tvoj tata bio takav. Nijesi to vidio od majke!«

I farizeji su, kad su se tužili Isusu na njegove učenike, očito pretpostavljali, da to nije bilo u skladu s onim, što je Isus naučavao: on je uvijek pledirao za dobro i za ideale; on je uvijek osuđivao svaku mlakost i nedosljednost u službi Bogu; i laž, i nepravdu, i lakoumnost, i taštinu, i duhovnu površnost svake ruke. I nehotice, eto, daju tako farizeji Isusu kompliment i priznanje.

Braćo i sestre! I nama, današnjim učenicima Isusovim, svijet toliko prigovara. I iskreno i neiskreno. Čim koji svećenik napravi nešto, što nije u redu, čim se ponese neplemenito i nehumano, čim nije prvi u karakternosti, u junaštvu, u samosvladavanju, u nesebičnosti, odmah je to sablazan za čitavo mjesto, za čitav kraj. Svi o tom govore; svi ga osuđuju; svi mu prigovaraju; svi se na njega žeste. »Sramota! Svećenik, pa gori od svjetovnjaka! Svećenik, pa bez srca i bez ljubavi! Svećenik, pa se sveti, pa nije od riječi, pa ne zna za red, pa nije pobožan, pa zalazi u lokale, pa hoda i zabavlja se sa ženskima, pa nije pobožan, pa monden!« Čim koja časna sestra u bolnici nije najbolja sa bo-

lesnicima, čim u školi nije jednaka sa svom djecom, čim na njoj vide, da je, imalo, tašta i vrcava, zna joj se: »I to mi je neka časna sestra! Sestra kao i ja! Kako se ne stidi odore, što je na sebi nosi! Trebalo bi je, odmah, potjerati iz samostana! Sram je bilo!« Čim se koja žena, što ide u crkvu, zaboravi, pa opsuje, pa prokune, pa se posvadi, pa pokaže, da je škrta, odmah će čuti, kako joj se iza leđa sprdaju: Eto joj njezine crkve! Eto joj njezine mise! Po vas dan joj krunica u rukama, a nitko da ostane živ od njezine pizme. Jedna glava, hiljadu jezika. Teško svakome onomu, tko je samo krivo pogleda! Zlobna je kao zmija, škrta kao đavao!« Prema Crkvi su svi strogi; nju svi nemilice napadaju i kritikuju; njoj nalaze sve moguće mane; sa svijećom u ruci traže, gdje će otkriti kakvu mrlju na njezinu licu. U sadašnjosti, ali i u prošlosti: kroz svih dvadeset stoljeća, otkako postoji. Uvijek se iznova čuje i ponavlja ono iz Evanđelja: »Eto učenici tvoji rade, što se ne smije raditi — —!« »Ukori ih!« A na sebi ti isti ljudi ništa ne vide; sebi ništa ne zamjeraju. Ni mnogima drugima oko sebe. Nitko se ne čudi, kad je vojnik ženskar, kad je seljak ili radnik pijanac, kad je trgovac ili advokat gulikoža, kad je djevojka koketa i kaćiperka. Nitko se ne čudi, ni kad koji svjetski odličnik potjera svoju zakonitu ženu, pa dovede sebi drugu.

Braćo i sestre! Hvala Bogu, da je tako! Moramo biti ponosni, da je tako! To je znak, da je kršćanstvo dobro: da su njegova načela uzvišena i plemenita; da ono rađa rodom pravde; da milost otkupljenja nije u njemu ostala jalova u dušama. To je znak, da su oni, koji su među nama zli, iznimke, izrodi, žalosne senzacije. To je znak, da smo Kristovi učenici. Možda i slabi i jadni, ali još uvijek puno bolji od drugih.

Braćo! Ne treba da se toga stidimo. U državi smo svetih. Na strani smo dobra. Crkva imponira svijetu. Njezino je Evanđelje svijetlo na svijećnjaku (Mat. 5, 15. 16.). Kršćanstvo je vjera moralne elite. Ono od nas zahtijeva duhovnu veličinu i ćudoredni integritet.

Nijesu sablazni i kritike,što po nama padaju, sramota za Crkvu. One su samo sjene, koje još jače, relijefnije, ističu ljepotu njezina ukupnog lika: onu svijetlu pozadinu, na kojoj se ocrtavaju, iz koje iskaču.

Sablazni su i kritike sramota samo za one od nas, preko kojih dolaze, koji ih uzrokuju i izazivaju. Ne smijemo biti mrlje na časnom licu Zaručnice Božje. Svatko od nas mora nastojati, da bude dosljedan i čitav kršćanin: afirmacija kršćanskih ideala, a ne njihova profanacija i negacija.

Pregnantno i jedro izrekao je Isus tu veliku, a tako aktualnu i praktičnu misao, kad je kazao: »Moraju doći sablazni. Ali teško onomu čovjeku, preko kojega dolazi sablazan!« (Mat. 18, 7.). Amen.

»Ako li te ruka tvoja ili noga sablažnjuje, odsijeci je i baci daleko od sebe; bolje ti je ući u život kljastu ili hromu, nego li da te s dvije ruke i s dvije noge bace u oganj vječni!« (Mat. 18, 8.)

PROTIV BLUDNOSTI

Nedjelja, 28. II. 1960.; Sarajevo katedrala.

Dragi vjernici! Ovo je danas pokladna nedjelja, nedjelja pedesetnica. Ovo su pokladni dani. I kršćanski svijet u ove dane luduje i griješi. Žali za užicima jezika i želuca, što ih, u korizmi, mora ostaviti, žali za luksusom i obiješću, koje se mora, u korizmi, odreći, pa hoće da se još jednom svega toga do mile volje izdovolji: da se najede uštipaka, pečenice i zaoblica, da se napije vina i rakije, da se ispleše i ispjeva. A onima drugima, što ne dolaze u crkvu, poklade su i onako svaki dan: za njih nema korizme. Nema ni pokore, ni skrušenja, ni grijeha, ni praštanja, ni ispovijedi. Oni ne vjeruju ni u Boga, ni u dušu, ni u vječnost, ni u otkupljenje.

I blud je svijetu jedan od pokladnih ideala. Glavni njegov pokladni ideal. Pod maskama krabuljnih plesova rade ljudi i žene, mladići i djevojke, i ono, što se ne usuđuju učiniti otkrivena lica. Ne, dakako, od straha pred Bogom,— Bog vidi i iza maski, — nego od srama pred ljudima. Ljudima, koji su, i ako sami čine zlo, toliko nedosljedni i zlobni, ali i toliko inteligentni, da ga na drugom i znadu i vole pokuditi i prezreti.

Blud. Ne će ga današnji ljudi tako nazvati. To zaudara po trećem glavnom grijehu i po šestoj zapovijedi Božjoj, a oni se boje i spomenuti grijeh i zapovijed. Nijesu oni robovi nikakvih zapovijedi. Oni su slobodni, gordi, ljudi 20. stoljeća, koji rade, što im je volja. Nije ono, što oni čine,blud. To je ljubav. To je poezija. To je kult ljepote i mladosti. To je pravo na život i na sreću. Bez toga bi nam bilo prazno srce; bez toga bi nam bio život bez smisla. To nas grije. To nas elektrizira. To unosi po koji čas zanosa i slasti u okrutno i monotono sivilo, prozu, bivovanja. Mi ne griješimo. Mi samo slijedimo iskonski, duboki, zakon prirode. Mi se samo služimo našim elementarnim pravom. Pokazujemo najveću ljepotu, ljepotu ljudskoga tijela: komotnom, ležernom nošnjom, koju su bigotni farizeji u mantijama proglasili sablažnjivom. Divimo joj se, toj ljepoti: u kupalištima, na plesovima, u baru, na plaži, u kazalištu, u kinu, na slici, u ilustraciji. Prirodno nastupamo jedno prema drugomu: stvoreni smo, — zakon nas je evolucije doveo do toga, — da se međusobno volimo i usrećujemo. Nećemo da budemo ukočeni i plašljivi. I nećemo nikakvih okova i diktata: ni bračnih, ni djevičanskih. Nećemo nasilja nad životom i nad srcem. Hoćemo slobodnu ljubav. Zašto da budemo silom prikovani jedno uz drugo, kad se više ne volimo: kad je naš brak i onako umro, a naša ljubav ohladnjela? Zašto da ostajemo bez sreće samo zato, što, slučajno, nijesmo oženjeni ili udati? Da jedemo i ubijamo svoje srce? Da živi venemo? Ovih nekoliko, kratkih, dana života! Nećemo! Mi ćemo radije zapjevati radosnu pjesmu životu, slobodi, ljepoti, mladosti i ljubavi!

Pjevamo je, braćo, svaki dan. Mnogi od nas i među nama. Pun je te pjesme svijet oko nas. Pune su je naše ulice. I tolike je krštene duše pjevaju. Pjevaju je toliki mladići i djevojke, što vrište i pomamno igraju po noćnim i plesnim lokalima, što se javno grle, ljube i natežu po našim ulicama i parkovima. Pjevaju je tolike žene, što, polugole i utegnute, pokazuju i nude svakome, tko pokraj njih prođe, svoje problematične čari. Pjevaju ih toliki muškarci, koji drsko i bestidno omjeraju od glave do pete svaku žensku, koju vide ili susretnu na ulici. Pjevaju je toliki ljudi, mladi i stari, gospoda i dame, koji ne mogu živjeti bez svojih pikantnih romana, bez svojih pornografskih zbirki i slikovnica, bez svojih paprenih šala, bez svoje sevdalinske ekstaze ,bez svojih protunaravnih i preverznih izdovoljenja. Pjevaju je tolike prije vremena slomljene nevinosti, tolike rane i nevjenčane ljubavi, toliki pre-

ljubnički parovi, toliki nezakoniti brakovi, tolika pobijena djeca sa poganih oltara nedopuštene, divlje i samožive ljubavi. Pjevaju je mnoga slika, mnogi ton, mnogi izlog, mnogi oglas. Hipertrofija i obožavanje erotike biljeg je našeg raskršćanjenoga vremena. Mase su onih, koji kao da ni ne znaju za drugi ideal, osim za ideal spola i mesa. Za to se živi. Jedino se na to misli. Jedino se o tom govori. S tim se i mladuje i staruje. Za tim se uzdiše. Za tim se žali. Tomu služe sve društvene forme. S tim se svi mire. U tom se svi slažu. Razilaze se u svemu, kao rakova djeca; samo u tomu drže zajedničku frontu. Jednako su, kad se o tom radi, široki i tolerantni i jedni, i drugi, i treći. Sve je slobodno, i sve je dopušteno.

Svijetu jest. Ali — Kristu nije. Kršćanstvu nije. Evanđelju nije. Krist se nije pomirio ni s jednim porokom, pa i ako je on ljudima drag ko oči u glavi, i kao ređena ruka ili noga. On ne legalizira ljudskih strasti i nagona, ni kad su nam oni postali druga narav. Njemu ne imponira nikakva ljudska mudrost, ni nikakav ljudski plebiscit, kad se taj plebiscit okreće protiv Boga i protiv vječnog, razumskog i prirodnog, zakona. Njemu je otrov otrov i onda, kada je sladak. I onda, kad je zamotan u oblatu od šećera.

Krist dobro razlikuje pojmove. On riječima vraća njihovo pravo značenje. Zna on, što je ljubav, velika i sveta, i on je štuje. Ne samo kad je to nadnaravna i božanska ljubav, nego i onda, kad je naravna i ljudska. Nikada Krist nije osudio braka, ni onoga, što vodi u brak, plemenite i otmjene ljubavi. On o tom govori s jednom širinom, koja skoro iznenađuje nas, male njegove sljedbenike. »I ostavit će čovjek«, kaže on, »oca i mater, i priljubit će se ženi svojoj, i bit će dvoje u jednom tijelu!« (Mat. 19, 5.; Mark. 10, 7. 8.). On brak i ljubav, u tom smislu, proglašuje svetinjom i stavlja tu svetinju pod zaštitu božanskog auktoriteta. »Što je Bog sastavio«, veli, »čovjek neka ne rastavlja!« (Mat. 19, 6.; Mark. 10, 9.). Dopušta on i poeziju plemenite, nevine ljubavi; dopušta i zakonitu, razumnu, nasladu tijela, u braku. Ne sili on nikoga na doživotno djevičanstvo. Naprotiv, odvraća od njega slabe i nepozvane. »Ne razumiju svi ove riječi«, kaže on, kad govori o dragovoljnom djevičanstvu, »nego oni, kojima je dano odozgor!« (Mat. 19, 11.). Većina ljudi ići će uvijek običnim stazama života: stazama braka i ljubavi.

Ali Krist ne da, da se ta ljubav izrodi. A ne da, ni da se ispne na piedestal najviše životne vrijednosti. Ne dopušta, da postane sama sebi svrhom. Mora da služi, kao svi nagoni. Mora da se disciplinira, po višim zakonima ljudskog razuma i ljudskog dostojanstva. Mora da ostane na svom mjestu: kao jedna od nižih kategorija života; duboko dolje ispod visokih duhovnih ideala: Boga, vječnosti, altruizma, žrtve, pravde, istine, dobrote, duše. Mora da se s njima koordinira i uskladi: da im se subordinira.

Čim se ljubav i seksus osamostale i emancipiraju, čim stanu neobuzdano plaviti život oko sebe, čim se podignu protiv zakona života, postaju moralna revolucija, grijeh, blud, nesreća. Razaraju i truju život. Rađaju dekadencom i degeneracijom. Moraju biti kažnjeni. I bivaju kažnjeni. U svojim nositeljima. I na tijelu, individualno, i u družtvu, socijalno, i na duši, nutarnjim nezadovoljstvom i, na koncu, vječnom tragedijom izgubljenja i propasti. Bludnost uvijek iza sebe ostavlja prazninu i nesreću na tijelu i u srcu, koje joj se je predalo; duhovnu pustoš i sterilnost u društvu i kulturi, koju je zarazila; tragiku grijeha i osude u duši, koja joj robuje. Neokajanu tvrdokornu bludnost Bog kažnjava vječnim paklom. Krist je tu apodiktičan i neumoljiv. I ruku, i nogu, i oko, valja dati prije, nego čistoću duše (Mat. 5, 29. 30.; 18, 9.; Mark. 9, 42.-48.). Tko je trajno izgubi, bez obraćenja i pokajanja, njegovo je mjesto u vječnom paklu: ondje, »gdje crv njihov ne umire i oganj se ne gasi« (Mark. 9, 43. 45. 47.). Bludnici ne će Boga vidjeti (Mat. 5, 8.). Ne će unići u Kraljevstvo Božje (1. Kor. 6, 9. 10.). Njima je, — »fornicatoribus«, — mjesto »in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda«, »u jezeru, što gori ognjem i sumporom, a to je druga, — vječna, — smrt!« (Otkr. 21, 8.).

Braćo i sestre! Nije Krist, ni ovdje ni nigdje, ni protiv razuma, ni protiv naravi, ni protiv ljudske sreće. I razum su, i narav, i ljudska sreća za njega. Svi su veliki mudraci i mislioci stajali uz moral i osuđivali blud. I svi su zdravi narodi insistirali na disciplini seksusa i braka. Protiv Krista je samo naša ljudska moralna bijeda i slabost, koja nemoćno robuje onome, što je u nama najniže, i neiskreno veliča i ljubi svoje okove i otrov, koji ju je omamio i ponizio. To je najlakše i najkomotnije. A najteže je, ali zato i najviše, sama sebe nadvladati i protiv sama se sebe boriti.

Kršćanske duše, budite svijesne, da se za Kristom i u vječni život ne ide ni putem bludnosti, ni putem pokladnog ludovanja, ni u znaku obijesti i raspuštene slobode sjetila! Za Kristom se

ide oborenih očiju i svezana srca. Svezana zakonom Božjim; svezana dužnošću čistoće i bračne vjernosti. Nema za nas kršćane ljubavne omame; nema za nas udaje pod svaku cijenu; nema za nas braka na pokus i na otkaz; nema za nas bračne nevjere ni rastave; nema za nas protunaravnog izbjegavanja dječjeg blagoslova; nema za nas bludnih šala i društvenih pikanterija; nema za nas dekolte-a ni gole plaže; nema za nas plesnog ludila i grča; nema za nas slobode očiju ni bolesne sentimentalnosti; nema za nas galantne igre s napastima. Ni u mislima, ni u riječima, ni u činima!

Mi moramo ozbiljno gledati na život; mi moramo biti moralno strogi i prema sebi i prema drugima; mi moramo i cijeniti i voljeti čistoću i djevičanstvo; mi moramo štovati i svoje i tuđe kršćansko dostojanstvo i čast; mi se moramo pomiriti sa svagdanjom samozatajom i pokorom; mi moramo vjerovati u primat dužnosti, a ne u primat uživanja.

Braćo i sestre! Kršćani smo. Vjerujemo u ideale duha i vječnosti, a ne u ideale puti i nagona. Kršćani smo. Vjerujemo u Kristovu životnu mudrost. A Krist je o ljubavi uvijek govorio kao o stvari vrlo ozbiljno i vrlo delikatnoj;

»A ja vam kažem, da je svaki, koji pogleda na ženu, te je (grješno) poželi, već učinio preljubu u srcu svojem!« (Mat. 5, 28.). »Koji pusti ženu svoju i oženi se drugom, čini preljubu na njoj. I ako žena pusti muža svojega i uda se za drugoga, čini preljubu!« (Mark. 10, 11. 12.; Mat. 19, 9.). »Tko sablazni jednoga od ovih mladih, koji vjeruju u me, bolje bi mu bilo, da mu objese kamen vodenični o vratu i da potone u dubinu morsku!« (Mat. 18, 6.; Mark. 9, 41.; Luk. 17, 2.). »Ako li te ruka tvoja ili noga sablažnjuje, odsijeci je i baci daleko od sebe; bolje ti je ući u život kljastu i hromu, nego li da te s dvije ruke i s dvije noge bace u oganj vječni!« (Mat. 18, 8. 9.; 5, 29. 30.; Mark. 9, 42.—48.). »Ima neplodnjaka, koji su sami sebe učinili neplodnima radi kraljevstva nebeskoga!« (Mat. 19, 12.). Amen.

SADRŽAJ